Enigme ale istoriei

Paul Ştefănescu

ENIGME ALE ISTORIEI UNIVERSALE 2

VESTALA

Enigme ale istoriei

Volumele de faţă îşi propun să desprindă din istoria universală şi naţională, unele dintre acele legende, falsuri şi neadevăruri, larg răspândite şi să demonstreze cum au luat naştere şi în ce fel au fost demascate, care este, în fond, realitatea. Este uimitor cu câtă încăpăţânare persistă o seamă de legende şi falsuri, deşi adevărul istoric a fost restabilit. Mai grav este că ele persistă, nu numai în mintea omului simplu, dar şi în manualele şcolare şi în cărţi de lectură şi, nu arareori, se întâlnesc chiar şi în scrieri istorice serioase.

Nu avem pretenţia de a da un verdict, ci, din contră, autorul va fi recunoscător tuturor acelora care îşi vor aduce contribuţia prin observaţiile lor la elucidarea acestor „enigme ale istoriei".

Paul ŞTEFĂNESCU

9789739418720

NOUTĂȚI EDITORIALE

- *Hans Biedermann*, **Dicționar de simboluri**, I–II, 304+272 p.;
- *Leon Casso*, **Rusia și Bazinul Dunărean**, 240 p.;
- *Al. Ciorănescu*, **Dicționarul etimologic al limbii române**, format 17 x 24 cm, 1056 p.;
- *Nic. Densușianu*, **Istoria militară a poporului român**, 464 p.;
- *Ovidiu Drimba*, **Dicționar de autori, opere și personaje**, 240 p.;
- *Ovidiu Drimba*, **Rabelais și Renașterea europeană**, 224 p.;
- *M. Eminescu*, **Traduceri literare**, 320 p.;
- *M. Eminescu*, **Viața culturală românească. 1870–1889**, 304 p.;
- *W. Froehner*, **Columna lui Traian**, 160 p.;
- *Moses Gaster*, **Studii de folclor comparat**, 432 p.;
- *Pierre Grimal*, **Dicționar de mitologie greacă și romană**, 392 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Arhiva spiritistă**, vol. III, 320 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Folcloristica**, vol. I–II, 464+320 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Soarele și Luna**, folclor tradițional în versuri, ediție critică, I–II, 480+400 p.;
- *Iulia Hasdeu*, **Jurnal fantezist**, 320 p.;
- *Stephan A. Hoeller*, **Gnosticismul**, 208 p.;
- *Teodor Iordănescu*, **Viața privată în imperiul roman**, 160 p.;
- *Leo P. Kendall*, **Diamante faimoase și fatale**, 240 p.;
- *Claude Lecouteaux*, **Vampiri și vampirism**, 160 p.;
- *Fosco Maraini*, **Tibetul secret**, 416 p.;
- *I. M. Marinescu*, **Figuri din antichitatea clasică**, 336 p.;
- *I. Oprișan*, **Basme fantastice românești**, I–III, 352+336+368 p.; IV, 448 p.;
- *I. Oprișan*, **B. P. Hasdeu sau Setea de absolut. Tumultul și misterul vieții**, 592 p. + 16 planșe hors text;
- *I. Oprișan*, **Troițe românești. O tipologie**, 30 x 22 cm, integral color, 240 p.;
- *Victoria le Page*, **Shambhala**, 304 p.;
- *Maria Păun*, **Dicționar integral de sinonime**, 512 p.;
- *Simion Florea Marian – Tudor Pamfile – Mihai Lupescu*, **Cromatica poporului român**, 368 p.;
- *Pamfil Șeicaru*, **Scrieri din exil**, I–II, 416+576 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Inițiere și mari inițiați**, 273 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Mari scandaluri financiare**, 176 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **„Nebunii" istoriei**, 352 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Din dosarele marilor procese ale lumii**, 192 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Enigme și mistere din toate timpurile**, I + II, 192 + 208 p.;
- *G. Dem. Teodorescu*, **Istoria limbii și literaturii române**, 464 p.;
- *Liviu Vălenaș*, **Memorialul stalinismului**, 496 p.;
- *Liviu Vălenaș*, **Cartea neagră a ceaușismului**, 496 p.;
- **Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu. Sec. XIX**, vol. I–III, 400+ 432+448 p.; **Sec. XX**, vol. I, 352 p.;
- *Nicolae Petrescu*, **Memorii**, I–II, 448+352 p.;
- **Viața cărților lui Ovidiu Papadima**, 256 p.;
- *Giuseppe Cochiara*, **Istoria folcloristicii europene**, 464 p.

ÎN CURS DE APARIȚIE

- *Iulia Hasdeu*, **Cugetări**, 128 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Dacii. Elemente dacice în limba și cultura română**, 368 p.

PAUL ȘTEFĂNESCU

ENIGME ALE ISTORIEI UNIVERSALE
II

• Coperta I: Elisabeth (Sisi), împărăteasa Austriei și regina Ungariei. Pictură de Franz Xaver Winterhalter. Hofburg, Viena.

• Coperta IV: Mihail Fiodorovici Romanov (1596–1645), întemeietorul dinastiei Romanov. Pictură veche rusească.

Editura VESTALA
ISBN 973-9418-07-4
973-9418-09-0

© Toate drepturile sunt rezervate Editurii VESTALA

Paul Ștefănescu

ENIGME ALE ISTORIEI UNIVERSALE

II

Editura VESTALA
București, 2005

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31,
sector 5, București, ROMÂNIA
fedprint
tipografie
Tel.: 411.00.55; 411.47.76 fed@promo.ro

Viața tragică a lui Ludovic al II-lea de Bavaria

Sinucidere sau crimă?

Membrii caselor regale și ducale de Bavaria sunt, în general, mult mai interesanți și mai inteligenți decât cei aparținând casei Habsburg. Excentricitatea Wittelsbachilor a degenerat uneori în nebunie, dar în timp ce nebunia Habsburgilor s-a manifestat prin bolnavi, abandonare, mezalianțe, cea a Wittelsbachilor i-a transformat în ființe romantice, i-a ridicat deasupra umanității banale și le-a stimulat adesea dorințe teribile. În ramura regală, toți au avut un grăunte de nebunie, în ramura bavareză fiecare a avut excentricitatea sa, dar nimeni n-a comis vreodată monstruozități incoerente comparabile cu cele ale Habsburgilor.

Puține sunt figurile care se pretează la legendă și la roman, ca cea a nefericitului rege al Bavariei. S-au scris în jurul biografiei lui, romane lirice și cărți ironice. A fost „Regele fecioară" și „Regele nebun", ca să nu mai vorbim de descrierea tragediei de la Starnberg a lui Jules Lemaître, intitulată *Regii*.

Gabriel d'Annunzio, în cartea sa *Virges aux rochers* va scrie: „Acest Wittelsbach mă atrage prin imensitatea orgoliului său și tristețea sa... Ludovic de Bavaria este cu adevărat un rege, dar nu rege prin el însuși, ci prin visul său".

*

Ludovic al II-lea s-a născut la 25 august 1845 la Nymfenburg, un castel medieval aparținând coroanei, clădit în împrejurimile Münchenului, de un elector de Bavaria care, după moda germană a secolului al XVIII-lea, imitase moda franceză.

Ludovic al II-lea venea pe lume la o dată când prinții Germaniei începeau să nu mai roșească, jenându-se de originea lor germanică. Cu toate acestea, încă din primele sale zile, va fi încon- jurat de

amintiri ale unei Bavarii în care s-a manifestat din plin influența franceză.

Prințul, căruia îi va fi rezervat un atât de straniu destin, provenea dintr-o familie în care nu te mirai să vezi artiști, oameni originali, maniaci sau chiar nebuni. Ar fi dealtfel absurd să te grăbești conchizând spre un diagnostic de degenerescență regală. Fapt este că Wittelsbachii, oricât ai coborî spre originea lor, au părut întotdeauna oameni melancolici și rafinați, mai curând dotați cu înclinații pentru arte și creații ale spiritului, decât pentru mari ambiții politice.

Casa de Wittelsbach se bucura de a fi una dintre cele mai vechi din Europa, mai veche chiar decât a Capetienilor și mult mai puternică decât a Hohenzolernilor.

Ludovic I, bunicul lui Ludovic al II-lea, a fost unul dintre cei mai excentrici regi ai secolului al XIX-lea și a fost pe punctul să compromită coroana dobândită de tatăl său.

Ludovic I a fost un veritabil rege artist. El și-a petrecut tinerețea într-o societate de pictori și sculptori, cu care s-a delectat în lungi sejururi în Italia. Poet el însuși, compunea versuri de o grațioasă banalitate. În prima sa culegere de versuri, apărută în 1829, cânta Roma și Grecia. Poeziile sale de dragoste și sentimentale nu erau lipsite de un oarecare farmec, fiind încă și astăzi tipărite pe calendarele pe care le consultă tinerele fete, în Germania. Poate fi regăsită la el o inspirație de ordin religios și natură războinică. Acest prinț diletant era un înfocat patriot. El aparținea noii generații germane, antifrancuzească, cea care condamnase brutalitățile ocupației napoleoniene. Încă adolescent, Ludovic roșea la manifestarea tatălui său în favoarea lui Napoleon. El nega această alianță rușinoasă. A mers chiar până la a conspira împotriva lui Napoleon și un consiliu de război francez aflat în posesia dovezilor sale de trădare, l-a condamnat la moarte. Împăratul l-a repus în libertate, mulțumindu-se să-i spună: „Ce mă împiedică să ordon să fie împușcat acest prinț?"

Devenit rege, Ludovic I a putut în sfârșit să-și dea frâu liber maniei sale de constructor și imitator. Lui îi datorează Münchenul modern înfățișarea sa de astăzi.

O dragoste acaparatoare manifestată pentru o dansatoare, o aventurieră, o femeie frumoasă și de spirit, Lola Montez, l-a adus în pragul unei crize.

În 1848 au izbucnit tulburări sociale, mai întâi la Univestitate,

apoi în stradă. Speriat de mersul evenimentelor, la 19 martie 1848, Ludovic a abdicat, ducându-se la Roma pentru a trăi în mijlocul artistelor pe care le iubea atâta.

Intrat în legendă, personajul Lolei Montez, figură celebră a veacului trecut, face parte din acea speță aparte a faimoaselor artiste-curtezane, egal vestită ca dansatoare, dar și ca amantă, capabilă să cucerească regi (Ludovic al Bavariei) și să fie muză inspiratoare a unor creatori de geniu (Franz Liszt). Fusese supranumită „Pompadour a Bavariei", poreclă măgulitoare, dar care nu i se potrivea deloc. Unicul lucru pe care-l avea în comun cu metresa regelui Ludovic al Franței era poate ambiția. Îi lipsea inteligența și, mai ales, ceea ce se numește clasa. Avea o voință de fier și un curaj aproape bărbătesc, calități ce nu erau necesare unei femei. Nu avea în schimb diplomație, căldură umană, măsură și, mai ales, delicatețe. S-a făcut urâtă de atâta lume, încât Ludovic, poate unicul om care a iubit-o într-adevăr, a fost pus de poporul său în fața următoarei alternative: Lola, sau coroana. O alternativă care nu admitea calea de mijloc și care l-a determinat pe suveran ca, după ce ea părăsise Bavaria, să abdice în favoarea fiului său, Maximilian. Lola Montez era pseudominul folosit de Eliza Dolores Gilbert, fiica unui ofițer scoțian și a unei mame creole mexicane, de la care moștenise acel aer vag, spaniol, abil speculat în dubla ei carieră de dansatoare și curtezană de clasă internațională. Căsătorită la 17 ani cu un tânăr ofițer din armata Indiilor, ea îl va părăsi doar după un an pentru a începe la Paris o surprinzătoare carieră de dansatoare spaniolă sub noul ei nume, Lola Montez. Frumusețea ei neobișnuită o ajută mai mult decât așa-zisa artă coregrafică să pătrundă în cercurile nobilimii și ale creației sale. Succesul ei este incredibil. La „Café de Paris", pe Boulevard des Italiens, în 1884 locul de întâlnire al acelui „Tout Paris" al scriitorilor și artiștilor, e primită cu toate onorurile. Era triumful Lolei Montez, care cunoscuse doar cu un an înainte aplauzele Rusiei imperiale, invitată fiind la Moscova și Petersburg de însuși țarul Nicolae I. Curtezană calculată, ea se servește acum de dans pentru a-și menține celebritatea pentru cei ce erau dispuși să se ruineze pentru ea. Și mulți își disputau onoarea de a o „proteja", onoare acordată de ea cu condescendența unei regine față de supușii ei. Fu semnalat chiar un duel în care unul din rivali își pierdu viața. Nemulțumită totuși de faptul că nu stârnise încă destulă senzație, ea se expuse pe scenă în costume din

ce în ce mai străvezii, precum Salomea, dar cu mai puține văluri. Scandalul declanșat de această impudică exhibiție o făcu să părăsească Parisul în grabă și să caute noi terenuri de vânătoare la Varșovia și Berlin, unde nu obținu succesul scontat. Cineva îi vorbi despre Bavaria și regele Ludovic I, suveran progresist și luminat, protector al artelor și artiștilor. Fără a mai sta pe gânduri, ea merge la München unde, după infructuoase tentative de a pătrunde la rege, reușește să-l seducă și să facă dintr-un suveran de 60 de ani împliniți o marionetă dirijată de ea, până într-acolo încât acesta să-și neglijeze îndatoririle de monarh, soț și tată. El pare a nu găsi suficiente onoruri și daruri pentru a-și arăta recunoștința față de „nobila" creatură care a consimțit să-i stea alături ca prietenă (relațiile dintre ei, conform afirmațiilor lui, fiind platonice). Ambiția ei nemăsurată și setea ei de putere o vor compromite însă și, în curând, nemulțumirea guvernului și a poporului se vor manifesta de așa manieră, încât, pentru a se evita o revoluție, regele e silit să abdice, în timp ce ea scapă doar cu fuga de furia populației. Celebra „Pompadour" bavareză fuge în America unde se afișează din nou ca dansatoare, speculând relațiile ei cu regele detronat. După două mariaje de scurtă durată și un turneu în Australia, în 1855, se întoarce în Europa. Steaua ei apusese și bătrânețea începe să-și arate primele semne. În 1861, moare în mizerie, atinsă de o boală misterioasă. Regele Ludovic îi supraviețuiește încă 7 ani și evită să-i pronunțe vreodată numele. Cineaștii nu puteau să neglijeze un subiect atât de spectaculos și, mai ales, scandalos.

12 martie 1864 Bavaria este în sărbătoare. La München, în Palatul regal, toate capetele încoronate ale Europei, nobili și ambasadori, sunt reunite pentru o fastuoasă ceremonie: încoronarea noului rege, tânărul Ludovic al II-lea. El are 19 ani.

Ludovic poseda toate mijloacele de a seduce: înalt, elegant în uniforma sa de ofițer, cultivat și amator de artă, la ce mai poate visa frumosul rege al Bavariei? De altfel, poporul Münchenului îl adoră.

În micul salon unde așteaptă înainte de a-și face intrarea oficială, tânărul bărbat a cerut să i se aducă o sticlă cu șampanie. Aceasta va fi, în timpul vieții sale, băutura preferată. Golește pahar după pahar, cu privirea absentă, cu mâna ușor tremurătoare. Este acesta rezultatul apăsării grelelor responsabilități ce-l așteaptă? Sau exaltarea de a fi ajuns, în fine, la puterea supremă de a deține de

acuma dreptul de a fi atotputernic? Căci Ludovic al II-lea este profund preocupat de el însuși și de prestigiul regal. Orgolios, a fost întotdeauna așa. Primele cuvinte franțuzești pe care le-a pronunțat, copil fiind, au fost: „Statul sunt eu" și „Aceasta este dorința noastră". Își amintește de conversația pe care tocmai a avut-o cu duhovnicul său, pastorul Hoffmann, doar cu câteva clipe mai înainte de a fi încoronat:

— Fiul meu, i-a zis pastorul, nu iubi onorurile care te așteaptă din această clipă înainte. Învață să fii umil. Aceasta este cea mai înaltă virtute. Nu uita cuvintele mele „omul cu adevărat mare este umil în fundul sufletului său".

Tânărul rege l-a ascultat cu o ureche distrată, având spiritul absorbit de cu totul alte preocupări. Apoi, deodată, ridicându-și ochii către fața sa, a răspuns cu un ton aprins:

— Știu în sfârșit la ce îmi voi folosi puterea. Este așa de simplu. Voi chema la Curte pe toți înțelepții și pe toți artiștii din această lume!

Cine și-ar fi putut imagina, în acea zi de sărbătoare, drama ce se va produce 22 de ani mai târziu? Cine, în iunie 1886, își va mai aminti de tânărul suveran care făcuse atâtea promisiuni, văzând acum acest monarh sfârșit și epuizat, cu ochii rătăciți, închis în burgul din Neuschwanstein și rătăcind în noapte, tremurând în fața delegației demnitarilor în redingote negre, veniți să-l aresteze și să pronunțe detronarea sa.

Devenit rege la 18 ani și jumătate, Ludovic al II-lea a părut mai întâi că nu și-a făcut nici o grijă referitor la greaua responsabilitate care apăsa pe umerii săi. Mulțimea a părut surprinsă la vederea acestui adolescent, atât de frumos, cu fața palidă, cu capul aplecat de greutatea coroanei care-l apăsa. Acest rege „fecioară", poreclă care îi va supraviețui, a făcut o impresie deosebită celor prezenți.

Proclamațiile și discursurile la care a fost martor i-au provocat o stare de incertitudine și angoasă, de altfel legitime. A urmat luna de miere, a tuturor noilor domni, și Ludovic al II-lea a arătat o bunăvoință surâzătoare. Nu va schimba nimic din politica urmată de tată. Îi va păstra pe miniștri, lăsând lucrurile să-și urmeze cursul, contând, în îndeplinirea sarcinilor ce-i reveneau, pe felul în care-l va îndruma Dumnezeu.

Primul act important pe care îl va face tânărul rege nu va fi politic. După ce, respectând protocolul, a asistat la toate ceremoniile necesare, a primit jurămintele de fidelitate ale funcționarilor și

scrisorile de acreditare ale ambasadorilor, s-a retras în castelul său de la Berg, lângă lacul Starnberg, în apropiere de München. Acolo, își va continua plăcerea în reverii solitare. Dar, de această dată, el era stăpânul.

Captivat de operele lui Wagner - la vârsta de 16 ani asistase la Opera din München la premiera operei *Lohengrin*, - la sfârșitul lunii aprilie 1864 l-a însărcinat pe secretarul său particular Pfistermeister, să-l caute pe Wagner și să-i ceară, din ordinul său, să se stabilească la München.

Richard Wagner trecea în acele zile prin faza cea mai critică din viața sa. Lipsa mijloacelor financiare, certuri interminabile cu soția sa și incertitudinile în privința viitorului operei sale, îl copleșeau. *Rienzi, Lohengrin* și *Tannhauser* fuseseră prezentate pe majoritatea scenelor din Germania, dar fără să-i aducă autorului ceea ce sperase. El nu era privit nici ca șef de școală și nici ca un reînnoitor al artei sale.

Propunerea lui Ludovic al II-lea făcută lui Wagner a fost primită de acesta imediat. La început, debutul acestei prietenii nu a trezit, în Bavaria, atenția nimănui. Nu i s-a acordat nici o importanță sosirii favoritului, deși Wagner era pe departe de a fi un necunoscut. La 7 mai, *Journal universal* din Augsburg, nota foarte simplu această știre: „De câteva zile, Dl Richard Wagner a sosit în orașul nostru; la Teatrul Regal se va pune în scenă opera sa *Vasul fantomă*". A doua zi, s-a anunțat că muzicianul se va stabili la München fiind întreținut pe cheltuiala Majestății Sale, care dorește să asigure un trai liniștit artistului: o rezidență somptuoasă, magnific mobilată, servitori, plata datoriilor sale și mulți bani. Compozitorul tocmai depășise 50 de ani și-l găsea pe tânărul rege pe gustul său. S-a prins în joc. Se vorbea în anumite cercuri că artiștii au gusturi perverse. Pentru a-și putea continua opera, merita să faci câteva mici sacrificii. S-a instalat deci la München, cu amanta sa Cosima von Bülow și soțul acesteia, propriul său șef de orchestră. Ludovic al II-lea a refuzat, mult timp, existența acestui curios menaj în trei, neputându-și imagina că dumnezeul său pământesc poate fi lispit de conduită morală și nutri sentimente așa de pământești.

Dar ce contează, pentru că el va avea, la nici un an după încoronarea sa, bucuria inestimabilă de a asista la Opera din München, la triumful lui *Tristan și Isolda*, care costase casieria regatului cât echivalentul înzestrării unui batalion gata de luptă!

Totul s-a sfârșit prin a se afla, miniștrii săi, de fapt, cunoșteau

bine de mult această poveste, și o Kabală montată împotriva lui Wagner a sfârșit prin a ridica opinia publică contra lui. Ludovic al II-lea trebuia să cedeze. Wagner va părăsi München-ul. Însă până la ultima suflare, monarhul îi va păstra prietenia sa, îi va trimite mari sume de bani și va face să se construiască Beyrouth-ul pentru el și opera sa. Fără această miraculoasă întâlnire, atâtea capodopere, fără îndoială, că nu ar fi văzut lumina zilei.

Când Wagner a murit la Veneția, în palatul Vendramin, la 13 februarie 1883, amintirea tinereții sale, entuziasmul său, ardoarea și devotamentul prieteniei au revenit oare în mintea suveranului? Nu se știe. Stranii viziuni pluteau prin aer și îi cuprindeau mintea. Și-a însărcinat pe unul dintre ofițerii Casei regale să-l reprezinte la funeralii.

În fapt, Ludovic al II-lea se simțea profund singur. O singură persoană, fără îndoială, era susceptibilă să-l înțeleagă: Elisabeta de Austria, pe numele mic Sissi, persoană cam cu opt ani mai mare, căsătorită cu împăratul Franz-Joseph. Cei doi se cunoșteau din copilărie, familiile lor fiind foarte apropiate, ca de altfel și cele două dinastii, de Austria și Bavaria și adesea, întâmplarea îi făcea să se întâlnească. Oare Ludovic al II-lea își iubea frumoasa sa verișoară? Se poate spune că da, într-o anumită manieră. Atunci când era copil, ea întruchipa pentru el frumusețea, puritatea și idealul feminin. Și acum, el se regăsea în ea, ca într-o oglindă. Ca și el, ea detesta sărbătorile, curtea, obligațiile mondene, tot ce ținea de protocolul curții. Ea dorea să fugă adesea, pentru a face lungi cavalcade solitare, doar ea și calul ei, sau pentru a voiaja, parcurgând lumea: Napoli, Capri, Alger, Tunis, Corfu unde ea își construise un palat neobișnuit, dar în care nu va locui niciodată. Aici va petrece o vară fiul ei Rudolf, pentru a se reface pe de urma sifilisului căpătat de la o dansatoare din Viena. Ca și Ludovic al II-lea, ea se afla în căutarea unui ideal absolut, inaccesibil, dar demonstra totuși că este capabilă de mai multă luciditate și realism. Într-o zi ea îi declară vărului ei:

— Eu mă apăr prin fugă. Toți mă socot o excentrică. De altfel, orice s-ar spune, totul e fals, sunt criticată fără rost. A fermeca și străluci în vizitele oficiale, așa cum o faci tu, eu n-am s-o fac niciodată. Mi s-a spus că am numeroși amanți, chiar dintre valeții mei... Știi asta? Și despre tine se vorbește că nu ai avut niciodată o femeie, că preferi să te plimbi singur, că îți place să te consideri la fel ca Siegfried. Ești numit îndrăgostitul de lună. În fapt, se pare că creația lui Tristan a costat o avere... Dar, care este în realitate

ambiția ta? Să intri în istorie grație lui Richard Wagner? Această prietenie patetică îți dă iluzia că creezi ceva, ca și cum eu ți-aș da iluzia dragostei. Nu trebuie să rămâi singur, ca cineva în marginea lumii și a societății. Căsătorește-te! Ia pe sora mea mai tânără, pe Sophie. Ea te place mult...

— Dar eu n-am iubit decât o singură femeie: pe tine!

— Altă înșelare! Mergi înainte, istoria ne va uita, noi nu suntem decât vitrine, noi nu contăm mai mult. Cel puțin dacă un nebun nu ne va face importanți, asasinându-ne...

Nu știa, atunci, că își va prezice soarta, căci Elisabeta va muri asasinată de un nebun.

Richard Wagner, Elisabeta – muzica și dragostea erau cele două fețe ale unui ideal pe care Ludovic al II-lea visa să le aibă, dar îi scăpau printre degete. Două ființe pe care viața și oamenii le îndepărtau fără încetare de rege. În jurul lui, cu pași de gigant, lumea evolua, mergea înainte: la capătul unei îndelungate maturizări, sentimentul național german se cristaliza. În drumul către unitate, ora înfruntării dintre Prusia și Austria a sunat. Ce va întreprinde Bavaria? Ce va face Ludovic al II-lea? Alianțele tradiționale îl determinau să așeze armele alături de Austria. Însă în sinea sa îi repugna acest război inutil și fraticrid, el îl admira pe Bismarck și nutrea conștiința caracterului ineluctibil al unității apropiate de Germania. Bavaria a luptat alături de Austria, însă fără entuziasm. Ludovic al II-lea, plin de amărăciune, a explicat atitudinea sa, tânărului său frate Otto, care îl reprezenta pe front:

— Facem totul în familie: ne căsătorim, facem războaie. Incestuoși și fratricizi, iată ce suntem. Or, se știe bine că eu nu am voit acest război. Spune aceasta generalilor: regele Bavariei ignoră că acest război există!

Iulie 1866 Austriecii și aliații lor au fost zdrobiți de armata prusacă la Sadova. Ludovic al II-lea s-a retras pe marginea lacului Starnberg, în insula Trandafirilor. Acolo, un blond căpitan din armata sa, contele Durckheim (va fi adjutantul său de câmp și-i va rămâne fidel până în ultima zi), a venit să-i anunțe înfrângerea:

— Suntem învinși, Sire, vom capitula?

— Pierderile noastre sunt grave?

— Nu. Nu în rândurile noastre. Inamicul a fost foarte numeros. Să fi continuat să luptăm ar fi însemnat un masacru inutil.

— Sunt încântat că s-a sfârșit și că sfârșitul a fost scurt. Și fratele meu Otto?

— S-a reîntors la München, este foarte abătut, Sire.

— Îl cunoști bine?

— Da, îi sunt foarte apropiat.

— El îți va fi curând rege, adăugă Ludovic cu un ton slab.

— Însă... știți că tânărul prinț Otto trăiește într-o angoasă perpetuă și solitară. Nu doarme mai mult de 2 ore pe noapte. Se refugiază într-o altă lume...

— Și pentru ce nu ar face-o? Această lume este materialistă. Și eu însumi doresc să fiu liber și caut fericirea în imposibil. Urăsc minciuna. Doresc să trăiesc într-adevăr liber.

Pe fața lui Durkheim se citi o profundă reprobare:

— Permiteți-mi să vă spun, Sire, că nu există nici o măreție în a călca regulile. Din contră, acceptarea mediocrității presupune mult curaj. Libertatea este a tuturor. Nu este dreptul unui rege să facă doar ceea ce-i place!

Ludovic al II-lea a înțeles lecția. Aceea a Elisabetei, ca și aceea a lui Durckheim. Da, el se refugiase în solitudine, în cultul propriei persoane, în căutarea extraordinarului. Este profund turmentat. Și într-un ultim spasm, vrea să încerce să ajungă în lumea semenilor săi: se logodește cu Sophie, sora lui Sissi.

Regele Bavariei și împărăteasa Austriei se spune că purtau o corespondență, al cărei secret nu a fost dezvăluit nici până astăzi. Credulitatea germanică, care a contribuit atâta la crearea legendei lui Ludovic al II-ea, pretinde că la castelul din insula Rozelor, în mijlocul lacului Starnberg se afla o cutie poștală secretă, în care cei doi veri își depuneau corespondența. S-a vorbit după moartea lui Ludovic al II-lea că s-ar fi descoperit într-un scrin din insula Rozelor o scrisoare adresată de „Porumbița" către „Vultur". Nimic din toate acestea nu ar părea neverosimil, căci cei doi veri aveau ambii înclinații către romantism.

Din punct de vedere fiziologic, obiceiul de a duce o viață nocturnă exercitase fără îndoială asupra sănătății lui Ludovic al II-lea o influență nefastă. Se plângea deseori de nevralgii îngrozitoare, era un mare gurmand, deși ar fi avut nevoie mai curând să țină un regim sever. Își trata durerile cu nopți petrecute în aer liber: putea fi văzut adeseori culcat pe pământ, în pădure, sau în munții Tyrolului, învelit cu pături. Simțea necesitatea de a-și consuma excesul de energie prin practicarea unor exerciții violente, de a-și calma nervii prin deplasări precipitate: de unde și epuizarea mai multor cai în parcurgerea unor distanțe apreciabile. Neurastenia sa avea manifes- tări și mai grave. Avea adeseori halucinații, care surprindeau pe servitorii de la Curte.

Dar în logodna cu Sophie se arată foarte puțin grăbit, căutând toate motivele pentru a amâna data căsătoriei, lucru care sfârșește prin a supăra atât pe familia sa, cât și pe a tinerei fete. După unele informații, ruperea logodnei s-ar fi datorat intrigilor anturajului regelui, căruia căsătoria nu-i plăcea. Marele maestru de călărie, contele Holstein, un bărbat frumos, foarte apreciat și foarte iubit de rege, s-a lăsat convins de o Kabală de la Curte că ar fi fost necesar să fie compromisă logodnica, pentru a stârni puțin gelozia regelui. Fotograful Curții, care fusese inițiat în complot, a luat câteva fotografii foarte tandre ale contelui și prințesei. Aceste „probe" au fost arătate regelui de prieteni bine intenționați. Rezultatul a fost că Ludovic, devenit foarte neîncrezător în privința logodnicei sale, a amânat căsătoria, sub un pretext sau altul. În cele din urmă, ducele Maximilian i-a scris pentru a-i spune că nu admitea ca fiica sa să fie dusă cu vorba. Această somație, precum și sfaturile „binevoitoare" ale anturajului său, l-au hotărât pe Ludovic să-și rupă angajamentele. A fost o lovitură teribilă pentru Sophie, căci ea îl iubea cu tandrețe pe Ludovic. Ea a acceptat resemnată, câțiva ani mai târziu, mâna ducelui d'Alençon.

La puțin timp după acest deznodământ de roman, pe care el însuși îl provocase așa de prostește, regele și-a tulburat mințile. A devenit neurastenic, misogin și s-a cufundat în cultul unei femei ideale, care niciodată nu i-va înșela pe adoratorii săi, nu-i va minți și nu le va provoca deziluzii. Bunătatea lui s-a schimbat (transformat) în cruzime, mai ales față de servitorii săi. El și-a răsturnat cursul vieții, făcând din noapte zi. Asista singur, în teatrul său pustiu, la reprezentații ce începeau la miezul nopții și nu se terminau adesea decât după orele cinci dimineața. Opera sa favorită era *Parsifal* și nu mai știa ce gratitudine i-a acordat lui Wagner un muzician necunoscut.

Regelui nu i-a plăcut niciodată München-ul, ci îi plăcea să locuiască în castelele sale fabuloase de la Neuschwanstein, Herrenchiemsee și din Lunderhof, construite în stil Ludovic al XIV-lea. El și-a constituit la Lunderhof o grotă albastră, replică exactă a faimoasei grote de la Capri; Herrenchiemsee era un Versailles în miniatură. Acolo, în galeria oglinzilor, oferea celebrele dineuri ale umbrelor. Iată, fără nici o exagerare fantezistă, relatarea uneia dintre aceste serbări, așa cum Ludovic a povestit-o unei rude ale sale.

Insist asupra faptului că, în această relatare, totul e ficțiune și că oaspeții celebri nu sunt prezenți decât în spiritul nefericitului suveran.

Odată cu ultima lovitură ce anunță miezul nopții, splendida galerie se lumina cu mii de lumânări care confereau cristalurilor candelabrelor scânteieri de diamant. Masa dineului, servită pentru 30 de invitați, era supraîncărcată cu veselă de aur și strălucitoare sticlării. Regele a pătruns în salon cu 5 minute înaintea invitaților săi pentru a-i primi și când orologiul a sunat, ușile s-au deschis și gentilomul camerei a anunțat-o pe Maria Antoaneta! Ludovic i-a venit înainte pentru a o saluta. Ce spectacol oferea! O femeie fermecătoare; a făcut câțiva pași, îmbrăcată în satin decolorat, coliere de perle și ghirlande de trandafiri erau înfipte în părul său și avea la gât o dungă (linie) subțire de culoarea sângelui. Și regele și-a putut imagina că spiritul reginei venea la chemarea sa, învești mântată ca în cele mai frumoase zile de la Versailles, având în jurul gâtului amprenta odioasei ghilotine.

Șambelanul anunță pe Ludovic al XIV-lea. Și a fost văzut intrând un personaj coafat cu o perucă impozantă, purtând un costum de brocart cu aur, având în picioare pantofi roșii cu toc înalt și care a primit cu prețiozitate omagiile gazdei sale.

Apoi a fost văzută intrând Maria, regina Scoției, delicioasă, toată îmbrăcată în velur negru, purtând la gât, și ea, urma securei. Ea își cufundă privirea în ochii regelui, ca pentru a pătrunde până în sufletul său. În urma ei, Caterina cea Mare, splendidă în rochia ei somptuoasă, lăsa o dâră acră de voluptate și sânge și romanticul trubadur Wolfram von Eschenbach, care o urma, avu un tremur, când mâna ei îl atinse.

Julius Caesar, chel și cu nimbul de lauri, însoțea pe Alexandru cel Mare, și împăratul Constantin îi urma, cu ochii la ceruri, fascinat de labarum.

Hamlet, prințul Danemarcei și cinicul Diogene păreau depășiți în acest salon minunat. Împăratul Barbarosa a răspuns cu un gest aspru și deplasat la salutul regelui.

Ultimul dintre toți a fost un călugăr foarte solemn. Regele părea să fie îngrijorat, căci lipsea încă un invitat la masă. Atunci a țâșnit zâna munților. Ea alunecă încetișor, timid, în vastul salon. Era o tânără și avea acea minunată blonzime cu care se vopsesc amorile din misterioasele și depărtatele țări. Ochii albaștri profunzi păreau să reflecte apele calme ale unui lac. Diadema sa de stalactite străbătea părul lung, inundând umerii săi largi; flori și mușchi îi mărgineanu pânza transparentă cu care era drapată. Regele i-a surâs. Cu buzele sale reci și dulci l-a sărutat, examinând prin acest sărut cast puritatea singurătății.

În acest timp, servitorii se buluceau în jurul invitaților. Fraze se schimbau, spirituale și variate, cum se cuvenea acestei nobile adunări a tuturor gloriilor timpurilor. Zâna munților, așezată lângă rege, îi vorbea despre îndepărtatul ei imperiu, unde lumina se juca în ape și dădea valuri de smarald. Ea îi povestea lucruri minunate pe care vântul le cânta arborilor în serile de iarnă și îi spunea că lacrimile de rășină, care curg vara pe trunchiul brazilor seculari, sunt plânsetele Draydelor închise în marile păduri. Ea îi oferea să miroase florile și mușchiul rochiei sale, toate având parfumul pădurii. Și regele, încântat, nu o mai asculta pe Maria Antoaneta care povestea toate frivolitățile de la Trianon și de pe aleile de la Versailles.

Când masa luă sfârșit, Ludovic le-a adresat câteva cuvinte invitaților săi și când acele orologiului au marcat ora unu, el și-a spart cupa de cristal pentru a fi sigur că o ridica, cu această ocazie sublimă, pentru ultima oară.

Atunci, acest dineu fantomă se evapora și regele se retrăgea, convins că-i găzduise pe toți acești dispăruți. Servitorii săi, pentru a-i întreține iluzia, mâncau cele servite pe măsură ce le schimbau, astfel că odată farfuriile goale, regele trecând prin bucătărie, să se poată convinge încă mai mult de realitatea ficțiunii sale.

Herrenchiemsee nu a fost niciodată terminat; lipseau banii necesari pentru a executa grandioasa concepție a regelui. Dar, deși palatul era neterminat, clădirea era fermecătoare.

La Neuschwanstein regele nu voia să fie servit de servitori. El apăsa pe un buton și o masă rotundă, pregătită, urca în sufragerie. Regele avea lângă el, la îndemână, sticle de șampanie în găleți de gheață și dacă masa întârzia prea mult să urce, el arunca câteva sticle în subsol, pentru a avertiza pe servitori că se impacienta.

Noaptea, adesea, la chemarea vreunei zâne a munților, fără îndoială regele își trezea servitorii și ordona plecarea imediat la o partidă de vânătoare. Și țăranii, auzind acest cortegiu nocturn, făceau semnul crucii tremurând, convinși că era vânătoarea cavalerului fantomă.

Ludovic poseda la München o superbă grădină de iarnă instalată pe acoperișul reședinței sale. În grădină era un lac artificial, încadrat într-un decor ce reprezenta munții Himalaia. Când regele venea să stea în grădină, o lună artificială lumina vârfurile acoperite de zăpadă. Camera reginei Maria se afla exact sub grădina suspendată. Ce mare i-a fost groaza când a văzut căzând o cascadă asupra patului său, într-o noapte când ea se odihnea bolnavă, după o

răceală. Nefericita nu a îndrăznit să se miște, medicii interzicându-i orice schimbare de temperatură. A cerut ajutor. Servitorii i-au venit repede în ajutor și i-au adus o umbrelă mare, sub care s-a adăpostit timp de două ore, până ce inundarea a fost oprită. Nu mai e de adăugat decât că ea s-a mutat a doua zi, departe de zona primejdioasă.

Regele chema adeseori artiști de teatru pentru a da reprezentații în grădina de iarnă. Se afla printre ei o solidă și zdravănă doamnă, numită Josephina Schefzky, a cărei unică ambiție era să-i atragă atenția regelui asupra ei. Cum cântăreții cântau în spatele unui paravan, șansele de a-l mișca pe rege păreau reduse. Dar o femeie știe întotdeauna să se descurce! Ea știa cât de romantic este Ludovic și cât de cavaler și s-a decis să cadă în lacul artificial pentru a fi salvată de el. În seara aleasă, Josephina s-a dat înapoi și cântând cât mai tandru posibil pentru suveranul ce o asculta, la urmă a căzut în apă. A făcut un zgomot teribil și stropii de apă au ajuns până la vârfurile munților Himalaia! Doamna a rămas în apă, care nu-i venea decât până la bărbie, strigând:

— Salvează-mă, Lohengrin! Salvează-mă!

Dar regele n-a acordat nici o atenție exuberantei cântărețe. El a sunat și a spus:

— Scoateți această femeie din apă și conduceți-o la ea acasă!

Șiroind de apă, Josephina, tristă și îmbufnată de aventura în care se vârâse, a ieșit singură din lac și din Reședința regală. pentru totdeauna.

Ludovic începe să fie atras de frumosul și tânărul grăjdar, proaspăt angajat în serviciul său, Richard Hornig, care îi va rămâne până la moarte fidel. Logodna cu Sophie fiind ruptă, de acum înainte Ludovic se decide să trăiască așa cum înțelege el, departe de München-ul pe care-l detestă. Ghicește acum soarta care, într-o zi sau alta, se va abate năpraznic și fără ezitare asupra sa. A trebuit să ordone ca fratele său Otto să fie închis, căzut pradă unei crize de nebunie. Aceasta îl va roade, nedându-i nici o clipă de liniște. Regele dă curs liber pasiunii sale de constructor. Castelele se succed, spre ruina trezoreriei: Neuschwanstein, reconstrucția unui burg medieval aplecat pe promontoriul Linderhof, preferatul său, inspirat după Trianon, Herrenchiemusee, pe care el l-a voit ca pe o replică a Versaille-ului și unde de altfel va locui extrem de rar.

În jurul lui Linderhof, a reconstruit decorurile visurilor sale,

acelea ale mitologiei wagneriene: grota lui Venus, tăiată artificial în rocă, luminată de torțe, unde-i plăcea să plutească pe lacul subteran, într-o barcă în formă de scoică, ornată cu amorași auriți și săgețile lor. Muntele, pădurile sunt presărate cu stranii refugii, pe care și le-a imaginat în nopțile de insomnie: un palat maur, unde-i plăcea să citească *1001 de nopți*, cabana din Hunding, inspirată din decorul Walkyriei, construită în jurul unui arbore ale cărui ramuri îi susțineau acoperișul, solul acoperit cu piei de animale și unde regele va bea hidromel în compania pajilor săi și a tinerilor țărani. Adesea, el se va aprinde brusc de vreun actor de teatru în trecere prin München, cum a fost acest Joseph Kainz, pe care l-a adus la Linderhof pentru a-i declama zile și nopți versuri din Shakespeare, Goethe, sau Schiller. Ludovic al II-lea nu mai dormea. Și nopți întregi, precedat de servitori călări purtători de torțe, pe o sanie de lemn sculptată și aurită, își târa invitații, doborâți de oboseală, de-a lungul adevăratului său regat: piscuri înzăpezite, unde brazii își despicau masele lor întunecate în clarul lăptos al lunii. El nu mai era rege, era Lohengrin, Parsifal, Tristan, sau Siegfried.

La München, lumea era tot mai neliniștită de aceste nebunii ruinătoare. Ludovic al II-lea a devenit un despot capricios, de care nu te puteai apropia decât cu foarte mare greutate. De favorurile sale se bucurau doar valeții care trăiau alături de el și profitau, fără rușine, de dărnicia sa nemăsurată.

Regele își reluase viața sa obișnuită. Secretarul său, valetul de cameră, coaforul, servitorii, toți erau simpli și loiali țărani tyrolieni, pe care și-i recrutase de-a lungul interminabilelor escapade prin munți și care acum constituiau unica și singura sa societate.

„Începând din 1883, spune M. de Neumayer, în raportul celebrei Comisii ce va justifica internarea lui Ludovic al II-lea, Majestatea Sa a încetat să mai frecventeze oameni cultivați". Era oare acesta un semn al nebuniei? Ne permitem să ne îndoim. Dacă Ludovic al II-lea aprecia că „oamenii cultivați" sunt mai plicticoși, mai sterili, mai puțin sinceri decât naturile inculte, cu ce drept i se poate face proces de intenție, de a-l condamna pentru o opinie, pentru un simplu gest?

Treptat, se apropia momentul izbucnirii dramei. Maniile lui Ludovic al II-lea, obiceiurile sale de mizantrop și de solitar se agravaseră. Se puteau remarca tulburări nervoase, halucinații care

erau tot mai dese. Este adevărat că se considera persecutat. Dar nici una dintre aceste simptome nu era nouă. Nerăbdarea sa, imaginația ofereau un caracter tot mai copilăresc, mai maladiv. Dacă Ludovic al II-lea era nebun, fusese totdeauna așa și nu era mai mult în 1886 decât în 1864. Cazul său a rămas o enigmă. Totul a pornit de la bani. Burghezia se neliniștea la München, ca pe vremea lui Wagner, pentru că regele cheltuia fără rost sume enorme, că datoriile sporiseră și că proiecta noi construcții, castele încă și mai luxoase și costisitoare decât precedentele. Ludovic al II-lea cheltuise pentru una din reprezentațiile particulare, montarea operei *Theodora* de Sordou, sume enorme pentru decoruri și costume: peste 200.000 de mărci. „O seară care ne costă cam scump", vorbeau oamenii în braserii. Se mai vorbea de clădirea unui palat în stil oriental ce urma să fie ridicat pe malul lacului Plansee, un castel gotic lângă Neuschwanstein. Urmare a tuturor acestor zvonuri a fost lovitura de Stat, prin care prințul Luitpold, unchiul regelui, a preluat puterea.

Epilogul feeriei se apropia.

Alături de zvonurile care circulau în țară, unul era cel puțin adevărat: sumele enorme care grevau bugetul. Gusturile pentru lux, construcția de castele, reprezentații private cu montări fastuoase absorbeau în fiecare an sume mult mai mari decât posibilitățile coroanei. Departe de a se restrânge, de a deveni mai calculat și econom, regele, din contră, manifesta dorințe și înclinații tot mai costisitoare. Furnizorii, care știau că riscul nu era prea mare, se grăbeau să-i acorde, care mai de care, noi credite regelui. Acesta se lăsa tot mai mult pradă instictului său devorator.

A sosit și ziua când o parte din creditorii neliniștiți, au început să se agite. Neprimind satisfacție, au recurs la scandal. Mare umilință pentru rege. Era jenat și exasperat, în același timp, căci trebuia mai ales să renunțe la modul său de viață. „Este una dintre privilegiile coroanei ca regelui să nu i se refuze nici o dorință", spunea el cu o răceală fermă. Acest aforism era anulat de cererile ministrului de Finanțe, M. de Riedel. Acesta, în 1884, după un studiu conștiincios al situației, s-a însărcinat să negocieze, în numele regelui, un împrumut de șapte milioane și jumătate de mărci. Dar în august 1885, Ludovic i-a mai solicitat încă șase milioane. Era prea mult. Ministrul i-a comunicat că nu poate să-și asume responsabilitatea unei asemenea datorii și și-a înaintat demisia. Regele a avut bunul simț să n-o accepte.

Bineînțeles că a fost cuprins de furie, făcând numeroase crize, spunând că se va sinucide sau va abdica.

Mânia lui Ludovic împotriva creditorilor săi, împotriva Camerei și a miniștrilor zgârciți a avut ecouri care au parvenit până la München, cu un efect deplorabil pentru rege. Într-adevăr, urmașul Wittelsbachilor trecea printr-un moment dificil, fiind plin de datorii, hăituit de creditori. Când s-a aflat că voise să-l arunce pe portărelul din Hohenschwangan în râu, împreună cu oamenii legii, oprobiul împotriva sa a atins apogeul. De teamă să nu-i fie luate castelele și să fie puse sub sechestru, regele a cerut ministrului de Interne ca toate bunurile regale să fie declarate intangibile. Ministrul a răspuns că pentru onoarea Coroanei nu va îndrăzni să supună Camerei, spre aprobare, un asemenea proiect. Ludovic al II-lea a avut ideea de a se adresa fraților săi, monarhii din Europa, pentru a-și procura resursele ce îi lipseau. Dar ușile palatelor la care bătea nu se deschideau și nefericitul rege nu a primit decât refuzuri politicoase.

Un scandal financiar era iminent. În aprilie, Camera refuzase creditele cerute pentru plata datoriilor listei civile. La 5 mai, Consiliul de miniștri a adresat o scrisoare regelui. În ea, regele era rugat să-și diminueze cheltuielile, pentru a nu afecta dinastia și regatul. Ludovic, citind-o, a fost cuprins de o violentă mânie. Ca replică, a făcut cunoscut miniștrilor că va forma un alt cabinet, după dorința sa, al cărui președinte va fi coaforul Hope, membri, intendentul Hesselschwerdt, bucătari și servitori. De această dată exagerase cu ironia.

Miniștrii s-au hotărât să treacă la fapte. Trebuia pronunțată o dublă incapacitate: cea a regelui și cea a fratelui său Otto și regența să fie transmisă unchiului, prințul Luitpold. Dar, mai întâi trebuiau să se asigure de persoana lui Ludovic, despre care se știa că este suficient de lucid pentru a rezista, protesta și a se plânge în fața poporului său și a Germaniei, de violența la care era supus. Ludovic al II-lea era iubit în Tyrol, unde oamenii îi erau loiali și exista teama unei reacții violente din partea poporului.

Totul a fost organizat cu metodă și prudență, dar, după cum se va vedea, cu lipsă de respect și neglijență pentru persoana nefericitului rege.

S-a vorbit mult despre faptul că destituirea lui Ludovic al II-lea a fost dorită și organizată la Berlin. Ne îndoim de acest lucru. Desigur, tot ce s-a petrecut în Bavaria, în 1886, nu s-a putut face fără permisiunea lui Bismarck. Dar cu ce jena Ludovic al II-lea

Prusia? Accesele sale de melancolie nu erau nici mai grave și nici mai neliniștitoare decât ale confraților săi. Și apoi, numărul acelora care doreau să-l termine pe rege, era mult mai numeros la München, așa încât mașinația a trebuit să fie montată la Berlin.

Întrucât era vorba de a organiza o regență, prințul Luitpold, căruia îi revenea dreptul, nu a refuzat propunerea ce i se făcea. Fără îndoială, trebuia să-i promită lui Bismarck că va fi, în Bavaria, un excelent reprezentant al împăratului german. De fapt, își pregătise din timp acel rol, plătind din buzunarul său propaganda în favoarea sa. Acest bătrân se comporta ca un moștenitor prezumptiv, lăsând să se înțeleagă că își va păstra regența până la limita de vârstă. Cine l-a întâlnit pe străzile din München nu poate să-i uite fizionomia de vânător de cămile, răbdător și șiret, cu ochii strălucitori și pătrunzători, deasupra unei bărbi venerabile de patriarh, cu nările palpitânde, respirând plăcerea de a trăi. Prințul Luitpold avea 65 de ani când a dat lovitura de stat, operă savant pregătită.

Prima grijă a miniștrilor a fost să-l declare pe Ludovic al II-lea nebun și în consecință incapabil să mai exercite domnia. O comisie de medici, care de altfel nu a putut să-l examineze pe bolnav, a întocmit un raport scris într-un stil demn de medicii lui Molière:

„Subsemnații declarăm în unanimitate:

1. Că mintea Majestății Sale regele prezintă o serie de tulburări foarte avansate; că Majestatea Sa suferă de această formă de maladie mentală, cunoscută din experiențele medicilor alieniști, denumită «paranoia».

2. Considerând natura acestei maladii, dezvoltarea lentă și continuă, durata ei lungă care se întinde pe un număr mare de ani, trebuie să-l declarăm incurabil și se poate prevedea, în plus, că Majestatea Sa își va pierde forțele intelectuale.

3. Maladia a distrus complet la Majestatea Sa exercitarea liberului arbitru și trebuie să fie privit ca incapabil să mai dețină puterea și nu numai un an, ci pe tot restul vieții sale.

Făcut la München
la 8 iunie 1886

Doctorii *von Gudden, Hagen, Grashey Habrich*"

Acest certificat, odată întocmit, nu mai rămânea decât ca Ludovic al II-lea să fie internat într-una din reședințele sale. A fost ales, în acest scop, mai întâi Linderhof. Odată acest lucru înfăptuit, s-a dat o proclamație bavarezilor prin care li se comunica că au

un guvern nou. Punctul delicat al programului era de a se face cunoscută și lui Ludovic destituirea sa.

S-a imaginat trimiterea unui fel de ambasade oficiale, compuse din miniștrii de Stat, însărcinați să prezinte concluziile redactate de medicii alienişti și să-l invite să renunțe la tron. Aceasta trebuia să fie, cum spuneau cu o crudă ironie ziarele din München, „ultima audiență a Majestății Sale." Ambasadori erau baronul de Crailsheim, secretar de Stat al Afacerilor străine; contele Holnstein, mare grăjdar al Curții; contele Teorring, consilier de Stat; locotenent colonelul baron de Washington, prieten din copilărie cu regele; și mai multe personaje oficiale de rangul doi. Escortat de mai mulți infirmieri, doctorul Gudden era implicat în misiune. Lui, de acum încolo, îi va fi încredințat spre îngrijire Ludovic al II-lea.

La 9 iunie, în timp ce baronul Malsen o prevenea pe regina mamă, comisia părăsea München-ul, pentru a-l surprinde pe rege la Neuschwanstein.

Ludovic al II-lea fusese avertizat, de câtăva vreme, că se urzește ceva împotriva sa. De către cine era informat? De contele Dürckheim-Montmartin, maior în armata bavareză care îi era foarte devotat. El a trimis la Berlin o telegramă, prin care Ludovic îi cerea ajutor lui Bismarck, care bineînțeles l-a refuzat, spunând să ceară ajutorul propriului popor.

Comisia a tras la Hohenschwangan unde a rămas peste noapte și a servit masa, după care a plecat, în mare ținută, cale de un kilometru, la Neuschwanstein. În acea dimineață, în toată Bavaria urma să fie afișată proclamația prințului Luitpold. Se conta pe faptul că totul se va termina într-o singură zi. Dar oamenii s-au înșelat. Sosirea la Hohenschwangan a reprezentanților guvernului fusese semnalată lui Ludovic al II-lea. Țăranii, ostili domnilor din München, favorabili regelui, se aflau deja în stare de revoluție. Regele luase măsuri și la porțile castelului fuseseră instalate gărzi de pază. Când comisia a ajuns la intrarea principală, cei care o alcătuiau și-au dat seama că păsiseră cu stângul. Au trebuit să facă cale întoarsă la Hohenschwangan, dar ostașii regelui i-au arestat, i-au adus la castel și i-au închis în celule. După două ore de captivitate, regele le-a dat drumul și nu au întârziat să se întoarcă cât mai repede la München.

În acest timp, la München, s-a luat hotărârea să se acționeze în forță pentru a-l interna pe Ludovic al II-lea cât mai repede, cu brutalitate, dacă va fi cazul. Lovitura de stat s-a transformat într-o operație de poliție și infirmerie. Un medic escortat de infirmieri a

pătruns în castel, l-a prins cu forța, utilizând un șiretlic și l-a dus pe rege la un castel din Berg. Misiunea a fost îndeplinită de doctorul Gudden și doctorul Müller.

Ludovic a acceptat noua sa situație cu resemnare, neopunând nici o rezistență. Din contră, s-a întreținut amabil cu dr. Gudden. Câteva ore mai târziu, întreaga suită a luat loc în trăsuri și s-au îndreptat către Berg.

La castelul din Berg, Ludovic a regăsit amintirile copilăriei și tinereții sale. Acolo îl primise pe Wagner și acolo își petrecuse cele mai frumoase clipe ale vieții sale.

Ludovic al II-lea a început prin a spulbera neîncrederea medicului ce-l păzea, și a reușit s-o facă foarte repede. La masă discuta îndelung cu Gudden, Müller și baronul Washington, guvernatorul castelului. În timpul plimbărilor prin parc, Ludovic s-a arătat docil la recomandările lui Gudden, spunând că regele se resemnase. „Este ca un copil" i-a spus baronului de Washington. Mai mult, Gudden a revenit asupra diagnosticului anterior și nu-l considera pe Ludovic decât ca pe un om atins de manii inofesive.

La 13 iunie, i-a făcut cunoscut gândurile sale doctorului Müller și i-a spus că e inutil să mai fie supravegheat de infirmieri, pe timpul plimbărilor prin parc.

Duminică 13 iunie, pe la sfârșitul după-amiezii, regele a trimis după dr. Gudden pentru a face plimbarea ce fusese stabilită. Cerul era acoperit, și ploua încă de dimineață. Gudden a spus infirmierilor că era inutilă prezența lor. A plecat, însoțindu-l pe rege în spatele lizierei de brazi ce mărginea parcul.

Gudden anunțase că promenada va dura circa o oră. La orele 7 și jumătate, dr. Müller a ieșit din castel și a plecat în întâmpinarea celor doi. Ploaia cădea cu putere și noaptea se lăsase. S-a adăpostit într-unul din pavilioanele din parc. După câteva minute de așteptare, Müller, care știa că Gudden era punctual, a început să se impacienteze. A revenit la castel și a trimis doi jandarmi în căutarea celor plecați la plimbare. Jandarmii nu s-au întors și atunci l-a prevenit pe baronul Washington și la ora opt și jumătate întreg personalul castelului căuta prin parc. S-a telegrafiat la München: „Regele și dr. Gudden au dispărut". Și toată lumea era de acuma convinsă de moartea lor.

La orele 10 și jumătate, un servitor a găsit pe malul lacului, într-un punct unde acesta coboară lin, pălăria și agrafa de diamant ale lui Ludovic al II-lea. Puțin mai departe, umbrela lui Gudden și pălăria sa. În fine, tot pe mal, mantaua și redingota regelui.

S-a căutat o barcă. Müller, împreună cu câțiva servitori, au urcat în ea și au cercetat locul cu lanternele. Deodată, o vâslă s-a lovit de un corp. Era al regelui. Unul dintre gardieni a intrat în apă. În acel loc, adâncimea apei nu trecea de un metru și jumătate, cel mult. Regele nu murise înecat. Pe tot timpul nopții au fost continuate cercetările. Nu departe de liziera parcului, s-a descoperit cadavrul doctorului Gudden. Nivelul apei nu depășea un metru.

Cu prudență și șiretenie, Ludovic se apropie de locul pe care și l-a ales. El a risipit neîncrederea medicului alienist. Văzând că malul prezintă o pantă favorabilă, regele și-a luat avânt, a aruncat umbrela și pălăria și a alergat către lac. Surprins, Gudden l-a lăsat să ia un avans. Apoi, revenindu-și din stupefacția sa, a început să alerge după prizonier pe care l-a ajuns la malul lacului și mâna dreaptă – a cărei unghie de la un deget a fost găsită dată peste cap – a încercat a-l apuca de guler. Cu mișcarea cea mai naturală, Ludovic al II-lea a început să-și scoată hainele pentru a înota, lăsându-și mantaua și haina, să fie apucate de doctor. Astfel a câștigat un nou avans. Totuși Gudden, mai vioi decât regele, pe care apa îl face să întârzie, reia urmărirea și, după câțiva pași, își ajunge prizonierul. Regele, mai robust și mai solid decât adversarul său, îl pune la pământ și-l înecă. Fața medicului era zdrobită, de nere- cunoscut. S-a presupus că regele l-a lovit sălbatic cu ajutorul lorgnetei pe care n-o părăsea niciodată.

Au fost aduse la mal cele două corpuri. S-a încercat în zadar reanimarea lor. Moartea se instalase de mai multe ore. S-a telegrafiat la München. Pentru prințul-regent și complicii loviturii de stat se ivise o gravă responsabilitate. Această moarte misterioasă atrăgea contra lor apăsătoare bănuieli. Și astăzi, în Bavaria, oamenii vorbesc, fiind convinși că moartea lui Ludovic al II-lea se datorează unui mârșav asasinat, din cele mai murdare din câte cunoaște istoria.

Scăpat de paznicul său cu prețul unui asasinat, Ludovic al II-lea avea oare intenția să se sinucidă, înecându-se? Aceasta a fost versiunea oficială a evenimentelor pe care a prezentat-o guvernul din München. Pentru a se îneca, trebuia ca Ludovic să meargă drept înainte, către mijlocul lacului, unde apa era adâncă. Mai era încă zi și lumină pentru ca Ludovic să nu se poată îneca. Or, începând cu locul unde lupta lăsase amprente pe nisip, urmele lăsate de rege duceau către stânga, mergând către liziera parcului. Era evident vorba de o tentativă de fugă. Abil înotător, Ludovic spera să ajungă pe celălalt mal. În locul unde i se opreau urmele pașilor și unde i s-a găsit corpul, adâncimea apei era mică și un bărbat de talia sa nu se putea îneca.

De altfel, autopsia a relevat că Ludovic al II-lea nu murise de asfixie, ci de congestie cerebrală. Emoțiile zilelor precedente îl marcaseră. Șocul lui cu medicul, apa rece și înghețată a lacului au format tot atâtea circumstanțe care au dus la concluzia că nu putea fi vorba de o sinucidere. Se mai poate admite că Ludovic al II-lea să fi murit în urma unei răni pe care Gudden i-a provocat-o în timpul luptei, dar despre care oficial nu s-a vorbit, de teama confirmării zvonurilor de asasinat. Dar nici unul dintre actorii dramei nu a supraviețuit pentru a spune adevărul.

Guvernul bavarez a preferat să adopte teza sinuciderii, pentru că, adoptând versiunea cea mai credibilă, nu admitea teza fugii. Și în acest din urmă caz, se punea problema de a ști care îi erau complicii ce-l așteptau pe Ludovic al II-lea îndărătul zidurilor ce înconjurau parcul castelului din Berg? S-a vorbit și s-a scris că împărăteasa Elisabeta însăși ar fi organizat această evadare din mâinile temnicerilor prietenului său; „Porumbița" îi face un serviciu „vulturului". Poate vom ști într-o zi cu adevărat dacă cea mai tragică împărătească a vrut să adauge acest capitol aventurilor regale ale acestui secol. Dar misterul continuă să planeze asupra morții lui Ludovic al II-lea și nu credem că deducțiile cele mai controversate vor reuși să convingă pe cineva că Ludovic al II-lea a murit, nu asasinat, sau prin sinucidere, ci în urma unui stop cardiac, dorind să fugă dintr-un castel transformat în casă de sănătate.

Drama de la Mayerling

În zorii zilei de 30 ianuarie 1889, în castelul de vânătoare de la Mayerling, au fost găsiți morți arhiducele Rudolf de Habsburg, prințul moștenitor al tronului Imperiului austro-ungar și baroneasa Maria Vetsera, o tânără în vârstă de 17 ani.

La un interval scurt, de numai câteva ore, Curtea imperială a reacționat într-un mod aparte, învăluind în cel mai desăvârșit secret cele întâmplate, singurele persoane care, sub o formă, sau alta, erau la curent cu evenimentul, fiind puse să jure că nu vor divulga amănuntele dramei. Prin aceasta, Hofburgul considera că, publicând ceea ce se petrecuse în realitate, avea să aducă daune demnității familiei imperiale și chiar prestigiului împăratului.

În fapt, trebuie să recunoaștem că, până la urmă, secretul avea să fie așa de bine păstrat, încât timp de aproape o sută de ani istoricii nu au reușit să-l dezlege. În cele ce urmează vom încerca să ridicăm vălul care persistă asupra evenimentelor petrecute atunci, în miez de iarnă...[1]

Franz Iosif și Elisabeta

Dinastia Habsburgilor a domnit în Austria între anii 1278–1918. Ea își trage numele de la castelul fortificat situat în Elveția, în cantonul Argovia. Membrii acestei dinastii, una dintre cele mai vechi și numeroase din Europa, s-au înrudit, în decursul timpului, cu familia princiară din Bavaria a Wittelsbachilor, ce a ocupat tronul Bavariei între anii 1180–1918.

Împăratul Franz Iosif (1830–1916) a fost un bărbat rigid, impregnat până la ultima fibră a ființei sale de spiritul cazon. Se spunea că se scula dis-de-dimineață și mergea la biroul său, situat în castelul imperial din Hofburg, pentru ca seara târziu, să revină la castelul din Laxenburg, situat tocmai în sudul Vienei.

1. Paul Ștefănescu, *Istorii neelucidate*, Almanah *Luceafărul*, 1988, p. 141.

Franz Iosif a rămas toată viața un autocrat de modă veche, neavând decât preocupări militare și neapreciind decât munca administrativă, neînțelegând nimic din problemele economice și politice, tocmai într-un moment crucial, când atât în Europa, cât și în alte puncte de pe glob, se pregătea o transformare radicală. Curtea rămăsese un cerc închis, limitat doar la accesul unui oarecare număr de familii vechi ce-și puteau demonstra ascendența nobiliară până la a treisprezecea generație în trecut.

Franz Iosif s-a căsătorit cu Elisabeta, pe care o iubea nespus și o admira, fără însă a o înțelege, întreaga-i viață dusă alături de ea fiind în realitate ceva artificial și lipsit de acea căldură ce unește până și cuplul cel mai modest.

Elisabeta[1] provenea din ramura Wittelsbachilor și purta povara unei consanguinități recente (mama sa, Ludovica, se căsătorise în 1828 cu vărul ei, Maximilian). Amintim că Ludovic al II-lea al Bavariei, „Regele nebun", era vărul ei.

Elisabeta moare în ziua de 10 septembrie 1898, pe când se afla într-o călătorie la Geneva, victimă a unui terorist italian, care i-a aplicat mai multe lovituri de pumnal în piept.

Din cele expuse, ne dăm seama că părinții arhiducelui Rudolf posedau o zestre genetică încărcată, ce nu va întârzia să se transmită, în mod inexorabil, urmașilor lor, izbucnind sub o formă, sau alta, după cum vom vedea, cu primul prilej.

Baltazzi și Vetsera

La 24 aprilie 1854, a sosit la Viena o delegație din Smirna, condusă de Temistocle Baltazzi. Servindu-l pe sultan, Temistocle Baltazzi se îmbogățise, devenind un bancher înstărit și cunoscut. Scopul delegației era s-o felicite pe împărăteasa Elisabeta cu prilejul încoronării sale. Familia oaspetelui era numeroasă; cei doi soți aveau șapte copii: patru băieți și trei fete. Elisabeta l-a primit pe Baltazzi la Gödöllö, unde se afla un conac.

În 1879, cea mai tânără dintre fiicele bancherului Temistocle Baltazzi, baroana Elena Vetsera, în vârstă de aproximativ 30 de ani, reușise să se facă remarcată. Mică de statură, cu o talie lipsită de eleganță, poseda totuși trăsături agreabile, dar mai ales doi ochi magnifici, mari și negri. Se vorbea la Viena că ar fi fost amanta

1. P. Morand, *La dame blanche des Habsburgs*, Ed. Robert Lafont, Paris, 1963, p. 181.

arhiducelui Willhelm și a prințului Esterhazy. În plus, avea proasta reputație de a se complace în intrigi scandaloase și de a fi rea de gură, calități nu tocmai de invidiat...

Elena fusese măritată cu Albin Vetsera, de naționalitate maghiară, ce aparținuse micii nobilimi și făcuse carieră în diplomație. În 1866, Vetserii au cumpărat la Viena, în cartierul aristocratic, pe strada Salesienilor, un mic palat. Din nefericire, Albin muri pe neașteptate, în 1887, lăsându-și soția cu două fete: Anna (Hannah) și Maria.

În anumite cercuri, se zvonea că soția lui Temistocle, mai înainte de a se căsători cu acesta, făcuse parte din haremul sultanului. Cum se putuse ajunge la actuala situație? Într-un mod foarte simplu! În vechea Turcie, când un sultan lua locul altuia – în urma unei lovituri de palat, sau prin moarte naturală – noul stăpân lichida haremul predecesorului său, risipindu-l. Soțiile fostului sultan, majoritatea fiind tinere și frumoase, acoperite cu bijuterii și uneori chiar bogate, deveneau partide foarte căutate și, de ce să n-o spunem, disputate. Una dintre ele – gravidă, la lichidarea haremului și dispunând de o dotă substanțială, a devenit doamna Baltazzi.

Protagoniștii dramei

La 21 august 1850, o sută una lovituri de tun anunțau vienezilor și prin ei întregii împărății că familia regală avea un fiu: arhiducele Rudolf. Nașterea sa – fără a crede în superstiții – a fost precedată de o întâmplare oarecum neplăcută. Cu câteva zile înainte, marele candelabru din sala de ceremonii a palatului Schönbrunn s-a desprins brusc din tavan și s-a prăbușit pe parchet cu un zgomot asurzitor, făcându-se țăndări.

După ce adusese pe lume două fete, Sofia și Gisèle, împărăteasa Elisabeta a avut un băiat, destinat a fi moștenitorul tronului. Nașterea sa a durat 2 ore, fiind lungă și penibilă. Elisabeta avea 21 de ani (născută în 1837), iar împăratul Franz Iosif, 30 de ani.

Conform etichetei, nașterea trebuia să fie publică. Alături de patul împărătesei se aflau două infirmiere, un bărbat tânăr în bluză albă și un bătrân în costum obișnuit. De cealaltă parte a paravanului ce separa camera în două părți, se găseau frații împăratului, arhiducele Rénier, un consilier apropiat și trei ofițeri.

Imediat după naștere, pruncul a fost dus de lângă mama sa și încredințat unei doici maghiare, iar drept guvernantă i-a fost dată

baroana von Welden. În ceea ce privește camera copilului, aceasta era situată la un etaj izolat de restul castelului căci, după o veche tradiție, copiii trebuiau separați de mama lor. Va avea parte de o educație mult mai îngrijită decât a tatălui său. La patru ani învață cu succes patru limbi: germana, franceza, maghiara și ceha. Rudolf nu era de fel un copil minune și toate progresele sale se datorau unei munci perseverente și asidue, programul de studii începea la ora 7 dimineața și înceta pe la 8 seara.

La vârsta de 7 ani, Rudolf a fost izolat de anturajul femeilor, pentru a fi încredințat unui perceptor: generalul conte Gondrecourt. Acesta era un bărbat aspru, simpatizat mult de împărat. Printre altele, se distinsese în campania din Danemarca, unde comandase „Brigada de Fier". Sistemul său de educație consta mai ales din marșuri militare în pas de cadență, chiar pe timp de ninsoare și vreme rea. Pentru a căli copilul, perceptorul îl scula în timpul nopții cu focuri de revolver, iar pentru a-l fortifica îl conducea la parcul zoologic din Lainz, unde îl punea să se apere de un porc mistreț lăsat în libertate.

În iulie 1865, Elisabeta își revede fiul la Ischgl; era mare și foarte nervos. Se plânge împăratului de modul în care perceptorul se achitase de sarcina sa. Împăratul, impresionat de rugămințile mamei, îl înlocuiește pe Gondrecourt – căruia îi oferă drept recompensă comanda unui corp de armată – cu Josef Latour von Thurnberg. Inițial acesta fusese funcționar, apoi militar. Inteligent și energic, el a reușit să se facă iubit de Rudolf. Noul perceptor a avut însă mult de luptat, mai ales cu influența arhiducesei Sofia și a sistemului de educație al predecesorului său, care marcase deja, în mod implacabil, copilul.

La 15 iunie 1866, a izbucnit războiul dintre Austria și Prusia. Peste o lună, în fața amenințării trupelor inamice, Rudolf și sora sa Gisèle, împreună cu tezaurul familiei, au fost evacuați la Budapesta.

Rudolf a crescut în castelele strămoșilor săi. Umbrele lor dure, reflectate în apele verzi ale oglinzilor, l-au urmărit adesea din colțurile sălilor pustii, copilul zburdalnic tulburând cu pașii săi liniștea încremenită de secole.

Așezat la masa sa, la luminile unei lămpi de petrol, Rudolf învăța cu sârg. A deprins limba maghiară cu un călugăr benedictin, Yacinthe von Ronay, ceha, cu arhivistul Gindely și istoricul Jirecek, limba germană, cu Greistorfer și economia politică, cu Karl Menger. Programul studiilor arhiducelui fusese stabilit de istoricul Arneth. Directorul bibliotecii Curții, Zeissberg, supraveghea cu atenție modul în care decurgea educația sa.

Între 1864 și 1877, timp de 13 ani, cincizeci de profesori renumiți au avut sarcina să se ocupe de instruirea lui Rudolf. Capelanul din Hofburg, apoi primul capelan al Curții au fost însărcinați succesiv cu educația sa religioasă. Rudolf se grăbea să recite cât mai repede rugăciunile de dimineață și seară, pentru a termina în cât mai scurt timp această corvoadă. Societatea profesorilor săi a fost singura pe care a cunoscut-o în anii copilăriei și adolescenței. Pe sora sa Gisèle, mai mare ca el cu doi ani, cu care se jucase în copilărie, nu a mai întâlnit-o, căci au fost separați și ea a fost căsătorită în 1873, când nu împlinise vârsta de 15 ani. Sora mai mică, Sofia, a murit în 1857, la vârsta de 2 ani. În 1868, a venit pe lume ultima fiică a Elisabetei, Valeria, de care Rudolf a fost separat prin diferența de vârstă.

O dată ce stabilise programul educației fiului său și considerând că totul era cum nici nu se poate mai bine, Franz Iosif nu s-a mai preocupat de copil. Încă de la vârsta de 9 ani, Rudolf știa să călărească, dar la 16 ani, în 1874, a căzut de pe cal, lovindu-se grav. Moral și fizic din păcate, tânărul făcea dovada unei oarecare instabilități.

Cu o carabină de salon trăgea asupra păsărelelor, pe care se spune că le mânca apoi fripte. În acest timp, surioara sa plângea gândindu-se la soarta bietelor păsări, iar Rudolf desena impasibil scene violente de vânătoare, în care sângele animalelor doborâte era colorat cu roșu...

Rudolf suferise influența puternică a perceptorului său Latour, asculta teoriile economistului Menger asupra grâului, cărbunelui, drumurilor de fier, industriei...

Moștenitorul tronului, constrâns de eticheta rigidă a Curții, nu avea decât rare relații cu familia imperială și nu manifesta nici un fel de simpatie pentru verii săi pe care, sfidându-i, îi considera puțin inteligenți și mai ales leneși. Singurul membru din familia sa cu care se înțelegea bine era arhiducele Jean Salvador de Toscana. Vărul său era cu șase ani mai în vârstă și aparținea unei ramuri a familiei de Habsburg ce domnise în Toscana și își pierduse tronul în 1858. Dorinței sale de a fi liber, Jean Salvador îi sacrificase toate avantajele propriei stirpe. La scurt interval după moartea lui Rudolf, el avea să părăsească scena lumii într-un mod romantic, ce va constitui una dintre nenumăratele enigme romantice ale istoriei, făcând să curgă multă cerneală.

Rudolf a debutat în viața de salon la vârsta de 13 ani, reușind să-și înjghebeze destul de repede un cerc propriu de prieteni. La

15 ani, deja începuse să-și exprime față de prieteni unele păreri și concepții surprinzătoare atât pentru vârsta, cât și pentru poziția sa socială. În jurnalul său, arhiducele nota: „O familie foarte veche de regi se menține la putere numai pentru că oamenii s-au obișnuit cu ea. Totuși, un intrus poate să-și atribuie puterea foarte repede. După părerea mea, regalitatea aparține trecutului. La ce bun să fondezi o dinastie nouă, când cele vechi dispar? Regalitatea nu e decât o mare iluzie ce trebuie să dispară, în măsura în care oamenii vor deveni mai liberi și mai puțin orbi". La 15 ani, după cum se vede, Rudolf nu mai credea în regalitate și, de ce să n-o recunoaștem, totuși manifesta o concepție foarte stânjenitoare pentru un prinț moștenitor. Cu toate acestea, instituțiile se apărau împotriva acelor care vroiau să le distrugă, sau chiar numai să le reformeze, indiferent de apartenența lor.

Ca și în cazul mamei sale, pe care probabil că o moștenea, lui Rudolf nu-i plăcea nici Curtea și nici eticheta. Gusturile îi erau democratice și obișnuia să frecventeze cercurile cele mai modeste ale societății. Nu avea un fizic, în accepțiunea cuvântului, frumos, dar poseda un oarecare farmec, pe care-l răspândea în jur, mai ales în rândul femeilor. Ochii îi erau lipsiți de expresie și trăsăturile indecise. După ce fusese un copil închis în sine, devenise un adolescent expansiv, plăcându-i glumele cele mai vulgare. În timpul vacanțelor de la Gödöllö, Rudolf se îmbrăca în uniforma sa de la școala de cadeți și atât verișoarele, cât și subretele de la castel erau foarte îndrăgostite de el. În ceea ce-l privea, arhiducele răspundea la avansurile feminine prin farse copilărești, cum ar fi de pildă trasul de cozi al tinerelor fete. Erau primii pași ai lui Rudolf spre flirt.

Arhiducele abia împlinise 19 ani când, la 24 iulie 1877, a fost declarat major. Cei ce l-au cunoscut l-au descris ca pe un tânăr inteligent, animat de sentimente nobile și debordând de energie. Dar, la o privire mai atentă, se putea remarca o disproporție flagrantă între constituția sa fizică, ce nu depășea media, și dorința furibundă și impetuoasă ce-l domina de a-și trăi din plin viața.

Ideile politice evoluaseră mult în Austria, mai ales în ultimii ani. Vechiul sistem autocratic lăsase loc, după 1866, unor cabinete liberale care, între 1867 și 1878 exercitaseră puterea sub eticheta Partidului Constituțional. Pentru Rudolf, ca și pentru liberali, egalitatea tuturor cetățenilor era o dogmă. Astfel, el era adversarul declarat al clasei pe care o desemna sub numele de „feudalitate", întruchipând aroganța și disprețul nobleței austriece față de celelalte clase ale societății. Pretențiile de superioritate ale acestei nobilimi

erau cu atât mai puțin justificate, cu cât era ignorantă și ineficientă. Antifeudal, Rudolf era de asemenea anticlerical. Cugeta, ca de altfel mulți tineri din generația sa, că religia va fi înlocuită de știință. Programul politic al lui Rudolf, în 1875, consta în esență în a uni popoarele slave din sud, pe care să le educe politic și să fondeze un imperiu puternic al Dunării, sub conducerea Austriei. La drept vorbind, se vede că acest program nu era deloc liberal – în accepțiunea acelei epoci – căci statul la care visa Rudolf trebuia să fie un stat centralizat, condus în întregime de funcționari germani.

La începutul verii lui 1878, Rudolf a fost avansat colonel, fiind detașat la Praga, într-un regiment de infanterie. Vorbea curent ceha și a câștigat relativ ușor și repede simpatia cehilor. Singur își alesese acest regiment, ai cărui ofițeri erau de origine burgheză și nu nobilă. Rudolf nu era militar de vocație, dar se înclina în fața disciplinei din datorie și făcea un efort asupra lui însuși. Serviciul îl solicita de la orele 7 dimineața până la orele 6 seara, cu o pauză de o jumătate de oră pentru dejun. Arhiducele considera și nu se sfia s-o împărtășească celor din jur că „istoria lumii se scrie cu tunurile", de unde și necesitatea unei armate care oferă siguranță. Detașându-se și întorcând spatele nobilimii, Rudolf își punea speranțele în burghezie, ceea ce nu era o întâmplare, căci corpul ofițeresc constituia un amalgam format din mediile sociale cele mai diverse.

Praga era în 1878 un oraș modest de provincie, în care faptele și vorbele prințului moștenitor erau supravegheate îndeaproape. Locuitorii au băgat repede de seamă că trăsura lui Rudolf staționa adesea în fața casei unde locuia o frumoasă domnișoară. Parcurgând incognito ghetoul din Praga, arhiducele a remarcat o tânără evreică, de care s-a îndrăgostit fulgerător și nebunește. Părinții fetei nu au fost câtuși de puțin încântați de originea curtezanului și și-au trimis imediat fata la țară pentru a o căsători cu un tânăr de aceeași nație. Femeia, care împărtășea sentimentele prințului, a revenit după aceea la Praga și, pradă unei grave depresiuni nervoase, a murit, stingându-se ca o lumânare. Se spune că în cursul agoniei a pronunțat numele lui Rudolf. Prințul moștenitor avea 21 de ani, era un romantic și chiar naiv. S-a vorbit că își reproșa în mod sincer moartea tinerei evreice și că i-ar fi acoperit cu un munte de flori mormântul.

O mare parte din timpul liber, Rudolf și-l consacra vânătorii, preferând-o pe aceea cu gonaci. Vânătoarea a fost la început un bun prilej pentru a observa natura. Era prieten apropiat cu Brehm, autorul cărții, celebră și în zilele noastre, *Viața animalelor*. În aprilie

1879, Rudolf și Brehm au întreprins împreună un voiaj, timp de 3 luni, în Spania și Maroc, efectuând partide de vânătoare. În 1880, a făcut o altă călătorie în Orientul Mijlociu, pe care a descris-o în cartea *Eine Orient Reise*. Vânătoarea, ocupație principală și preferată a prințului moștenitor, devenise o veritabilă pasiune. Pentru a ne da seama cât de mult era obsedat de pasiunea pentru vânat, ce devenise o adevărată patimă, căci uciderea animalelor îi provoca o reală voluptate – fapt ce dezvăluie o înclinare sadică – să reamintim episodul petrecut la Bethleem și Ierusalim, unde s-a gândit să vâneze, în ciuda veneraței pe care milioane de credincioși o au față de aceste locuri. Așa cum menționează în cartea sa, a pus să fie târât un măgar mort pe munte, pentru a atrage vulturii, șacalii și alte animale sălbatice de pradă. Lângă piramidele de la Gizeh la fel, a organizat, cu sprijinul arabilor, o vânătoare de șacali, prilej cu care au fost uciși foarte mulți dintre aceștia. Arhiducele le-a adus craniile albite, precum și alte trofee de vânătoare, pe care le-a agățat în apartamentele sale.

Cu trecerea anilor, pasiunea vânatului devenise tot mai puternică. Blestemat din ziua în care a tras într-un cerb alb, bătrân și solitar, lucru care, după legenda locului, ar atrage întotdeauna moartea vânătorului, Rudolf părea că trăiește o altă existență. Nimic nu-și găsea scăpare în fața sa, nici păsările de apă ale Dunării, nici căprioarele Alpilor, nici vulturii de la Gödöllö, nici... fecioarele de 18 ani. În această frenezie distrugătoare părea să reînvie gustul morții străbunului său Filip al II-lea și demența Wittelsbaschilor.

Către sfârșitul zilei de 28 octombrie 1881, redactorul-șef de la *Noul cotidian din Viena,* Maurice Szeps, tocmai își lua cafeaua în biblioteca locuinței sale din Alsergrund, când i s-a anunțat o vizită. Era economistul Karl Menger, ce fusese profesorul lui Rudolf și care rămăsese prietenul său. Menger venise să-i anunțe lui Maurice Szeps că arhiducele dorea să-l cunoască și va veni să-l vadă în seara aceea. Mai adăugă că prințul îi aprecia în mod deosebit articolele.

Prima întâlnire dintre jurnalist și moștenitorul tronului a durat două ore. Fapt semnificativ, din acea zi s-au înjghebat între Rudolf, în vârstă de 23 ani și jurnalist, ce avea dublul vârstei sale, relații ce au durat până la moartea prințului. Or, în ochii Curții din Viena, Maurice Szeps avea o triplă tară: era evreu, era de origine maghiară și era liberal... Un astfel de prieten își alesese Rudolf!

În luna noiembrie 1884, Szeps a fost condamnat pentru articolele sale la o lună închisoare. În urma acestei condamnări și-a

pierdut postul de redactor-șef. Rudolf i-a pus atunci la dispoziție fonduri însemnate care i-au permis fondarea editorialului *Journal de Vienne*. Relațiile dintre cei doi, datorită presiunii Curții, au trebuit să rămână discrete. Rudolf, prin valetul său, îi trimitea lui Szeps plicuri voluminoase ce conțineau lungi articole pentru a fi publicate în *Journal de Vienne*, bineînțeles fără semnătura autorului. Cei doi se întâlneau adeseori la Hofburg, după miezul nopții și jurnalistul spunea mai întâi parola unui servitor de încredere, după care era introdus și ghidat de-a lungul unor interminabile coridoare și scări în spirală, pentru a ajunge în apartamentul lui Rudolf. Toate aceste măsuri de precauție își aveau un scop, întrucât denunțurile și spionajul erau în floare la Curtea din Viena.

Interceptarea corespondenței era o practică curentă. Cu cât un personaj era mai sus pus în ierarhia administrativă sau socială, cu atât era mai supravegheat de poliție. În ce-l privește pe Rudolf, el era privit cu gelozie din cauza privilegiilor de care se bucura ca urmare a originii sale, cât și, mai ales, a calităților intelectuale și a caracterului său independent. Ostil nobleței ignorante, despotismului de modă veche, Rudolf era partizanul unui stat puternic și centralizat. El depășise stadiul de liberalism, iar ideile sale politice – dealtfel, confuze încă – îl făceau să nu poată fi înțeles de contemporani. Astfel, pe contul său, în mediile Curții s-au răspândit numeroase zvonuri. S-a pretins că era francmason și dacă în Prusia protestantă majoritatea prinților aparținea diferitelor loji, nu era la fel și în cazul catolicilor din Austria.

La 3 ianuarie 1888, un incident neobișnuit a avut loc în cursul unei vânători regale în Styris. Împăratul și arhiducele erau prezenți. Când vânătoarea era pe sfârșite, și-a făcut apariția o haită de mistreți. Rudolf a tras. Haita a trecut în goană prin fața sa. Arhiducele și-a părăsit postul și a tras din nou. În acel moment, vânatul s-a apropiat de locul unde era adăpostit împăratul. Glonțul fiului său l-a atins la mână pe cel ce încărca puștile suveranului, pe nume Martin Veitschberger. Trăgând și a doua oară, Rudolf a acționat contrar tuturor regulilor de vânătoare. Or, după cum se știe, el era un vânător consacrat și nimeni nu-și poate explica nerespectarea unei precauțiuni așa de elementare, altfel decât printr-un dezechilibru nervos. Dacă nu, atunci înseamnă că a tras în mod deliberat asupra lui Franz Iosif, cu scopul de a-l omorî!

Această ipoteză a fost emisă în lucrarea *Crepusculul Habsburgilor* de Charles José. Iată ce spune autorul: „Rudolf a intrat în 1886 într-o societate secretă – o ramură a francmasoneriei (R I U O) și a depus jurământul de a-l răsturna pe împărat (tatăl său) și de a se proclama rege al Ungariei, în timp ce Coroana Austriei urma să revină lui Jean Salvador."

Relațiile prințului cu Maurice Szeps – israelit, liberal și adversar al pangermanismului – nu au putut rămâne ignorate la Curte. Adversarii prințului erau mai ales clericii grupați în jurul lui Franz Iosif și arhiducelui Albert. În momentul în care împăratul a fost convins de scopurile urmărite de Szeps și Rudolf, a vrut să le pună capăt. El nu-i iubea câtuși de puțin pe jurnaliști, pe care îi considera venali, uitând că, de fapt, banii erau vărsați gazetarilor de către propria sa poliție.

La 9 martie, Frederic Wilhelm i-a urmat la tronul imperiului german împăratului Wilhelm I, decedat la vârsta de 91 de ani. Frederic va domni 99 de zile, fiind numit „împăratul mut", căci operat de un cancer la gât, descoperit prea târziu, nu mai putea vorbi. Rudolf își pusese mari iluzii în el. Arhiducele se arăta partizanul unei alianțe între Germania, Anglia și Austria, contra Rusiei. Cât privește atitudinea sa față de Franța, aceasta era oarecum binevoitoare și tolerantă.

Când Frederic a murit, la 15 iunie 1888, Rudolf a fost total bulversat. A înțeles că marele său proiect – Austria, stăpâna Balcanilor – era de acum compromis. În ceea ce-l privește pe Wilhelm al II-lea, urmașul la tronul Germaniei, el nu-l simpatiza pe Rudolf. Era limpede că, pe viitor, niciodată Berlinul nu va ajuta Viena contra țarului. Cât privește Anglia și Franța, ele erau dezinteresate, sau ostile.

Neavând, sau mai degrabă neputând renunța la ambițiile visurilor sale, Rudolf a abandonat visul balcanic. Pentru a da totuși satisfacție dorinței sale de mărire, nu-i mai rămânea decât o singură soluție: Ungaria. Separarea Ungariei de Austria și încoronarea sa ca rege la Budapesta, iată ce își propuse în secret Rudolf. Acest proiect trebuia să-i permită arhiducelui să-și exercite puterea, fără să aștepte moartea tatălui său. Dislocarea imperiului austro-ungar în două state nu risca oare să suscite opoziție la Berlin, Londra, sau chiar Moscova? Evident, era un risc și încă foarte mare. Rudolf se ridica împotriva propriului său tată și a guvernului de la Viena, devenind un conspirator. Contrar Austriei, pe care Rudolf o considera ca o națiune de negustori și mici burghezi, Ungaria avea cu ce seduce firea sa romantică și dornică de mărire. După 1867, Ungaria era asociată Austriei, față de care ea se considera egală, dar toate guvernările maghiare, care se succedaseră, fuseseră de fapt

independente. Exista în 1867 o miliţe naţională maghiară, Honved. Această miliţie nu era decât o armată simbolică, de paradă. Maghiarii visau la o armată autonomă şi naţională. Acesta era scopul luptei conspirative de la Budapesta. În cursul anului 1888, Rudolf şi-a propus să se folosească de rebeliunea larvară a nobililor maghiari pentru a obţine coroana Sf. Ştefan. Sfidând aristocraţia austriacă, arhiducele căuta, din toate puterile, să-şi atragă simpatia nobilimii maghiare.

Conspiraţia lui Rudolf, cu scopul de a se încorona rege al Ungariei, îl includea printre alţii şi pe preşedinţele Consiliului de miniştri, Koloman Tisza, ca şi alte două personalităţi maghiare neoficiale, dar care se bucurau de o mare consideraţie. Curând însă, proiectul a transpirat şi s-a ştiut imediat la Viena că Rudolf aspiră la Coroana Ungariei. Arhiducele, la rândul său, a aflat că planurile îi erau deconspirate şi a rupt-o imediat cu Tisza, trecând de partea adversarului său politic, Karoly. Între Rudolf şi Karoly se înjghebase o prietenie destul de strânsă. Karoly, care era şeful opoziţiei maghiare, trecea drept un om politic puţin scrupulos. Ambii vânau adesea împreună şi, cu ocazia legii militare din 1888, cei doi au schimbat mai multe telegrame. Se spune că arhiducele semnase mai multe documente compromiţătoare, declarându-se, printre altele, în favoarea revoluţiei şi a existenţei unei armate ungare autonome. Rudolf, versatil ca întotdeauna, s-a lăsat antrenat de clanul rebelilor maghiari, după care a dat înapoi, speriat de reacţia violentă a împăratului. Din complot mai făcea parte şi vărul lui Rudolf, arhiducele Jean Salvador. Imediat, în cursul lunii februarie 1889, Franz Iosif l-a convocat pe Jean şi i-a dat de ales între două alternative. Jean Salvador a optat pentru renunţarea definitivă şi irevocabilă la succesiunea la tron şi a părăsit Austria pentru totdeauna. Oricare ar fi fost stadiul complotului ţesut de Rudolf contra propriului său tată, cert este că, din dispoziţia lui Taffe, primul ministru şi, bineînţeles, cu asentimentul lui Franz Iosif, Rudolf a fost supus unei continue şi amănunţite supravegheri. Direcţia poliţiei din Viena era informată în detaliu asupra tuturor faptelor şi gesturilor prinţului moştenitor. Numărul sticlelor de şampanie sau al paharelor de coniac pe care le bea, plimbările nocturne în cupeu prin Prater, excursiile în împrejurimile Vienei, totul făcea obiectul unor rapoarte zilnice.

Cu trecerea anilor, sănătatea arhiducelui lăsa tot mai mult de dorit şi aceasta ca urmare, în primul rând, a condiţiilor de trai nehigienice, în ciuda unui aspect fastuos. Încăperile de locuit reci şi igrasioase ale castelelor, antrenamentele militare pe vreme rea au

sfârşit prin a-i şubrezi organismul şi Rudolf s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Să nu uităm că, din lipsa unor cunoştinţe medicale, la vremea respectivă boala se vindeca arareori.

Arhiducele acuza dureri de cap şi de urechi, avea reumatism şi tuburări cardiace. Ducea o viaţă dezordonată, căci nu se culca decât către orele 3 dimineaţa şi pe la ora 8 era din nou în picioare. Pleoapele roşii îi trădau lipsa de somn. Faţa o avea deja galbenă şi veştejită. Nu-i plăcea să apeleze la medici şi, pentru a-şi calma durerile, a recurs de timpuriu la morfină şi alcool. Pe zi ce trecea, se remarca la el o schimbare vizibilă. De câţiva ani, abandonase studiul, iar problemele ştiinţifice încetaseră să-l mai preocupe. Rudolf, care întotdeauna se arătase cu toată lumea amabil şi binevoitor, se lăsa acum pradă nervilor. În acest sens, istoria a păstrat amintirea a două explozii de mânie, neobişnuite. Prima, la un dineu oferit de Wilhelm I, şi a doua la înmormântarea acestui împărat, când a manifestat o furie violentă faţă de ducii ruşi. Nu mai puţin adevărat e şi faptul că Rusia era oaia sa neagră. Nervozitatea prinţului, probabil datorată şi surmenajului, devenea deseori alarmantă. La 12 aprilie 1888, Rudolf îi scria soţiei sale: „Am răceală la creier, mă sufoc, mă doare gâtul, am reumatism şi o mare vânătaie la şold pe care mi-am făcut-o din greşeală. E un frig de câine, dar nu-i acord nici o atenţie şi continui să duc aceeaşi viaţă". Şi Rudolf a început să bea.

S-a emis ipoteza dacă nu cumva arhiducele a fost atins de o maladie nervoasă. La începutul anului 1886, a căzut la pat. Care a fost exact natura maladiei sale e dificil de spus: a fost vorba de o peritonită, de o prostatită, sau de altceva? S-a mai vorbit, printre altele, de urmările unor relaţii cu o ţigancă unguroaică, de la care ar fi contractat un sifilis. Contele Corti, istoricul familiei imperiale, a menţionat, referitor la acest subiect: „Maladia din anul 1886 nu s-a vindecat niciodată complet. Ea a continuat să-l roadă pe prinţ, cu toate că pe dinafară nu se vedea nimic".

La rândul său, André Germain, în cartea *Regii au dreptul la dragoste?,* scrie: „Anul esenţial – 1886 – a început printr-o maladie gravă şi destul de misterioasă, de care arhiducele nu s-a vindecat niciodată decât în aparenţă şi care îl va urmări până la sfârşit. Lunile de convalescenţă va merge să şi le petreacă într-un loc minunat şi blestemat, insula Locrona, îmbrăcată în trandafiri şi mirt, situată în faţa fostului oraş veneţian Ragusa. Se spune că Locrona aduce nenoroc lui Rudolf, căruia, temerar şi câtuşi de puţin superstiţios, îi plăcea să sfideze tot ceea ce aducea nenoroc. A reapărut la

sfârșitul lunii mai 1886, palid, schimbat, ca și cum ar fi privit moartea de aproape". Era groaznic de îmbătrânit, pielea buhăită și flască, privirea înfierbântată, trăsăturile total schimbate, ca și cum și-ar fi pierdut voința de a mai trăi. Sifilis, blenoragie, pe de o parte, tuberculoză, alcoolism și morfină, pe de alta, totul pe un fond ereditar încărcat, la care se adăuga acum o viață extenuantă și luxură, de excese: iată imaginea completă a arhiducelui Rudolf, moștenitorul tronului austro-ungar[1].

Nicăieri nu poate fi folosit – la figurat – termenul de cavalcadă, ca în cazul vieții pe care o ducea Rudolf. Odată orele de serviciu terminate – fix la 6 după-amiază – arhiducele își începea cea de a doua existență, cea secretă, care se termina pe la 3 dimineața. Singur, dar cel mai adesea în mijlocul unui anturaj de prieteni, noapte de noapte se legau într-un șir nesfârșit de beții și orgii, în care alcoolul curgea în valuri, băut la început din cupe subțiri și înalte de cristal, apoi din condurii de atlas ai frumoaselor nopții. În sunetul melodios al tarafelor de țigani, dansatoarele se dezlănțuiau pe mesele din separeurile discrete de la periferia Vienei sau Pragăi.

*

În vremea aceea, birjarii din Viena, întreprinzători și independenți, formau un fel de aristocrație în cadrul micii burghezii, dacă nu o breaslă a unei anume ocupații. Ei trebuiau să fie cunoscători în materie de cai, fapt care atunci era foarte important și, în plus, să-și exercite cu virtuozitate profesia. La Viena, clasicul cupeu cu un cal era rezervat clientelei populare. Rudolf legase repede prietenie cu un birjar arhicunoscut nu numai prin modul în care își exercita profesia, dar mai ales pentru talentul său de cântăreț al ariilor tiroleze și a felului în care știa să fluiere. Se numea Bratfhisch. Era un bărbat rotofei, cu buze groase, mic de statură, cu o mustață și un barbișon, ale căror vârfuri erau date cu cremă, după moda ungurească. Purta o pălărie înaltă și o lavalieră. Bratfhisch, care se bucura de încrederea lui Rudolf, îl conducea în cartierele mărginașe, în cabaretele dinlăuntrul ringului, în cârciumioarele de la periferie (celebrele Weinstube), unde prințul în haine de oraș, ca oricare altul, se amesteca incognito în mulțime. Lui Rudolf îi plăcea să se identifice cu oamenii simpli din popor, în braseriile afumate, în hanurile din sate, sau în grădinile restaurantelor din Prater."

1. Gonzague Saint Bris, *Histoire d'histoire*, Ed. „Michel Lafont", Paris 1987; Lotis Dolenga (Elisabeta Eliade), *În ghearele vulturului. De la Mayerling la Fort Belvedere. Jurnalul unui arhiduce.* Editura „Curentul" București.

După cum am arătat, arhiducele nu stătea prea mult pe gânduri când își alegea partenerele care, e drept, nu constituiau decât legături efemere. Totuși, în viața lui Rudolf au existat câteva femei ce au făcut excepție de la regulă. Vom începe cu prințesa Larisch. Elisabeta avea o nepoată: Maria Wallersee. Ea a plănuit s-o căsătorească cu contele George Larisch, eveniment care a și avut loc la 20 octombrie 1877. Cu acest prilej, Rudolf i-a oferit verișoarei sale o mare perlă neagră, pe care ea a primit-o cu surpriză. S-a vorbit foarte mult pe seama legăturii dintre Rudolf și verișoara sa, contesa Larisch. După moartea arhiducelui, s-au descoperit documente din care se poate deduce că el îi dăduse verișoarei importante sume de bani. Când s-a trecut prin sită registrul de cheltuieli al lui Rudolf, s-a găsit numele de Larisch, de mai multe ori. S-a presupus, printre altele, că prințul plătise anume servicii contesei. Dar, în fond, de ce natură erau acestea? Iată ce spunea ea în *Memorii*: „Am primit bani de la Rudolf, este adevărat, dar numai pentru a-i remite Mariei Vetsera". Această explicație e foarte suspectă. Vetserii, cât și Baltazzii erau relativ bogați, iar cât privește pe Maria, nu nevoia de bani lichizi o atrăgea către Rudolf. Mai mult, Rudolf dacă vroia să facă amantei sale cadouri, nu avea nevoie de intermediari. În fine, Maria era cea care îl dorea pe Rudolf și nu contrariul. Pentru ce ar fi plătit serviciile unei intermediare atunci când mai mult el era cel inoportunat de Maria? Trebuia să existe între arhiduce și contesă legături de amiciție și de complicitate, implicând schimburi de servicii de ordin mult mai special. Cazul Mariei Vetsera nu intra în cadrul lor decât ca un mic procent. Este mai mult ca sigur că contesa Larisch a fost amanta lui Rudolf. Suzanne Normand o certifică în cartea *Vagabondul imperial*. În această lucrare, întâlnirea ultimă dintre cei doi verișori se termină cu efuziuni amoroase...

Dintre legăturile lui Rudolf, un loc important i-a revenit lui Mizzi Kaspar. Era ceea ce se chema, la acel sfârșit de secol, o mare cocotă, o demimondenă de înaltă clasă. La sfârșitul anului 1888 existau între Mizzi și Rudolf relații deja vechi. Mizzi servea ca manechin pictorilor, era și dansatoare și se spune că poseda un corp extrem de atrăgător. Foarte la modă la Viena, portretul ei se vedea peste tot, iar fotografii se întreceau să-i facă poze.

În luna decembrie 1888, Rudolf i-a făcut următoarea propunere:

— Mizzi, însoțește-mă până la templul husarilor din Modling... (era un drum de promenadă favorit pentru vienezi). Mulțimea se îngrămădea duminica. Rudolf adăugă: „Ar fi un loc cât se poate

de nimerit pentru a muri. Am o mare poftă să mor. Nu vrei să-mi ții companie de circumstanță?"

Și Rudolf, pentru a atenua această cerere insolită, a surâs privind-o pe frumoasa curtezană. Ea făcu o grimasă, înfiorându-se numai la gândul năstrușnicei propuneri. Era obișnuită cu avansurile bărbaților, dar așa ceva nici că-și imaginase. Prințul îi luă mâna și i-o strânse:

— Dragă, am vrut numai să glumesc!

Rudolf nu avea obiceiul să-și etaleze legăturile amoroase, dar Mizzi Kaspar făcea o excepție și îl însoțise chiar în câteva dintre inspecțiile militare[1].

Tânăra îi răspunse grav că viața putea să-i mai ofere multe bucurii. Dar, îndată ce rămase singură, alergă la prefectul de poliție și îi povesti totul, solicitându-i protecția, de teamă ca nu cumva Rudolf s-o forțeze la punerea în practică a tenebrosului său proiect. În general însă, polițiștii nu dau prea mare importanță revelațiilor ce riscă să le tulbure liniștea.

Relațiile lui Mizzi cu Rudolf nu au încetat totuși după acest incident, iar la urechile împăratului nu a ajuns „gluma" lui Rudolf. În schimb, poliția continua să-i trimită în fiecare zi un raport asupra faptelor și gesturilor prințului, numele și calitatea persoanelor cărora le vorbea, cât și cele mai neînsemnate detalii.

Ceva a rămas însă din întrevederea ce a avut loc între Mizzi și prefectul de poliție, și anume o piesă într-un dosar. Declarația tinerei dansatoare a fost recuperată la mult timp după aceea și a aruncat o lumină nouă asupra enigmei scrisorilor găsite la Mayerling. Rudolf suferea de o obsesie depresivă, în care ideea fixă a sinuciderii revenea periodic, provocată de anumiți factori. Sindromul este cunoscut, fiind specific bolnavilor psihici. Depășirea momentului critic salva pentru moment viața suferindului. Așa s-a întâmplat probabil de nenumărate ori.

S-a mai vorbit de o altă legătură amoroasă secretă a arhiducelui, menționată în special de contesa Larisch. Aceasta afirmă că Rudolf ar fi avut în Elveția o amantă, prințesa „K", fiica morganatică a țarului Alexandru II. În toamna anului 1887, Rudolf a făcut un voiaj discret în Elveția pentru a o revedea pe prințesă. Relațiile lor începuseră în 1880 și au durat până la moartea lui Rudolf. S-a speculat foarte mult chiar și asupra existenței unui băiat născut din relațiile celor doi. Mama prințesei „K", descendentă a unei ilustre familii ruse, a fost răpită la vârsta de 15 ani dintr-o mânăstire, de

1. Claude Anet, *Mayerling*, Ed. „Eminescu", București, 1972.

către țarul Alexandru II. După moartea soției sale, țarul s-a căsătorit morganatic cu ea. Prințesa i-a dăruit trei copii: un băiat și două fete. Cea mai tânără, prințesa „K", va deveni amanta lui Rudolf. Arhiducele l-a rugat pe tatăl său să-l lase s-o ia de soție, dar acesta nu și-a dat consimțământul. Tot timpul a solicitat Curții din Roma (Vatican) anularea căsătoriei cu Stefania, sperând s-o ia de soție pe prințesa „K". Anticipând puțin, iată deci că Rudolf cere desfacerea căsătoriei, nu pentru a o lua de soție pe Maria Vetsera, cum s-a crezut de foarte mulți. Prin această alianță cu prințesa „K", Rudolf țintea mult mai departe, urmărind realizarea unor planuri și ambiții politice în privința Rusiei.

Dacă e s-o credem pe contesa Larisch, după drama de la Mayerling, prințesa „K" a emigrat în America, unde a născut un băiat (1889). La moartea ei, care a survenit la scurt timp, copilul a fost încredințat unui orfelinat. La 14 ani, i s-a dat ca tutore un judecător, pe nume James G. Gillepay, din Columbia. În 1916, fiul lui Rudolf a fost înmatriculat în registrele de recrutare din Washington, sub numele de James Cleveland Long Street Habsburg și a făcut parte din corpul expediționar american. După război, s-a lansat fără succes în politică, apoi s-a căsătorit în iulie 1933. Cu acest prilej, a semnat cu soția sa un contract în baza căruia cei doi se angajau să respingă „orice tentativă făcută de un reprezentant al vreunei case regale – Habsburg sau Romanov – pentru a recunoaște copiii rezultați din căsătoria lor".

Dar complicațiile sentimentale ale lui Rudolf nu se încheie aici. Se pune întrebarea: arhiducele era oare deja căsătorit când în 1881 a luat-o de soție pe Stefania a Belgiei? În anul ce precedase această căsătorie, 1880, Rudolf se pare că contractase, în secret, o căsătorie cu Maria Antonia de Toscana, o prințesă italiană! Din această căsătorie secretă se va naște un fiu, în 1880, mort în 1961, la vârsta de 81 de ani. Acest copil a fost crescut de o familie burgheză din Viena, Pachmann. Prințesa Maria Antonia de Toscana a murit câțiva ani mai târziu. În 1919, fiul adoptiv al Pachmannilor a întreprins o acțiune în justiție în vederea recunoașterii calității sale de fiu legitim al arhiducelui Rudolf. În luna noiembrie 1966, după 47 de ani, un tribunal din Viena a admis că „pretențiile domnului Pauchmann erau fondate". Pretinsul fiu al arhiducelui Rudolf și al Mariei Antonia de Toscana a lăsat și el un fiu, născut în 1924, Theodor Rudolf Salvator Pauchmann.

Alegerea soției lui Rudolf a fost de la început până la sfârșit un joc al hazardului. Fosta împărătească detronată a Mexicului,

Charlotte, văduvă și nebună, locuia la castelul Tervueren, în Belgia. În primăvara anului 1879, castelul a luat foc. Regele Belgiei, Leopold al II-lea, care avea trei fete, a scris împăratului Austro-Ungariei pentru a-l pune la curent cu evenimentul prin care trecuse cumnata sa și, în finalul scrisorii, îl informa despre noutățile din familie. Avea trei fete, iar cea mai mare, Luisa, era tocmai pe punctul de a se căsători cu Filip de Saxa Coburg. A doua se numea Stefania și avea 15 ani. Vorbind de Stefania, Leopold a cerut noutăți despre familia imperială și, în mod deosebit, despre Rudolf. Aceste rânduri i-au dat de gândit lui Franz Iosif: pentru ce Rudolf nu ar lua-o de soție pe Stefania? Poate că aceasta i-ar tempera viața dezordonată și nopțile pierdute.

Împăratul Franz Iosif, cedând sugestiei lui Leopold, și-a fixat alegerea viitoarei nore asupra prințesei Stefania a Belgiei. El a trimis un delegat la Bruxelles pentru a-i face un raport complet asupra calităților și defectelor prințesei. Rudolf a spus că nu-și va da consimțământul mai înainte de a o vedea cu propriii ochi pe viitoarea consoartă. Stefania era o adolescentă firavă, puțin dezvoltată. Fapt semnificativ: la 15 ani nu era menstruată. Poseda un păr frumos blond, un ten splendid și o față fermecătoare. I s-au făcut imediat rochii care să-i ascundă formele copilărești.

Cu puțin mai înainte de plecarea lui Rudolf la Bruxelles, la începutul lunii martie 1880, o scenă care-l privea s-a produs între părinții săi. Fapt ce explică și graba, cât și intenția acestora de a-l căsători pe Rudolf. Scena este relatată de contesa Larisch. Mergând la Bruxelles pentru a face cunoștință cu viitoarea sa soție, prințul a luat cu sine o tânără care era cunoscută la Viena sub numele de „frumoasa doamnă Fischer" (die Schöne Fischerin). Regele Leopold a aflat și mariajul lui Rudolf cu Stefania era pe punctul de a fi compromis. Suveranul și-a manifestat indignarea și un schimb de telegrame și trimiși speciali s-au perindat între Curțile din Bruxelles și Viena. După întrevederea lui Leopold cu Rudolf, regele i-a vorbit Stefaniei. Aceasta nu avea ce să mai reflecteze; știa prea bine ce ar putea s-o coste dacă l-ar fi contrazis. Fusese forțată să-l asculte.

Duminică 7 martie 1880, după-masă, regele i-a propus arhiducelui o plimbare călare. În timp ce călăreau unul lângă celălalt, Leopold nu părăsea din ochi tânăra pereche. Rudolf era jenat, ghicea că regele aștepta de la el o cerere în căsătorie. Brusc s-a decis și, într-o franțuzească stâlcită, i-a cerut mâna Stefaniei. De la primele cuvinte pronunțate, Leopold i-a tăiat-o scurt: „De acord". Și au

vorbit despre alte lucruri. În timp ce se petreceau toate acestea, Elisabeta se afla la Londra. La 10 martie 1881, a primit o telegramă. Deschizând-o, a devenit palidă. „Prințul moștenitor s-a logodit cu prințesa Stefania a Belgiei".

Nu mai rămânea decât de fixat data căsătoriei. S-a decis să aștepte șase luni; Stefania nu avea menstruație, era o copilă și nu o femeie. Medicii Curții, dr. Wilmmer avea motive serioase, medicale și morale, pentru a amâna mariajul după ce prințesa va deveni, în adevăratul sens al cuvântului, o femeie. În așteptare, îi era pregătit trusoul. Apariția menstruației Stefaniei devenise o problemă de stat și o obsesie la Curtea Belgiei. Dr. Wimmer prepara medicamente din plante, regele Leopold brusc interesat de farmacie, prepara la rândul său pilule, iar cât o privește pe regina Henrietta, ea ezita între a face rugăciuni la biserică și concursul... vrăjitoarelor!

Data căsătoriei a fost decalată cu șase luni. Cum apariția menstrelor întârzia, termenul a fost revocat. S-a pretextat o maladie imaginară ce necesita repaos. La Hofburg, Curtea era neliniștită. Se trimiseseră invitații la toate Curțile Europei, se pregătiseră focuri de artificii și iluminații speciale ale Vienei. Henrietta a găsit soluția: a scris o scrisoare personală împărătesei Elisabeta, căci între femei se puteau dezvălui unele lucruri. Elisabeta, care dintr-un început era ostilă acestui proiect de mariaj, primind scrisoarea, a spus că în nici un caz căsătoria nu mai putea avea loc. Primind răspunsul, Henrietta i-a comunicat lui Leopold care, plin de mânie, și-a certat consoarta pentru o asemenea prostie. Amenințată, Henrietta a scris imediat la Viena că „natura își făcuse opera". Era de fapt o minciună. Totodată, Leopold a mai propus să se aștepte încă șase luni, cu speranța secretă că între timp metamorfoza va fi realizată. S-a fixat deci data de 10 mai 1881. Trusoul era gata și împachetat.

În tot acest interval, pentru a-și ocupa timpul până la data fixată a căsătoriei, Rudolf a făcut o călătorie cu iahtul pe Mediterană, fiind însoțit de ducele de Toscana și contele Hoyos. Cei trei au mers până la Alexandria, urcând apoi pe Nil. A doua călătorie, în martie, a avut ca obiectiv Palestina, Ierusalim, Bethleem, Nazaret, Marea Moartă și Valea Iordanului.

Regele Leopold a părăsit Bruxelles-ul la 2 mai, cu destinația Viena. Stefaniei nu-i venea încă menstruația și era îngrijorată, dar Viena nu s-a interesat de acest amănunt, căci își putea imagina că fusese mințită.

La 3 mai, cortegiul a fost întâmpinat de Rudolf la frontiera Austriei, în frumosul oraș Salzburg. Căsătoria a fost celebrată la 10

mai 1881, conform tradițiilor casei de Habsburg, cu bătăi de tobe și imnuri religioase. Ceremonia, condusă de cardinalul prinț Schwarzenberg, s-a desfășurat în biserica gotică a augustinilor, interiorul edificiului fiind îmbrăcat în purpură. Seara, tânăra pereche a fost petrecută la castelul Laxenburg, după cum am văzut, o clădire rece și neprimitoare. În timpul nopții, o avalanșă de ploaie și zăpadă venită din Alpi s-a abătut brusc asupra Vienei. În ceea ce o privește pe Stefania, aceasta intra în viața conjugală absolut total ignorantă și neavizată, fiind complet inocentă.

În toamna lui 1881, după cinci luni de căsătorie, natura a repus-o în drepturi, Stefania devenind femeie. Până atunci, cuplul princiar nu făcuse tradiționalul voiaj de nuntă. Acum, Rudolf aprecie că sosise momentul și o duse pe Stefanie la Praga, cuplul instalându-se la Hrad. În primăvara lui 1882, un buletin al Hofburgului anunța că arhiducesa Stefania așteaptă un copil. Rudolf, în culmea fericirii, a venit special la Viena pentru a anunța noutatea familiei sale. Din capitală i-a trimis Stefaniei la Praga o scrisoare ce conținea, printre altele, și aceste rânduri: „Împăratul îți trimite calde felicitări. Este încântat. Ai grijă de tine și de Vaslev-ul nostru". Vaslev era numele ceh pe care Rudolf își propunea să-l dea băiatului ce spera să se nască. Stefania a născut la 2 septembrie 1882... o fetiță. Rudolf, dând dovadă de o mare delicatețe, i-a ținut parte: „O fiică e totdeauna mai frumoasă decât un băiat", i-a spus el încurajând-o. Fetița a primit numele de Elisabeta, cu supranumele de Erzsi.

La întoarcerea la Viena, cuplul princiar a fost instalat la Hofburg, în centrul aripii de sud. Stefania era obișnuită cu confortul și igiena, pe când aici lucrurile rămâneseră în aceeași stare, ca și cu secole în urmă. Înainte de căsătorie, Rudolf deținea la Hofburg un apartament compus din două camere, luminoase și înalte, sobru mobilate, cu un pat de fier, un divan, într-un colț, și o masă. A păstrat mai departe acest colțișor de adolescent ce se afla deasupra apartamentului conjugal. Camera de predilecție era cabinetul de lucru. Se aflau acolo două fotolii confortabile, o bibliotecă și un birou. Rudolf se folosea, pentru scris, de tocuri enorme, așezate meticulos într-un rastel de bronz aurit. Vizitatorii erau surprinși văzând pe etajeră un craniu și pe un colț de masă un revolver. Decorul era completat de trofee de vânătoare: o piele de urs și păsări împăiate.

Anii trecând, lucrurile au început să se schimbe. În primăvara lui 1887, Rudolf și Stefania, împreună cu un grup de intimi, se

aflau în croazieră în largul coastelor Dalmației, la bordul unei nave de război, Greif. Aici au făcut o beție strașnică, cu toții. Stefania între timp se îngrășase, devenind o curcă mare, după rasa flamandă. Or, este știut că Rudolf prefera un tip de femeie cu totul opus: brunetă, delicată și sensibilă, de origine mediteraneană, sau slavă. Rudolf s-a detașat de Stefania cu o constanță din ce în ce mai implacabilă, mai ales dacă ar fi să dăm crezare medicilor care susțineau că ea nu mai putea rămâne gravidă.

În luna aprilie 1888, Stefania a constatat că Rudolf îi scăpase aproape complet. Armonia conjugală, dealtfel destul de relativă, durase 5-6 ani. Arhiducelui îi plăcea să-și ducă viața în afara căminului. Plăcerile orașului, seducția Vienei, la acea epocă, nu puteau să nu-și producă efectul asupra lui, el care știa că persoana lui trezea interes tuturor, dar mai ales tinerelor femei.

„M-am întrebat - mărturisește prințesa Stefania în cartea sa *Je devais être impératrice*[1] - ce îl atrăgea și, din curiozitate și invidie, l-am însoțit într-una din aceste ieșiri, luând aspectul unei tinere burgheze. Rudolf nici nu se străduia să-și păstreze incognito-ul. Am vizitat diferite café-chantant și alte locuri îndoielnice din Viena și împrejurimi. O atmosferă viciată, îmbibată cu efluvii de usturoi, untură râncedă și de proastă calitate, de vin ieftin și de tutun, care îți tăiau respirația. Am rămas totuși așezați la masă până s-a luminat de ziuă, în fața unui mobilier grosolan și soios, în compania birjarilor ce jucau cărți, fluierau și cântau răgușiți. Se dansa, mai ales femeile săreau pe mese și scaune și reluau la nesfârșit aceleași refrene vulgare și sentimentale, pe care o orchestră mediocră nu înceta să le acompanieze. Aș fi dorit la rându-mi să mă amuz, dar șederea în ambianța lumânărilor ce fumegau și a trupurilor pline de sudoare, îmi repugna peste măsură. Nu înțelegeam ce plăcere îi putea produce lui Rudolf".

Treptat, raporturile dintre soți se degradează, ca și sănătatea lui Rudolf. Acesta bea enorm, își insulta soția, venea acasă în zori și avea asupra sa un revolver cu care se juca în timp ce era cu Stefania. Plângându-se împăratului, acesta a liniștit-o, promițându-i că va interveni. Infidelitățile lui Rudolf nu au lăsat-o indiferentă pe Stefania. „Căsătoria noastră - scrie Stefania - devenea pe zi ce trece incompatibilă cu realitatea. Acum, contradicția era mai puternică ca niciodată. Temperamentul nervos îl împingea la accese

1. Stefania de Belgia, contesă Lonyay, *Je devais être impératrice. Mémoires de la dernière princesse heritière d'Autriche-Hôngrie.* „Librairie de la Grand Place", Bruxelles, 1937.

teribile de mânie, la scene dezonorante și intolerabile. Se putea crede că, o dată cu demnitatea morală, el își pierduse și noțiunea cea mai elementară de curtoazie.

În cursul unuia din aceste incidente, Rudolf nu s-a jenat să-mi facă destăinuiri în public despre aventurile sale amoroase. În final, se întâmpla nu o dată să mă amenințe că își va pune capăt vieții, omorându-mă și pe mine și sinucigându-se apoi și el. Eram veșnic terorizată. Am răsuflat ușurată când împăratul m-a autorizat, în septembrie, să fac o croazieră în Grecia. Am revenit la Viena în octombrie. Dar am fost îngrozită văzându-l pe prinț. Arăta complet schimbat, era o ruină".

La rându-i, nici Rudolf nu avea o părere prea bună despre soția sa. Iată, de pildă, ce nota în jurnalul său intim: „...căsnicia noastră îmi face impresia unei calești grele, la care, din greșeală, s-au înhămat un cal aprig și un altul de marmură rece. Primul frământă pământul cu picioarele, cabrează, saltă, celălalt, nesimțitor în calmul său împietrit, rămâne pe loc. Primejdia este mare pentru amândoi, căci în neliniștea sa de a se avânta, calul, neastâmpărat, se aruncă în dreapta și în stânga, lovindu-se de tovarășul său. Să-i ferească cerul de o nenorocire mai mare! Dacă întâmplător sărmanul armăsar înspumat ar zări în calea sa pe adevărata tovarășă a vieții sale, pe care destinul i-a hărăzit-o, căutând să evite o împerechere nedemnă, ar face un suprem efort pentru a se elibera și, încercând să-și rupă hamurile, ar răsturna fără îndoială fastuoasa trăsură. Calul de marmură ar suferi stricăciuni neînsemnate, dar celălalt ar fi cu siguranță strivit sub greutatea calești. Sau dacă, printr-o minune, ar rămâne încă viu, cred că nu ar mai merita decât clasica lovitură de grație - un glonte în ureche!"[1].

O caracterizare sugestivă a lui Rudolf ne-a lăsat-o Drumont, în *Sfârșitul unei lumi:* „Rău soț, i-a făcut arhiducesei Stefania scene de o violență vecină cu nebunia, amenințând-o că o va omorî și după aceea se va sinucide și el. Ca și mama sa, acest bărbat, bătrân înainte de vreme, avea mereu pe buze cuvântul «moarte». Moartea cu spectrul ei l-a urmărit toată viața". „Am urmat o altă cale decât cea mai mare parte a rudelor mele", a menționat Rudolf cu zece ani înaintea tragicului său sfârșit, în testamentul din 1879, adăugând: „O ultimă sărutare tuturor vienezelor frumoase pe care atât de mult le-am iubit...".

Gusturile sale se îndreptau către levantine, evreice, femei brunete, în general, țigănci, dar a luat-o în căsătorie pe blonda

1. *Ibidem*, p. 226.

Stefania, „țăranca flamandă" cu șapte ani mai tânără decât el, lipsită de farmec și care, după ce a născut o fetiță, nu a putut să mai aibe copii. A început să fie delăsător, să frecventeze locuri rău famate și, dacă ar fi să citâm interpelarea deputatului Pernerstorffer, „în urma unei ignobile orgii cu prietenii săi de desfrâu, de rang înalt, i-a adus în toiul nopții în camera soției sale...".

Arhiducele Rudolf și baroana Maria Vetsera

După unele surse, la începutul lunii noiembrie 1888, iar după altele, în ianuarie 1889 Rudolf a făcut cunoștință cu baroneasa Maria Vetsera. Prea multă importanță nu are cum s-a produs evenimentul. Maria era îndrăgostită de arhiduce, ca și multe alte tinere din Viena, de altfel. Ea îl iubea, în imaginație, cu nebunie și într-un mod pe care el nu și-l închipuia.

În timp ce se afla în compania prietenilor săi la o petrecere, amicul său Miguel de Bragance l-a întrebat:

— Ai să mergi la balul polonezilor, Rudi?

Rudolf a făcut un gest ce însemna că nu-l interesează petrecerea respectivă. Era vorba de o recepție la Ambasada Poloniei.

— De ce nu? Poate că ai să descoperi ceva interesant..., insistă prietenul său.

Și a fost Maria Vetsera.

În timp ce își plimba privirea absentă peste dansatorii ce evoluau sub lustrele de cristal din sala mare - femei în rochii strălucitoare, bărbați în uniforme de gală, țepeni ca niște soldați de plumb - a zărit-o, venindu-i în întâmpinare, pe contesa Larisch, verișoara sa[1]. Nutrea pentru ea un amestec de sentimente greu de definit - atracție, agasare, neîncredere. Tânăra femeie îi fusese amantă în joacă, din curiozitate și cochetărie și, mai apoi, își luase libertatea să intervină în viața sa sentimentală, devenindu-i chiar confidentă. Cea mai mare plăcere a contesei era să-i prezinte tinere susceptibile de a-i place și să urmărească apoi cât timp îi trebuie pentru a le cuceri și poseda. S-a vorbit mult că astfel de manevre nu urmăreau alt scop decât să-i producă neplăcere „țărăncii flamande", pe care contesa o detesta cu putere, fără un motiv

1. Marie Larisch von Wallersée-Wittelsbach, *Les secrets d'une maison royale*, Ed. „Payot, Paris", 1935; *Mon passé*, Editions „Emile Paul Frères", Paris, 1936.

special, dacă nu pentru simplul fapt că Stefania era soția lui Rudolf și nu ea...

„Aș dori să-ți prezint o tânără persoană îndrăgostită nebunește de tine, i s-a adresat ea, licărindu-i în ochi o flacără de excitație. Se numește Maria Vetsera. Baroneasa Maria Vetsera are 17 ani... o adevărată bucățică regească, scumpe verișor!

Imaginează-ți că micuța aceasta taie cu foarfecele toate fotografiile tale ce apar în ziare și reviste. Citește cu pasiune tot ce se scrie despre tine. Visul ei este de a te întâlni într-o zi în carne și oase. Nu putem să nu-i împlinim o astfel de dorință și nici s-o facem să aștepte un minut în plus!"

Rudolf încercă să scape, agasat de insistența puțin prea febrilă a fostei sale amante..., dar iată că o tânără îmbrăcată toată în alb se înclină respectuos în fața sa.

Maria Vetsera.

Frumoasă, chiar foarte frumoasă, așa cum o descrisese contesa Larisch.

Maria era mai mult decât frumoasă. Unguroaică din partea tatălui, grecoaică, din a mamei, moștenise de la aceasta un ten mat, puțin marmorean și un păr negru întunecat, ce îi cădea pe umeri până mai jos de talie. Imensii săi ochi albaștri se ațintiră pe arhiduce, fiind de o profunzime rară, misterioasă...

Rudolf se simți stânjenit, cum nu fusese niciodată înainte. El, seducătorul blazat, era intimidat de prospețimea, tinerețea, dar mai ales de frumusețea acestei tinere fete.

Rudolf a vorbit mult în acea seară, a vorbit mult, fără să-și dea seama de ceea ce spunea. Fără îndoială că a părut caraghios, căci râsul cristalin al Mariei Vetsera se auzea adesea. Au dansat, ca și cum erau singurii în imensa sală. În zilele ce au urmat, timpul le-a părut încremenit.

Dar cine era baroneasa Maria Vetsera?

Cele două fiice ale Elenei Vetsera abia ieșiseră din adolescență. Anna, crescută într-o pensiune religioasă, era timidă și neînsemnată. În ceea ce o privește pe Maria, la cei 17 ani, manifesta același gen de viață ca și mama sa: mondenă, vanitoasă, înclinată spre complicații. În 1888, Maria Vetsera a venit la Viena. În iarna precedentă, la Cairo, își începuse viața mondenă. Primul amant fusese aici un tânăr și chipeș locotenent britanic. Aventura din Egipt o transformase pe tânăra fată într-o femeie experimentată în problemele de amor. Pentru a-i completa portretul, amintim că fuma și citea pe ascuns romane licențioase, împrumutate de la Agnes, guvernanta

sa. Ea știa aproape tot din romanele franțuzești, foarte imorale... Jacques Marcineau în cartea sa *Mayerling – 30 ianuarie 1889*[1], prezintă o altă versiune a modului în care s-au cunoscut Rudolf și Maria, la care contesa Larisch a avut ultimul cuvânt.

Într-una din zile – începutul lunii septembrie 1888 – contesa Maria Larisch se afla în vizită la Elena Vetsera, pe care o cunoștea mai demult. În timpul vizitei – mărturisește contesa – a fost martora unei dispute între cele două surori, Anna și Maria. Anna s-a adresat contesei Larisch:

— Ea este îndrăgostită nebunește, și știi de cine? Am să-ți spun îndată... E îndrăgostită de prințul moștenitor! Îți poți imagina o asemenea nebunie? Fata asta nu are nici măcar simțul ridicolului...

Ochii Mariei, care era de față, scânteiau de mânie. Dar nu a scos un cuvânt. Anna a continuat:

— Toată afecțiunea pe care v-o mărturisește se îndreaptă către verișoara lui Rudolf cu care găsește că semănați. Și, dacă doriți s-o interogați, spuneți-i ce mănâncă Rudolf, ce bea...

— Ei, ce te privește dacă îl admir pe prințul moștenitor? E o fericire să poți iubi o ființă așa de originală. Știu despre el multe detalii de la vărul lui, Miguel de Bragance.

În cele din urmă, Maria s-a decis și i-a scris o scrisoare arhiducelui, în care îi declara dragostea ce i-o purta. Scrisoarea era nesemnată. „Nu doresc decât un lucru: să vă vorbesc". Răspunsul trebuia să parvină la post-restant. Rudolf i-a răspuns și a trimis cupeul cu Bratfisch, să aștepte în fiecare noapte timp de o oră, până când necunoscuta va avea posibilitatea să se strecoare neobservată de la domiciliul său. Cu concursul servitoarei sale, Maria a plecat într-o noapte pe furiș, de acasă. Era îmbrăcată doar cu o cămașă de noapte, un halat și o manta. Fața îi era ascunsă de o voaletă deasă. Cupeul aștepta în apropiere. O clipă mai târziu, Rudolf, țâșnind din întuneric, s-a așezat alături, pe pernele cupeului. Prințul nu știa cu cine are de-a face.

Care este totuși adevărul? Contesa Larisch și baroana Vetsera se cunoșteau. Contesa ducea o existență mondenă și, pentru a se distra, venea adesea la Viena, unde trăgea la Grand Hotel, pe Ring. De zece ani, relațiile sale cu Rudolf, deși rare, erau totuși menținute. Modul în care Rudolf și Maria Vetsera au intrat în relație a fost explicat astfel de către cercetătorii serioși ai cazului. Maria i-a vorbit despre dragostea sa pentru Rudolf contesei Larisch. Sfătuită

1. Jacques Marcineau, *Mayerling – 30 janvier 1889*, Editions Baudelaire, Paris, 1968.

și îndemnată de aceasta probabil, Maria i-a scris o scrisoare lui Rudolf, pe care contesa s-a grăbit s-o predea vărului ei. Tot ea a fost cea care a condus-o pentru prima dată la Hofburg, unde l-a întâlnit pe Rudolf.

Cât privește promenada în cupeu, ca și scrisoarea post-restant, toate acestea sunt pure invenții ale Mariei. Că lucrurile au decurs astfel ne-o dovedește o scrisoare aparținând Mariei Vetsera. Tânăra fată și-a destăinuit amorul său secret la două persoane: contesei Larisch și unei femei cu numele Hermina, de la care luase lecții. O scrisoare trimisă Herminei, de Maria Vetsera, a fost regăsită și publicată. Iată un extras: „Azi veți primi de la mine o scrisoare fericită, căci am mers lângă el. Larisch a venit să mă caute pentru a face o plimbare. Am mers să fac o fotografie, natural, la dorința mea. Ne-am întors apoi la Grand-Hotel. Trăsura lui Bratfisch ne aștepta în fața porții. Ne-am urcat în ea și ne-am ascuns fețele cu șalurile și am plecat în galop la castel".

Iată cum explică verișoara lui Rudolf, în memoriile sale, episodul de care ne ocupăm: „Am întâlnit-o pe bătrâna baroană Vetsera, la Gödöllö, în 1876 (bătrâna baroană având o fată de 17 ani nu putea avea mai mult de 40 de ani în 1888, *n. n.*). I-am fost prezentată pentru a doua oară în 1888. Ea tocmai sosise la Viena cu cele două fete ale sale. Soțul său, baronul, murise recent, undeva în Levant. Am remarcat de îndată că o atmosferă misterioasă învăluia familia Vetsera. Din nefericire nu am putut să nu întrețin relații amicale cu Vetserele; ele îmi arătau o astfel de prietenie, că nimic din ceea ce făceau nu le era în defavoare.

Maria, abia ieșită din mânăstire, era nu numai foarte frumoasă, dar și foarte precoce. Am înțeles mai târziu că ea și mama ei îmi făceau avansuri, pentru că Maria se îndrăgostise la nebunie de prințul moștenitor. Fără s-o știu, fără s-o vreau, am fost implicată în această afacere..."

Pentru a se disculpa, contesa Larisch oferă propria-i versiune privind începutul relației dintre Rudolf și Maria. Astfel, ea indică data de mai, 1888. Agnes, camerista baroanei Vetsera, îl cunoștea pe valetul lui Rudolf, Loschek. Scrisoarea întocmită de Maria nu a fost trimisă prin poștă, ci remisă de Agnes lui Loschek, care i-a dat-o la rândul său, stăpânului.

Primele întâlniri au avut loc în cursul promenadelor din Prater, apoi în noiembrie 1888, tânăra fată a pus pentru prima oară piciorul în Hofburg.

Sentimentul vinovăției contesei Larisch apare cu atât mai

pregnant, atunci când îi face portretul Mariei Vetsera, prietena sa: „Ce curioasă natură are Maria, cochetă prin instinct, inconștient imorală, de o senzualitate cu totul orientală, era totuși așa de fermecătoare, așa de adorabilă, încât toată lumea o iubea. În afară de aceasta, avea imaginația pervertită din cauza cărților proaste pe care i le împrumuta Agnes, perceptoarea sa. Epuizase aproape tot ce era de știut din romanele franțuzești foarte imorale".

Legătura dintre Rudolf și Maria a evoluat foarte repede, de altfel în maniera în care arhiducele era obișnuit. Birjarul Bratfiac și valetul Loschek serveau de intermediari discreți, rolul contesei Larisch estompându-se între timp. La Hofburg, în fața palatului ce da spre piața Sf. Iosif, înaintea unei mici uși metalice, Loschek aștepta pentru a conduce vizitatoarea până în apartamentul lui Rudolf. Și Bratfisch mergea să aștepte în strada Marocanilor, ce tăia un unghi drept cu strada Salesienilor, trecând pe sub podul ce le lega de palatul Albert. Maria, cu inima bătând, îl urma pe Loschek de-a lungul coridoarelor pustii ale Hofburgului, înăbușindu-se, urcând și coborând scările înguste și alunecoase. Adeseori, ghidul său îi atrăgea atenția asupra surprizelor ce pândeau vechiul palat. Printre altele, se vorbea de un corb bătrân ce își vâra ghiarele în părul trecătoarelor, scoțând croncănituri sinistre. Apoi, după ce trecea pragul vestibulului apartamentului de băiat al lui Rudolf, intra în biroul său.

Data la care amorul lor a încetat de a mai fi platonic, pentru a fi carnal, e cunoscută: 13 ianuarie 1889. După cum știm, Maria avea două confidente: prima era contesa Larisch și a doua, Hermine, institutoarea de la care lua lecții. Acesteia din urmă îi scrisese: „Ne-am pierdut capul amândoi... acum ne aparținem cu trupurile și sufletele...". Tânăra fată scria „noi", crezând că Rudolf vibra pe aceeași lungime de undă ca și ea, fapt care nu era real. Cedând prințului, tânăra își concretizase, într-un anume fel, ambiția.

Maria Vetsera era așa de satisfăcută de a fi devenit, în sfârșit, efectiv, amanta prințului moștenitor al Austro-Ungariei, încât a vrut să consemneze acest eveniment. Ea i-a făcut un cadou lui Rudolf, constituit dintr-un etui de țigarete din aur, având gravată această inscripție: „13 ian 1889. Mulțumesc fericitului destin". Mai notează în jurnalul ei intim: „Am trăit cea mai frumoasă zi a vieții mele." La rândul său, arhiducele îi dăruiește un inel pe care sunt gravate inițialele câtorva cuvinte: „Uniți în dragoste până la moarte"[1].

Se impun, credem, câteva lămuriri. Ideea de a se separa legal

1. Claude Anet, *op. cit.*, p. 135.

de Stefania a început să-l preocupe pe Rudolf încă de prin 1887. Divorțul nu era legiferat în Austro-Ungaria, singur Papa fiind cel în măsură să autorizeze anularea căsătoriei. Dar sub ce pretext? Ei bine, pentru că cuplul avea o fată și succesiunea la tron nu era și nu putea fi asigurată. Printre prietenii de băutură și vânătoare ai lui Rudolf, se afla și Filip de Coburg. Filip era în relații excelente cu Vaticanul și s-a oferit să obțină anularea căsătoriei. Rudolf a acceptat. Autoritatea pontificală nu și-a dat silința să-i răspundă personal lui Rudolf, ci a trimis o copie de pe scrisoarea sa lui Franz Iosif, fapt care a provocat o dispută violentă între tată și fiu.

A urmat apoi un vârtej de întâmplări, constituind o conjunctură cu un rezultat tragic. Elementele trebuie analizate cu mult discernământ și obiectivitate pentru a se desprinde adevărul, mai ales că împăratul a ținut cu strictețe să reducă la minimum rușinea care se abătuse asupra Casei imperiale.

Între timp, starea sănătății lui Rudolf se deteriora văzând cu ochii, așa după cum o atestă numeroasele mărturii lăsate de contemporanii săi și, mai ales, de soția sa, Stefania.

Epuizat de excese, cădea tot mai des pradă unor stări depresive, fiind obsedat de ideea sinuciderii. Depășea cu greu momentele critice, fiind marcat de îndatoririle zilnice și dependent de injecțiile cu morfină. Contrar aparențelor, pe Maria nu o iubea în adevăratul sens al cuvântului, așa cum diverși autori au încercat să prezinte în cărțile și articolele lor. Ca dovadă, prințul nu rupe nici măcar temporar, legătura cu celelalte amante ale sale – prințesa Aglaia Auersberg și dansatoarea Mizzi Kaspar. Acesteia din urmă, prințul i-a cumpărat și mobilă (uitând s-o plătească). O cântăreață a corului de la Karl Theater se bucura și ea, în această perioadă, de favorurile arhiducelui, primind în dar un valoros inel cu diamant.

Prințul moștenitor nu numai că nu a nutrit o mare pasiune pentru tânăra fată, dar aceasta chiar îl agasa. Maria poseda încă o particularitate interesantă: îi era fidelă, îl asculta și îi susținea ideile. Prințul a înțeles că el era pentru Maria obiectul unei pasiuni exclusive, definitive, absolute. Puțin importa dacă în această pasiune intra și alt lucru decât iubirea. Ea îi era total devotată, îi aparținea: era suficient să fluiere – așa cum făcea cu un câine de vânătoare de pildă – nu importă în ce moment, pentru a veni. Se sprijinea pe ea în clipele când starea obsesivă îl învăluia cu aripa ei neagră.

Și totuși, iubirea Mariei îl sufoca. Dorea să se debaraseze de ea, dar nu îndrăznea s-o facă în mod deschis, era slab. Se prea poate ca el să fi intuit că, dacă ar fi pus capăt întâlnirilor, ea nu ar

fi ezitat să provoace un scandal. Rudolf a spus într-o zi că Maria era „un adevărat mic demon".

Reproducem textual cuvintele lui Rudolf în discuția avută cu contesa Larisch:

— Rudolf: (...) și Maria e un mic demon! Nenorocirea e că ea și-a pierdut capul și dacă tu nu găsești un mijloc de a o calma, ea va provoca un scandal. Este exact ce doresc să evit.

— Fără îndoială, dar deja ai rupt cu multe femei, pentru ce nu ai rupe și cu Maria?

— Pentru că ea nu vrea să fie abandonată, strigă Rudolf exasperat. Dumnezeu știe că voi face imposibilul pentru a o decide să-l ia de soț pe Miguel de Bragance. Această căsătorie m-ar aranja de minune și aș fi foarte bine plasat pentru a juca rolul cel mai fericit din toți trei.[1]

De altfel, Maria era perfect conștientă că nu se putea aștepta la o iubire adevărată din partea arhiducelui. Mai mult, ea este pusă în gardă de contesa Larisch: „Lupi ca Rudolf mănâncă oi ca tine. E un om lipsit de inimă și de sensibilitate".

Maria Vetsera, în mod cert, își concepuse proiectul de a se căsători morganatic cu arhiducele, despre care ea știa că menajul lui scârție și acest lucru îi lăsase posibilitatea să tragă speranța. Familia sa nefiind primită la Curte, pentru ea însemna o ridicare nesperată, în rang, și un vis neimaginat și fantastic.

Zvonurile șoptite despre idila dintre arhiducele Rudolf și baroana Maria Vetsera începuseră să circule prin Viena, dar acestea au fost întărite abia după incidentul de la Operă și recepția de la Ambasada Prusiei.

La Viena, când un membru al familiei imperiale se afla într-o sală de spectacol, privirile convergeau către el. Acum se petrecea același lucru cu Maria Vetsera, căci numele său se afla asociat cu cel al Habsburgilor. Lorgnetele erau îndreptate asupra Mariei. Nici colierul, nici diamantele bijuteriilor, aflate într-un număr ostentativ, ce depășeau bunul simț, nu erau dăruite de Rudolf, dar toți se întrebau dacă nu cumva era totuși așa. Maria, simțind toate aceste lorgnete îndreptate asupra sa, auzind șușotelile, încerca o mai mare voluptate decât în brațele lui Rudolf. În seara aceea, în loja lor, cele două prințese surori nu au pierdut din vedere pe fata bancherului din Smirna: erau fiicele regelui Belgiei, Luisa și Stefania. Soția legitimă a lui Rudolf afectă un dispreț față de „această micuță Vetsera". Ea putea fi geloasă pe o doamnă în toată puterea

1. Marie Larisch, *Mon passé*, Editura Emile Paul Frères, Paris, 1936, p. 174.

cuvântului, dar pe o copilă... hotărât lucru nu! Şi dintr-un anumit punct de vedere, totuşi nu avea dreptate.

Arhiducesa Stefania era la curent cu legătura lui Rudolf cu Maria Vetsera. Faptul o necăjea mai mult decât lăsa să se întrevadă şi ghicea că rivala sa avea să-i dea serios de furcă. După spectacolul de la Operă şi cancanurile care circulau în oraş, a venit ziua de 27 ianuarie 1889.

În seara aceea de iarnă se aniversa ziua lui Wilhelm al II-lea, la Ambasada Prusiei la Viena. Arhiducesa Stefania ţinea locul împărătesei Elisabeta şi, conform uzanţei, toţi veneau pe rând s-o salute. Maria nu pierdea din ochi pe Rudolf, în mare ţinută de ulani, care o însoţea pe arhiducesă. Nebună de orgoliu, Maria Vetsera a refuzat să facă reverenţa şi a trebuit ca baroana Elena Vetsera, mama ei, s-o constrângă. Cele două femei se priveau „ca două tigroaice gata să sară una la alta". Scandalul devenise public şi a doua zi dimineaţa arhiducele a fost chemat la împărat.

Ce s-a întâmplat în decursul acestei lungi întâlniri, din 28 ianuarie 1889? Dialogul, probabil a început astfel:

— O tânără, se spune, îndrăgostită de tine şi cu care ai relaţii, şi-a permis să o insulte, în faţă, pe soţia ta şi în acest mod întreaga noastră Casă, pe care ea o reprezenta oficial ieri seară, într-o ambasadă străină.

— Nu am nici o vină.

— Nu uita că eşti căsătorit şi mai în vârstă decât această fată; te fac răspunzător de tot ce s-a întâmplat!

Dialogul dintre cei doi a devenit aprins. Franz Iosif i-a reproşat fiului său că îşi periclitează poziţia de arhiduce moştenitor, deja compromisă de combinaţii oculte cu revoluţionarii maghiari. Împăratul tună şi fulgeră contra anarhiei ţesute de ani de zile de o mână de exaltaţi. „I-am interzis s-o mai vadă pe Vetsera" va spune a doua zi împăratul, soţiei sale. Istoricul Tschuppi afirmă că Rudolf a promis tatălui său că va rupe legătura, obţinând totuşi permisiunea ca pentru ultima oară să ia masa, a doua zi, cu amanta sa.

Ciocnirea dintre cei doi s-a produs şi pe alte planuri, politice. S-a vorbit că arhiducele ar fi conceput proiectul de a se face ales rege al Ungariei, evocând precedentul făcut de împăratul Ferdinand.

Scena dintre tată şi fiu trebuie că fusese de o violenţă neobişnuită, pentru că împăratul a fost găsit doborât pe un fotoliu, după cum a raportat aghiotantul său, generalul Margutti.

Rudolf trecea prin momente cum nu se poate mai dificile. Se adunaseră toate şi totul era împotriva sa: boala, răscolită de vremea de afară – ploaia rece, amestecată cu lapoviţă, pe care vântul o

purta peste tot – refuzul Papei de a-i accepta divorţul, complicaţiile cu Maria Vetsera şi ordinul împăratului de a rupe de îndată cu ea, dejucarea complotului maghiar, pus la cale de prietenul său, contele Ştefan Karoly, căruia nu numai că nu-i reuşise planul, dar fusese arestat, din vina lui Rudolf, şi acesta îi reproşa faptul. Pe scurt, peste toate necazurile, obsesia sinuciderii îi apărea ca singura soluţie salvatoare.

Timorat şi speriat, pierzându-şi cumpătul, Rudolf i-a spus totul Mariei, propunându-i să se sinucidă împreună. Ea a acceptat în modul cel mai natural, ca o eroină shakespeariană, cu scopul de a-şi satisface iubitul, numai al ei. Era complet conştientă, calmă, hotărâtă.

La 18 ianuarie şi-a întocmit testamentul. Când şi-a făcut fotografii, câteva zile mai târziu, a spus: „Vor fi ultimele...". Rudolf concepuse scrisorile de rămas bun mamei sale, soţiei şi surorii sale. În jurul acestor scrisori s-a discutat foarte mult, emiţându-se diverse opinii, dintre care reţinem pe aceea, potrivit căreia aceste epistole ar fi fost nişte falsuri executate de specialiştii poliţiei vieneze pentru a întări teza sinuciderii. În ceea ce ne priveşte, considerăm că sunt reale şi au fost scrise într-un moment când arhiducele se afla la apogeul crizei sale depresive. *Între momentul scrierii şi clipa gestului funest au trecut ore şi zile, fapt care nu se întâmplă la sinucigaşi.* Este intervalul în care sinucigaşul, dacă nu şi-a pus gândul în aplicare, îşi revine şi renunţă de a mai face gestul funest, până la o nouă recidivă. Dar recidivele sunt rare.

Drama

La 26 ianuarie, arhiducele a anunţat-o printr-un bileţel pe soţia sa care se afla la Laxemburg, că va pleca la vânătoare timp de 3 zile, la Mayerling. El trebuia să revină la Viena pentru dineul de familie, din seara de 30 ianuarie.

Rudolf a invitat pe doi dintre cei mai vechi prieteni şi tovarăşi de vânătoare, contele Hoyos şi Filip de Coburg, să meargă şi să vâneze împreună, la Mayerling.

Pe la jumătatea secolului trecut, Mayerling era o fostă mânăstire abandonată, ce aparţinuse cândva călugărilor ordinului Sf. Cruci. Situată pe ultimele contraforturi ale Pădurii vieneze, la numai 40 km de Capitală, locul a fost ales de arhiducele Rudolf pentru a amenaja aici un modest pavilion cinegetic, în care să se refugieze

împreună cu câțiva prieteni pentru a vâna, bea și încerca să uite de greul protocol de la Curte și obligațiile sale de Kronprinz, pe care le îndeplinea cu atâta dificultate.

În 1887, arhiducele a cumpărat proprietatea ce consta dintr-un grup de clădiri joase, având acoperișuri cu țigle rotunde, înconjurată de un zid și dominată de un turn. În ciuda aspectului modest, locul i-a plăcut foarte mult: era un luminiș în mijlocul unei păduri de arbuști, având de jur-împrejur un codru secular de brazi. Rudolf a pus să se construiască câteva anexe, ce nu au modificat cu nimic aspectul general al Mayerling-ului.

Clădirea principală, având fața ce da spre stradă, era precedată de o mică peluză. Apartamentul lui Rudolf era situat la parter și ferestrele se deschideau spre grădină. În spatele casei se întindea o curte, în fundul căreia se ridica un al doilea corp de clădiri, cu un turnuleț, în partea stângă, fosta clopotniță a unei mici bisericuțe.

Locuința servitorilor și grajdurile se întindeau toate în spate. Dinspre această parte se putea ieși din proprietate pe o poartă de căruțe, decorată cu o statuie de sfânt așezat între doi îngeri.

La Mayerling, mobilierul era simplu și masiv, cu aspect sumbru. Încăperile erau joase și boltite, pereții dați cu var și ornați cu trofee de vânătoare, alături de tablouri ce reprezentau scene cinegetice.

La 19 octombrie 1887, arhiducele Rudolf a inaugurat castelul, invitându-și aici câțiva tovarăși de vânătoare și doar două doamne: soția sa Stefania și prințesa Luise, soția lui Filip de Coburg.

Ziua de 28 ianuarie se anunța cu un program destul de încărcat, stabilit dinainte. Fiecare gest, fiecare mișcare și cuvânt pronunțat de arhiduce au fost reconstituite, cântărite, analizate.

Până la prânz trebuia să acorde mai multe audiențe. În cursul nopții precedente, după recepția de la Ambasada Prusiei, s-a abătut pe la Szeps. A fost acolo între orele 1 și 2. După aceea și-a petrecut restul timpului - spun polițiștii în rapoartele lor - în apartamentul lui Mizzi Kaspar. Întors la biroul său din Hofburg, a scris patru scrisori: lui Mizzi Kaspar, Stefaniei, mamei sale, Elisabeta, și surorii lui mai tinere, Valeria.

Dimineața a avut o întrevedere cu tatăl său, împăratul, al cărui conținut l-am redat mai sus. La orele 13, trebuia să-l primească pe arhiepiscopul de Praga. Pe la 10^{30} a dat ordinul de pregătire a plecării la Mayerling. A adăugat că așteaptă o scrisoare și o telegramă. A plecat de îndată, așa cum afirmă Puchel, ofițer de serviciu, în ziua aceea, la Hofburg.

Înainte de a părăsi Viena, în acea după-amiază, arhiducele s-a întâlnit cu câteva persoane cărora le trimisese dimineața scrisori.

Prima a fost contesa Larisch, căreia i-a încredințat o casetă cu documente ce urma să fie predată la auzul parolei „RIUO". S-a scris mult pe această temă, brodându-se cele mai fanteziste supoziții. În acea zi de 28 ianuarie, Rudolf a părăsit-o pe contesa Larisch către orele 18^{00}, sau la puțin timp după. De la Hofburg, dimineața, el îi trimisese un bilet Mariei Vetsera. Tânăra, la rândul ei, își părăsise domiciliul către amiază. S-a urcat în trăsura lui Bratfisch care o aștepta undeva și, urmând ordinele stăpânului său, a condus-o la Mayerling. La sosire, a fost primită de omul de încredere al lui Rudolf, Loschek și strecurată discret într-un apartament unde totul era pregătit pentru ea: rochie de casă, cămașă de noapte, papuci de casă căptușiți cu puf de lebădă. Într-un cămin imens din carouri de faianță, focul trosnea.

Privind pe fereastră, Maria a zărit probabil stăncuțele ce zburau pe cerul gri, iar la orizont pădurea de pini, întunecată, cu zăpada pe jumătate topită, atrăgând noaptea ce se lăsa devreme.

Apartamentul lui Rudolf, în care fusese condusă Maria, era separat de camerele rezervate invitaților. Dimineața, cu puțin înainte de prânz, Hoyos sosise la Hofburg, gândind că-l va afla aici pe Rudolf. Negăsindu-l, a venit la Mayerling cu trenul, împreună cu Filip de Coburg și amândoi, după ce au așteptat câtăva vreme, au plecat singuri la vânătoare, sperând că prințul îi va ajunge din urmă. Personalul domestic de la Mayerling se compunea, în afară de Loschek, aflat în serviciul personal al lui Rudolf, din cinci pesoane: doi valeți, două bucătărese și Wodiczka, vânător și comisionar.

Când invitații s-au reîntors, la căderea nopții, foarte surprinși de absența lui Rudolf, nu știau de pezența Mariei în casă. Au luat împreună masa de seară, cu băut copios, apoi s-au culcat fără să se preocupe de absența gazdei, a cărei comportare capricioasă o cunoșteau prea bine. În acest timp, Maria Vetsera era servită separat, așteptând din clipă în clipă venirea lui Rudolf.

29 ianuarie. Pe la orele 8^{00} după un somn greu, Hoyos și Filip erau pe punctul de a luat micul dejun în sala de biliard. Maria, în camera sa, poate că încă mai dormea, indispusă după o lungă veghe, surprinsă că se afla singură în acest loc insolit... Servitorii își vedeau de ocupațiilor lor. Valeții petrecuseră o noapte excelentă în compania celor două bucătărese. Discret și tăcut, Loschek asigura singur serviciul Mariei Vetsera, Wodiczka venea, din când în când, să-i întrebe pe oaspeți dacă nu cumva aveau nevoie de serviciile lui. Pe neașteptate, își făcu apariția și Rudolf. Avea aerul că e înghețat de frig, în ciuda blănii sale groase.

— Am petrecut o noapte sub cerul liber... un ghinion extraordinar... am răcit îngrozitor... Prieteni, veți vâna astăzi fără mine. Sunt bolnav și simt nevoia să mă odihnesc puțin...

Arhiducele avea un aer straniu. Hoyos și ducele Filip schimbau priviri pe furiș. Au terminat micul dejun și s-au pregătit să plece la vânătoare. Rudolf le-a urat succes și s-a îndreptat spre camera sa.

Seara era prevăzut un dineu de familie, oferit de împărat. Prezența tuturor membrilor se impunea. Stefania a primit o telegramă de la Rudolf care se scuza că nu poate participa. Documentul era redactat astfel: „Alland 29 ianuarie, ora 17^{00}. Te rog să-i scrii lui papa că îl rog foarte respectuos să mă scuze. Nu voi putea participa la dineu. O gripă foarte violentă mă împiedică să fac drumul în această după-amiază și trebuie să rămân aici cu Hoyos. Te îmbrățișez cu multă afecțiune. Rudolf".

Filip de Coburg, după vânătoare, în ciuda unei vremi groaznice, a plecat la Viena, obligat să participe la dineu.

Rudolf cină cu Hoyos și bău mult, peste puterile sale. Bratfisch i-a amuzat cu cântecele sale tiroleze, în timp ce Maria, în camera sa, abia dacă s-a atins de mâncare. Era supărată. I-a scris o scrisoare mamei sale. Rudolf a venit în cameră. Era într-o stare avansată de ebrietate, abia se ținea pe picioare. Cu greu a mai putut să-i dea dispoziție lui Loschek să nu fie deranjat sub nici un pretext, chiar dacă e solicitat de împărat. Micul dejun să fie servit a doua zi dimineața, fix la 6^{30} și trăsura să fie gata. A intrat apoi fluierând în apartament, clătinându-se și s-a auzit cum încuie ușa.

Dimineața, când încă nu se luminase bine de ziuă, Loschek aude zgomotul unui foc de armă venind dinspre apartamentul arhiducelui. A alergat, a bătut la ușă. Nici un răspuns. A încercat să intre, dar zăvorul era pus. A mers să-l caute pe contele Hoyos. Când ușa a fost forțată, celor doi bărbați li s-a oferit un spectacol înfricoșător: Rudolf era pe jumătate culcat, aplecat în față, cu capul pe marginea patului într-o baltă mare de sânge și cu o rană groaznică în partea inferioară a abdomenului. Patul era impregnat cu sânge, pereții la fel și totul în jur stropit. Maria Vetsera zăcea strangulată. Pe dușumea, un pistol și un brici plin de sânge.

Reconstituirea celor întâmplate era ușor de imaginat. Arhiducele, într-o stare avansată de ebrietate, i-a spus Mariei că o va părăsi, conform ordinului împăratului. Maria a văzut dintr-o dată prăbușindu-se toate planurile ce și le făcuse. „Dar sinucidere?" „Nici nu-mi trece prin cap", i-a răspuns prințul. Amețit, a pus capul

pe pernă și a adormit, căzând într-un somn greu. Au urmat câteva ore cumplite pentru Maria. În cele din urmă, dându-și seama că a pierdut totul, înnebunită de ură față de prinț, a luat briciul de la toaletă și i-a retezat sexul.

Durerea cumplită l-a trezit pe Rudolf. Într-o clipă și-a dat seama de cele ce-i făcuse amanta sa; sângele șiroia în valuri, împroșcând totul. A mai avut puterea s-o sugrume și apoi, vârându-și țeava pistolului în gură, a apăsat pe trăgaci. S-a constatat, într-adevăr, că fața îi rămăsese intactă și doar bolta craniană, în partea din spate, era zdrobită.

Hoyos l-a anunțat de cele întâmplate pe Eduard Paar, primul ofițer de ordonanță al împăratului. Paar nu a îndrăznit să-l prevină direct pe Franz Iosif și s-a adresat împărătesei Elisabeta. Aceasta a mers singură să anunțe împăratului moartea arhiducelui. „Nimic nu mi-a fost scutit...", gemu Franz Iosif. Apoi, când și-a mai revenit, primele cuvinte au fost:

„Fiul meu a murit ca un croitor".

Totuși, în cursul unei conservații oficiale, va declara:

„Era un copil bun... Nu am avut niciodată de ce să mă plâng de el...".

Dimineața au apărut steagurile îndoliate și eșarfe negre la Hofburg. Deja se știa de mai multe ore că Rudolf era mort. La prânz, cu prilejul concertului zilnic, șeful de muzică al gărzii din Hofburg a spus soldaților ce se adunau în jurul pupitrelor că nu va mai avea loc concertul. La scurt timp, ediții speciale ale ziarelor au anunțat că arhiducele murise subit. Bătrânul perceptor al lui Rudolf, Latour, a izbucnit în lacrimi, la auzul veștii.

Imediat este constituită o comisie de medici pentru a merge la Mayerling. Ziarele nu menționează cauza morții și presupunerile sunt din cele mai fanteziste. După unii, e vorba de un accident de vânătoare, după alții, de un atentat; unii vorbesc chiar de un acces de demență. Poliția, vigilentă, va confisca imediat primele ediții. Zvonurile cele mai extravagante circulă: Maria Vetsera era gravidă, Maria Vetsera era sora amantului său? Vetsera a tras prima... arhiducele a fost ucis cu dopuri de șampanie în cursul unei orgii... S-a sinucis pentru că Papa n-a voit să-i anuleze căsătoria etc. etc.

La Curte, nebunia e generală. Sunt anulate imediat toate audiențele. Împăratul, doborât de durere, telegrafiază știrea tuturor șefilor de stat; anunță o „moarte probabil datorită apoplexiei".

Contele Szecsen de Temerin, un înalt funcționar de poliție, unul dintre medicii împăratului, profesorul Winderhofer și alți câțiva demnitari ai Curții au plecat la Mayerling. Resturile supeului se

mai aflau încă pe masă, în micul salon. Se puteau zări mai multe sticle goale, de şampanie ca şi de băuturi tari. Un scaun fusese răsturnat. Pe covor, lângă pat, o carafă cu ţuică, pe jumătate goală. Pe o măsuţă, un pahar cu coniac. Dr. Winderhofer a bandajat provizoriu corpul zdrobit şi a spălat faţa şi gâtul prinţului moştenitor, străduindu-se să dea cadavrului un aspect prezentabil cât de cât, după care, cu ajutorul lui Loschek, l-a acoperit. În ceea ce priveşte restul, totul a rămas aşa cum era, în aşteptarea împăratului.

— Acum, s-a adresat Loschek medicului, trebuie să vedeţi şi femeia.

L-a precedat pe doctor, conducându-l, şi ambii au parcurs un coridor, a deschis o uşă care dădea într-o cămară mică, luminată, prin tavan. La prima vedere, doctorul abia putu să distingă obiectele ce-l înconjurau, apoi a zărit un coş mare de lenjerie. Pe el se afla o pălărie garnisită cu pene de struţ. Diferite veşminte de femeie zăceau aruncate în dezordine pe jos. Winderhofer, prin profesia sa, era obişnuit să vadă spectacole oribile şi grotești.

„Pentru prima oară în cariera mea, a spus el, am simţit că îmi pierd cunoştinţa. Loschek a dat la o parte draperia ce acoperea coşul şi am zărit corpul unei femei. Era complet gol. O cămaşă fină de mătasă garnisită cu dantelă îi acoperea capul. I-am spus lui Loschek că era prea întuneric în această cameră, pentru a putea proceda la un examen cât de sumar. Atunci l-a dus în camera vecină şi l-a aşezat pe masa de biliard. Am început examenul. A trebuit să îndepărtez părul lung ce-i ascundea aproape complet figura. Atunci am recunoscut-o pe Maria Vetsera, tânăra fată pe care o cunoşteam de când eram copil...

Profesorul Winderhofer a făcut toaleta moartei şi a învelit-o într-un cearceaf, după care i-a spus lui Loschek s-o transporte înapoi în camera cu rufe. Când a sosit împăratul, cei prezenţi au fost martorii unei scene mişcătoare. Franz Iosif s-a sprijinit de zid şi a plâns amar. Era un simplu biet tată. A ascultat tot ce i-am spus şi s-a întors pentru a pregăti ultima intrare a prinţului moştenitor la Viena. Am refuzat să certific că prinţul murise de apoplexie. Pe faţă i s-a aplicat o mască de ceară".

Corpul prinţului a mai rămas câteva ore la Mayerling şi, pe la unu şi un sfert dimineaţa, toţi aceşti demnitari s-au înapoiat la Viena, aducând cu ei trista povară.

Rudolf fu aşezat mai întâi în apartamentul său, ce da spre curtea elveţiană. În camera lui, plină de flori, Rudolf este culcat pe un pat de campanie; o cuvertură de mătase roşie îl acoperă până la bărbie;

capul îi este bandajat cu o pânză albă care ascunde spărturile craniene. Până în zori, a fost efectuată autopsia. Raportul comisiei de medici este dat publicităţii, vineri 1 februarie. Conţine afirmaţia că arhiducele s-ar fi sinucis în urma unei tulburări momentane a facultăţilor mintale. Documentul mai menţionează existenţa unor anomalii în conformaţia cutiei craniene.

Când zorile nu se iviseră încă, la lumina torţelor, corpul prinţului a fost transferat la capela Curţii, unde a fost aşezat în sicriu. Viena era în doliu şi străzile erau străbătute de un vânt îngheţat ce stârnea praful.

Înmormântarea lui Rudolf

Corpul lui Rudolf a fost expus pentru public, în imensa sală de ceremonii a palatului Hofburg. Pentru a putea fi fixate oasele zdrobite, partea de sus a feţei era legată cu feşe şi cea inferioară, acoperită cu o mască de ceară, ce lucea straniu în flacăra lumânărilor. Vizitatorii ce se îngrămădeau într-un şir lung ce continua şerpuind departe, în curtea palatului, până în piaţă, nu puteau decât să zărească cadavrul, ce era aşezat foarte sus, în mijlocul unui munte de flori.

Împrejurul Hofburg-ului se adună poporul. Mulţimea, numeroasă, freamăta. Întrucât poliţia a devenit insuficientă pentru a restabili ordinea, se simţea nevoia de intervenţie a trupei. Se înregistrează răniţi, ba chiar şi un mort. Pentru moment, versiunea oficială era că prinţul a sucombat în urma unui anevrism. Zvonul sinuciderii, în schimb, devine tot mai persistent şi depăşeşte graniţele ţării.

Biserica – respectiv Papa – a refuzat înmormântarea creştinească a sinucigaşului. Or, era de neconceput pentru Curtea imperială ca un prinţ al Casei de Habsburg să fie înmormântat fără ceremonie religioasă. Sprijinindu-se pe raportul medico-legal care certifica faptul că sinuciderea survenise într-un moment de tulburare mintală, împăratul trimite Papei o telegramă de 2.000 de cuvinte, solicitând funeraliile religioase pentru fiul său. Este un lucru la care ţine, un lucru sfâşietor, capital. Vaticanul şovăie. Cum să acopere o sinucidere atât de răsunătoare? O nouă telegramă a împăratului. Dacă Biserica îi refuză această ultimă mângâiere, este hotărât să abdice. Papa Leon al XIII-lea, în ciuda rezistenţei

cardinalului Rampolla, secretar de stat la Vatican, se lasă în sfârșit impresionat și acordă funeralii religioase.

În timpul nopții de 4/5 februarie, cu ceremonialul lugubru al protocolului spaniol, sicriul a fost transportat la mânăstirea Capucinilor.

Funeraliile au avut loc cu mare pompă la 5 februarie, orele 16[1]. Era o după-amiază lugubră, când vântul sufla în rafale înghețate, măturând străzile. Trupul lui Rudolf este transportat în locul unde sunt înmormântați Habsburgii și ducele de Reischstadt alipit familiei austriece. (De reținut că este ultima ceremonie la care apare oficial arhiducele Jean Salvador. Implicat în complotul pus la cale de arhiducele Rudolf și Pista Karoly, nu are de ales și preferă calea autoexilului, renunțând pentru totdeauna la titlurile și demnitățile sale). Împărăteasa Elisabeta, arhiducesa Stefania și prințesele nu sunt de față. Ele asistă la o slujbă, în capela castelului Hofburg.

Împăratul pare foarte stăpân pe sine. Când sosește, își rotește privirile asupra adunării, pentru a se încredința că totul este în ordine, cum se cuvine. În timpul slujbei, stă impasibil. Nu se prăbușește decât mai târziu. Sicriul descoperit este dus în criptă și prezentat starețului ordinului Capucinilor de către marele mareșal al Curții, prințul de Hohenlohe. Conform ceremonialului, acesta întreabă:

— Recunoașteți rămășițele pământești ale defunctului Rudolf, arhiduce de Austria și, în timpul vieții, prinț moștenitor al Coroanei?

Starețul îi răspunde cu fraza tradițională:

— Da, le recunosc și, de acum înainte, vom veghea cu pioșenie asupra lor.

Și cel de al 113-lea sarcofag, al lui Rudolf, își ocupă locul la lumina torțelor.

La 9 februarie, nemaiputând dormi, nici suporta greutatea tristeții sale, Elisabeta se scoală în toiul nopții. Se sufocă pe coridoarele supraîncălzite de sobele albe ale Hofburg-ului. Nimeni nu o va împiedica să stea de vorbă cu cel ce-și dormea somnul de veci, așa de aproape de ea, în cripta Capucinilor. Cere să i se deschidă poarta de bronz. Fratele portar abia a recunoscut-o. O conduce pe sub bolțile văruite în alb, luminând-i calea cu o torță.

1. Temerile lui Franz Iosif erau întemeiate. El a fost informat cu exactitate de către spionii săi, aflați la Vaticani, de rolul jucat de cardinalul Rampolla. Peste 13 ani, la conclavul ce a urmat după moartea lui Leon al XIII-lea, acesta a plătit scump devotamentul său față de regulile și canoanele Bisericii. Tocmai când se aștepta să câștige ușor victoria în alegerea la pontificat, Austro-Ungaria, uzând de un foarte vechi privilegiu, a hotărât excluderea cardinalului. Franz Iosif nu uitase...

Habsburgii erau înhumați la Viena, în sumbra criptă a Mânăstirii Capucinilor[1]. Acolo, eliberați de griji și de tulburările lumii, dorm aliniați pe rânduri și ranguri, sub dalele de piatră. Ecusoane cenușii, săpate pe sicriele lor arată care le-a fost rangul. Zgomotele Capitalei se sting în pragul cavourilor. Trecătorii se scurg pe lângă ferestrele prin care lumina zilei pătrunde cu zgârcenie, fără ca somnul să le fie tulburat. Răul care i-a purtat în lume trăiește în descendenții lor... Corpul Elisabetei se odihnește în centrul criptei, între mormântul lui Rudolf și locul vacant, unde își va găsi odihna veșnică bătrânul împărat..

E un loc sinistru această încăpere mortuară. Aici te izbești de spiritele acestor mari dispăruți, cărora le deranjezi somnul. Tineri sau bătrâni, frumoși și galanți, toți sunt acolo, timpul îi cuprinde puțin câte puțin și, în curând, din amintirea lor nu va mai rămâne nimic.

În seara de 25 decembrie, aniversarea nașterii Elisabetei, la 10 septembrie, comemorarea morții sale, și la 20 ianuarie, comemorarea zilei fatale în care sufletul frământat al lui Rudolf a zburat spre infinit, Franz Iosif vine să se reculeagă în mijlocul morților săi.

Împărăteasa îi apare atunci în toată splendoarea sa, așa cum a fost cândva alături de el, albă ca bruma dimineții. Și nu poți să nu crezi, când o adiere înghețată străbate cripta, că simți trecând umbrele lui Rudolf și a aceleia care l-a urmat într-o dimineață de iarnă, pe drumul etern...

„Kaisergruft", această criptă lugubră a Capucinilor vienezi – aluzie la cea din Palermo – de pe Neue-Markt, unde într-o noapte Napoleon a venit și el să viseze asupra neamului... Se află acolo toți Habsburgii, în afară de Carol, ultimul împărat, uitat în exilul său din Madèa; Ferdinanzii, Françoisii, Leopolzii, Maximilienii, Iosefii zac toți în mausoleurile lor sau în sarcofage (doar împărații au dreptul la mausolee) de cupru înverzit, de un rococco ce, cu podoabele naive și îngerii răsuciți ca niște copii ce se joacă, par să prelungească viața sub pământ.

La o temperatură de cameră frigorifică, pătrunzi pe sub bolta luminată la intrare de două lanterne ce răspândesc o strălucire sinistră, de restaurant asiatic. Acolo, toți acești descoronați dorm, în timp ce Viena de astăzi își continuă viața în șiruri nesfârșite de autobuze, camioane și cupeuri cu doi cai, ca odinioară...

1. Paul Morand, *op. cit.*, p. 263; Sextil Pușcariu, *Brașovul de altădată*, Ed. „Dacia", Cluj, 1977, p. 217.

În partea dinainte a acestui cavou, domnește Maria Tereza; ea domină totul, așa cum epoca sa va domina în Austria nu numai secolul al XVIII-lea, dar și al XIX-lea. Ea doarme cu soțul ei Francisc al III-lea, duce de Lorena, înconjurată de patru virtuți care plâng. Alte morminte sunt mai impresionante: acela al Mariei Luiza care, singură, în penitență, se află în fața lui Maximilian, întors din Mexic; apoi, sicriele copiilor-arhiduci, locul gol al regelui Romei, sau rămășițele pământești ale lui Franz Iosif, având în dreapta pe adorata sa soție, împărăteasa Elisabeta și, la stânga, pe arhiducele Rudolf.

Maria Tereza rămâne stăpâna absolută a criptei imperiale, în mijlocul atâtor morți iluștri, cu emblema unei Austrii de altădată, cu emblema palatelor de la Schönbrun, Belvedere și Hofburg în care fantomele își țes umbrele în apele verzi ale oglinzilor de cristal și la lumina stinsă a candelabrelor...

Înmormântarea Mariei Vetsera

30 ianuarie. Către sfârșitul dimineții, mistuită de nerăbdare și teamă, Elena Vetsera se duce la palat și întreabă de doamna Ferenczy, pe care o cunoștea întrucâtva. Aceasta o primește, după ce a făcut-o să aștepte, în prealabil, destul de mult. Contele Taaffe, îi spune ea, o informase despre „cele întâmplate", fără să adauge că aflase de curând despre sfârșitul tragic de la Mayerling.

Baroana Vetsera o imploră să-i obțină o audiență la împărăteasă. Doamna Ferenczy răspunde evaziv, afirmând că era prea târziu, că va izbucni un scandal, dar că Majestatea Sa, totuși, s-ar putea s-o primească, în cele din urmă, pe doamna Vetsera. Totul era învăluit în mister...

Rostind aceste cuvinte încărcate de amenințări, ea se depărtă, lăsând-o uluită pe baroană. Nefericita aflase doar că Maria fugise cu Rudolf. Peste câteva minute, intră împărăteasa palidă și parcă împietrită. Veni spre doamna Vetsera, îi luă mâna și spuse:

— Copiii noștri nu mai sunt...!

Martiriul baroanei Vetsera abia începea. Către mijlocul după-amiezii, în timp ce aștepta, din clipă în clipă, o veste de la Hofburg, prin care să i se comunice când îi va fi adus corpul fiicei sale, se anunță un înalt funcționar de la Curte. Folosind un limbaj voalat, acesta o somă să părăsească deîndată Viena. Doamna Vetsera îl privea năucită și nu înțelegea nimic. Un compartiment îi fusese

reținut pentru trenul de seară cu destinația Veneția. Mută de groază, zdrobită de această ultimă și lașă lovitură, ea se supuse, ca un automat. Avea să plece în aceeași seară, fără să aștepte întoarcerea cumnatului ei, contele Stockau, plecat la Mayerling, pe la începutul după-amiezii. Suferindă, fu nevoită să se reîntoarcă din drum. Contele Stockau, ce revenise la Viena, primi încuviințarea să plece din nou la Mayerling și s-o înmormânteze pe Maria Vetsera în cimitirul mânăstirii de la Heiligenkreuz. Va trebui - menționa mai departe ordinul - să aibă asupra sa deplina împuternicire a mamei celei decedate. Între timp, la mânăstire, fuseseră date ordinele necesare înhumării.

Prezența doamnei Vetsera la înhumare - care trebuia să aibă loc noaptea, în taină - era categoric oprită. Instrucțiunile ferme ale Hofburg-ului interziceau, de asemenea, contelui să aducă sicriu și giulgiu. Nu putea călători la Mayerling, la Heiligenkreuz, decât cu o trăsură obișnuită, aceeași care avea să-l aducă și de la Viena. Nici un preot nu trebuia să-l însoțească. Sicriu și giulgiu avea să se găsească la capelă, în cimitirul din Heiligenkreuz. Un înalt comisar de poliție urma să-l aștepte acolo.

Cruzimea unor asemenea ordine a copleșit-o pe doamna Vetsera. *Ele ar fi trebuit să dea de gândit* tuturor acelora care au brodat cele mai fanteziste scenarii în privința celor petrecute la Mayerling. *Ura dincolo de mormânt a Hofburg-ului trebuia să aibă o explicație.*

Conform dispoziției, contele Stockau luă încuviințarea de la Elena Vetsera și plecă cu trăsura, însoțit de cumnatul său, baronul Alexandru Baltazzi. Înnoptase de mult, când ajunseseră la castel. Bătură la ușă, dar nu le răspunse nimeni. După ce așteptară mai mult de o jumătate de oră, o altă trăsură sosi de la Viena. Din ea coborâră consilierul de Curte, Slatin, reprezentantul marelui mareșal al Curții și un medic al împăratului, profesorul Auschenthaler. Aceștia rupseră sigiliile puse pe ușa camerei în care se afla corpul Mariei. Îi aștepta un spectacol grotesc. Goală, învelită într-un cearceaf, Maria zăcea pe pat. În cursul nopții, fusese transportată acolo în grabă, iar peste ea erau aruncate în dezordine o grămadă de haine care îi ascundeau trupul. Mai avea încă ochii deschiși, cuprinsă de rigiditatea morții, cu capul puțin întors.

Fu întocmit un proces-verbal de sinucidere, unchii Mariei fiind constrânși să-l semneze, altfel înhumarea nu putea avea loc.

Doctorul Auschenthaler și un slujitor îi făcură în sfârșit toaleta mortură. Trebuiau să îmbrace cadavrul acela rigid și, amănunt groaznic, să-i pună rochia de oraș cu care Maria venise fericită la

Mayerling, neașteptându-se la ruptura cu arhiducele. Când totul fu gata, pieptănată și cu pălărie pe cap, în clipa când să i se pună haina de lutru, capul i-a căzut greu pe piept. Era imposibil s-o transporte așa. Polițistul a avut o idee. A introdus un baston lung în spatele moartei, apoi cu o batistă a fixat gâtul. I-au pus din nou haina de blană și, mergând, susțineau fiecare de câte un braț, cadavrul nepoatei lor. Au ieșit din cameră mai mult târându-l și, parcurgând coridorul pe jumătate obscur, au coborât scara principală până la trăsură. Habsburg-ul, stupid și crud, nu vroia să accepte existența la Mayerling a unui cadavru, alături de cel al prințului imperial[1].

Trăsura o luă pe drumul de munte spre Heiligenkreuz, care se afla la o distanță de 6 kilometri. Vizitiul ia hățurile, caii încep să meargă într-o vâltoare de zăpadă. Vremea este îngrozitoare. Din cauza poleiului a fost nevoie să li se pună cailor alte potcoave. Maria stă dreaptă și imobilă între cei doi bărbați. Acest trup, aproape de copil, se balansează între fulgii de zăpadă, în obscuritate și, la șocurile violente ale drumului dur și desfundat, adesea cade pe umărul unuia, apoi în brațele celuilalt, ca într-o piesă cu marionete. Această fantomă dreaptă pare să fie mândră de a intra în istorie chiar pe poarta scandalului.

Călătoria durează din cauza drumului ca sticla. Înainte de sosirea la Heiligenkreuz, un înalt comisar de poliție, baronul Gorupp, opri echipajul, urcă alături de vizitiu și porunci să mâne direct spre cimitirul care se afla la capătul unei alei mărginite de copaci înșirați la oarecare distanță de drum. Trăsura s-a oprit în fața unei porți întunecate, căptușite cu tăblii de fier; aproape imediat aceasta s-a deschis cu un scârțâit jalnic. Doi călugări cu felinare în mâini și-au făcut apariția, au luat corpul, l-au pus pe o targă și-au spus însoțitorilor să-i urmeze. Polițistul a închis poarta. Micul cortegiu a pătruns într-o clădire ce servea probabil ca debara, căci era plină de resturi de zidărie, lemne și cărămizi. Se amenajase acolo un loc unde se afla un sicriu din scânduri nedate la rindea, înjghebat în grabă de tâmplarul mânăstirii. Trupul fu învelit într-un lințoliu și contele Stockau a îndoit pălăria Mariei, pentru a face din ea o

1. Peste șase luni, baroana Vetsera solicită împăratului, printr-o petiție, permisiunea de a publica, pentru câțiva prieteni doar, documentele care au servit la întocmirea acestei lucrări. Răspunsul împăratului, adresat doamnei Vetsera la 19 iulie 1889 și redactat de adjutantul general, contele Eduard Puar, arată că regretă, tardiv, măsurile pe care le-a dictat: „Oricât de mult ar deplânge Majestatea Sa ofensa ce a putut-o pricinui inimii unei mame dezolate și dispozițiile luate privind înhumarea nefericitei fete, trebuia să se țină totuși seama de zăpăceala fără seamăn care domnea în luarea hotărârilor, în acele zile, de rapiditatea care se impunea și de urgența lor".

pernă pe care să i se odihnească capul. A scos crucea de aur ce o purta la gât și i-a pus-o între degetele țepene.

O parte din noapte trecu cu semnarea și înregistrarea documentelor oficiale. Ploaia, lapovița, ceața și poleiul îngreunară munca groparilor. Pământul înghețat era așa de tare, încât a fost nevoie ca unchii Mariei și cei doi comisari de poliție să ajute ei înșiși la săpat. Când groapa aflată lângă zidul cimitirului fu gata, starețul mânăstirii, prezent, rosti o scurtă rugăciune și-și dădu binecuvântarea[1].

Mult mai târziu, baroana Vetsera primi autorizația să readucă la Viena trupul fiicei sale. Dar n-a făcut-o. Maria fu lăsată în liniștitul cimitir de țară, unde își aflase în sfârșit odihna. În amintirea ei, baroana Vetsera a ridicat o capelă mică.

Situat pe ultimele contraforturi ale Pădurii vieneze (Vienerwald), acest lăcaș al Carmelitelor, care se roagă pentru un păcat la care trebuie să gândească cu groază, constituie un ecou trist al Vienei ce cântă, dedesubt, în câmpia Dunării.

Valea Helenthal coboară către Baden, unde Beethoven a conceput *Simfonia a 9-a* și unde Maria Luiza, furioasă că nu a fost invitată la serbări, s-a refugiat în timpul Congresului de la Viena.

Aici timpul pare încremenit, el nu se mai măsoară decât pe fațada masivă a unei clădiri balneare, unde un mare orologiu cu flori are cadranul format din panseluțe albe și acele, din panseluțe albastre. Astăzi, Baden, cu miros de sulf, a redevenit un mic oraș al apelor din Primul Imperiu, unde alte generații de gurmanzi decât aceia din epoca Mariei Luiza, își îngrijesc guta și reumatismele. Aleile, unde cândva fiul lui Napoleon galopa frenetic, s-au transformat în parking-uri, în care poposesc autobuze climatizate și pline de pasageri. De aici, un șir neîntrerupt de vizitatori se îndreaptă într-un adevărat pelerinaj spre Mayerling.

La o mică distanță de castel se află mânăstirea Heiligenkreuz, în apropiere de morile lui Subert; aici Maria Vetsera își doarme ultimul somn, la umbra unui pin verde închis, ce contrastează cu verdele strălucitor al brazilor. Se poate zări și astăzi o lespede străjuită de o cruce simplă ce poartă această inscripție:

născută la 19 martie 1871
moartă la 30 ianuarie 1889

Mormintele profanate odinioară de turci, au cunoscut în 1945 pârjolul războiului...

1. Procesul-verbal menționează toate acestea, inclusiv înhumarea, fiind semnat de comisarul de poliție Habrade. Documentul figura printre hârtiile contelui Taaffe și a fost publicat în *Neue Freie Presse*, la 11 octombrie 1922.

În curte, o fântână barocă, luminată de lampadare de caleașcă aurite, arată că o epidemie de ciumă a ajuns până aici. Mânăstirea văruită într-o culoare galben-ocru, așa cum sunt toate palatele monumentale austriece, se pierde în liliacul înflorit. Totul a rămas intact, în timp ce mai sus, drumul urcă spre castelul de vânătoare al arhiducelui Rudolf. La scurt timp după ce și-a condus fiul pe ultimul drum, împăratul Franz Iosif a dispus demolarea, piatră cu piatră, a castelului, voind parcă să distrugă toate mărturiile dramei, nevrând să lase în picioare acest loc blestemat.

Castelul a fost reconstruit de surorile carmelite, iar pe locul unde prințul și-a găsit tristul sfârșit a fost amenajată o capelă mică. Acum domnește pacea și nu se mai aude nici un foc de armă, vânatul fiind interzis. Mayerling a rămas o legendă...

Făcând reconstituirea pe baza documentelor, rezultă că persoanele care au știut totul, în privința dramei, au fost următoarele: împăratul, Elisabeta, contele Hoyos, prințul Filip de Coburg, birjarul Bratfisch, valetul Loschek, medicul Winderhofer, primul-ministru Taaffe, un funcționar de la Ministerul Afacerilor Străine și Szogyeny, prieten intim al arhiducelui, cel care a primit ultima scrisoare a lui Rudolf, scrisă cu puțin înainte de consumarea evenimentului.

Să nu uităm că, în dimineața zile de 30 ianuarie, s-au deplasat la Mayerling contele Szecsen de Temerin, un înalt funcționar de poliție, medicul imperial Winderhofer și câțiva demnitari ai Curții. Cercul celor inițiați a fost deci relativ mare. De pildă, Claude Anet, în cartea sa, vorbește și de consilierul de Curte, Slatin, reprezentantul marelui mareșal al Curții, precum și de un medic pe nume Auschenthaler, care i-ar fi făcut toaleta mortuară Mariei și care constatase că aceasta păstra urma unui glonț ce îi pătrunsese în dosul urechii stângi (?). Împăratul i-a pus să jure pe absolut toți cei ce cunoșteau cele întâmplate la Mayerling că vor păstra secretul!

Presa și publicul din țară, cât și de peste hotare, incitați de misterul ce plana în jurul evenimentului, dar în special de unele măsuri aparent fără logică, luate de casa regală din Viena, au început să colporteze o serie de ipoteze fanteziste privitor la cele întâmplate și, mai ales, la cauzele ce eventual ar fi putut să le determine. În cele ce urmează, datorită vastității documentației, vom enumera numai o parte dintre acestea.

Astfel, s-a spus că în noaptea respectivă, Maria Vetsera, ca urmare a unei dispute avute cu Rudolf, care îi anunțase fără menajamente ruptura hotărâtă de tatăl său, într-un moment de furie, l-ar fi lovit în cap cu o sticlă de șampanie (medicul Curții ar fi găsit mici cioburi de sticlă, având culoarea verde, pe calota craniană

a lui Rudolf), după care Rudolf s-ar fi sinucis, lucru pe care, la rândul ei, l-ar fi făcut și Maria[1].

În 1946, într-o revistă ilustrată din Elveția, a apărut o altă variantă[2].

Iscându-se o ceartă între Rudolf și Maria pe tema despărțirii, aceasta l-a lovit în cap cu o sticlă de șampanie, omorându-l pe loc. Arhiducele Jean, care era de față[3], a scos atunci revolverul și a împușcat-o pe Maria. Imediat a plecat la Viena și s-a prezentat împăratului. S-a lansat atunci versiunea cu sinuciderea, iar arhiducelui Jean, implicat și în complotul contra lui Franz Iosif, i s-a dat ordin să se facă nevăzut. În orice caz, arhiducele Jean a avut o legătură cu drama de la Mayerling, cu evenimentul în sine, sau cu conspirația, din care făcea parte, ca unul dintre cei trei conducători.

Conform altei teze, dimpotrivă, arhiducele s-a sinucis pentru motivul că poliția secretă ar fi descoperit un complot pus la cale de el, împreună cu arhiducele Jean Salvador și contele Ștefan Karoly vizând separarea Ungariei de Austria și încoronarea sa ca rege al celei dintâi.

O a treia ipoteză susține că Maria Vetsera l-ar fi ucis pe Rudolf (otrăvindu-l și nu împușcându-l) pentru că refuza s-o ia de soție.

Ipoteza general admisă atunci, ca și în zilele noastre, se referă la faptul că cei doi amanți ar fi hotărât să moară împreună[4]. Rudolf și-a ucis mai întâi amanta, după care și-a curmat, la rândul său, viața. În favoarea acestei teze, care este și cea oficială de altfel, pledează ca argument epistolele scrise de Rudolf[5] și Maria. „Trebuie să mor – scria arhiducele ducelui de Bragance. Onoarea mi-o

1. Despre prezența acestuia la Mayerling, când s-a produs drama, nu se menționează în nici un alt document, fapt care ne face să atribuim acestei ipoteze un mic procent de plauzibilitate.

2. Care a stat la baza unor romane și filme de mare succes, prezentate și pe ecranele din țara noastră.

3. Arhiducele Leopold de Austria, *Souvenir de la Court de Viena*, Ed. Payot, Paris, 1938, p. 5.

4. Baron Lafourie, *Mes souvenirs. La vérité sur Mayerling*, Les Editions de France, Paris, 1937; Jacques Marcineau, *op. cit.*; Popescu, Constantin: *Almanahul literar*, 1986, p. 258.

5. Iată conținutul scrisorii lui Rudolf adresată soției sale, Stefania: „Scumpo, ești eliberată de funesta mea prezență, fii fericită în destinul tău. Fii bună cu sărmana micuță, care e singurul lucru ce-ți mai rămâne de la mine. Transmite ultimul meu salut tuturor cunoștințelor, în special lui Bombelles, Spindler, Latour Nowo, Gisela, Leopold etc. etc. Pășesc calm în moarte care, singură, poate salva buna mea reputație. Te îmbrățișez din toată inima. Al tău Rudolf care te iubește".

cere. Adio! Dumnezeu să te binecuvânteze!". Maria scria mamei sale: „Sunt cu Rudolf în moarte. Ne iubim prea mult. Îţi cer iertare. Adio. Sărmana ta Maria". În fine, tânăra fată a trimis doar cu câteva ore înainte de moarte un bilet contesei Larisch, confidenta şi mijlocitoarea întâlnirilor sale cu Rudolf: „Iartă-mi toată supărarea pe care ţi-am produs-o. Îţi mulţumesc din toată inima de ceea ce ai făcut pentru mine. Dacă viaţa va fi prea grea pentru tine şi mă tem că ea va fi după ceea ce noi vom face, atunci urmează-ne. Ar fi cel mai bine dacă tu ai putea s-o faci..."

Scrisorile par a fi într-adevăr formale, dar adversarii dublei sinucideri afirmă că ar fi apocrife, caz în care totul este, bineînţeles, pus sub semnul îndoielii.

Un fapt surprinzător este şi acela că şi în privinţa modului cum şi-au găsit sfârşitul arhiducele şi Maria Vetsera pluteşte un mister. Contesa Larisch menţionează, la sfârşitul amintirilor sale, că spargerea cutiei craniene face să presupui că prinţul moştenitor a fost împuşcat „à bout portant", dar mărturia inatacabilă a doctorului Winderhofer care a examinat cadavrul, atestă că această afirmaţie este falsă. Mai mult, în diversele versiuni se vorbeşte de arma folosită, când un pistol, când o armă de vânătoare. Dar lucrurile se complică şi mai mult atunci când se pretinde că moartea s-ar datora... otrăvii!

Dacă ar fi să ţinem seama de certificatele medicale privind autopsia arhiducelui, făcute cunoscute public cu diverse prilejuri, se poate constata că toate se contrazic, fapt ce demonstrează că realitatea este cu totul alta decât cea oferită mass-mediei. Astfel, într-unul din documente, plumbul care a cauzat moartea lui Rudolf a intrat prin spatele urechii arhiducelui şi a traversat peretele exterior al bolţii craniene. În alt document se menţionează că ar fi intrat prin tâmpla stângă şi a ieşit prin tâmpla dreaptă, fapt care, dacă ar fi real, se pune întrebarea – de către ciminalişti – dacă Rudolf, nefiind stângaci, putea să se sinucidă în acest mod! Şi arhiducele Leopold menţionează că glonţul ar fi intrat prin tâmpla stângă. Şi atunci, concluzia logică, repetăm, dacă aşa a fost, este că prinţul a fost asasinat, iar asasinul a fost Maria Vetsera, sau un al treilea?! Acum ipotezele se multiplică şi variantele cele mai livreşti circulă, făcând obiectul unor best-seller-uri în Occident, care nu au alt scop decât realizarea de câştiguri pe seama unor cititori naivi. Se pretinde că în cursul unei orgii, Rudolf, aflat în stare de ebrietate, ar fi fost ucis de unul dintre tovarăşii săi de petrecere, cu care se certase. Logic, această ipoteză nu stă în picioare şi nu mai insistăm asupra ei. După alţi autori, arhiducele i-ar fi făcut curte fiicei, sau chiar

soţiei unui paznic de vânătoare şi acesta, surprinzându-i în flagrant delict, l-ar fi doborât pe loc, ignorând adevărata identitate a victimei. O altă explicaţie puţin plauzibilă, prin lipsa consecinţelor suferite de autor, vorbeşte de intervenţia unui unchi al Mariei Vetsera, anume Baltazzi, ce s-ar fi dus la Mayerling pentru a răzbuna onoarea familiei. Şi tema geloziei a fost invocată. De pildă, ducele de Bragance este cel care l-ar fi ucis pe Rudolf în cursul unei teribile scene de gelozie. Într-adevăr, Bragance era îndrăgostit de Maria Vetsera şi voia s-o ia de soţie, lucru asupra căruia Rudolf era la curent şi, după unii autori, chiar îi surâdea ideea formării unui trio.

Prin anul 1937, şi-a făcut loc o altă explicaţie a celor întâmplate la Mayerling. În cartea scrisă de arhiducele Leopold, acesta mărturiseşte că „nimeni nu cunoaşte adevărul" şi adaugă imediat: „Ungurii, care ar putea relata ceea ce s-a petrecut, sunt martorii tragediei: contele Hoyos, birjarul Bratfisch şi valetul de cameră Loschek". Or, aşa cum ne spune baronul Lafourie, în cartea sa, se mai afla la Mayerling, în pavilionul de vânătoare, şi un alt prieten al lui Rudolf, Filip de Coburg. Tatăl arhiducelui Leopold de Saxa-Coburg şi acest Filip de Coburg au comunicat fiului său secretul dramei celei mai misterioase de la sfârşitul secolului trecut. Fiul său a sfârşit prin a o împărtăşi prietenului său, baronul Lafourie, care a păstrat tăcerea timp de mai bine de trei decenii şi, apropiindu-se sfârşitul vieţii, s-a decis la rândul său să vorbească. Explicaţia baronului Lafourie e diferită de celelalte şi tot atât de plauzibilă. În plus, ea motivează de ce Casa de Austria a ţinut secretă adevărata cauză a tragediei, celelalte ipoteze nejustificând acest aspect extrem de important.

Cât priveşte amestecul lui Rudolf în complotul ce viza independenţa Ungariei, arhiducele era urmărit de mult de poliţie, pentru care nu prezenţa nici un secret şi, mai ales, pericol, iar mai nou îşi abandonase prietenul, pe contele Ştefan Karoly, şi nu se ajungea la nici o situaţie dificilă pentru împărat, fapt confirmat de cuvintele de apreciere ale lui Franz Iosif, referitoare la Rudolf, după moartea acestuia.

Ar fi de menţionat, după cum reiese din materialele publicate (vezi Lotis Dolenga), că Rudolf s-ar fi căsătorit în secret cu Maria, arhiducele fiind căsătorit cu Stefania. Cererea către papa Leon al XIII-lea, de anulare a căsătoriei, ar fi permis legalizarea celui de-al doilea mariaj, dacă nu cumva îl aranja şi legătura cu prinţesa rusoaică din Elveţia. Cert este că dezvăluirea căsătoriei cu Maria ar

fi condus la un scandal monstru, ce compromitea dinastia și pe moștenitorul tronului, într-un moment foarte critic al istoriei.

După Charles José, drama de la Mayerling este explicată prin răzbunarea postumă a lui... Cagliostro! O sectă masonică IROU îl urmărea cu ură pe Habsburg. Cu trei ani înainte de dramă, Rudolf i-a devenit membru, cu scopul de a găsi sprijin în dorința secretă de a-l răsturna pe Franz Iosif. Dar Rudolf a trădat secretele IROU, care l-a obligat să se sinucidă, sau l-a ucis camuflând crima în sinucidere. Cert este că lucrarea autorului menționat a figurat pe lista cărților interzise de regimul hitlerist.

Alături de alte enigme, care abundă în cazul de față, am dori să atragem atenția și asupra unui amănunt ce poate căpăta o semnificație deosebită: dispariția misterioasă, în noaptea dramei, a birjarului Bratfisch. Acesta nu a mai reapărut la Viena. Complicitatea acestuia a însemnat o responsabilitate prea grea pentru umerii săi și, mai ales, nu oferea garanția păstrării secretului în privința celor întâmplate. Soarta sa este lesne de ghicit, aceea a unui om simplu și umil, amestecat fără vrerea sa în afacerile Hofburg-ului...

Nu putem încheia șirul supozițiilor celor petrecute la Mayerling, fără a menționa afirmația unui autor (este vorba de pretinsele relatări ale baronului von Linden, făcute Mariei Surcouf și publicate recent de Gonzague Saint Bris) după care Rudolf și Maria nu ar fi murit și, cu consimțământul împăratului, ar fi fugit împreună, înscenându-se sinuciderea. Cei doi s-ar fi stabilit, sub o identitate falsă, în insula Corfu, unde ar fi trăit fericiți și ascunși până la sfârșitul vieții, în vila „La Colombé", primind deseori vizita împărătesei Elisabeta.

În încheiere, așa după cum am arătat pe parcursul lucrării și după cum cititorul și-a putut da seama, menționăm că în jurul dramei de la Mayerling s-a scris enorm - articole și cărți[1] și s-au turnat chiar și câteva filme, în care s-au distins actori de prima mână ca: Danielle Darieux și Charles Boyer (1935), Dominique Blanchard și Jean Marais (1949), Catherine Deneuve și Omar Sharif (1967).

Prima lucrare consacrată dramei de la Mayerling e un roman, publicat în 1890 în Franța, adică la numai un an după consumarea evenimentului. Intitulat *O dramă regală*, are ca autor pe contele Herissor. În fond - și lucrul este explicabil - aveam de-a face cu un roman cu cheie: Maria Vetsera e Mazzara, iar baroana, mama sa, Messia. Franz Iosif e Albert; Elisabeta, Gisela; Rudolf, prințul

1. De care, în cea mai mare parte, ne-am folosit la întocmirea acestei lucrări.

Ladislas iar Stefania e prințesa Henrietta. Alte personaje, ca regele Lombardiei, prințul de Veneția, regina Sofia au unele trăsături ale lui Franz Iosif, Elisabeta și Rudolf. Contele Herisson a mascat cheile pentru a nu fi acuzat de defăimare. Documentat suficient, el a optat pentru versiunea crimei, al cărei mobil a fost următorul: Rudolf a fost asasinat de carbonarii italieni cu complicitatea tacită, datorată geloziei, a Stefaniei.

Romanul lui Claude Anet *Mayerling* a fost publicat în 1930. Autorul a ales în mod deliberat legenda, apelând pentru a crea atmosfera, la unele detalii istorice reale.

Vagabondul imperial, roman datorat Suzannei Normand și lui Jean Acker, evocă drama de la Mayerling, cu multe detalii. Totuși, aceasta constituie planul secund, căci eroul principal e Jean Salvador; romanul a apărut în 1949.

Crepusculul Habsburgilor (1930), roman scris de Charles José, face exces de imaginație și, mai ales, apelează la înclinația spre insolit și extraordinar, a cititorului.

Lucrarea cea mai completă, consacrată arhiducelui Rudolf, se datorează unui istoric german, W. Richter (traducerea franceză Editura Payot, 1944). Nu se poate studia drama de la Mayerling fără a te referi la această lucrare, ce utilizează toate documentele de arhivă și memoriile, din sursă austriacă, maghiară, germană, italiană și franceză, consacrate arhiducelui.

Este imposibil a se vorbi de Rudolf, fără a o evoca pe mama sa, împărăteasa Elisabeta. Spre exemplificare, vom cita câteva lucrări deosebit de valoroase. În primul rând, cartea magistrală a lui Egon Cesar, conte de Corti: *Elisabeta, împărăteasa Austriei* (Editura Payot, 1950). Contele Corti și-a consacrat mai mulți ani pentru a strânge un vast material documentar despre suverană.

În 1930, Bertita Harding, o cercetătoare consacrată studiului Habsburgilor, a narat istoria cuplului imperial Franz Iosif și Elisabeta *(Părul de aur)*, ca și istoria fratelui lui Franz Iosif, împăratul Maximilian. Este vorba mai mult de biografii romanțate și mai puțin de erudiție istorică.

Cea de a treia lucrare, relativ recentă, o datorăm lui Paul Morand: *La dame blanche des Habsburgs*. Viața Elisabetei este redată cu unele amănunte omise de istoricii care s-au ocupat anterior de familia imperială.

Când se vorbește de Mayerling, e imposibil să nu citezi cartea Stefaniei de Belgia, soția arhiducelui. Oferă amănunte interesente, dar lipsite de relevanță pentru cazul de față.

O altă protagonistă implicată direct în dramă, prin rolul pe care

l-a jucat, este contesa Larisch. Gonită de la Curte după consumarea dramei, ea s-a metamorfozat, mai ales după divorţ, într-un fel de aventurieră internaţională şi a făcut mult caz de originea sa habsburgică. Contesa a publicat cărţile *Memorii* şi *Secretul unei case regale*, consacrate Elisabetei. Cu foarte mici excepţii, autoarea nu oferă nimic nou, scopul principal fiind acela de a se disculpa[1].

André Germain în *Regii au dreptul la dragoste?*, acreditează teza asasinării lui Rudolf.

Părăsind drumurile bătute ale articolelor[2] şi cărţilor, ne întrebăm – pe bună dreptate – dacă nu cumva consultarea documentelor oficiale nu poate oferi un plus de informaţii. Vom puncta principalele etape parcurse în acest sens.

La ordinul împăratului, dosarul referitor la dramă nu a fost trimis la arhiva familiei, ci remis preşedintelui Consiliului de miniştri. Când, în 1912, a fost în final deschis, nu conţinea decât foi albe!

În august 1933 – după 44 de ani – s-a reuşit să se deschidă dosarul secret, care a fost constituit de poliţie a doua zi după tragedie. El nu a relevat nimic în plus faţă de câte se ştiau. În prezenţa a patru înalţi funcţionari, Seydal, şeful poliţiei vieneze, a examinat piesele aflate în coperţile dosarelor. Una era un raport al

1. În ciuda dezminţirilor pe care contesa Maria Larisch le-a făcut în cele două cărţi publicate, rolul ei de intermediară între Rudolf şi Maria Vetsera este de necontestat. Nu a fost singura dată când s-a „ocupat" cu aşa ceva. Peste ani, între 1903–1906, între principesa Maria, moştenitoarea tronului României şi soţia lui Ferdinand de Hohenzollern şi aspirantul de marină, Ioan Andrei, s-a derulat o legătură vinovată, în care contesa Larisch a jucat rolul de mijlocitoare, servind, printre altele, la transportul scrisorilor amoroase între cei doi. Contesa Larisch se dovedea, o dată în plus, a fi meşteră în tranzacţiile amoroase regale ilicite şi nimerise probabil, din instinct, în compania principesei, adânc obsedată de un anume tip de bărbaţi, pe care şi-i recruta (în ciuda vârstei),făcându-le avansuri, fără a ţine seama de urmări. Maria şi-o făcuse confidentă pe contesa Larisch, aceasta din urmă oferindu-şi serviciile, aşa cum procedase odinioară.

Apariţia, aparent inexplicabilă, la prima vedere, a contesei Larisch nu este câtuşi de puţin întâmplătoare, în viaţa Curţii de la Bucureşti. Mama contelui George Larisch, soţul contesei Larisch, a fost frumoasa prinţesă Elena Ştirbei, fiica fostului domnitor al Munteniei, Barbu Ştirbei.

Contesa Larisch avea să plătească rolul jucat în tragedia de la Mayerling, într-un mod neaşteptat. Fiul ei, George Larisch, s-a sinucis în urma lecturii unei cărţi, în care se dezvăluia rolul jucat de mama lui în cumplita întâmplare, carte ce, desigur, crease în jurul fiului o atmosferă insuportabilă. (Cf. Eugen Teodoru, *Scrinurile regilor*, Ed. Junimea, Iaşi, 197, p. 231.)

2. Virgil Moceanu, *Adevărata dramă de la Mayerling*, *Magazin istoric*, 1970, nr. 7, p. 57.

baronului Gorup, prefectul poliţiei din vremea respectivă, care tratează despre modul în care a fost ridicat corpul baroanei Maria Vetsera, iar celelalte trei documente descriu funeraliile prinţului moştenitor.

La începutul lunii aprilie 1937, membrii familiei Habsburg, aflaţi la Viena, au fost avizaţi de municipalitatea oraşului Brno, vechea capitală a Moraviei, că se află în posesia unei casete conţinând secretele cele mai romantice şi cele mai misterioase ale împărătesei Elisabeta a Austriei. Istoria acestei casete, a cărei existenţă a fost dezvăluită acum, este una dintre cele mai curioase. În fundul unui dulap secret, încastrat într-un mic birou din Boule, Elisabeta îşi păstra o mapă cu scrisori clandestine... În 1950, Academia de Ştiinţe din Viena urma să aibă dreptul să deschidă caseta, în prezenţa unei comisii desemnate în mod special şi formate din şapte persoane de încredere. În această casetă se află şi o scrisoare pe care Rudolf i-o scrisese înainte de a muri. S-a bănuit că ea conţinea explicaţia fără tăgadă a tragediei de la Mayerling. Dar surpriză! *Rudolf nu se aştepta să moară şi nu voia decât să rupă, din ordinul împăratului, relaţiile cu Maria Vetsera.*

Referitor la documentele aflate în posesia autorităţilor, rezumăm, în cele ce urmează, un articol apărut în ziarul *Wiener Zeitung*, care aduce o serie de precizări oficiale: este inexact faptul relatat în presă că s-a găsit o hârtie în arhivele prefecturii de poliţie, privitor la drama de la Mayerling. Toate documentele aflate în mâinile statului austriac au fost publicate în 1928 de arhivarul şef, baronul Mitis, în cartea dedicată arhiducelui Rudolf. Documentele care lipsesc astăzi sunt cele relative, pe de o parte, la circumstanţele care au precedat drama, şi pe de altă parte, acelea care pot explica motivele sinuciderii prinţului.

În prima categorie, intră un dosar cândva numerotat *25* şi care vizează întâlnirile prinţului cu contele Pista Karoly, şeful opoziţiei din Ungaria. Aceste documente, care atestă contactele arhiducelui moştenitor cu adversarii guvernului şi ai tatălui său, au fost retrase din arhive în 1899 şi li s-a pierdut definitiv urma. Nu e posibil, aşa cum s-a spus la un moment dat, ca ele să fi fost remise contelui Taaffe cu dosarul din 1899, întrucât fostul preşedinte al consiliului a murit în 1895.

Cât priveşte documentele relative la moartea prinţului şi din care nu posedăm decât extrase deja publicate, ele stabilesc, în mod cert, sinuciderea şi nimic nu va putea aduce noi clarificări. În aceste condiţii, documentele încredinţate cândva contelui Taaffe nu ar putea oferi un plus de lumină.

Revelații esențiale pot surveni eventual din partea contelui Hoyos, prieten intim și prezent la Mayerling în momentul dramei și publicate de baronul Mitis; apoi, un raport secret al însărcinatului cu afaceri rus, prințul Cantacuzen, publicat în URSS în 1926, împreună cu jurnalul contelui Lansdorf.

Relativ la cauzele psihologice ale dramei, acestea au fost expuse de un prieten al prințului în *Berliner Boersen Kurier*, din 24 februarie 1889.

În ceea ce ne privește, ipoteza pe care am prezentat-o cititorilor are la bază relatările baronului Lafourie și destăinuirile unui urmaș al medicului Curții, originar din Transilvania. Ambele surse concordă și, în plus, explică secretul cu care Curtea de la Viena a învăluit cele petrecute la Mayerling.

Din punct de vedere medico-legal, considerăm că drama de la Mayerling oferă un caz valoros de studiu. Însă nici spațiul, nici destinația acestei lucrări nu ne permit să abordăm acest aspect.

Jack Spintecătorul

1888 Anglia reginei Victoria se afla la apogeul puterii. Londra devenise prima capitală a lumii. Dar, alături de fațadele cu coloane din marmură albă de pe Myfair și Kensington, subzistă și cocioabele sordide din suburdiile East End, Whitechapel și Spitalfield. Undeva, în spatele echipajelor luxoase ce transportau domni gravi în redingote, se îngrămădea o lume mizeră, luptând din greu și cerșindu-și dreptul pentru a supraviețui.

Victimele lui Jack Spintecătorul - ucigașul sadic fără față - nu au nimic comun cu eroinele învăluite în rochii albe de mătase, din romanele de epocă, ce sunt niște biete prostituate, bătrâne (cu o singură excepție), alcoolice și decăzute pe ultima treaptă a societății, pensionare ale unor bordeluri de duzină sau azile de noapte, cliente ale tavernelor și comisariatelor de poliție. Acestea sunt eroinele dosarului pe care îl prezentăm în continuare.

Să lăsăm, așadar, să vorbească faptele...

În zorii zilei de 1 decembrie 1886, a fost găsit cadavrul, groaznic mutilat, al unei femei. Ziarele au preluat știrea și în zilele următoare, cazul a ținut prima pagină, reporterii lansându-se în tot mai multe presupuneri asupra mobilului și autorului fioroasei crime. Ancheta efectuată de vestita poliție londoneză, „Criminal Investigation Departament", aparținând Scotland Yard-ului, nu a reușit însă să dea la iveală nici cea mai mică urmă care să conducă la o cât de vagă bănuială.

La 7 august 1888, în același cartier, nu prea departe de locul sângeroasei drame din anul precedent, este găsit un alt cadavru abandonat pe scara unui imobil de pe George Yard. Era vorba tot de o femeie. A fost identificată cu ușurință: prostituată, pe nume Martha Turner, frecventată de regulă de către militari. Raportul medico-legal avea să menționeze sec, printre alte constatări, și pe aceea că „victima primise 39 lovituri de cuțit".

Aceste două femei au fost primele victime ale lui Jack Spintecătorul. Când dosarul a fost clasat, s-a discutat mult despre acest

subiect, dar specialiștii și, în primul rând, medicii legiști, nu s-au decis să recunoască în aceste crime grosolane mâna de maestru a sinistrului personaj. Ambele victime fuseseră înjunghiate în mod brutal și dezordonat, spre deosebire de următoarele care au fost mutilate după un anume ritual, precis și absolut riguros. Se prea poate deci ca, pe parcurs, asasinul să-și adapteze metodele folosite, după cum instinctul sadic îi ordona. Elucidarea acestui aspect poate fi făcută numai după prelucrarea statistică a unui mare număr de cazuri.

Trecuse cu puțin de ora trei dimineața în ziua de 3 august 1888, când un hamal ce-și avea serviciul la piața Spitalfield, dorind să-și scurteze drumul, a luat-o pe Buck's Row, o străduță sordidă ce mărginea un abator de ecarisaj. Mergând pe trotuarul îngust, în dreptul unui magazin închis pentru renovare, zărește ceva, pe care la început l-a luat drept o pelerină abandonată. Se apropie: era corpul unei femei având abdomenul spintecat și o rană imensă la gât, ce se întindea de la o ureche la cealaltă. Corpul încă nu i se răcise și capul era aproape separat de restul trupului, iar victima, așezată pe spate, avea veșmintele în dezordine, smulse și rupte. Din abdomen, printr-o tăietură, intestinele ieșeau afară. Imaginea era înfiorătoare. Înainte de a fi mutilată, victima fusese sugrumată: în jurul gâtului era petrecut propriul ei batic. Acest indiciu a dat naștere ulterior la diverse speculații: victima își cunoștea agresorul? Agresorul i-a cerut baticul sub un pretext oarecare și apoi s-a folosit de el? Ipotezele nu puteau fi excluse, căci, dacă femeia ar fi strigat, ar fi fost imposibil ca oamenii care locuiau în casele din jur să nu audă.

Ancheta a mai stabilit că un polițist ce își făcea rondul, trecuse pe strada respectivă cu numai cinci minute mai devreme, fără să fi remarcat ceva suspect, sau să fi zărit pe cineva. Atunci, se întrebau anchetatorii, de unde au apărut victima și criminalul? Nu cumva de foarte aproape și anume dintr-o locuință situată în preajma locului crimei? Doctorul Mac Donald, cel care a studiat și a descris cazul, menționează: „Corpul era mutilat într-o așa măsură, încât o descriere a leziunilor era imposibil de făcut: se putea spune doar că se procedase de o manieră voită, cu ajutorul unui cuțit lung de 12-13 centimetri și cu certe cunoștințe anatomice. Uterul și organele erau scoase din abdomen de cineva care știa unde să le găsească; nici una dintre tăieturi nu era făcută în mod inutil..."

Victima, Mary Ann Nichols, era o prostituată în etate, știrbă și alcoolică, o vagaboandă. În ajun fusese izgonită de la azilul de

noapte din Spitalfield, pentru că nu fusese în măsură să-și plătească cei patru pence, cât era costul unui pat pe noapte...

La vremea respectivă, se știe, asasinatele nu erau rare pe străduțele prost luminate din East End și cel al lui Mary Ann Nichols a trecut relativ nebăgat în seamă.

Emoția – pentru a nu spune psihoza – publicului va începe cu adevărat abia atunci când, în zorii zilei de 8 septembrie 1888, un nou cadavru va fi descoperit în curtea unui imobil dărăpănat situat la nr. 29, pe Hambury Street. Locul se afla la o foarte mică distanță de cel unde fusese comis asasinatul precedent. Din spusele vecinilor, curtea și paraginile erau frecventate noapte de noapte de prostituate care își atrăgeau acolo clienții, pentru a li se oferi în schimbul unor sume derizorii.

Cadavrul era al lui Annie Chapman, poreclită „Annie Bruneta", o prostituată bolnavă grav de tuberculoză care, la fel ca și Mary Ann Nichols, fusese izgonită de la azilul de noapte, pentru că nu avusese cu ce plăti.

Ca și în cazul precedent, asasinul acționase cu rapiditate și prin surprindere: nu se auzise nici un strigăt. După ce tăiase gâtul victimei, mutilase cadavrul într-un mod îngrozitor. Prima lovitură dată victimei, probabil că o amețise, făcând-o să cadă pe spate, cu picioarele îndoite de la genunchi sub corp. Fața, acum de nerecunoscut, era o masă sângerândă, iar gâtul îi era tăiat transversal. Abdomenul era deschis și intestinele scoase și așezate cu meticulozitate pe umărul drept.

Hambury Street se afla doar la distanță de câteva străzi de Buck's Row, teatrul crimei precedente. După cum se va vedea, toate crimele Spintecătorului vor fi comise pe o rază incredibil de mică: o suprafață de circa 400 m^2 ce constituie cartierul mizer Spitalfield, mărginit la nord de Whitechapel.

În aceste condiții, eșecul poliției era mai mult decât inadmisibil.

Sir Charles Warren, numit în 1886 în fruntea Scotland Yard-ului, era un general provenit din armata colonială, un administrator și organizator bun, dar lipsit de experiență și cunoștințe în materie de criminalistică, așa după cum de fapt o cerea o mare metropolă. Cât privește pe Sir Robert Anderson, șeful lui C. I. D. (Criminal Investigation Departament), el se afla în concediu în Elveția și nu găsise necesar să se deranjeze pentru a-și întrerupe odihna și a reveni la postul său.

În absența șefilor, se agitau subordonații. Pensionarele celor aproximativ două sute de azile și case de toleranță au fost primele

anchetate. În zadar. În faţa acestui eşec răsunător, populaţia a reacţionat diferit.

Odată cu lăsarea serii, oamenii se retrăgeau în case, mai ales femeile, şi străduţele lăturalnice erau ocolite cu grijă. Cartierul Whitechapel şi nu numai el, căpătase un trist renume şi misteriosul criminal părea că pândeşte la fiecare colţ de stradă. Au fost constituite comitete de vigilenţă, sindicalişti şi studenţi s-au oferit, voluntar, să formeze echipe care patrulau în fiecare noapte pe străduţele din East End. Alţi oameni, din contra, profitând de psihoza creată, şi-au dat frâu liber imaginaţiei, profitând de împrejurări.

A început să se vorbească tot mai insistent despre un personaj misterios, poreclit „Şorţ de piele" (Leather Apron), plăsmuit de imaginaţia colectivă a locuitorilor din cartier, care ar fi fost autorul abominabilelor crime. Acest mit a condus în final la arestarea unui cizmar evreu, de origine poloneză, pe nume, John Pizer. Această istorie a fost urmată de un veritabil pogrom. Din fericire pentru respectivul cetăţean, el a fost în măsură să ofere poliţiştilor un alibi veridic. Pe fundalul acestor evenimente, asasinul va îngroşa legenda ce începuse să se urzească în jurul lui, acordându-şi singur un nume.

În ziua de 12 septembrie, o agenţie de presă londoneză a primit o misivă scrisă cu cerneală roşie – „deocamdată aşa", preciza autorul, din cauza lipsei sângelui ultimei victime, care între timp se coagulase... Autorul scrisorii îşi exprima ura sa faţă de prostituate şi dorinţa de a continua răzbunarea. La sfârşit semna: „Jack the Ripper". Jack Spintecătorul se născuse...

Scotland Yard-ul a acordat acestei porecle cea mai extraordinară publicitate pe care o putea visa autorul scrisorii: ea a fost răspândită sub forma unui afiş în mii de exemplare pe suprafaţa întregii ţări, solicitându-se cetăţenilor ca oricine îi va recunoaşte scrisul să-l denunţe pe autor poliţiei. Dar, în ciuda tuturor acestor eforturi, demersul s-a dovedit a fi fără nici un rezultat şi, din contra, locuitorii Angliei puteau citi ameninţările sinistre proferate de Spintecător:

„Data viitoare, am să tai urechile femeii pentru a le expedia poliţiei".

Poporul se lansa cu mai multă îndârjire pe urmele criminalului. Poliţiştii şi voluntarii îşi înmulţiseră raziile. În zadar. Jack Spintecătorul îşi va pune în aplicare ameninţarea, neţinând seama de nimic. Astfel, pe 29 octombrie 1888, la interval de trei sferturi de ceas, va face două victime. În noaptea respectivă, pe la ora 1,00

dimineaţa, în Berner Street (tot în cartierul Spitalfield), un negustor ambulant polonez îşi băgase camionul în curtea Clubului muncitorilor străini, căutând un adăpost sub bolta unei magazii, când calul, speriat, se feri de ceva. Deşi era încă întuneric, căutând să vadă ce determinase pe animal să reacţioneze aşa de prompt, omul a descoperit cadavrul unei femei ce avea gâtul tăiat. Capul victimei fusese pur şi simplu despărţit de trunchi, tăietura fiind făcută transversal, în dreptul celei de-a şasea vertebre cervicale. Corpul îi era încă cald. Criminalul îşi măcelărise victima într-un mod monstruos: partea inferioară a corpului şi bazinul lipseau; braţele erau detaşate din articulaţiile umerilor şi laringele prezenta mai multe tăieturi.

Această nouă victimă se numea Elizabeth Strite. Era o văduvă de patruzeci de ani şi probabil că îl întâlnise pe asasin pe stradă. De această dată, Jack Spintecătorul dăduse dovadă de o îndrăzneală nebună, întrucât în orice moment putea fi surprins de către vreunul din numeroşii clienţi ce intrau sau ieşeau de la club. Probabil că aşa ceva s-a şi petrecut, de vreme ce Spintecătorul nu a avut suficient timp să practice asupra victimei mutilările preferate. Deranjat în activitatea sa şi probabil nesatisfăcându-şi impulsul sadic, Jack nu a întârziat să se manifeste din nou: în mai puţin de o oră, un al doilea cadavru a fost descoperit în Mitre Square. Această mică piaţă se afla situată la aproximativ zece minute de mers pe jos de Berner Street, cu puţin în afara cartierului, la marginea oraşului. În ce-l privea pe asasin, alegerea acestui loc nu demonstra căutşi de puţin prudenţă, ci o îndrăzneală necugetată; un poliţist ce avea ca misiune să supravegheze zona la fiecare sfert de oră îşi făcea rondul exact prin locul respectiv, iar trecătorii se puteau ivi în orice moment, venind dinspre una din cele trei străzi ce dădeau în piaţă...

Cu toate acestea, Jack Spintecătorul a avut şansa de partea sa şi posibilitatea de a-şi satisface instinctele sangvinare şi sadice până la capăt: după ce a tăiat gâtul victimei, i-a desfăcut abdomenul şi apoi, procedând identic ca şi în celelalte cazuri, i-a scos un rinichi.

Victima acestor abominabile practici era de asemenea o prostituată, pe nume Catherine Eddowes. În aceeaşi seară, cu puţin timp în urmă, fusese arestată pentru beţie în locuri publice şi condusă la comisariatul de poliţie din Bishopsgate. Din nefericire pentru ea, a vomat şi la orele unu dimineaţa, poliţiştii au eliberat-o,

lăsând-o să plece în noapte, împleticindu-se, urmându-și destinul cumplit.

În ziua de 16 octombrie, Jack a trimis o nouă scrisoare, adresată în mod ironic președintelui Comitetului de vigilență din Whitechapel, scrisoare care era însoțită de un mic colet ce conținea o jumătate dintr-un rinichi. Semnatarul preciza că cealaltă jumătate o fripsese pe grătar și o mâncase...

Glumă de prost gust, sau mai degrabă opera unui dement? Medicii care făcuseră autopsia lui Catherine Eddowes au conchis că rinichiul examinat aparținea categoric respectivei victime.

S-au scurs mai multe săptămâni tensionate fără să se mai audă vorbindu-se de Jack Spintecătorul. Constrâns de superiori, Sir Henry Matthews de la Consiliul de Miniștri a sfârșit prin a-i cere lui Sir Charles Warren să demisioneze. Acesta din urmă își va depune efectiv demisia la 10 noiembrie 1888. Exact cu o zi înainte se descoperise o nouă crimă, poate cea mai atroce dintre toate.

Nefericita se numea Mary Jane Kelly și era o tânără de moravuri ușoare; ea a fost găsită întinsă pe pat, în locuința sa. Gâtul prezenta o tăietură ce se întindea de la o ureche la cealaltă și apoi cobora de-a lungul coloanei vertebrale. Nasul și urechile erau tăiate, la fel și sânii, care fuseseră așezați pe o măsuță din apropierea patului. Cât privește restul feței, aceasta era groaznic mutilată, încât recunoașterea victimei de către vecini a fost practiv imposibilă. Prin tăietura din abdomen, îi fuseseră scoși inima și rinichii, aceste organe fiindu-i așezate pe coapsa stângă. Partea inferioară a corpului, până la începutul coapselor, ca și uterul lipseau. Nu au mai putut fi găsite!

În seara zilei de 9 septembrie, una dintre vecinele victimei, tot o prostituată, a văzut-o ieșind dintr-un local, însoțită de un bărbat corpolent, ce avea o mustață roșcată. La ora 1 dimineața, întorcându-se acasă, pe Millers Court și Dorset Streeet, în plin centrul cartierului Spitalfield, a zărit lumină la Mary Jane Kelly și a auzit-o chiar fredonând un cântec.

A doua zi era sărbătoare: cu toată pompa tradițională se înscăuna lordul-primar al Londrei. În ciuda solemnității, un funcționar însărcinat cu strângerea chiriilor, a bătut la ușa lui Mary Jane Kelly. Nici un răspuns. Într-o parte a ușii, se afla o mică lucarnă la care se putea ajunge urcându-te pe cutia de gunoi. Din curiozitate, omul își aruncă o privire în interiorul camerei, în care se zărea lumină. Dar imaginea înfățișată ochilor era așa de îngrozitoare, încât funcționarul a scos un urlet. Dealtfel, va declara

ulterior procurorului „ceea ce am văzut era mai curând opera unui demon, decât cea a unui om".

Mary Jane Kelly fusese practic ciopârțită, iar pereții încăperii erau stropiți cu sânge, în timp ce de cuiele ce serviseră cândva la agățatul tablourilor, atârnau acum mari lambouri de piele.

Medicii legiști au apreciat că lui Jack Spintecătorul i-au trebuit probabil circa două ore pentru a-și duce la bun sfârșit odioasa crimă. Ca dovadă, după autopsie, au fost necesare peste șase ore pentru a i se da cadavrului o înfățișare cât de cât acceptabilă.

Și poliția luase între timp măsuri speciale: pe străzi patrulau grupuri de gardieni și agenți în civil, care aveau ordin să tragă la prima somație, în cazul unui suspect ce nu se supunea controlului. Casele de toleranță și cei ce le patronau erau puse sub observație. Polițiștii verificau toate informațiile și denunțurile. O psihoză îi cuprinsese pe oameni; locuitorii Londrei se transformaseră în tot atâția detectivi amatori și fiecare își avea teoria sa. Regina Victoria se interesa de mersul anchetei, avansând diverse ipoteze și trimițând notă după notă primului ministru, lordul Salisbury sau subalternului acestuia, Sir Henry Matthews.

Cercetările asidue erau întreprinse și în lumea comercianților de carne, mai ales a tinerelor ajutoare ale acestora. Necunoscutul autor se dovedise doar a fi obișnuit să mânuiască cuțitul...

Au fost imaginate metode dintre cele mai insolite și fanteziste. S-a încercat să se fotografieze retina cadavrelor care, s-a presupus de către unii că ar fi păstrat intactă ultima imagine înregistrată în clipa morții: chipul monstrului. S-a cerut ca polițiști deghizați în femei să se plimbe pe străzile din Whitechapel spre a servi drept momeală.

La 1 iunie 1889, o nouă descoperire macabră: partea inferioară a trupului unei tinere femei zăcea pe câmp, la marginea orașului. La scurt timp, în locuri diferite, au fost găsite și celelalte părți lipsă ale corpului, mai puțin organele bazinului. În luna următoare, în ziua de 17, pe o mică străduță din Whitechapel, zăcea cadavrul unei femei: avea gâtul tăiat, iar pe abdomen purta urme de tăieturi superficiale. Apropierea cuiva îl împiedicase, probabil, pe agresor să-și continue sinistra operație.

10 septembrie 1889. Aproape de ora prânzului, sub un pasaj de cale ferată, niște copii ce se jucau în preajmă au fost îngroziți de priveliștea ce li se înfățișa ochilor. Începură să strige, alergând pe câmp! Primii sosiți nu au știut ce s-a întâmplat: au crezut că este vorba de un accident. Sub podeț, zăcea o femeie, cu capul

despărțit complet de trunchi, cu veșmintele în dezordine, iar prin tăieturile practicate în abdomen ieșiseră intestinele.

Seria crimelor din capitala britanică, având ca numitor comun atât sexul victimelor – toate femei – dintre care unele de moravuri ușoare, cât și modul în care fuseseră ucise, se sfârșește aici.

Fără a face speculații sau a folosi scuze de mâna a doua, să dăm cuvântul specialistului contemporan cu întâmplările, pe care le-a studiat cu atenție: „Crimele lui Jack, menționează Mac Donald, se disting prin faptul că sexualitatea îmbracă o formă specifică, sângeroasă și criminală. Este probabil că Jack tăia gâtul victimelor fie pentru că aceasta le producea juisarea, fie pentru că ducea la moartea lor, fapt ce-i permitea să se dedea ulterior la cruzimile care îi procurau plăcerea: desfigurarea, secționarea abdomenului, scoaterea intestinelor și mutilarea organelor genitale.

Ca în multe cazuri asemănătoare, probele demonstrează că ucigașul simțea o plăcere sexuală atât de puternică, încât orice repulsie față de cruzime era anihilată, cel puțin pe moment, sau că această repulsie era foarte slabă. Ideea inexistenței unei cruzimi asociate nu explică plăgile făcute în abdomen și sustragerea organelor. Faptul că așeza, într-un caz, intestinele pe umărul victimei și că, într-altul, sânii și-i punea pe o masă, indică – subliniază în continuare Mac Donald – că ucigașul avea timp suficient pentru a-și desăvârși, nestingherit, fapta, și a urmări să confere crimei sale un aspect cât mai oribil pentru publicitate. Această stare psihică nu survine decât după trecerea impulsului sexual.

În timp ce comitea aceste monstruozități, ca și după săvârșirea lor, Jack nu-și pierdea câtuși de puțin cumpătul; or, se cunoaște din experiența poliției că un mare număr de criminali contribuie la propria lor descoperire prin agitația, imposibil de controlat, pe care o manifestă".

Pe la 1889, poliția, fie chiar și celebrul Scotland Yard, nu dispunea desigur de mijloacele moderne de identificare, astfel încât calmul, și poate, hazardul au fost suficiente pentru a-i deveni protectori de nădejde lui Jack. Dar poate de mare ajutor i-a fost și zvonul potrivit căruia odiosul criminal ar face parte din Casa regală, zvon de care, desigur, a ținut seamă și... vajnicul Scotland Yard.

Mai multe detalii rezultate din acest șir de crime au intrigat în mod deosebit opinia publică britanică. De pildă, cum de reușise asasinul să dobândească încrederea victimelor, căci, mai ales ultimele, trebuiau să fie mai circumspecte, trăind într-o permanentă frică de o eventuală întâlnire cu Jack Spintecătorul? S-a afirmat de

către unii că asasinul era un polițist, sau un preot, sau că se deghiza astfel. Realitatea era fără îndoială mult mai simplă: toate victimele erau prostituate și pentru că așa le cerea „meseria", se lăsau acostate de către clienți, chiar de aceia pe care nu îi cunoștea. Un singur lucru era cert: corpul victimelor nu avea urme de violență. Deci absolut toate fuseseră luate prin surprindere.

Un alt mister: cum reușea criminalul să părăsească scena fără să fi fost vreodată remarcat de cineva, ba chiar să se simtă în siguranță? Se folosea de rețeaua de canale, așa după cum sugerase la un moment dat un ziarist? Celebrul scriitor de romane polițiste, Arthur Conan Doyle, care în acea vreme tocmai publicase primul volum din seria *Sherlock Holmes* nu putea rămâne indiferent: el și-a imaginat că Jack Spintecătorul reușea să fugă, fiind deghizat în femeie.

Nici una dintre aceste supoziții, ingenioase sau fantastice, nu a permis totuși anchetei să avanseze câtuși de puțin.

Odată încetate crimele – cine oare putea confirma cu certitudine faptul? – Scotland Yard-ul a abandonat imediat cercetările, iar în cartierele respective au fost ridicate toate consemnele de securitate. Un reprezentant al Comitetului de vigilență a protestat pe lângă poliție. I s-a răspuns scurt, fără alte detalii, că autoritățile ajunseseră la concluzia că Jack Spintecătorul se sinucisese!

Refuzând în acest mod să satisfacă curiozitatea publicului, Scotland Yard-ul deschidea larg poarta pentru tot felul de ipoteze, care de altfel nu au încetat să circule. Căci fascinanta problemă rămăsese fără răspuns. Cine era Jack Spintecătorul? Sub ce chip putea fi imaginat ucigașul? Pentru clasa conducătoare victoriană, pentru aristocrații și burghezia ce își aveau reședințele în West End, era evident că nu putea fi vorba de un personaj respectabil. Jack Spintecătorul era probabil un vagabond sau un muncitor. Poate eventual un măcelar sau parlagiu de la abatoare, care se plimba, plin de sânge pe haine, fără a trezi nici cea mai mică suspiciune. Căci nimeni nu-și putea imagina că, după ce își căsăpea în așa fel victimele, rămânea cu hainele imaculate.

Unii, animați de sentimente naționale, aveau o cu totul altă părere, și anume că autorul unor astfel de monstruozități nu putea să fie un britanic: putea fi, de pildă, un bărbier evreu, un anarhist rus, sau un marinar în trecere pe acolo. De altfel, și regina solicitase miniștrilor săi să fie cercetate vapoarele ce făceau escală în docurile din Londra. De ce se implica regina în această afacere?

Din contră, pentru locuitorii din East End, autorul nu putea fi

decât un străin de cartier, probabil de sorginte aristocratică, un fel de dr. Jekyll sau Mr. Hyde, ducând în timpul zilei o viaţă normală şi onorabilă, dar devenind monstru însetat de sânge odată cu venirea nopţii. Şi tocmai această versiune, cea mai romantică, s-a impus în final.

Legenda, transpusă pe peliculă, a păstrat imaginea unui bărbat impozant, îmbrăcat cu o pelerină şi având pe cap un joben, în mână cu o sacoşă de piele, strecurându-se tăcut în ceaţa Londrei, prin străduţele sărăcăcioase.

Dar în cazul legendei, nici unul dintre semnalmentele oferite de cei care afirmau că l-ar fi zărit pe Spintecător nu corespundea acestei imagini. Este adevărat că semnalmentele erau foarte diferite şi uneori contradictorii. Singurul martor care, aproape în mod cert, l-a văzut pe Jack Spintecătorul era un trecător ce traversa Mitre Square cu circa zece minute înainte de a fi fost descoperit cadavrul Catherinei Eddowes. Victima vorbea cu un individ îmbrăcat modest, dar cu gust: un bărbat ce aparţinea clasei de mijloc.

Celebrul scriitor şi dramaturg irlandez, George Bernard Shaw (1856-1950), într-o scrisoare percutantă trimisă ziarului *The Star,* făcea remarca că în fond crimele din Whitechapel avuseseră drept rezultat să atragă atenţia autorităţilor asupra stării neobişnuite de mizerie a unei părţi a populaţiei. Avertismentul şi-a atins scopul şi mari credite au fost deblocate, fiind întreprinse importante lucrări edilitare de asanare şi igienă. Câteva sărmane femei spintecate au avut un efect mult mai mare decât toată strădania social-democraţilor (din care Shaw făcea parte)! Printr-o logică puţin forţată, Shaw a concluzionat că Jack Spintecătorul era un reformator social de geniu!

Venind din partea lui George Bernard Shaw, reputat polemist şi om de spirit, această ipoteză conţinea o evidentă ironie. În 1965, Tom Cullen, autorul unei lucrări foarte serioase despre Jack Spintecătorul *(Autumn of Terror),* a reluat această idee *ad litteram,* afirmând că asasinul se folosise de crimă ca instrument de revendicare socială!

În 1928, jurnalistul Leonard Matters, în cartea sa, *The Mystery of Jack the Ripper,* a formulat o nouă ipoteză. Autorul, nici mai mult nici mai puţin, pretinde că l-a descoperit pe Jack Spintecătorul, dar în carte a fost nevoit să-i schimbe identitatea, din respect faţă de o familie onorabilă, din care acesta provenea. Respectivul se numea Stanley, fiind un chirurg al cărui băiat o cunoscuse cu doi ani în urmă pe Mary Jane Kelly şi de la care contractase un sifilis.

Maladia progresase rapid şi tânărul a murit nebun. În faţa catafalcului fiului său, tatăl ar fi jurat s-o regăsească pe Mary Jane Kelly şi să-şi răzbune fiul.

Astfel, doctorul Stanley a început să rătăcească pe străzile sordide din Whitechapel, întrebându-le pe prostituate unde ar putea-o găsi pe cea pe care o căuta, apoi îşi ucidea interlocutoarele pentru a nu putea fi identificat. În cele din urmă, a descoperit-o pe Mary Jane Kelly şi, împlinindu-şi răzbunarea, a plecat din Anglia. A decedat curând la Buenos Aires, dar puţin timp înainte de moarte, a vorbit despre crimele sale unui confrate medic.

O povestire interesantă şi veridică la prima vedere, dar din păcate se pare că Leonard Matters a imaginat totul şi că relatarea sa nu are nici un fundament real: la vremea respectivă, nu se murea în doi ani de sifilis, ci în douăzeci sau treizeci. Autopsia lui Mary Jane Kelly menţiona faptul că ea nu suferea de nici o maladie venerică şi, în sfârşit, în ciuda unor cercetări minuţioase, nu s-a putut descoperi nici cea mai mică urmă a unui medic britanic, mort în acea epocă în America de Sud.

În 1938, William Stewart va formula în cartea sa *Jack the Ripper. A New Theory* o serie de deducţii à la Sherlock Holmes. Stewart consideră că asasinul era într-adevăr o femeie. Cine se putea apropia de altă femeie fără s-o sperie? O altă femeie, evident! Cine putea să circule nepedepsit în plină noapte, cu veşmintele pătate de sânge, ducând o sacoşă cu instrumente chirurgicale? O moaşă! Ce făcea adeseori o moaşă, mai ales când are cliente prostituate? Le provoacă avorturi. Ce a putut face una dintre aceste cliente? S-o denunţe! Ce atitudine a adoptat atunci moaşa? S-a răzbunat!

Iată deci un şir de deducţii aparent coerent, dar care nu explică numărul mare de victime.

În 1959, Donald Mc Cornick în *The Identity of Jack the Ripper* afirmă că Jack era un medic aparţinând armatei ruse, pe nume doctorul Alexandr Pedasenko. Fiindu-i descoperite apucăturile criminale, Rasputin şi poliţia ţaristă Ohrana l-au expediat în Anglia. Revenit în mediul exilaţilor ruşi, el ar fi comis o serie de crime, cu gândul de a-i discredita. Ipoteză puţin credibilă. Dacă Rusia ar fi imaginat această provocare politică, este evident că agentul său ar fi atacat femeile aristocrate şi nicidecum prostituatele din Whitechapel.

Alţi autori au admis că Jack Spintecătorul era pur şi simplu un nebun cu înclinaţii spre omucidere.

Unii s-au interesat de asasinii care au fost arestați ulterior și condamnați pentru crime, mai ales în cazul când era vorba de mai multe femei. S-a vorbit de Frederick Deming, care și-a ucis cele două soții și cei patru copii și care a fost spânzurat în 1892. El a mărturisit că ar fi fost Jack Spintecătorul, sperând fără îndoială că această recunoaștere l-ar putea eventual scuti de execuție. A fost lipsit de șansa de a deveni celebru: se afla în închisoare în anii 1888-1889.

A mai fost citat și numele doctorului Neil Cream, un medic scoțian, spânzurat în 1892, precum și cel al lui Severin Klosowski, zis George Chapman, spânzurat în 1903. Ambii otrăviseră mai multe femei. Dar psihiatrii respinseseră, categoric, „candidatura" acestora. Era greu de crezut că Jack Spintecătorul și-ar fi schimbat metoda și, în final, ar fi optat pentru cuțit în locul otrăvii, o armă mult mai discretă, care nu lăsa atâtea urme.

În 1965 s-a vehiculat o ipoteză esențială - poate chiar cheia enigmei. Daniel Farson în *Jack the Ripper* și Tom Cullen în *Autumn of Terror* au relevat identitatea unui individ, asupra căruia Scotland Yard-ul sfârșise prin a-și concentra bănuielile. Cum a fost posibil acest lucru? Datorită lui Sir Melville Macnaghten, directorul C. I. D. din 1903 până în 1913 și care, intrat în Scotland Yard în 1889, puțin după comiterea crimelor, a fost însărcinat în 1892 cu clasarea dosarului. Probabil că acest dosar se mai găsește în arhivele Scotland Yardului și, după legea britanică, nimeni nu l-ar putea consulta mai devreme de 1992. Dar Macnaghten și-a scos o serie de note personale ce au fost consultate de urmașii săi. Astfel, a apărut la lumina zilei numele unui tânăr avocat, în vârstă de 31 ani, în momentul comiterii faptelor, și anume Montague John Druitt.

Aparținând unei familii excelente și bucurându-se de o educație pe măsură, mai întâi la colegiul din Winchester și apoi la Oxford, Montague John Druitt a obținut note foarte mari, remarcându-se ca un bun jucător de cricket. În 1888, acest perfect produs al universităților aristocratice britanice, s-a înscris în baroul din Londra. Dar clienții îl ocoleau și, în 1888, an fatidic, Druitt, decepționat și deziluzionat, a renunțat la ambițiile sale, pentru a deveni suplinitor la o școală particulară din Blackheath.

Acesta era personajul pe care Sir Melville Macnaghten l-a considerat suspectul nr. 1. Apriori, unele detalii corespundeau profilului presupus al lui Jack Spintecătorul. Druitt locuia la Blackheath, dar își păstra și o garsonieră la Londra, în Inner Temple, la câteva minute de mers pe jos de teatrul crimelor. Amănunt și mai impor-

tatnt: Montague John Druitt s-a sinucis, puțin timp după comiterea ultimei crime; el a fost văzut încă în viață, pentru ultima oară, la 3 decembrie 1888 și corpul său a fost pescuit din Tamisa la 31 decembrie. De ce s-a sinucis? Depresiune nervoasă?

Druitt aparținea unei familii de medici. Tatăl său, bunicul, unchiul și vărul său erau chirurgi și era posibil ca de la aceștia să dobândească unele noțiuni de anatomie. Întrebarea dacă Jack Spintecătorul era medic fusese mult dezbătută: unii experți apreciau că mutilările cadavrelor nu putuseră fi făcute decât de un profesionist. Dar alții aveau o părere contrară.

Polițiștii Scotland Yard-ului dispuneau de alte indicii de natură să le întărească bănuielile? Foarte probabil. Poate că, mai înainte de a se fi aruncat în Tamisa, Montague John Druitt a lăsat familiei sale scrisori în care își recunoaștea faptele. Deocamdată avem de-a face cu o simplă supoziție.

Dosarul lui Jack Spintecătorul poate fi considerat închis? Nu! Problema reapare periodic în coloanele presei britanice.

În noiembrie 1970, revista *The Criminologist* publica un articol semnat de doctorul Stowell, un octogenar, care afirma că ar fi primit odinioară confidențele lui Sir William Gull, medicul familiei regale, la sfârșitul secolului al XIX-lea. După el, Jack Spintecătorul nu era altul decât ducele de Clarence, băiatul cel mare al prințului de Wales (viitorul rege Eduard al VII-lea) și moștenitorul tronului. Ducele avea să moară în urma unei maladii în 1892 și coroana a revenit fratelui său mai mic, George al V-lea.

S-a vorbit de Masca de Fier, fratele geamăn al lui Ludovic al XIV-lea. Englezii nu rămâneseră nici ei mai prejos și au făcut din Jack Spintecătorul nepotul reginei Victoria și fratele bunicului reginei Elisabeta.

După opinia doctorului Stowell, ducele de Clarence, homosexual notoriu (lucru incontestabil din punct de vedere istoric) ar fi contractat în 1880 un sifilis, la vârsta de 16 ani, de la un marinar. Spre final, boala a căpătat accente de nebunie, cu instincte de omucidere, stare ce s-a manifestat în toamna lui 1888. După primele crime săvârșite în împrejurările pe care le cunoaștem, el ar fi fost descoperit și internat în mod discret, într-un ospiciu. La 9 noiembrie, printr-un concurs de împrejurări, a reușit să evadeze împreună cu un alt internat și a venit la Londra, unde a asasinat-o pe Mary Jane Kelly. Descoperit la scurt timp, a fost din nou închis, până la moartea survenită patru ani mai târziu. Există o singură neconcordanță, pe care vă lăsăm s-o judecați singuri: la 9 noiembrie

1888, ducele de Clarence se afla în deplinătatea facultăților mintale la castelul din Sandringham și sărbătorea împreună cu întreaga familie aniversarea tatălui său, prințul de Wales.

Există un blestem al Spintecătorului, cum a existat un pretins blestem al faraonilor? La câteva zile după publicarea articolului său, doctorul Stowell a decedat subit. La 9 noiembrie, se comemora ziua asasinării lui Mary Jane Kelly.

O nouă redeschidere a cazului a avut loc în 1972. Michael Harrison, infirmând teza doctorului Stowell, pretindea că Spintecătorul era un alt client al doctorului William Gull: un oarecare James Stephen, fiul unui mare magistrat și prieten intim al ducelui de Clarence. Stephen și-ar fi pierdut mințile într-un șoc, în urmă cu câțiva ani. Baza acestei noi teze nu este nici ea prea solidă. James Stephen a murit în 1892, ceea ce nu se leagă cu brusca întrerupere a șirului de asasinate de după 9 noiembrie 1888 și nu le explică nici pe cele din 1889. Numai dacă acestea nu au fost opera altui criminal, rămas și el nedescoperit.

În iulie 1983 apărea la Londra, sub semnătura ziaristului Stephen Knight, o nouă carte, *Jack the Ripper, the Final Solution,* soluție care implica de această dată nu una, ci trei persoane. Iată pe scurt rezumatul cărții.

În 1884, prințesa Alexandra, soția viitorului Eduard al VII-lea, îi dădea fiului său mai mare, Albert, duce de Clarence, lecții de desen, cu ajutorul pictorului Walter Sickert. Orele aveau loc la domiciliul pictorului, în Cleveland Street. Atunci, ducele a cunoscut o tânără ce servea de model pictorului, numită Annie Cock. Albert s-a îndrăgostit de frumoasa Annie și cei doi s-au căsătorit în secret, ceremonia religioasă fiind efectuată de un preot catolic. Cuplul a avut o fetiță, Alice, ce s-a născut în aprilie 1885 și pe care au încredințat-o unei tinere vecine, Mary Jane Kelly, cea care mai târziu va cădea victimă Spintecătorului.

Când regina Victoria a aflat de căsătoria lui Albert, a ordonat primului ministru, lordul Salisbury, să facă ordine. Ducele a fost dus la Palatul Buckingham, cu interdicția categorică de a mai ieși în public. Annie Cock a fost la rândul ei dusă cu forța la spital, unde medicul familiei regale, Sir William Gull, din rațiuni de stat, a declarat-o nebună și a trimis-o să-și sfârșească zilele într-un azil. Cât privește pe micuța Alice, ea a fost încredințată lui Walter Sickert.

În 1888, scandalul amenința să izbucnească brusc, Mary Jane Kelly, care între timp devenise prostituată, povestind ce știa unor

bune prietene: Mary Nichols, Annie Chapman și Elizabeth Strite. Toate patru s-au gândit să șantajeze familia regală.

Astfel, la nivelul cel mai înalt al casei regale s-a luat decizia de a se înăbuși scandalul, reducându-le la tăcere pe cele patru femei. Executanții acestui ordin îngrozitor au fost Walter Sickert, Sir William Gull și birjarul ducelui de Clarence, John Netley. Cele patru femei (plus Catherine Eddowes, omorâtă din greșeală) erau ademenite de Sickert până la trăsura sa, unde li se tăia gâtul de către birjar. Sir William Gull, datorită cunoștințelor sale de chirurgie, mutila după aceea cadavrele pentru a face să se creadă că este vorba de opera unui ucigaș sadic.

Ce a devenit Jack Spintecătorul? Sir William Gull a decedat în 1890, John Netley a murit într-un accident în 1903, fiind lovit de calul său. Walter Sickert a crescut-o pe micuța Alice, care mai târziu i-a devenit amantă și au avut un fiu, Joseph. Astfel, a luat sfârșit acea poveste romantică, relatată de Sickert fiului său în 1942 la vârsta de 82 de ani. Dacă lucrurile sunt adevărate, acesta ar fi fost oarecum traumatizat să afle dintr-o dată că este fiul lui Jack Spintecătorul și strănepotul regelui Eduard al VII-lea. Dar, punctul slab al tezei lui Stephen Knight este că se bazează doar pe povestirea cu iz rocambolesc a lui Joseph Sickert.

În stadiul actual al cercetărilor, „candidatura" avocatului Montague Druitt pare cea mai plauzibilă, dar problema rămâne, oricum, deschisă.

Crimă sau sinucidere. Sfârșitul lui Rudolf Diesel

Mulți dintre noi pronunță zilnic cuvântul Diesel, sau călătoresc cu un autovehicul acționat de un motor ce poartă acest nume, dar câți știu că, de fapt, e numele unui om de excepție, al inventatorului acestui motor? Și, mai mult, câți cunosc straniul sfârșit al lui Herr Doktor Rudolf Diesel?

În cele ce urmează, ne propunem să dezlegăm misteriosul ghem ce a condus la sfârșitul tragic al acestui ilustru inventator.

Deși au trecut mai bine de 80 de ani de la misterioasele evenimente, nimeni nu știe exact, nici astăzi, pentru ce și cum a murit unul dintre cei mai mari inventatori din istoria lumii. Lui îi datorăm astăzi forța motrice, milioane de automobile, mii de nave și de locomotive. Aceeași forță rămâne și astăzi o sursă de putere industrială predominantă în lume, pentru grupurile motoare până la 5.000 CP. Contrar a ceea ce s-ar putea crede, nu autoturismele și nici avioanele de linie nu absorb cea mai mare parte din producția de petrol a lumii, ci motoarele care poartă numele acestui inventator.

Acest nume a cunoscut apogeul consacrării, devenind un „nume comun". Astăzi el este pronunțat zilnic, de zeci de mii de ori, în toate țările lumii, cel mai adesea de oameni care nu știu că a fost numele unui bărbat. În ce-i privește pe cei care știu acest lucru, puțini dintre ei cunosc extraordinara istorie a inventatorului, dispărut în noaptea de 29 septembrie 1913, în condiții rămase neelucidate.

Acest om se născuse la Paris, la 19 martie 1858. Ar fi putut, după legea franceză, să adopte naționalitatea franceză. La vârsta când putea opta, a preferat să devină supus al împăratului Germaniei, alegere care avea să aibă consecințe dezastruoase și poate fatale pentru viitoarea sa carieră și pentru însăși existența lui.

Tânărul Rudolf și-a petrecut copilăria la Paris, apoi familia lui s-a refugiat la Londra, în timpul războiului din 1870. După încheierea ostilităților, a revenit la Paris pentru a-și continua aici studiile,

iar în martie 1878, a redactat în limba franceză o teză despre motoarele cu combustie internă. Apoi, a decis că Germania era adevărata sa patrie și s-a stabilit aici pentru a-și continua lucrările, mai întâi la Berlin, mai târziu la München și la Augsburg.

După ce a lucrat sub îndrumarea savantului profesr Linde, tânărul inginer a început, curând, să prezinte toate manifestările unui excepțional geniu al tehnicii mecanice și nu a întârziat să-și întreacă maestrul.

Devenit „Herr Doktor Rudolf", inventatorul și-a luat primul brevet, în februarie 1892. Acest brevet descria un proces de funcționare pentru motoarele cu combustie internă. Totuși, „motorul Diesel" încă nu se născuse. Al doilea brevet a urmat în 1893, dar numai în 1897, după patru ani de muncă și experimente, Diesel a realizat primul motor comercial rentabil. „Maschinen Fabrik" din Augsburg a avut onoarea de a fi fabricat această „Maschine" istorică, un monocilindru vertical de 25 CP ce funcționa cu ulei greu și care a atras imediat atenția mondială. Primele încercări de constituire a motorului lui Rudolf Diesel fuseseră finanțate de celebra companie industrială Krupp, din Essen, care folosise cărbunele pulverizat drept combustibil. Krupp avea, într-adevăr, foarte mari interese în industria minelor de cărbuni și nu vedea în invenția lui Diesel decât un nou posibil debușeu pentru produsele sale.

Dar faimosul motor refuzase cu încăpățânare să „înghită" această hrană, puțin apetisantă și, ca urmare, Krupp n-a mai fost interesat în această afacere.

După cum se știe, principiul care stă la baza fantasticului succes al motorului Diesel este „aprinderea prin compresie", care permite utilizarea combustibililor, sau a carburanților nerafinați, deci puțin costisitori. Dacă Diesel a fost primul care a făcut să meargă un motor de acest fel, în schimb, nu el a fost primul care a avut această idee.

Posibilitatea aprinderii prin compresie se pare că a fost întrevăzută, pentru prima oară, de un savant francez, N. L. S. Carnot, care, în 1824, a publicat o lucrare, intitulată *Reflecții asupra forței motrice a căldurii* în care vorbea despre posibilitatea de a aprinde combustibilul prin comprimarea aerului de 14 ori față de volumul inițial.

Principiul motorului automobilului modern a fost întrevăzut, întâia dată, tot de un francez, Alphonse Beau de Rochas, care l-a descris în 1862. Dar abia germanul Nikolaus Otto a construit, în 1876, primul motor în care amestecul carburant era comprimat în cilindru, înaintea aprinderii (prin flacără electrică).

Herr Doktor Diesel a transformat acest „motor Otto", dacă i se poate spune așa, într-un motor industrial practic și economic, două calități care lipseau motoarelor industriale cu combustie internă ce existau deja, cu 30 de ani înaintea inventării motorului Diesel. Într-adevăr, atunci când a construit faimosul său motor, Diesel nu s-a gândit la automobilul care tocmai apăruse, și nici la camion... „Primul motor Diesel din istorie" cântărea peste două sute de kilograme pentru un CP! Savantul nu se gândea decât la motoarele fixe și nici măcar nu întrevedea încă fantastica importanță maritimă a forței Diesel. Abia în 1910, un motor Diesel a fost montat, pentru prima oară, pe un vapor și abia în 1922, adică la nouă ani după moartea autorului, motorul Diesel a devenit destul de ușor pentru a putea fi montat întâia dată pe un autoturism (german). Primele locomotive Diesel au apărut abia în 1934.

Cu siguranță că Diesel nu-și imagina că în Parisul său natal vor circula, într-o zi, taxiuri propulsate de motoare, purtând numele lui și puțini erau cei care își imaginau că invenția aceasta avea să modifice toată tehnica modernă a generației de forță și, în același timp, să revoluționeze războiul și pacea pe pământ.

În cei câțiva ani care au precedat moartea sa, Rudolf Diesel avea să devină foarte bogat și o înaltă personalitate internațională. Motoarele sale industriale se vindeau cu miile în lume, iar motoarele sale navale începuseră să fie folosite pentru dotarea unui număr din ce în ce mai mare de nave.

În Marea Britanie, îndeosebi, această țară fiind la acea epocă prima putere maritimă a lumii, progresul acestor noi mașini era supravegheat cu cel mai mare interes. În Marea Britanie a fost fondată „Consolidated Diesel Engine Manufacturing Company", avându-l ca inginer șef pe Herr Doktor, personal. Tot în Marea Britanie, un anume Akroyd Stuar brevetase, în 1890, deci cu doi ani înaintea lui Diesel, un motor ce funcționa cu ulei greu cu aprindere prin compresie, acționând sub presiuni mai puțin ridicate.

Dar revoluționara invenție a început îndată să pună în joc mai mult decât interesele industriale sau comerciale, căci geniul lui Rudolf Diesel face, pentru prima oară în istoria lumii, din submarin o armă ucigătoare.

La Londra și la Berlin, două personalități au înțeles, în același timp, ce însemna exact invenția lui Diesel pentru propulsia submarinului și pentru întregul mers al războiului naval. Primul era lordul amiral Fischer, primul lord al amiralității britanice; al doilea, marele amiral von Tirpitz, comandant al marinei imperiale germane.

Acești doi strategi voiau motoare Diesel... multe motoare Diesel

– pentru a-și înzestra flotele de submarine, pe care încercau să le constituie cât mai repede și, lucru și mai important, fiecare vroia să fie singurul proprietar!

Din nefericire pentru cei doi amirali, Herr Doktor... avea alte idei. Dăduse de înțeles, încă de la începutul succeselor, că nu avea intenția să lase invenția unei singure națiuni, oricare ar fi ea.

Având o frumoasă independență de concepție, era hotărât să lase toate țările să profite de invenția lui și permitea ca toate brevetele sale să fie utilizate de toți cei care erau dispuși să-i plătească redevențe, pe care le fixase la sume foarte rezonabile.

Însă, după puțin timp, a fost convocat la Berlin, unde legiuitorii guvernului i-au reamintit că era supus al împăratului Germaniei și că, în această calitate, el trebuia, potrivit unei vechi legi prusace încă în vigoare, să ofere orice invenție utilă, cu titlu militar sau naval, guvernului german, în primul rând, și că nu putea să dispună de această invenție decât dacă îi era refuzată de acest guvern. Și, fiindcă nu făcuse acest lucru, era susceptibil de a fi acuzat de crimă de înaltă trădare...

Totuși, au adăugat legiuitorii Kaiserului, totul ar fi fost uitat și iertat, dacă Herr Doktor ar fi anulat imediat toate licențele acordate constructorilor străini și dacă ar fi remis toate planurile sale trecute, prezente sau viitoare, marinei germane. De asemenea, trebuia ca din acel moment, să se angajeze să nu mai lucreze decât în Germania.

În schimb, el ar fi primit iertarea oficială și totală a „imprudențelor" sale, au mai spus oamenii legii. Nu se va mai atinge de nici un pfennig din drepturile de invenție... dar va avea, poate, onoarea de a fi decorat de Kaiserul Wilhelm, personal.

Toate acestea nu l-au impresionat deloc pe Diesel, în ciuda presiunilor oficiale și oficioase, mergând până la cele mai grave amenințări. El a refuzat să cedeze și a continuat să-și pună brevetele la dispoziția tuturor cumpărătorilor. În 1912, după lungi lucrări experimentale, el a pus la punct un motor ideal pentru submarine. În ciuda diferendului său cu autoritățile germane, Diesel a întrebat amiralitatea din Berlin dacă o interesa un asemenea motor. Aceasta era foarte interesată, evident, dar și de data aceasta punea condiții. Von Tirpitz însuși îi interzicea lui Herr Doktor să divulge vreunei puteri străine detaliul noilor perfecționări de motoare. El adaugă că, dacă Diesel continuă să aibă aceeași atitudine, avea să fie, de data aceasta, urmărit pentru înaltă trădare, cu toată forța și severitatea legii.

Mai indignat și mai încăpățânat ca niciodată, Diesel „l-a trimis la plimbare" pe marele amiral, replicându-i că motorul era proprietatea lui, că-i era, acum, imposibil să păstreze secretul și că avea intenția să caute alți clienți, mai generoși...

S-ar putea ca imediat ce ușa primului birou al amiralității să se fi închis în spatele inginerului, marele amiral să fi chemat serviciile secrete? Nimeni n-a știut vreodată acest lucru, dar Von Tirpitz nu era omul care să facă amenințări zadarnice.

În ce-l privește, Diesel și-a găsit imediat cumpărători pentru faimosul său motor de submarine. Exact pe partea cealaltă a Mării Nordului, primul lord al amiralității britanice, care se întâmpla să fie tânărul Winston Churchill, încerca să-și consacre întreaga energie juvenilă sarcinii de a pregăti „Royal Navy" pentru inevitabila „explicație" cu Germania lui Wilhelm al II-lea...

În umbra lui Churchill, care continua să exercite funcția importantă de „eminență cenușie", fostul prim lord „Jacky" Fischer avea o influență enormă în Marele Consiliu al Amiralității. Bătrânul amiral, un fervent încrezător în viitorul submarinelor, fusese pus la curent cu noile îmbunătățiri aduse motorului Diesel și, prin intermediul unor prieteni pe care-i avea în „City of London", îl anunțase pe Herr Doktor că guvernul Majestății Sale britanice era interesat și generos în această problemă. Îi sugerase lui Herr Doktor că ar fi trebuit să vină la Londra, cât mai curând posibil.

Întâmplător, Diesel fusese convocat să asiste la o reuniune a consiliul de administrație al companiei britanice, la începutul lui octombrie, și lucrul era un excelent pretext pentru călătorie. Din nefericire, se pare că a făcut imprudența de a fi destăinuit unor oameni de afaceri din Berlin și Frankfurt adevăratul scop al vizitei la Londra și că ar fi vorbit, cu resentiment, de felul cum guvernul încearcă să-l trateze... Poate că atunci și-a semnat condamnarea la moarte...

În seara zilei de 29 septembrie 1913, trei severi, dar eleganți gentlemeni urcau la bordul lui „Dresden", o navă aparținând lui „Great Eastern Railway Company", în portul Anvers, cu puțin înainte ca vaporul să părăsească cheiul pentru cursa sa regulată spre Harwich, la nord de estuarul Tamisei.

Bărbatul, care se vedea clar că este cel mai important personaj al grupului, mic de statură, cu părul alb și alură energică, era tratat cu o deferență cu totul specială de însoțitorii săi, două specimene tipice ale prosperului „businessman" continental al epocii. Pașaportul purta numele doctorului Rudolf Diesel, dar, în mod straniu, părea că titularul n-ar fi închiriat o cabină din vreme. Cele două

personaje, care luaseră loc la masă cu doctorul Diesel, în marea sufragerie a lui „Dresden" erau Carels, directorul unei companii belgiene din Gand, asociată cu compania lui Diesel și Herr Luckmann, un inginer și colaborator al lui Herr Doktor... un personaj al cărui rol în istorie avea să rămână enigmatic.

Foarte curios, dar numele lui Diesel n-a figurat niciodată pe lista pasagerilor navei, în timp ce numele însoțitorilor săi figurau, omisiune pe care evenimentele ulterioare aveau să o facă și mai extraordinară.

În timp ce „Dresden" cobora pe estuarul Scheldt, în acea noapte de toamnă, cei trei bărbați cinau, după toate aparențele, foarte zgomotos, în sala iluminată strălucitor. După toate mărturiile, Diesel se afla într-o dispoziție excelentă și vorbea, cu entuziasm, de căsătoria fiicei sale cu baronul Von Schmidt, din Frankfurt pe Main. Trebuia, spunea el prietenilor, să se întoarcă în Germania la timp pentru a asista la această importantă ceremonie familială și adăuga, glumind, că avea să se ruineze cumpărând un trusou pentru foarte eleganta sa fiică.

Către orele 10 seara cei trei convivi s-au despărțit, după ce au convenit să se întâlnească înainte de debarcare, pentru a servi micul dejun.

În dimineața zilei de 30 septembrie, însoțitorii au servit, ca de obicei, ceaiul, pasagerilor în cabină, dar cabina nr. 18 era goală. Însoțitorul remarcase, cu surpriză și neliniște, că patul rămăsese neatins. Era evident că nimeni nu dormise în el. Cămașa de noapte de modă veche a lui Herr Doktor se afla împăturită cu grijă la capul patului, iar accesoriile de toaletă erau dispuse într-o ordine meticuloasă, pe măsuța din baie, sub oglindă.

Pe etajera de la capul patului, un frumos ceas de aur masiv ticăia lângă o carte deschisă. Sub pernă era un portofel conținând o sută de lire sterline în devize germane și britanice... Dar nici urmă de doctor Rudolf Diesel.

În timp ce însoțitorul se mai afla în pragul cabinei nr 18, încercând să înțeleagă ce se întâmplase, Carlos sosea și el, mirat că Herr Doktor încă nu apăruse la masă, așa cum stabiliseră în ajun. Stewardul îi împărtăși lui Carlos observațiile sale, iar acesta, la rândul său, semnală imediat căpitanului navei dispariția lui Diesel.

După ce „Dresden" sosi la Harwich, el fu scotocit de îndată, de la proră la pupă, dar nimic nu s-a găsit... Nici Herr Doktor și nici alt indiciu despre strania sa dispariție. Poliția britanică a interogat tot echipajul. Ofițerii de cart nu auziseră nici un zgomot neobișnuit și, dealtfel, nici nu exista nici cel mai mic semn că vreo

luptă ar fi avut loc în cabina cu nr. 18. Părea că doctorul Rudolf Diesel se evaporase efectiv.

Membrii unei comisii de anchetă, deschise câteva zile mai târziu, de „Board of Trade" (Ministerul Comerțului Britanic) au ajuns, după o lungă și laborioasă investigație, să conchidă... că nu aflaseră nimic, nici ei mai mult decât alții, despre misterioasa dispariție. Căsătoria fiicei lui Diesel cu baronul din îndepărtatul Frankfurt pe Main a fost deosebit de tristă.

Două săptămâni mai târziu, pescarii belgieni, care navigau în largul estuarului Escaut, au prins în plase resturile unui cadavru, care au fost imediat duse la morga din Anvers.

Medicul legist al poliției n-a putut descoperi decât o singură rană semnificativă pe corp... o tăietură profundă la cap, care fusese făcută înaintea morții.

Macabrele resturi au fost identificate de fiul lui Diesel după cele câteva obiecte personale găsite în buzunarele victimei și nu după cadavru, a cărui stare nu permitea efectiv nici o concluzie precisă.

Este puțin probabil ca, după mai bine de o jumătate de secol, mormântul în care zac aceste resturi să mai dezvăluie acum vreun secret.

Din lipsă de fapte, au fost formulate diferite ipoteze. Majoritatea experților care au studiat această afacere nu cred că Diesel s-a sinucis, aruncându-se în apă. După cum s-a mai spus, potrivit unor martori dezinteresați demni de încredere, Herr Doktor se afla într-o dispoziție excelentă în ultima seară petrecută la bordul vaporului și avea toate motivele să țină la viață. Deci, se exclude din capul locului orice ipoteză că și-ar fi luat zilele.

Unii afirmă că Diesel era puțin amețit de succesul său și că acest lucru îl făcuse instabil și mitoman. Un accident a fost considerat drept posibil, dar improbabil. Diesel avea o sănătate robustă și nu se ivise nici un motiv ca el să părăsească acea cabină, după ce se retrăsese acolo pentru a-și petrece noaptea.

Să fi dispărut Diesel în mod voit? În zilele care au urmat dispariției, o ciudată istorioară a fost publicată în câteva ziare de pe continent. Potrivit acestui zvon, un bărbat având semnalmentele lui Diesel ar fi fost văzut debarcând pe furiș și în grabă de pe „Dresden", câteva minute înainte ca acesta să plece în larg (?). Lucrul ar explica pentru ce numele lui Diesel nu a figurat pe lista pasagerilor.

Totuși, dacă Diesel ar fi avut intenția, din cine știe ce motiv misterios, să dispară, pentru ce și-ar fi lăsat în cabină prețiosul ceas de aur masiv și banii? Și ce înseamnă acea „punere în scenă", cu cartea deschisă, cămașa de noapte și articolele de toaletă?

În mod straniu, Herr Luckmann, omul care cunoștea cele mai multe amănunte despre starea de spirit și intențiile lui Herr Doktor, nu pare să fi adus vreo contribuție la anchetă și discreția sa a rămas dintre cele mai enigmatice.

Teza cea mai discretă... și cea mai pasionantă, în același timp, este, evident, a asasinatului.

În atmosfera încărcată de amenințări de la finele anului 1913, straniul sfârșit al „tatălui" acestui motor pe cale de a deveni o armă strategică decisivă, avea totul pentru a fi o superbă crimă de roman de spionaj în stilul epocii: inventatorul cu idei inevitabil umanitare, amiralul Kaiserului, cu inevitabila particulă „von" și probabil cu monoclu; perfizii oameni de stat britanici, „negustorii de tunuri" din Essen și căpitanii de submarine germane; polițiștii englezi, stewardul preplex și colaboratorul cu gura căscată... iată tot atâtea personaje implicate într-o intrigă de veritabil roman de spionaj autentic.

Nenumărate au fost „revelațiile" și explicațiile rocambolești emise asupra primului război mondial. Dacă ipotezele emise erau, în majoritate, tot fanteziste, trebuie să recunoaștem, totuși, că teoria crimei este justificată de tot ce se cunoaște din contextul acestei afaceri. Știind că războiul cu Marea Britanie era, de acuma, în mod cert inevitabil și cunoscând rolul vital pe care submarinele urmau să-l joace în luptă, guvernul german ar fi putut foarte bine să hotărască să nu-l lase pe Diesel să sosească la Londra, ca să pună secretele ultimei perfecționări a invenției la dispoziția acelei „Royal Navy".

Este foarte posibil ca doi agenți secreți germani să se fi îmbarcat odată cu Diesel pe vas și, seara târziu, l-au pândit când acesta, după cina suculentă și stropită din belșug cu băutură, ieșise pe punte să ia puțin aer, l-au atacat, aruncându-l peste bord. Poate că treaba murdară a fost executată de unul, sau ambii convivi cu care cinase Diesel. Diesel, așa după cum am arătat, divulgase singur secretul călătoriei sale și serviciile secrete germane, care în mod cert îl aveau în vedere, primiseră ordin să-l lichideze. În cabina sa, i s-au găsit bagajele, mai puțin servieta ce conținea planurile noi ale motorului. Agenții secreți, după ce l-au suprimat pe Diesel, au sustras apoi servieta din cabină. Scenariul de mai sus nu este exclus, ba este chiar foarte plauzibil, mai ales că se știe că militarii germani pregăteau în secret un nou război, în care submarinele aveau să

joace, după cum se prevedea și s-a și întâmplat, un mare rol. Motorul lui Diesel era ideal pentru echiparea „U-Boot"-urilor, iar inventatorul, un pacifist convins, refuzase să cedeze militarilor germani invenția sa. Speriați ca invenția să nu încapă pe mâna englezilor, s-au decis să-l suprime. Și astfel au dat o dublă lovitură, punând mâna și pe planurile noului motor. În primul război mondial – și chiar în al doilea – după cum se știe, submarinele germane au cauzat mari pierderi flotei aliaților.

După o altă ipoteză, împărtășită de foarte mulți observatori ai timpului, Diesel ar fi fost victima trusturilor petroliere și metalurgice, în frunte cu puternicul „Krupp", care au pus la cale asasinarea sa, pentru a împiedica perfecționarea motorului ce le stânjenea interesele financiare, legate de comercializarea benzinei. Atunci motorina nu prezenta interes economic.

Într-o carte publicată în 1957 sub titlul *Vom Motor zum Auto* (*De la motor la automobil*) este citată o declarație a fiicei lui Rudolf Diesel, care pare că acreditează teza sinuciderii. Potrivit acestei declarații, averea lui Diesel se afla în declin. Sigur că ar fi putut găsi ușor mijloacele pentru a remedia situația – mergea doar la Londra cu planurile în servietă, pentru a le negocia cu amiralitatea britanică pe o sumă frumușică – dar era prea mândru și prea închis în sine, pentru a face confidențe cuiva, nici măcar soției lui.

În fața unei asemenea prăbușiri financiare – inexplicabilă și doar mai era interesat și în câteva firme britanice – Diesel ar fi luat hotărârea de a-și pune capăt zilelor. La aceasta, ar fi declarat fiica lui, s-au adăugat alte lucruri care nu pot fi povestite „aici" (în carte *n. n.)*. Despre ce putea fi vorba? Neînțelegeri cu soția sa? Apariția vreunei alte femei în viața sa?

Diesel ar fi hotărât deci să profite... dacă se poate spune așa... de călătoria în Anglia, prevăzută deja de câteva săptămâni, pentru a se arunca în mare. Cam ciudată alegere pentru a-și sfârși zilele, făcută de un inginer, care ar fi preferat arma. După toate probabilitățile, ultima persoană care l-a văzut în viață pare, – așa după cum afirmă documentele – să fi fost doctorul Nehru, o rudă apropiată a lui Jawaharlal Nehru, care pe atunci era tânăr student și călătorea și el pe „Dresden".

Fiind mai indispus, tânărul părăsise cabina și se urcase pe punte, unde se așezase pe o banchetă. Văzuse un bărbat urcând scara, trecând prin fața lui și apropiindu-se de bastinaj. Apoi, bărbatul s-ar fi întors din drum, aparent pentru că îl văzuse pe pasagerul așezat pe banchetă, și s-a îndreptat spre un alt colț al navei, unde tânărul Nehru nu-l mai putea vedea.

La 10 octombrie, potrivit aceleiași surse, un vapor-pilot al guvernului olandez, care nu poseda radio la bord și deci nu cunoștea știrea senzaționalei dispariții a lui Diesel, a descoperit un cadavru care plutea la suprafața mării. O barcă a fost lăsată la apă, iar matelotii au scotocit buzunarele mortului, în care au găsit diferite obiecte și hârtii, care au adus familiei dovada că era vorba de Rudolf Diesel. „Dat fiind obiceiul păstrat pe mare, de a nu culege morții, marinarii au abandonat cadavrul care nu a mai fost niciodată descoperit".

Această ultimă frază, citată textual, ca de altfel și întreaga ultimă relatare, este una dintre cele mai stranii. Dacă marinarii olandezi ar fi recunoscut cadavrul, ca fiind cel al lui Diesel – după obiectele găsite în buzunare, pe care nu le-au mai pus la loc și le-au predat familiei – este de mirare ca aceștia să-l fi abandonat. Numele le era, cu siguranță, cunoscut și ei și-ar fi dat cu certitudine seama de importanța descoperirii făcute, fie că erau, sau nu la curent cu dispariția lui Diesel. Apoi este imposibil ca un „obicei", oricare ar fi fost el, să interzică aducerea corpului în port pentru a se elucida afacerea. Este evident că întreaga relatare de mai sus constituie o legendă făcută de cei care l-au suprimat pe Diesel.

Este indiscutabil că nimeni nu putea ști mai bine cauzele morții marelui inginer, decât fiica lui. Dacă totuși, soluția misterului nu constă în „aceste lucruri care nu pot fi povestite" în cartea acesteia, s-ar putea spune că faptele expuse confirmă teza sinuciderii, că ele permit respingerea totală a altor teze și afacerea e lămurită?

Dar dacă fiica lui Diesel a fost constrânsă de serviciile secrete germane, conduse de Walter Nikolai, să acrediteze teza sinuciderii tatălui ei, sub amenințări?

Cadavrul aruncat din nou în mare de marinarii olandezi este același cu cel pescuit de pescarii belgieni, recunoscut de fiul lui Diesel, pe baza celor găsite în buzunare – dar ne amintim că olandezii au susținut că-l „buzunăriseră" – și îngropat la Anvers ca fiind al lui Diesel? Numiții pescari belgieni nu cunoșteau obiceiul de a nu culege morții din mare? Ei de ce l-au cules și cum au mai găsit obiecte în buzunarele cadavrului, golite de colegii lor olandezi? S-au Herr Doktor Diesel a lăsat, precum Cristofor Columb, două cadavre în urma lui?!

Sfârșitul Romanovilor

Despre sfârșitul Romanovilor s-a scris mult în presa ultimilor ani. Au fost obținute date privind cele din urmă clipe ale familiei imperiale. Dacă elementele deținute sunt categorice în privința morții țarului Nicolae al II-lea, a țarinei Alexandra, a marilor ducese Maria, Olga și Tatiana, în schimb există dubii referitoare la sfârșitul țareviciului Alexis și a marii ducese Anastasia.

Cunoaștem evenimentele tragice, cărora le-a căzut pradă Rusia în octombrie 1917. Pentru a evita ca Nicolae al II-lea, deținut din martie 1917, să cadă pradă răzbunării unor bande înarmate și scăpate de sub control, Kerenski, primul-ministru al guvernului provizoriu a dispus îndepărtarea țarului și a familiei acestuia de la reședința de vară de la Tsarkoie-Selo, considerată ca fiind prea în apropierea Petrogradului revoluționar și trimiterea lor, undeva în Siberia. Astfel, Romanovii au poposit la Tobolsk, în apropiere de Ural, în momentul când a izbucnit Revoluția din Octombrie. Aici vor rămâne până spre sfârșitul lunii aprilie. Țarina Alexandra nutrea ferma convingere că „Nicky" (Nicolae al II-lea) nu trebuia niciodată să renunțe la o coroană moștenită de la Dumnezeu.

La Tobolsk, familia imperială a locuit 9 luni, în casa guvernatorului, care a fost transformată în închisoare.

Din această perioadă datează un mic carnet mov, împodobit cu zvastică (ce se voia o trimitere la sensul ei originar religios), pe care Tatiana, cea de-a doua fiică a împărătesei, a brodat cu mâna ei acest simbol mistic, pe care Alexandra, țarina, l-a făcut „porte-bonheur-ul" ei. Pe pagina de gardă a carnețelului oferit în dar mamei sale, pentru ca țarina să-și poată ține în el jurnalul, Tatiana a scris în engleză: „Blândei mele mame îndrăgite, cu urările mele cele mai bune pentru un nou an fericit. Să vă binecuvânteze Dumnezeu și să vă păzească totdeauna. Fiica voastră care vă iubește, Tatiana. Tobolsk, 1918".

Micul carnețel va fi martorul mut al tragediei spre care familia se îndrepta în mod inexorabil. Grație lui se poate reconstitui, pas

cu pas, derularea tragicelor evenimente. Pentru a uita frigul siberian, și mâncarea care li se dădea pe sponci, Romanovii joacă în familie mici piese englezești, sau franțuzești. Alexandra va strecura între paginile jurnalului distribuția uneia dintre ele: *Privirea de gheață*, în care Alexis, țareviciul, deține primul rol, jucând alături de surorile sale.

Pe data de 20 aprilie, gărzile roșii care îi păzeau cu strășnicie, îi anunță că urmau să plece spre o destinație necunoscută. Va fi vorba de Ekaterinenburg, capitala industrială a Uralului, unde își vor afla sfârșitul. Nicolae, Alexandra și Maria, cea de-a treia fiică, ajung la Ekaterinenburg la 30 aprilie, iar restul familiei li se va alătura, la 23 mai.

Sunt cazați în casa ce a aparținut unui negustor bogat, Ipatiev, de altfel o locuință frumoasă ce-i va încânta. Regimul de izolare nu i-ar fi deranjat prea mult, în schimb, comportarea vulgară a noilor gardieni era insuportabilă.

Alexandra nu se adaptează noilor condiții și este la capătul puterilor. Sănătatea îi slăbește, afectată fiind de nașterile succesive. Pioasă, ca mai toți țarii, se refugiază în lectura unor cărți duhovnicești. Stă mai mult în casă și iese destul de rar în unica grădină a locuinței, putând fi văzută uneori pe peron, în compania fiului său. Țareviciul manifestă, în tot acest timp, o maturitate neobișnuită, de neașteptat din partea unui copil de vârsta lui. Țarul Nicolae se arată calm și face plimbări zilnice prin grădină, însoțit de fetele sale. Din când în când, schimba câteva cuvinte cu santinelele ce nu-l scăpau din ochi. Sângele său rece o va agasa pe țarină. Alexandra plutește într-o stare de confuzie totală, nerealizând ce se întâmpla. Ea crede în continuare în misiunea divină a lui Nicolae, înfruntând cu stoicism bădărănia santinelelor.

Răsfoind carnetul cu însemnări, descoperim tabloul tragic al clipelor ce se scurg pentru familia imperială: „O zi frumoasă... La 8 seara am cinat, la 11 ne-am dus la culcare". Sau se remarcă următoarea mențiune: „Avd, vine dimineața și seara pentru a vedea dacă suntem cu toții". *Avd* este numele prescurtat al lui Avdeiev, un fost ajutor, bețiv, devenit peste noapte bolșevic, pe care Comitetul sovietelor din Ekaterinenburg l-a însărcinat cu funcția de șef al gărzii familiei imperiale. Misiunea depășește capacitatea sa și acesta umblă mereu beat. Cu soldații din subordinea sa, în loc să fie riguros, îi încurajează să fie obraznici, fapt care le îngrozește pe cele patru mari ducese. Se relatează faptul că pentru a merge la toaletă, de pildă, tinerele femei erau obligate să treacă prin fața

santinelelor, care făceau remarci nerușinate la adresa lor. Țarina trăia într-o groază permanentă că se află la discreția unor brute, fiind lipsită de escortă. Din momentul venirii lor, au fost retrași cinci dintre însoțitorii lor. Majoritatea slujitorilor au fost expulzați din oraș și doi dintre ei aruncați în închisoare. În preajma familiei imperiale au rămas bătrânul medic, Evgheni Botkin, un valet, Trupp, bucătarul, Haristonov, ajutorul său, tânărul Mika Sednev și Avna Demidova, camerista.

Țareviciul Alexis era bolnav. Pe când se juca la Tobolsk în grădină, s-a lovit la un picior, fapt ce prezenta o deosebită gravitate, întrucât se știa că suferă de hemofilie. Era trist, resimțind lipsa credinciosului marinar Nagorni care se ocupa de el. Marinarul fusese întemnițat de bolșevici la sosirea la Ekaterinenburg. Acum primea asistență medicală de la dr. Vladimir Nicolaevici Dierevienkov, chirurg al familiei imperiale, rămas liber în oraș și care, de la 15 iunie, obținuse permisiunea să-l poată vizita pe micul bolnav.

Boala lui Alexis va orienta cursul evenimentelor spre deznodământul fatal. Cel puțin așa a rezultat dintr-un document extras de Michel Peyard, reporter al revistei *Paris Match*, din arhivele de stat ale Rusiei. Este vorba de patru scrisori semnate de un ofițer al Armatei ruse și de țar, toate scrise în limba franceză: la fiecare scrisoare a ofițerului, care propunea cu insistență evadarea celor închiși, țarul Nicolae al II-lea răspundea pe aceeași foaie de hârtie.

Primul mesaj ar putea fi datat aproximativ la finele lunii iunie: „...Armata prietenilor slavi se află la 80 km de Ekaterinenburg, soldații Armatei roșii nu rezistă în mod eficient. Fiți atenți la orice mișcare din afară, așteptați și sperați. Dar, în același timp, vă implor, fiți prudenți, pentru că bolșevicii, înainte de a fi înfrânți, reprezintă pentru dumneavoastră un pericol real și serios. Fiți gata la orice oră, din zi și noapte. Faceți schița celor două cămine cu amplasamentul mobilei și paturilor. Scrieți ora la care mergeți la culcare. Unul dintre dumneavoastră nu trebuie să doarmă decât două, sau trei ore în timpul tuturor nopților care vor urma. Răspundeți doar cu câteva cuvinte, dar dați, vă rog, toate informațiile utile pentru prietenii din afară. Trebuie să dați răspunsul scris aceluiași soldat care vă transmite această notă, dar nu spuneți nici un cuvânt. Semnat: Unul dintre cei care sunt gata să moară pentru Voi. Ofițer al Armatei ruse".

Țarul, la rândul său, în răspuns, va oferi câteva amănunte topografice, după care precizează: „Micuțul este încă bolnav la pat și nu poate să meargă deloc. Fiecare zgâlțâitură îi provoacă dureri..."

„Nu trebuie riscat nimic fără a fi absolut sigur (subliniat) de rezultat. Suntem aproape tot timpul sub observație atentă". În nici un caz, suveranul nu vroia să pună viața copilului său, afectat de boală, în pericol. Mai mult, atât el, cât și Alexandra credeau cu tărie că vor fi curând duși la Moscova pentru a fi predați reprezentanților unei Curți europene. Consulul britanic intervine pe lângă autoritățile bolșevice pentru salvarea familiei imperiale. De altfel, ca o confirmare a acestui demers, medicul casei imperiale fusese din nou autorizat să-l viziteze pe țarevici, iar călugărițele de la mânăstirea din apropiere au adus prizonierilor ceva carne, unt și ouă. Toate aceste semnale, firave, l-au făcut pe țar să spere cu mai multă tărie. O evadare prost condusă risca să strice totul.

În a doua scrisoare, ofițerul care părea să-și dea seama de rezerva țarului, își exprima și el speranța de a reuși „fără nici un risc", adăugând: „Faptul că țareviciul nu poate să umble complică situația, dar noi am prevăzut aceasta și nu cred că va fi un inconvenient prea mare". Țarul părea să se fi liniștit și în răspunsul său transmite o mulțime de informații, menționând, însă: „Ar fi mârșav din partea noastră (deși ei nu vor să ne incomodeze) să-i lăsăm pe cei care ne-au urmat voluntar în exil." Aceștia sunt nominalizați în continuare: doctorul, camerista, doi bărbați și băiatul-bucătar. Relevă, de asemenea, unde se află corpul de gardă și precizează că este alcătuit din 50 de oameni.

„Nu vă neliniștiți din cauza celor 50 de oameni care se găsesc în căsuța din fața ferestrelor Voastre", răspunde imediat ofițerul, într-a treia scrisoare, și, după alte detalii privind eventuala evadare, scrie: „La semnalul așteptați, închideți și baricadați cu mobile ușa care vă separă de gardienii casei. Cu o frânghie special făcută, veți coborî pe fereastră. Veți fi așteptat jos. Restul nu e dificil, mijloacele de transport nu lipsesc și refugiul este bun. Marea problemă este de a-l coborî pe cel mic. Este posibil? Răspundeți, gândiți-vă bine"...

Se pune întrebarea: i-a fost oare frică țarului pentru el și pentru familia sa? Sau bănuia că ar putea fi vorba de o capcană destinată să-i chinuie, sub pretextul unei tentative de evadare? Răspunsul țarului este sec și fără nici un echivoc: „Noi nu vrem și nu putem să fugim. Noi putem să fim doar luați cu forța, așa cum forța ne-a adus de la Tobolsk. Deci, nu contați pe nici un sprijin activ din partea noastră...".

La 4 iulie, lovitură de teatru: Avdiev este înlocuit cu Jakov Yurovski, un fost fotograf evreu, infirmier în timpul războiului și

la revoluţie avansat comisar regional la justiţie în Ural. Avea vârsta de 40 de ani, se purta curtenitor, discret, lăsând impresia unui om instruit. Yurovski întăreşte măsurile de securitate şi schimbă vechea gardă a lui Avdiev cu o gardă formată din 10 letoni, tăcuţi şi incoruptibili.

Colaboratorii prizonierilor din exterior încep să se neliniştească de modificările aduse pazei casei Ipatiev, manifestând îngrijorarea în ultima scrisoare, cea de a patra, adresată ţarului Nicolae al II-lea. Corespondentul anonim îi scrie împăratului: „Suntem un grup de ofiţeri ai Armatei ruse, care nu au eliminat din conştiinţa lor datoria faţă de ţar şi Patrie. Ora eliberării se apropie şi zilele uzurpatorilor sunt numărate. Nu uitaţi că bolşevicii, în ultimul moment, vor fi gata de toate crimele. Aşteptaţi fluierul de la miezul nopţii. Va fi semnalul; [semnat]: un ofiţer".

Scrisoarea va rămâne fără răspuns. În jurul acestei epistole planează un întreg mister: să fi fost oare interceptată scrisoarea de garda letonă, în momentul când urma să-i fie înmânată ţarului, printr-un nou intermediar? Să fi fost deconspirat complotul? Sau toată cores- pondenţa pretinsului ofiţer era o provocare pusă la cale de bolşevici pentru a justifica crima pe care o plănuiau cu perfidie şi ţarul a descoperit-o?

Se pare că prima teză este cea mai verosimilă, căci într-un proces-verbal al Consiliului executiv al Sovietului regional, reunit la 18 iulie, a doua zi după executarea Romanovilor, se acreditează această teză: „S-a descoperit, menţionează documentul, un nou complot al contra-revoluţionarilor, pentru a răpi din mâinile puterii sovietice pe călăul încoronat... Documentele descoperite privind complotul au fost trimise Moscovei, printr-un curier special". Probabil că este vorba despre scrisorile regăsite în arhive. Notele, din jurnal, ale ţarinei, confirmă că planurile ofiţerului Armatei ruse au fost dejucate: „La ora 10^{30}, au apărut muncitori care au pus grile de metal în faţa singurei noastre ferestre. Fără îndoială, din teama de a ne vedea sărind afară, sau de a intra în contact cu santinelele. Relaţiile dintre Romanovi şi temnicerul lor, Yurovski devin tot mai tensionate."

Secretarul regional de la Ekaterinenburg s-a deplasat la Moscova pentru a discuta cu Lenin soarta familiei imperiale. Troţki va relata o conversaţie cu Sverdlov în care menţionează că decizia de suprimare a ţarului a fost luată de Lenin. Acesta a spus textual: „Nu trebuie să lăsăm albilor o flamură încă în viaţă, mai ales în circumstanţele actuale", a reprodus Sverdlov. Ca urmare, este emis

un ordin al Comitetului Central semnat de Lenin, privitor la suprimarea familiei ţarului.

Comitetul executiv al Sovietului orăşenesc Ekaterinenburg primeşte ordinul semnat de Lenin şi este de acord cu execuţia imediată a tuturor Romanovilor. Ca urmare, cu organizarea masacrului este însărcinat Ermakov, un muncitor de la o uzină de la periferia oraşului. Yurovski ia cunoştinţă de dispoziţiile date de organele bolşevice şi trece la executarea lor. Permite vizita unui preot, care va relata mai târziu cum a decurs ultimul serviciu religios. Ţarina părea că se simte mai bine, stimulată de faptul că Alexis se afla într-o formă mai bună, putea să se aşeze singur într-un fotoliu. Nicolae al II-lea în schimb, începuse să fie cuprins de îndoială, slăbise şi fără nici o explicaţie îşi tăiase o parte din barbă. La rândul lor, şi marile ducese îşi modificaseră coafura. S-a presupus că procedaseră aşa, în scopul de a-şi modifica înfăţişarea, pentru a facilita o eventuală fugă orchestrată de ofiţerul Armatei ruse.

Secretarul regional de la Ekaterinenburg revine de la Moscova având asupra sa ordinul Comitetului Central semnat de Lenin şi Sverdlov, prin care se indica Sovietului local să suprime, în cel mai scurt timp, familia imperială, mai înainte ca „albii" să-i poată elibera. Este ceea ce va confirma, în aceeaşi seară, o reuniune a CEKA din Ekaterinenburg.

Luni, 15 iulie, şi marţi, 16 iulie, ţarina va nota în carnetul mov noi amănunte: „Ora 8. Cina. Mika Setnev (ajutorul de bucătar) a fost expediat să-şi vadă unchiul şi a plecat. Noi ne întrebăm dacă îl vom mai vedea pe băiat. Jucat cărţi cu Nicolae. Ora 10^{30}. La culcare, 15 grade"!

Pagina următoare a rămas albă... Începe teribila noapte de 16 spre 17 iulie.

„La miezul nopţii - va relata, trei luni mai târziu, Paul Medvedev, şeful gărzii, care va muri şi el sub loviturile albilor - Yurovski i-a trezit pe prizonieri. O oră după aceea, toată familia era gata. La ora 2^{00}, toţi membrii familiei imperiale au părăsit camera. Ţarul îl ducea pe micul Alexis în braţe. Ambii aveau tunică şi şapcă. Împărăteasa şi fiicele sale nu aveau nici mantou şi nici pălărie. Îi însoţeau Yurovski, ajutorul acestuia şi doi cekişti, sosiţi cu puţin timp înainte. Au coborât în curte şi au intrat într-o cameră de la parter. Yurovski mergea înainte conducând grupul. A dat dispoziţie să fie aduse scaune. Ajutorul său a adus trei, pe care le-a oferit împăratului, împărătesei şi lui Alexis. Împărăteasa s-a aşezat

aproape de zid unde se afla o fereastră, în spatele ei aflându-se trei dintre fiicele sale. Împăratul și fiul stăteau unul lângă celălalt, aproape în mijlocul camerei. Botkin stătea în picioare, în spatele lui Alexis. Camerista, și ea în picioare, se rezema de partea stângă a ușii care dădea spre o debara, având lângă ea pe a patra din marile ducese. Doi slujitori se aflau în colțul stâng, la intrare, aproape de zid. Marile ducese aduseră cu ele pernițe, pe care le-au așezat pe scaunul țarinei și al țareviciului.

Între timp, și-au făcut apariția în cameră 11 oameni: Yurovski, adjunctul său, cei doi cekiști și șapte letoni din escorta ce-i păzea. Medvedev pretinde că nu a fost de față în momentul execuției, dar în baza mai multor depoziții a participat la îngrozitoarea vărsare de sânge.

Yurovski citește sentința, după care adaugă: «Nicolae Andreievici, ai voștri au încercat să vă salveze, dar nu au reușit, avem obligația să vă împușcăm». Țarul pare descumpănit, nu a auzit bine, și întreabă: «Deci nu vom fi transportați nicăieri?» Drept răspuns, Yurovski scoate mauserul din toc și, fără să țintească, deschide focul asupra familiei imperiale. Cekiștii și letonii îl imită și o ploaie de gloanțe se abate nimicitoare, doborându-l mai întâi pe țar și pe Alexis. Medvedev va relata că, revenind în cameră, i-a văzut pe toți căzuți la podea, cu numeroase răni, iar sângele curgea în șiroaie formând o baltă pe podea. Țareviciul mai respira încă și gemea încetișor. Yurovski s-a apropiat de el și a descărcat de aproape încă două-trei gloanțe în trupul copilului.

Din procesul-verbal alcătuit după aceea de Iakob Yurovski, călăul Romanovilor, se poate reconstitui ce a urmat. După ce mai întâi au încercat să-i ardă pe copii, au hotărât să-i înmormânteze pe toți într-o groapă comună. Sub cenușa rugului macabru, Yurovski și tovarășii săi au îngropat resturile copiilor și au aprins din nou focul pentru a ascunde urmele săpăturii. După aceea, au săpat o altă groapă comună pentru ceilalți din familie. «Cadavrele au fost aruncate în groapă, fețele și trupurile au fost stropite cu acid sulfuric, fie pentru a-i face de nerecunoscut, fie pentru a acoperi duhoarea putrefacției», după cum avea să declare Yurovski despre tragedia din pădurea de mesteceni de lângă Ekaterinenburg".

Controverse istorice

O bună bucată de vreme nu s-a mai auzit nimic despre nefericita familie a Romanovilor. Se credea că rămășițele lor au

fost spulberate pentru totdeauna în vârtejul Revoluției, acolo departe, în străfundurile Uralilor lângă Sverdlovsk, numit până în 1924, Ekaterinenburg (acum s-a revenit la această denumire).

Treptat, au început să apară semne de întrebare, alimentate mai ales de faptul că după 75 de ani, dintre osemintele examinate lipseau cele ale ducesei Anastasia și ale principelui moștenitor Alexei.

În decursul anilor au apărut persoane în Occident, care s-au dat drept marea ducesă Anastasia și țareviciul Alexei. În plus, un membru al Fundației „Baltica" din Riga (Letonia) contestă concluzia specialiștilor englezi, referitoare la apartenența osemintelor descoperite lângă orașul Ekaterinenburg, la familia Romanov. „Baltica" a ajuns la această ipoteză în urma realizării la Riga a două expertize – una grafologică, iar cealaltă bazată pe cercetarea comparativă a portretelor fotografice.

Jonas Bergoltsas, președintele fundației, a declarat că rezultatele experiențelor dovedesc că Nicolae al II-lea, soția și copiii săi au trăit până în anii 50-60 în Gruzia și alte locuri, sub alte nume. Mai mult, el afirmă că Tatiana, una din fiicele țarului, trăiește și astăzi în Gruzia, în condiții mizerabile.

Potrivit acestei versiuni, Nicolae al II-lea ar fi continuat să trăiască în orașul Suhumi, din Gruzia, sub numele de Serghei Bercekin și ar fi decedat în 1957, din motive naturale. Soția sa ar fi înmormântată în același oraș sub numele de Alexandra Fodorova Surovna.

Cercetătorii letoni consideră drept confirmare a teoriei lor faptul că, printre osemintele descoperite la Ekaterinenburg, cercetătorii englezi nu au descoperit rămășițele a doi dintre copiii țarului, Alexei și Anastasia, după cum am mai menționat.

Bergoltsas afirmă că rezultatele obținute de cercetătorii englezi au fost posibile în urma analizelor la care au fost supuse osemintele, care, susține el, nu au aparținut familiei țarului, ci altor reprezentanți ai dinastiei imperiale. Bergoltsas a propus necesitatea unor cercetări ale osemintelor descoperite de „Baltica" în Gruzia, similare cu cele făcute lângă Ekaterinenburg.

Potrivit cercetătorului rus Pavel Ivanov, unul dintre cei mai buni în domeniu, scheletele celor doi nu au fost găsite în groapa comună. O ipoteză ar fi că aceștia au fost executați mai târziu și, eventual, corpurile lor au fost arse și osemintele distruse. Nu se exclude nici posibilitatea ca aceștia să fi supraviețuit, fiind salvați printr-o împrejurare necunoscută.

În ultimul timp, după cum menționam, apar în toată lumea pre-

tendenți la tronul Romanovilor. Trei femei au încercat să demonstreze până acum, după cum vom arăta în continuare, cu documente și teste genetice, că unul din pretendenți ar fi prințesa Anastasia.

Recent, presa din Brazilia a făcut cunoscut faptul că în localitatea Cuiaba (Mato-Grosso), un fost mecanic, în vârstă de 88 de ani, pretinde că este Alexis Romanov, fiul țarului Nicolae al II-lea. Drept mărturie, a prezentat un pașaport în care este înscris Alexis Romonov, menționând că diferența între Romanov și Romonov este doar o problemă de ortografie. Data nașterii din pașaport coincide cu cea din cartea sa de identitate - 12 august 1904, dată la care s-a născut fiul țarului Nicolae al II-lea.

Potrivit lui Alexis, el a ajuns în Brazilia în 1929, îndrăgostindu-se de o fată din Brazilia, cu care s-a căsătorit. Când Romanovii au fost executați, conform versiunii sale - el era în Estonia, tatăl său fiind convins că era necesar ca viitorul țar să plece din Rusia pentru a cunoaște lumea. Aceasta s-a dovedit a fi o idee salvatoare pentru Alexis Romanov. În perioada regimului comunist, Alexis nu a avut curajul să facă vreo dezvăluire, dar acum, odată cu deschiderea politică, totul s-a schimbat. „Mă voi întoarce" - a declarat Alexis.

În privința prezumțiilor, după ducesa Anastasia, cea mai vestită a fost Anna Anderson, personaj ciudat prin destin și prin intransigență și doamna Ceaikovski.

După istoria Annei Anderson s-a turnat și un film în 1956, pentru care Ingrid Bergman a obținut premiul Oscar. Anna Anderson a fost pescuită în 1920 dintr-un canal ce brăzdează Berlinul, pe când făcuse o tentativă de sinucidere. Dădea semne de dezechilibru mintal, iar trupul ei era plin de răni, provocate prin împușcare.

A fost internată într-o clinică de psihiatrie. O infirmieră rusoaică a susținut atunci că femeia internată era marea ducesă Anastasia. Anna Anderson jura că a fost ascunsă în corpul fără viață al mamei (!) deși, în momentul execuției, avea 14 ani. A fost apoi ajutată de un soldat polonez care s-a și însurat cu ea. Dar, la scurt timp, el a murit în circumstanțe dramatice. Rămasă din nou singură, speriată, Anna a încercat să se sinucidă. După ieșirea din spital, a început războiul cu tribunalele, la început în Germania, apoi în Statele Unite. Dorea recunoașterea drepturilor sale ereditare, nu atât titlul de mare ducesă, cât cele 85 de milioane de dolari, la nivelul anului 1933. Până la urmă, Anna-Anastasia a abandonat

Germania și s-a căsătorit în SUA cu un scriitor. În 1970, cazul ei a fost definitiv închis pentru că era imposibil să se ajungă la o identificare certă. A murit în 1984, în statul Virginia.

Cea mai credibilă este varianta contesei Mariolina Dori de Zuliani, o fascinantă doamnă din Veneția, expert în slavistică și istoric al literaturii ruse, care a scris cartea *Constrânși să vă împușcăm Țarii - ultimul act*, apărută la Rizzoli în 1990, în care reconstituie detaliat ultimele momente ale tragediei. Aici apare un personaj nou, Riabov, fost polițist, originar din Leningrad, colecționar de antichități și scenarist prin anii '70, ai unui faimos serial TV în 10 episoade, numit *Născută odată cu revoluția*. Pelicula era o interpretare în stil romantic a nașterii și dezvoltării glorioasei miliții sovietice. Riabov vine în contact cu „afacerea Romanov", tot prin anii '70. Atunci, el plecase cu serviciul în Urali, la Sverdlovsk (Ekaterinenburg). Scopul călătoriei era să adune elemente noi pentru film, de la colegii din miliția orașului. La Sverdlovsk, vizitează casa Ipatiev, ultimul loc de detenție și execuție al Romanovilor, fapt care l-a determinat să se ocupe serios de tragedie.

În ciuda sprijinului acordat de Șcelașov, pe atunci ministru de Interne, nu a reușit să obțină rezultate spectaculoase în perioada brejneviană.

Riabov a organizat o expediție geologică în pădurile din preajma Sverdlovskului și, în prezența a doi prieteni, geologi de profesie, care garantau pentru oficialități, Riabov a trebuit să efectueze calculele preliminare și cercetările, cu multă precizie, osemintele familiei imperiale fiind descoperite abia după trei zile de cercetări asidue, la 2 iunie 1979.

În ajunul vizitei lui Gorbaciov în Anglia, datorită relațiilor de rudenie foarte strânse dintre monarhia rusă și cea engleză (Nicolae al II-lea era văr primar cu regele George al V-lea al Marii Britanii), s-a evitat orice întrebare care să-l pună pe musafir în încurcătură.

În 1989, Mariolina Doria se întâlnește cu Riabov la Moscova. El i-a oferit informațiile care trebuiau publicate. Cei doi au convenit ca articolele să apară simultan în *Jurnalul* lui Indro Montanelli în Italia și *Moskovskie novosti* de la Moscova. Riabov i-a oferit materiale interzise, din arhive speciale. Cei doi au plecat după aceea la Ekaterinenburg, unde au întreprins o serie de cercetări privitoare la sfârșitul Romanovilor.

Afacerea Ceaikovski

Profesorul Marc Bischoff, din Lausanne a întocmit[1] următorul raport de expertiză în afacerea doamnei Ceaikovski, ce se pretindea a fi marea ducesă Anastasia a Rusiei.

Pe data de 25 ianuarie 1927, Dl Pierre Gilliard, profesor la Lausanne a însărcinat pe M. A. Bischoff, expert din Lausanne și director la Institutul de poliție științifică, de a proceda la expertiza diverselor fotografii ce reprezentau pe marea ducesă Anastasia Nicolaevna.

Piesele încredințate pentru expertiză au fost următoarele:

A. Fotografiile marii ducese Anastasia Nicolaevna Din circa zece fotografii care i-au fost prezentate, expertul a ales trei:

1. Fotografie luată din 3/4, din partea dreaptă, arătând urechea dreaptă; această fotografie a fost făcută în 1914, la Tsarskoie-Selo, marea ducesă Anastasia Nicolaevna fiind în vârstă în jur de 13 ani;

2. Fotografia capului singur, luat din față; această fotografie a fost făcută în mai 1927, la Tsarskoie-Selo, marea ducesă Anastasia Nicolaevna fiind în vârstă de 16 ani;

3. Fotografie din profil, partea stângă; această fotografie a fost făcută în primăvara lui 1918, la Tobolsk, marea ducesă Anastasia Nicolaevna fiind în vârstă de 17 ani.

B. Fotografiile doamnei Ceaikovski Din cele șase fotografii care au fost prezentate, expertul le-a ales pe următoarele trei:

1. Fotografie luată din față și din profil din partea dreaptă, arătând urechea dreaptă; această fotografie a fost făcută la Berlin, probabil în martie 1920;

2. Fotografie luată din față; această fotografie a fost făcută la Azilul din Daldorf, lângă Berlin, în 1921;

3. Fotografie luată din profil, din partea stângă; această fotografie a fost făcută la Berlin, probabil în 1922.

C. Fotografia unui prinț de Hessa Fotografie luată din 3/4, din partea dreaptă, arătând urechea dreaptă; această fotografie reprezintă pe prințul Henri de Hessa, unchiul din partea tatălui al împărătesei Rusiei, făcută la Darmstadt, către 1890.

1. Prof. Pierre Gillard et Constantin Switch, *La fausse Anastasie*, Paris, Payot, 1929.

Observație

Expertul nu a găsit util să-și bazeze expertiza pe totalitatea fotografiilor ce i-au fost prezentate, alegerea bazându-se:

— pe de o parte, s-au luat fotografiile cele mai recente ale marii ducese Anastasia Nicolaevna și fotografiile cele mai vechi ale doamnei Ceaikovski, aceasta pentru a reduce la minimum depărtarea de data existentă între portretele celor două grupe;

— pe de altă parte, luarea fotografiilor comparabile se face pentru cele luate în mod asemănător.

Mersul analizei

Expertul a procedat mai întâi la reproduceri și măriri ale fotografiilor puse la dispoziția sa, cu scopul de a le face mai comparabile unele cu altele. Aceste operații cu condus la imagini de dimensiuni asemănătoare și pe cât posibil analoge.

Expertiza a comportat următoarele examene comparative:

I. Compararea portretelor din față;
II. Compararea portretelor din profil;
III. Compararea imaginilor urechilor din dreapta.

I. Compararea portretelor din față

Cele două portrete din față care se pretează mai bine comparării sunt: fotografia desemnată cu litera A, cifra 2, la începutul prezentului raport, pentru marea ducesă Anastasia Nicolaevna și cea desemnată cu litera B, cifra 2, pentru doamna Ceaikovski. Aceste două fotografii nu sunt luate în mod identic, în sensul că fața marii ducese Anastasia Nicolaevna este văzută ușor din partea dreaptă, în timp ce fața doamnei Ceaikovski este văzută foarte ușor din partea stângă. Dar diferența este așa de mică, încât, dacă se ține cont de elementele generale și simetrice ale feței, ea constituie un obstacol în calea comparărilor.

Compararea signalectică, fie că e făcută din punct de vedere al trăsăturilor constitutive ale figurii, urmând metoda analitică ce se aplică semnalmentelor polițiste (semnalment descriptiv, metoda Alphonse Bertillon, cunoscută sub numele de „Portretul vorbit") nu permite să se releve asemănări signalectice între cele două portrete comparate, dar constată mai multe diferențe:

1. Formatul conturului feței nu este același în cele două cazuri: maximum de lărgime e la frunte (plan parietal) la marea ducesă

Anastasia Nicolaevna, în vreme ce același maxim de lărgime e la nivelul urechilor (planul zigomelor) la doamna Ceaikovski.

2. Considerată în raport cu înălțimea totală a feței, înălțimea frunții este mult mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Anastasia Nicolaevna.

3. Dimensiunea gurii este sensibil mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Anastasia Nicolaevna.

4. Sprâncenele sunt arcuite și înalte la marea ducesă Anastasia Nicolaevna, în vreme ce sunt aproape rectilinii și joase la doamna Ceiakovski.

5. La marea ducesă Anastasia Nicolaevna fantele palpebrale descind oblic de la stânga spre dreapta (unghiurile externe ale ochilor coboară); la doamna Ceaikovski este invers: fantele palpebrale urcă oblic de la stânga și la dreapta (unghiuri externe ale ochilor relevați).

II. Compararea portretelor din profil

Cele două portrete din profil, care se pretează mai bine la comparare, sunt: fotografia cotată sub litera A, cifra 3, la începutul prezentului raport, pentru marea ducesă Anastasia și aceea cotată sub litera B, cifra 3, pentru doamna Ceaikovski. Aceste două fotografii sunt luate aproape în mod identic, încât să ușureze compararea lor și să o facă sigură. Singura diferență de poziție rezidă în direcția privirii, îndreptată în jos, pentru marea ducesă Anastasia și întreptată înainte pentru doamna Ceaikovski; această mică diferență face imposibilă compararea ochilor și a pleoapelor, dar acestea sunt elemente cu totul secundare.

Punerea în echilibru a dimensiunilor celor două portrete considerate, echilibru realizat la fel ca cel precedent, asupra lungimii „sprâncenelor – bărbie" a permis efectuarea suprapunerii imaginilor cu o mică decalare. Pentru a evita orice sugestie, suprapunerea a fost efectuată în două moduri: o dată așezând fotografia din profil a marii ducese Anastasia deasupra fotografiei doamnei Ceaikovski (fotografia A3 pe fotografia B3) și o dată în sens invers (fotografia B3 pe fotografia A3).

Compararea signalectică a fost făcută urmând metoda desemnată în lucrările de specialitate; singura asemănare pe care ea o permite rezidă în profunzimea rădăcinii nasului, care e aproape identică în două cazuri; ea scoate în evidență mai multe diferențe importante, ce trebuie cunoscute.

1. Conturul general al profilului nu e același în cele două cazuri; aproape octogonal la marea ducesă Anastasia, el este nasa-prognat la doamna Ceaikovski.

2. Înălțimea bucală, de la baza nasului la bărbie, este net mai mare la marea ducesă Anastasia decât la domana Ceaikovski.

3. Prin compensație, înălțimea nasului e mai mică la marea ducesă decât la doamna Ceaikovski.

4. Șeaua nasului e mult mai redusă la marea ducesă Anastasia decât la doamna Ceaikovski.

5. Forma spatelui este diferită în cele două cazuri: rectiliniu, sau aproape, la marea ducesă Anastasia și net sinuos cu umflare la capăt la doamna Ceaikovski.

6. Baza nasului este ridicată la marea ducesă Anastasia, în timp ce e aproape orizontală la doamna Ceaikovski.

7. Înălțimea craniului este sensibil mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Anastasia. Forma craniului apare, în rest, net diferită în cele două cazuri.

III. Compararea imaginilor urechilor din dreapta

Această comparare efectuată pe cele trei fotografii A1, B1 și C1 este mai exactă: porțiunea mărită a fotografiei cotată cu litera A, cifra 1, la începutul prezentului raport, pentru urechea marii ducese Anastasia; porțiunea mărită a fotografiei cotată sub litera B, cifra 1, pentru urechea doamnei Ceaikovski; în fine, porțiunea mărită a fotografiei cotată sub litera C pentru urechea prințului Henri de Hessa. Ca să se poată vedea mai bine proveniența acestor trei imagini ale urechii drepte, expertul, în prezentul raport, a prezentat porțiuni, considerabil mult mărite, ale fotografiilor A1, B1 și C1.

Imaginile urechilor din dreapta ale marii ducese Anastasia și ale doamnei Ceaikovski nu sunt, din nefericire, luate ambele în același fel: urechea dreaptă a marii ducese Anastasia este văzută din 3/4 și puțin din față; urechea dreaptă a doamnei Ceaikovski este văzută din profil, deci exact dintr-o parte.

Această diferență sensibilă a pozițiilor jenează considerabil compararea și face imposibilă o analiză completă. Numai examenul comparativ, efectuat urmând metoda descrisă în capitolul I, permite să se constate două diferențe foarte izbitoare și, în același timp, extrem de importante și care sunt următoarele:

1. Bordura superioară a urechii este foarte strâmtă la marea

ducesă Anastasia, în vreme ce ea e sensibil mai largă la doamna Ceaikovski;

2. Pliul superior al urechii este șters la marea ducesă Anastasia, în vreme ce el e accentuat la doamna Ceaikovski;

3. Aceste două elemente ale urechii sunt, din contră, asemănătoare la marea ducesă Anastasia și la prințul Henri de Hessa, unchiul din partea tatălui al mamei țarinei.

Rezumat: Examenele diverse efectuate de expert și relatate în prezentul raport permit să se constate existența unui număr relativ considerabil de diferențe signalectice între portretele marii ducese Anastasia și acelea ale doamnei Ceaikovski. Aceste diferențe signalectice sunt atribuite faptului că portretele marii ducese Anastasia datează din 1914–1917–1918, în vreme ce ale doamnei Ceaikovski datează din 1920–1921–1922. Cu alte cuvinte, se poate admite că, pe o perioadă de timp mai mare de 8 ani (4 ani pentru profil), trăsăturile marii ducese Anastasia s–au modi- ficat pentru a deveni așa cum arată în portretele doamnei Ceai- kovski?

Chiar considerând faptul că ar exista o identitate de persoană între marea ducesă Anastasia și doamna Ceaikovski, evoluția s–ar fi produs între vârstele de 13 și 21 de ani (17 și 21 de ani pentru vederea din profil), expertul apreciază că e absolut exclus ca aceste trăsături să fi suferit modificări esențiale, așa cum se constată în prezent. Și ceea ce confirmă din plin această manieră de a vedea lucrurile sunt diferențele observate la unele din elementele constitutive ale urechii drepte. Într–adevăr, este bine cunoscut de toți că dintre elementele anatomice ale unui individ (cu excepția amprentelor digitale) urechea este cea care suferă cel mai puțin variații în decursul creșterii și, prin urmare, a vârstei. Și cu certitudine, în prezentul caz e total imposibil ca marginea superioară și pliul superior șters al urechii drepte a marii ducese Anastasia să fi putut, în circa 6 ani (fotografia datează, una din 1914 și alta din 1920) să se transforme, luând aspectul unei margini largi și a unui pliu superior accentuat.

În consecință expertul face aprecierile următoare:

Concluzie:

Este imposibil să existe o identitate de persoană între doamna Ceaikovski și marea ducesă Anastasia Nicolaevna.

Director,

Prof. Bischoff

Notă. În vederea unui supliment de expertiză s–a primit o nouă fotografie a marii ducese Anastasia:

A4. Fotografie luată 3/4 din partea dreaptă, arătând foarte bine urechea dreaptă, această fotografie a fost făcută în 1912 în Germania (Friedberg sau Wolsfgarten).

Pe baza acestei noi fotografii, expertul a reluat compararea imaginilor urechii drepte, relatate la punctul III al raportului său de expertiză din 14 februarie 1927.

Cele trei fotografii, special comparate, sunt cele numerotate A4, B1, A1, adică porțiuni mărite ale noii fotografii ale ducesei Anastasia (A4), porțiunea mărită a fotografiei numerotate cu litera B, cifra 1 de la începutul raportului de expertiză din 14 februarie 1927, ce arată urechea dreaptă a doamnei Ceaikovski, în fine, porțiunea mărită a fotografiei numerotate cu litera A, cifra 1 la începutul raportului de expertiză din 14 februarie 1927, ce arată urechea dreaptă a marii ducese Anastasia făcută în 1914.

Pentru aceste trei fotografii de echilibru, comparația a fost realizată pe întreaga lungime a urechii.

De remarcat că noua fotografie a urechii drepte a marii ducese Anastasia este, ca și cea din 1914 (A1), luată din 3/4. Compararea între cele două imagini ale urechii drepte a marii ducese Anastasia este deosebit de ușoară; din contră, în ceea ce privește compararea cu imaginea urechii drepte a doamnei Ceaikovski, se face din nou trimiterea la observația făcută la capitolul III al raportului de expertiză din 14 februarie 1927, observând că condițiile sunt ceva mai favorabile, urechea dreaptă a marii ducese Anastasia fiind mult mai vizibilă și luată puțin mai la dreapta în noua fotografie (A4 din 1912), decât în cealaltă (A1 din 1914).

Compararea acestor trei fotografii scoate în evidență următoarele:

1. Că elementele urechii drepte a marii ducese Anastasia sunt perfect aceleași pe fotografiile din 1912 (A4) și cele din 1914 (A1).

2. Că diferențele semnalate la capitolul III al expertizei din 14 februarie 1927 (cifrele 1 și 2) ca existente, între urechea dreaptă a marii ducese Anastasia și ale doamnei Ceaikovski se pot constata tot atât de bine pe fotografia din 1912 (A4), ca și pe fotografia din 1914 (A1).

Noua fotografie a marii ducese Anastasia, care face obiectul prezentei completări din expertiză, este desigur de natură să

întărească concluzia raportului de expertiză al subsemnatului, din 14 februarie 1927; ea demonstrează, într-adevăr, că între 1912 și 1914, adică între vârstele de 11 și 13 ani, urechea dreaptă a marii ducese Anastasia nu s-a modificat.

La data de 11 octombrie 1927, Dl Pierre Gillard, profesor la Lausanne, l-a însărcinat pe Dl M. A. Bischoff, expert judiciar diplomat, profesor la Universitatea din Lausanne și director al Institutului de poliție științifică, să procedeze la o a doua expertiză, în 14 februarie 1927, în afacerea Ceaikovski.

Sarcina expertului, în prezentul supliment de expertiză, este de a compara portretele din față ale doamnei Ceaikovski (fotografia B2 a expertizei din 14 februarie 1927) cu portretele din față ale celor trei mari ducese: Olga, Tatiana și Maria.

Ca urmare, Dl Pierre Gillard a remis expertului o fotografie, făcută în mai 1917 la Tsarskoie-Selo și care arată capetele celor patru ducese și a țareviciului. E o fotografie care a fost făcută din față marii ducese Anastasia, și care a fost folosită pentru comparare în capitolul I al raportului de expertiză, din 14 februarie 1927 (fotografia A2 din acest raport).

Pe grupul de persoane, după Pierre Gilliard, copiii familiei imperiale sunt, de la stânga la dreapta:

1. Marea ducesă Anastasia;
2. Marea ducesă Olga;
3. Țareviciul;
4. Marea ducesă Maria;
5. Marea ducesă Tatiana.

Expertul a procedat mai întâi la mărirea fotografică a portretelor puse la dispoziția sa și după aceea a realizat un echilibru al dimensiunilor „sprâncene-bărbie" pentru fețele celor trei mari ducese Olga, Tatiana și Maria și pentru fața doamnei Ceaikovski (fotografia B2).

I. Compararea portretelor din față ale marii ducese Olga și doamnei Ceaikovski Compararea signalectică nu permite relevarea de asemănări între portretele comparate, dar permite să se constate mai multe diferențe:

1. Forma conturului din față nu e aceeași în cele două cazuri: maximum de lărgime este la frunte (planul parietalelor) la marea ducesă Olga, în vreme ce același maxim de lărgime e la nivelul urechilor (planul zigomelor) la doamna Ceaikovski.

2. Considerată în raport cu înălțimea totală a feței, înălțimea frunții este mult mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Olga.

3. Sprâncenele sunt arcuite și asimetrice (dreapta în sus) la marea ducesă Olga, în timp ce sunt aproape rectilinii în partea de jos la doamna Ceaikovski.

4. La marea ducesă Olga fantele palpebrale coboară oblic de la stânga la dreapta (unghiurile externe ale ochilor coborâți), în vreme ce la doamna Ceaikovski este invers: fantele palpebrale urcă oblic de la stânga la dreapta (unghiuri externe ale ochilor ridicați).

II. Compararea portretelor din față ale marii ducese Maria și doamnei Ceaikovski Compararea portretelor permite să se constate o oarecare asemănare între dimesiunile gurii, lărgimea maxilarului inferior și poziția sprâncenelor. În opoziție cu aceste asemănări, se observă diferențele următoare:

1. Forma conturului feței nu e aceeași în cele două cazuri: maximum de lărgime este la frunte (planul parietalelor) la marea ducesă Maria, în timp ce el este mai accentuat la nivelul urechilor (planul zigomelor) la doamna Ceaikovski.

2. Considerată în raport cu înălțimea totală a feței, înălțimea frunții este mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Maria.

3. La marea ducesă Maria fantele palpebrale au tendința să coboare oblic de la stânga la dreapta (unghiurile externe ale ochilor coborâte); la doamna Ceaikovski este invers: fantele palpebrale urcă oblic de la stânga și la dreapta (unghiuri externe ale ochilor ridicate).

4. Pe cât posibil de a judeca fața, globii oculari sunt strălucitori și orbitele pline la marea ducesă Maria, în timp ce la doamna Ceaikovski globii oculari sunt mai înfundați și orbitele mai profunde.

III. Compararea portretelor din față ale marii ducese Tatiana și doamnei Ceaikovski Compararea acestor portrete face să se constate similitudinea unui element: fantele palpebrale, care sunt de asemenea puțin mai urcătoare (unghiurile externe ale ochilor puțin ridicate), la marea ducesă Tatiana. Dar în opoziție cu această asemănare, se observă diferențele următoare:

1. Forma conturului din față nu e aceeași în cele două cazuri: maximum de lărgime este la frunte (planul parietalelor), la marea

ducesă Tatiana, în timp ce același maximum de lărgime este la nivelul urechilor (planul zigomelor) la doamna Ceaikovski.

2. Considerată în raport cu înălțimea totală a feței, înălțimea frunții este mult mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Tatiana.

3. Dimensiunea gurii este sensibil mai mare la doamna Ceaikovski decât la marea ducesă Tatiana.

4. Sprâncenele sunt înalte la marea ducesă Tatiana, în vreme ce ele sunt joase la doamna Ceaikovski.

Rezumat: Examenele comparative efectuate au demonstrat expertului că există elemente diferite între fețele marii ducese Olga, Maria și Tatiana și fața doamnei Ceaikovski, ca și între fața marii ducese Anastasia și cea a doamnei Ceaikovski.

La data de 23 iunie 1928, domnul Pierre Gillard, profesor la Lausanne, a însărcinat pe A. Bischoff, expert judiciar diplomat, profesor la Universitatea din Lausanne și director al Institutului de poliție științifică, să procedeze la expertiza pieselor următoare:

O fotografie a doamnei „Anastasia Ceaikovski", figurând în pagina 7 a numărului din 7 februarie 1928, a ziarului *New York Evening Post*;

o fotografie a marii ducese Anastasia, fiica împăratului Nicolae al II-lea; această fotografie a fost făcută, în 1913, la Tsarkoie-Selo, marea ducesă având 13 ani;

cu scopul de a determina dacă așa-zisul portret al doamnei Ceaikovski, apărut în numărul din 7 februarie 1928 al ziarului *New York Evening Post* nu e o reproducere retușată a fotografiei marii ducese Anastasia.

În scopul de a ușura compararea fotografiilor care ne-au fost remise, expertul a mărit mai întâi (cu circa 1/4) fotografia marii ducese Anastasia. Această mărire a fost efectuată în așa fel încât lungimea feței să fie exact aceeași și pe fotografia marii ducese Anastasia și pe așa-zisul portret al doameni Ceaikovski. Odată acest echilibru al dimensiunilor realizat pentru lungimea fețelor, expertul a așezat fotografia marii ducese Anastasia pe numărul din ziarul *New York Evening Post* și a reprodus simultan aceste documente. Reproducerile efectuate în aceste condiții au fost alăturate prezentului raport, una redusă și cealaltă în mărime naturală. În final, expertul a mărit clișeul fotografic al reproducerii simultane în mărime naturală; această mărire, limitată la două busturi de comparat, de asemenea anexată respectivului raport de expertiză.

Studiul și compararea imaginilor în cauză fac să se constate nu numai o similitudine perfectă a ansamblului, mergând până la direcția privirii, dar și a identității unei serii de detalii, dintre care se poate cita:

1. o mică meșă de păr deasupra ochiului drept;

2. o pată albă în păr, alungită și dispusă orizontal;

3. o a doua pată albă în păr, mai mică decât precedenta și dispusă vertical;

4. o crestătură la marginea părului, în creștetul capului;

5. poziția relativă a colierului de perle și a lanțului. De notat că așa-zisul portret al doameni Ceaikovski e un retuș, lanțul părând a fi la marginea corsajului;

6. dimensiunile perlelor din colier.

Singurul element care diferă și la un caz, și la celălalt este coafura, dar se constată că la portretul doamnei Ceaikovski părul a fost tăiat, sau suprimat, prin retuș în toată partea inferioară a feței și pe umeri.

Studiile și comparațiile efectuate de expert, conduc la formularea următoarelor concluzii:

În mod evident, așa-zisul portret al doamnei Ceaikovski, apărut în numărul din 7 februarie 1928 al ziarului *New York Evening Post* e o reproducere retușată a fotografiei marii ducese Anastasia Nicolaevna.

Expertiza genetică

În 1976, doi istorici amatori, Ryabov și Avdonin, au descoperit lângă Ekaterinenburg un mormânt clandestin. Cei doi au întreprins timp de circa 3 ani cercetări în arhivele ruse, beneficiind de legăturile lui Guely Ryabov cu Ministerul de Interne, al cărui consilier era.

Cercetările au fost mult facilitate de găsirea raportului Yurovsky. Acesta a fost comandantul plutonului de execuție care, în noaptea de 15 spre 16 iulie, a efectuat masacrul. Raportul, alcătuit pentru informarea personală a lui Lenin, indică destul de precis locul unde au fost înhumați, în grabă și confuzie, Nicolae al II-lea, țarina Alexandra, copiii lor, medicul și trei servitori. Ceea ce au descoperit Ryabov și Avdonin corespundea de altfel descrierii făcute în document. Corpurile erau dispuse într-o groapă acoperită

cu pământ, peste care au fost îngrămădite traverse de cale ferată. Scheletele erau foarte deteriorate. În groapă au fost găsite resturi ale unor vase de ceramică, care serviseră probabil la stropitul cu acid sulfuric pentru a se împiedica o încercare de identificare ulterioară a rămăşiţelor. Cei doi istorici au păstrat tăcere timp de 15 ani până să facă cunoscut rezultatul cercetărilor lor. Să nu uităm că în 1976 casa Ipatiev a fost distrusă din ordinul autorităţilor de partid, între care şi al lui Boris Elţin.

Sesizate, autorităţile au intrat în acţiune. Procurorul general al Rusiei a desemnat imediat o comisie însărcinată să identifice rămăşiţele. În iulie 1991, mai mulţi experţi, medici legişti, biologi, geneticieni, antropologi, specialişti în balistică s-au deplasat la Ekaterinenburg. Pavel Ivanov a făcut parte din colectiv, ca şef al laboratorului pentru amprente genetice.

Specialiştii de la serviciul de identitate judiciară au descoperit, mai întâi, mai multe gloanţe în ţesuturile unui corp, în parte mumificat. Experţii în balistică au stabilit că proiectilele corespundeau efectiv unor revolvere folosite în acea epocă. Un medic legist a extras oasele, în mare parte distruse. Din documente a reieşit că, după masacru, corpurile au fost mai întâi aruncate într-un puţ de mină, în care au fost aruncate mai multe grenade. Ulterior, au fost readuse la suprafaţă şi îngropate. Medicii legişti aveau în faţă o sarcină extrem de dificilă, întrucât nu mai rămăsese decât 15-50% din materia osoasă.

Crima fusese săvârşită în subsolul casei Ipatiev. Acolo au fost executate în total unsprezece persoane. Medicii au reconstituit nouă schelete. Antropologii au încercat să le stabilească sexul şi vârsta. După afirmaţiile lor, se aflau acolo cinci femei şi doi bărbaţi. Trei tinere fete, două femei şi doi bărbaţi de vârstă medie, în fine, alţi doi bărbaţi, vizibil mai bătrâni. Toate acestea corespundeau cu datele prezentate în documente: cele trei tinere puteau fi fetele mai mari ale Romanovilor; cele două femei mai în vârstă - ţarina Alexandra şi Demidova, camerista; cei doi bărbaţi - ţarul şi Serghei Botkin - medicul; cei doi mai în vârstă - Ivan Haritonov, bucătarul şi Alexei Trupp, valetul. Greutatea şi talia, deduse la schelete, confirmau aceste ipoteze, ca şi lucrările dentare, pe bază de ceramică şi aur, pe atunci apanaj al familiilor aristocrate. Erau tot atâtea prezumţii, dar nu probe concludente.

Un progres a fost înregistrat prin superpozarea cu ajutorul ordinatorului a imaginilor craniilor, pe fotografiile de epocă. Cu

craniul superpozat al ţarinei Alexandra, cel mai bine conservat, s-a constatat coincidenţa cu fotografiile, cu unghi ajustat de ordinator.

Era necesară folosirea unei metode moderne de determinare a amprentelor genetice. Schematic, metoda constă în a compara ADN-ul, reprezentat sub forma unui sistem cod-bare, colectat pe diverse fragmente biologice (sânge, spermă, os, păr), cu cel al unor indivizi în viaţă. La Moscova, nu se dispunea în acea vreme de aparatura necesară şi atunci s-a apelat la Institutul de medicină legală de la Ministerul de Interne britanic. Osemintele au fost transportate în valiză, la Londra. Prima sarcină a fost de a stabili cu precizie sexul. Cu ajutorul unei tehnici noi, s-a stabilit cu precizie că era vorba, într-adevăr, de cinci femei şi patru bărbaţi. O analiză microsatelitară a cromozomilor ADN a permis să se stabilească legăturile de rudenie dintre persoane. S-a demonstrat astfel, fără tăgadă, că patru persoane nu sunt rude cu celelalte. Adică cei patru servitori. Aceeaşi analiză a arătat prezenţa a trei copii şi doi părinţi aparţinând aceleiaşi familii.

Pentru identificarea individuală nu exista decât o singură soluţie: compararea amprentelor genetice ale fiecărui schelet cu ale descendenţilor în viaţă. S-a studiat cu atenţie arborele genealogic şi a rezultat că prinţul Philip, soţul reginei Marii Britanii, Elisabeta I, nu era altul decât strănepotul ţarinei Alexandra, pe o filieră exclusiv maternă. Coincidenţa era extraordinară, întrucât metoda de care se dispunea consta în a compara ADN mitocondrial, care nu se moşteneşte decât de la mamă. Cu alte cuvinte, prinţul Philip era singura persoană în viaţă ce putea permite să o identifice pe ţarina Alexandra. S-au obţinut câteva picograme ADN în scheletul presupusei ţarine, de fapt câteva molecule. Era o cantitate suficientă pentru analiză. Cu un curier, a fost adus un eşantion de sânge de la ducele de Edinburgh. Rezultatul analizei era cel aşteptat: amprentele genetice ale prinţesei ţarine şi ale prinţului Philip erau identice. În concluzie, era vorba de Alexandra.

În privinţa ţarului, respectând regula liniei materne, nu s-au găsit în descendenţa Irinei, una din surorile ţarului, decât două persoane dornice să colaboreze, în schimbul anonimatului.

Una, contesa Seremetieva, era stră-strănepoata Irinei. Cealaltă persoană era un bărbat de sânge regal, foarte în vârstă. S-au comparat amprentele celor doi donatori. În pofida distanţei - la unul, cinci generaţii, la celălalt patru, care-i separă de un strămoş comun - codul lor era absolut identic. În schimb, a apărut pe

neașteptate o dificultate când s-a comparat codul lor genetic cu al presupusului țar. Din 8.000 de semne care compun ADN-ul, unul era diferit, unul singur. Nu se putea explica de ce. S-a presupus că este vorba de o mutație extrem de rară care a intervenit între timp. În acest fel, țarul a fost identificat cu o probabilitate de 99,9 la sută. Pentru o confirmare s-a apelat la o nouă probă. În 1891, cu ocazia unei călătorii în Japonia, în zona prefecturii Shiga, țarul Nicolae al II-lea a fost rănit cu o lovitură de sabie de un polițist și japonezii au conservat o batistă pătată cu sângele său. Din păcate, proba prelevată de pe batistă a fost foarte mică pentru a da vreun rezultat.

Dintre schelete lipseau cele ale țareviciului și al Anastasiei sau al Mariei, ele aveau vâsta și talia destul de asemănătoare. Există probabilitatea ca cei doi copii să fi supraviețuit masacrului. De aici și speculațiile legate de apariția, în Occident, a presupușilor descendenți, pe care i-am menționat.

Adevărul în afacerea mareșal Tukacevski

La începutul lunii iunie 1937, cetățenii sovietici aflau, cu surprindere, știrea că mareșalul Tukacevski, unul din principalii șefi ai Armatei roșii, idol al nomenclaturii bolșevice și erou al revoluției, copleșit până atunci de laude și onoruri, a fost arestat împreună cu alți generali și ofițeri, sub învinuirea de spionaj în slujba imperialismului mondial și acuzat de „infracțiune față de jurământul militar, trădare față de patrie, trădare față de URSS, trădare față de Armata roșie a muncitorilor și țăranilor." Tukacevski era cunoscut în țările occidentale ca fiind un militar strălucit, călătorind deseori la Londra și Paris. Nimic nu a lăsat să se prevadă acest eveniment ce va avea grave repercusiuni internaționale și, mai ales, asupra securității statului sovietic. Ce s-a întâmplat atunci? Stalin se afla la apogeul carierei sale. Cercetându-i biografia, istoricii se întreabă ce impulsuri maladive l-au determinat pe acesta să-și lichideze sistematic cei mai de seamă și apropiați colaboratori? Este de-acuma bine știut că prima grijă a unui conducător de partid și de stat comunist, ajuns la putere, a fost fără excepție neutralizarea adversarilor reali și potențiali, a foștilor tovarăși de luptă, îndepărtarea, prin orice mijloace, a tuturor celor ce i-ar fi putut știrbi, în vreun fel, autoritatea zeificată. Aceasta este una din regulile de fier ale totalitarismului comunist. În acest mod au procedat în țara noastră Gh. Gheorghiu-Dej și N. Ceaușescu, cu asemenea intervenții sângeroase s-a scris și istoria celorlalte țări cotropite de flagelul ideologiei bolșevice.

Este adevărat că între acești călăi ai omenirii, intoleranța și setea patologică de putere au cunoscut formele cele mai exacerbate în persoana lui Stalin, georgianul cu frunte îngustă și mustața stufoasă.

Ascensiunea lui Tukacevski

Stalin a început să-l urască pe Țukacevski încă din perioada războiului civil, când acesta reușise să se facă remarcat. În tainițile minții sale bolnave, acesta a fost pus încă de pe atunci pe lista neagră a celor ce trebuiau să fie exterminați.

Mihail Tukacevski s-a născut în 1893, în apropiere de Smolensk, într-o familie de mici nobili. Refuzând traiul boem al părintelui și rudelor sale, el s-a făcut remarcat din tinerețe, prin preocupări intelectuale, viață austeră și mai apoi, prin idei politice de orientare comunistă. Absolvă școala de cadeți și, în calitate de locotenent de gardă, ia parte activă pe fronturile primului război mondial. Nu împlinise 22 de ani în 1915, când a fost făcut prizonier de germani. Încearcă de trei ori să evadeze, dar în cele din urmă este închis în fortăreața de la Jungolstadt. În aprilie 1918, reușește să fugă și revine la Petrograd. Aderă la ideile revoluției bolșevice, se pune la dispoziția acesteia și acceptă un post la secțiunea militară a Comitetului executiv panrus al sovietelor. Se înscrie apoi în Partidul Comunist leninist și intră în atenția lui Vladimir Ilici Lenin. Este trimis să înfrunte contrarevoluția dezlănțuită de amiralul Colceak, de generalii Miller, Denikin și Wranghel. La 26 iulie 1918, la vârsta de numai 25 de ani, preia comanda Armatei I. După cum o vor dovedi evenimentele, Tukacevski nu era un comunist în adevăratul sens internaționalist, așa cum erau oamenii devotați lui Lenin. Era național-comunist în maniera tinerilor ofițeri aparținând regelui Carol al XVI-lea, care deveniseră iacobini și care, în 1792, vor trece la armata revoluționară pentru a-și dobândi galoanele de generali.

Galoanele sale și le va dobândi foarte repede, căci Armata roșie suferea de lipsă de cadre. S-a luptat cu cehoslovacii la Simbirsk, apoi cu armata generalului Colceak în Siberia, după aceea cu trupele lui Denikin. În cele din urmă, Tukacevski a fost singurul strateg al armatei care, în urma cavaleriei lui Budionâi, a mers împotriva Varșoviei.

Luptele din Polonia au constituit pentru el prilejul de a se ciocni, pentru prima oară, cu Stalin, care nu avea nici o idee de strategie. Stalin va fi făcut răspunzător de eșecul armatei sovietice în campania din Polonia, când s-a izbit de tactica concepută de generalul francez Weygang, aflat în fruntea statului major al lui Pilsudski.

Din acest stat major făceau parte și câțiva consilieri francezi conduși de generalul Henry, printre care și un oarecare căpitan Charles de Gaulle, venit voluntar în Polonia, pentru a-și recâștiga timpul pierdut în lagărele de prizonieri din Germania.

Tukacevski ia parte la luptele de pe frontul oriental, conduce Armata a 8-a pe frontul din sud, Armata a 5-a pe frontul oriental și Armata a 13-a pe frontul din Caucaz. În martie 1921 reprimă revolta din insula Krondstadt. Toate acestea îi deschid o strălucită carieră militară, politică și diplomatică. E numit pe rând, comandantul Academiei Militare și Șeful statului major al Armatei roșii. Este ridicat la gradul de mareșal.

Cu alte cuvinte, prin devotamentul și activa sa implicare în războiul civil, Tukacevski a adus o contribuție însemnată la introducerea urgiei comuniste pe pământul Sfintei Rusii. El devine erou popular, slăvit în poeme, citat prin ordin de zi și preamărit ca unul dintre ziditorii imperiului roșu. Toate acestea au fost de ajuns ca Stalin să întrevadă în el un potențial concurent primejdios. Trei motive, cu deosebire, potențează invidia și ura fiorosului dictator de mai târziu.

În 1920, în răstimpul războiului ruso-polonez, Tukacevski comanda frontul occidental, la est de Berezina, la frontierele Galiției. El obține o serie de succese răsunătoare, dar armata poloneză, organizată de o misiune franceză, condusă de de Gaulle, trece la contraofensivă și sovieticii bat în retragere. Tukacevski propune o urgentă intervenție pe frontul de sud-vest, în direcția Lublin, ca singura măsură capabilă pentru a contracara presiunea inamicului. De la momentul respectiv, conducerea armatei din această zonă aparținea lui Iosif Visarionovici, iar acesta din urmă refuză să dea curs propunerii. Dezastrul se produce și Stalin nu va uita niciodată grava umilință la care a fost supus.

În 1936, peste ani, dictatorul roșu izbutește, prin manevre diabolice, să aducă în fața plutonului de execuție pe Buharin, unul dintre adversarii săi cei mai de temut. Din partea armatei hotărârea sa este aprobată de Bulganin și Voroșilov, dar este contestată public de Iakir, Gamarnik, Tukacevski, Blücher și Yegorov. Un afront pe care, din nou, Stalin nu va putea să-l uite.

A fost o întâmplare faptul că Tukacevski și de Gaulle au fost tovarăși în închisoarea de la Jungolstadt? A mai fost o alta pentru că de Gaulle se simțea atras de un soi de socialism? De Gaulle știa faptul că, atunci când a sosit la Varșovia, îl avea în fața sa ca adversar pe Tukacevski? Și în dimineața în care membrii statului

major al lui Pilsudski au aflat cu bucurie că noaptea precedentă fusese semnat un acord cu ucrainienii lui Petliura împotriva roșilor, Charles de Gaulle a explodat de mânie: „Ce vom face într-o Europă balcanizată, fără o Rusie puternică, față de amenințarea pangermanismului?" După opinia sa, „noua ordine" instaurată de Lenin, convenea de minune popoarelor Rusiei și Franța trebuia să ajute Moscova pentru a stabili un echilibru atât de dorit și așteptat pe continentul european. Desigur, Charles de Gaulle nu era decât un căpitan la vremea respectivă. Și pentru că polonezii erau supărați, era mai important, înainte de orice, să fie dați afară din țara lor cei 200 000 de ruși cu care nu aveau ce face. După ce aripa dreaptă sovietică, aflată în debandadă, a jefuit cartierele Varșoviei, eșecul intervenției Armatei roșii s-a făcut simțit repede, căci Stalin, consilierul lui Budionâi, a refuzat să aducă rezervele în ajutorul grupului lui Tukacevski.

Adevăratul creator al Armatei roșii

Tukacevski a restabilit ordinea la Cronstadt în anul următor, apoi în 1922 a devenit comandantul șef al armatelor din vest. În 1925, era șeful statului major general, înlocuindu-l pe Frunze pe care Stalin, împreună cu Voroșilov, îl asasinaseră cu sprijinul medicilor, profitând de o operație la stomac pe care Frunze o respinsese, așa după cum reiese dintr-o scrisoare pe care i-o adresase soției sale. A fost necesară o supradoză de anestezic pentru a-l suprima pe acest strălucit ofițer ce-l deranja direct pe Stalin. Dar Stalin se temea de asemenea și de Tukacevski și a reușit, în cele din urmă, în 1930, să-l numească la conducerea Academiei Militare din Moscova, fără a-i mai încredința vreo funcție de comandă.

Prieten apropiat cu fratele lui Kuibîșev, cu Ordjonikidze și Kirov, Mihail Nicolaievici a profitat de fucțiile lor în Biroul Politic și în Consiliul Apărării, pentru a reveni în fruntea Statului Major General. Veritabilul creator al Armatei roșii, puternice și structurate din anul 1935, a fost Tukacevski, promovat mareșal la 42 de ani și, simultan, vicecomisar al Apărării, alături de mediocrul Kliment Voroșilov.

Ciocnirile cu Stalin nu au încetat între timp, cel puțin după anul 1931. Într-o notă (care nu a fost făcută cunoscută public decât abia în 1962), Tukacevski a solicitat o mai mare respectare a secretului

operațional. Or, comisarii politici ai armatelor se amestecau peste tot, vroind să cunoască totul, inclusiv problemele de ordin operațional, fapt care sporea riscurile unor scurgeri de informații! Mai mult, ei se opuneau unei teze a mareșalului, care suna astfel: „Adâncimea spatelui în epoca noastră, vulnerabilitatea din aer a lui impun organelor politice și statelor majore o întărire a muncii de organizare a spatelui și o organizare autonomă a apărării lor".

Tukacevski a obținut, nu după mult timp, numirea prietenului său, Ian Gamarnik, la direcția politică a armatei. Și din acest punct de vedere nu mai avea nici o problemă. În schimb, s-au ivit altele, începând cu anul 1932, atât Ordjonikidze și Kirov cât și Gamarnik și echipa pe care acesta și-o alesese au început să aibă probleme. Colectivizarea agriculturii, industrializarea forțată, deportările în masă, toate îi repugnau acestui ofițer de elită. Simțea cum de fiecare dată GPU, apoi NKVD-ul făceau apel la trupele sale. Mai mult, în 1935 în urma manevrelor impuse artileriei sovietice în regiunea militară a Leningradului, a constatat că era necesară efectuarea de verificări serioase a materialelor în cadrul uzinelor furnizoare, dat fiind că rezultatele pe teren erau catastrofale. Stalin vroia să încredințeze problema, ca de obicei, NKVD-ului. Tukacevski a criticat procedeul, subliniind că execuțiile dezordonate și arbitrare nu pot decât să agraveze situația în industrie și s-o priveze și mai mult de personal.

Tot opunându-se fostului seminarist, mic de statură și complexat, cu caracter de rândaș, acest fiu de ofițer aparținând nobilimii, înalt de statură, strălucitor de inteligență, drept și admirat de majoritatea ofițerilor, făcea un contrast izbitor și vizibil.

Asasinarea lui Kirov, în decembrie 1934, declinul progresiv al lui Ordjonikidze și Kuibîșev, l-au făcut pe tânărul mareșal să înțeleagă că, în scurt timp, instaurarea unei dictaturi nu va mai întâmpina nici o piedică. O ultimă confruntare a avut-o cu Stalin, în 1936. Secretarul general intenționa să-i ajute pe comuniștii spanioli în războiul civil ce făcea ravagii în peninsulă și, mai ales, să trimită acolo ofițeri de carieră și tehnică de luptă avansată. Mareșalul a preferat să trimită ofițeri de rezervă, fapt care comporta mai puține riscuri în cazul unei eventuale descoperiri a unor secrete sovietice de către serviciile de informații străine.

Și apoi Tukacevski avea relații strânse cu șefii serviciilor de informații ale armatei, fapt care i-a permis să ghicească jocul de fațadă dus de Stalin și înclinarea sa pentru o înțelegere cu Hitler.

Intervalul scurs în timpul anului 1936 a fost decisiv. Nu numai

din cauza războiului ce avea loc în Spania și a pactului germano-sovietic, dar datorită faptului că, de trei sau patru ani, mareșalul punea la punct un complot, vizând răsturnarea lui Stalin. În prealabil, vroia să obțină garanții în Occident față de intențiile Germaniei. Tukacevski nu știa că, la rândul său, Stalin se hotărâse să-l elimine și nu aștepta decât să se ivească prilejul.

În sfârșit, în ianuarie 1936, Tukacevski ia parte la funeraliile regelui George al V-lea al Marii Britanii și, mai apoi, la Paris, emisarul sovietic încearcă să câștige oficialitățile britanice și franceze pentru organizarea unui front comun împotriva Germaniei hitleriste, declanșarea celui de-al doilea război mondial fiind, după părerea sa, iminentă. Dar la ora respectivă, în apus, cum bine se știe, oficialitățile nutreau părerea că negocierile diplomatice sunt suficiente. La Moscova, Tukacevski ține un discurs incendiar în fața Sovietului Suprem, demonstrând, cu citate din *Mein Kampf*, că dictatorul nazist pregătește un cataclism mondial. Dar comite o gravă eroare, deoarece în Rusia bolșevică, Germania lui Hitler se bucura de o declarată simpatie. Stalin, el însuși, își exprimase deschis orientarea progermană, arătând că: „Atenția noastră se îndreaptă astăzi spre această țară... în care se petrece ceva real". Dar simpatia bolșevicilor față de nazism nu se manifestă doar strict sentimental. Într-o vreme în care Germaniei i se interzice, conform tratatului de la Versailles, să fabrice anumite tipuri de arme, Rusia își oferise teritoriul și fabricile pentru experimentele germane și construirea de tunuri și tancuri. Diviziile naziste se antrenează pe teritoriul sovietic, aici fiind verificată performanța noilor avioane și a noilor tancuri. Acest ajutor primit din partea Uniunii Sovietice – sunt de părere numeroși istorici – explică, în bună măsură, fantastica renaștere a mașinii de război germane, faptul că, într-un timp record, grație puternicii sale economii, germanii izbutesc să construiască avioane și blindate fără egal în lume la data respectivă. În această situație, intervenția lui Tukacevski se constituie într-o veritabilă provocare. Cu zâmbetul pe buze, Stalin decide să treacă la acțiune.

Complotul mareșalului

Tukacevski era un național-comunist. Dacă după opinia sa, primul termen îl comporta și pe cel de-al doilea, prin vocația sa

nu era ostil regimului sovietic. El aprecia foarte simplu că trebuie să se termine cu dictatura arbitrară a unui om fără scrupule și să se instaureze un fel de socialism uman, care va aduce și consfinți dreptatea în URSS și, totodată, pacea în exterior. Acest mare ofițer sovietic se afla aproximativ în aceeași situație ca ofițerii germani ai Wehrmachtului și Abwehrului. Aceștia, din naționalism, l-au acceptat pe Hitler, dar curând și-au dat seama de gagul politico-polițienesc pus în mișcare de acesta. Ei au vrut atunci să-l elimine. Au căutat în Occident garanții, căci erau ostili național-socialismului și nu vroiau răul patriei lor.

Se petrecea exact același lucru acum cu Tukacevski, care avusese de a face cu un mare număr de ofițeri germani, după 1922, în vreme ce Berlinul își reconstruia în URSS o armată și tehnică de luptă interzise prin condițiile impuse de armistițiu și tratatul de pace din 1918-1919.

În acest climat, a izbucnit din senin o imensă provocare, în care își vor găsi conjugate ura birocraților și polițiștilor lui Stalin față de corpul ofițeresc al Armatei roșii și cea a birocraților și polițiștilor lui Hitler pentru elita ofițerească a Wehrmachtului și a Abwehrului.

Tukacevski nu avea nici o îndoială și în 1934-1936 punea la punct, împreună cu Ian Gamarnik, complotul ce trebuia să-l elimine pe Stalin și banda sa, dar să mențină regimul sovietic. Grație mărturiei depuse de istoricul rus M. Svetlanin, făcută în 1957, au putut fi reconstituite evenimentele ce au avut loc.

Conjurații vehiculau două concepții privitoare la organizarea loviturii de stat, avându-l în centru pe Tukacevski și Gamarnik și personaje mai puțin cunoscute ca Krutov, Sangurski, P. Belov, B. Seboldaiev și alții.

Tukacevski, împreună cu tinerii generali care îl înconjurau elaboraseră un plan „A" ce avea în vedere un puci fulger la Kremlin și care viza eliminarea Biroului Politic stalinist. Simultan, trebuia cât se poate de repede să se pună mâna pe mașina guvernamentală din provincie și să sugrume rezistența ce nu va întârzia să se manifeste din partea NKVD-ului. Nimeni nu-și imagina că populația va susține, cu adevărat, o lovitură ce va înlocui un grup bolșevic cu un altul.

Lui Svetlanin, unul dintre membrii complotiști, îi declarase: „Nu e nici o îndoială că, după ani lungi de subjugare de către aparatul guvernamental, populația se va plasa într-o postură de prudentă expectativă. Privirile nu se vor întoarce către Moscova, dar către ușile postului cel mai apropiat de miliție, NKVD, sau comitet

de partid. Trebuie să ținem seama de o eventuală rezistență a poporului față de lovitura noastră de stat, căci masele se vor teme de valul inevitabil și sângeros al repesaliilor, dacă din întâmplare vom pierde partida...".

Conjurații militari au vrut cu orice preț să evite declanșarea unor pasiuni populare. Chiar dacă vor câștiga, în această ipoteză, ranchiuna și ura, îndelungat zăgăzuite, nu vor întârzia să se elibereze. Au stabilit un program de reforme imediate, toți fiind de acord ca civililor angrenați în complot și persoanelor vizate să li se încredințeze posturi de conducere.

Planul „A" și planul „B"

Pentru a împiedica paralizia ce ar decurge în urma unei suspiciuni generale, la anunțarea loviturii de stat, centrul complotului prevăzuse puncte de sprijin pe întreg teritoriul. Acestea vor țâșni brusc, ca ciupercile, proclamându-și solidaritatea cu complotiștii din Moscova într-o astfel de manieră, încât să constrângă aparatul guvernamental și al sovietelor să cedeze, iar între timp se va proceda la eliminarea polițiștilor și a oamenilor lor de încredere.

Printre conducătorii conjurației raliați la Planul „A" figurau, în 1936: generalul de armată I. P. Belov, șeful regiunii militare a Leningradului și prietenii săi din sovietul regional, statele majore clandestine constituite, de exemplu, la Kaliningrad, în jurul lui D. Mihailov, la Tula, în jurul lui Sedlenikov, la Smolensk, în jurul lui A. M. Rumiantev. Mai erau unele asemănătoare în regiunile Volga, Ural, Siberia și în unele districte din regiunea Moscova.

Ian Gamarnik a propus la scurt timp o altă concepție, sau cum mai era denumită: Planul „B". Acesta părea mai judicios de luat în seamă, prin izbucnirea simultană a unor revolte în republici, regiuni și teritoriile URSS-ului, în vreme ce o fracțiune a complo- tului nu va izbi în Moscova decât în momentul cel mai neașteptat, când autoritatea centrală va decide să pună în aplicare planul de contraatac.

După discuții aprinse, Tukacevski și Gamarnik au căzut de acord asupra unei variante comune, bazate pe planurile celor doi, în combinație cu Kiev, Minsk, Habarovsk, Rostov pe Don și anume, ca în toate aceste orașe să se constituie centre majore ale insurecției. După M. Svetlanin, unul dintre cei mai activi conjurați și cei mai

eficienți, în acel moment era Boris Seboldaiev, secretarul comitetului regional din Rostov, care în 1932 participase alături de Kaganovici la deportarea țăranilor din Caucazul septentrional. Fără îndoială, Seboldaiev, patru ani mai târziu, va face să curgă sânge și lacrimi...

Până în primăvara lui 1936, aparatul central al partidului, cabinetul lui Stalin au ignorat total ce se pusese la cale, precum și faptul că, în final, armata din Extremul Orient al cărui statut era special și se bucura de o autonomie reală, a devenit aripa mobilă a complotului pus în mișcare. Diverse informații privitoare la o amenințare japoneză din ce în ce mai sigură la frontierele asiatice ale URSS au făcut să fie dislocați peste 800 000 de soldați, puși sub comanda unuia dintre cei cinci mareșali, și anume V. K. Bluchner.

Drama se va țese pe două planuri în spatele lui Tukacevski și a lui Gamarnik. Stalin l-a însărcinat pe mareșal să-l repezinte la funeraliile lui George al V-lea, pe data de 20 ianuarie 1936, fapt care l-a determinat pe Tukacevski să creadă că este agreat la Kremlin. Voiajul a fost, pentru mareșal, de o extremă importanță. El a vrut să profite pentru a sonda mediile politice și militare din Marea Britanie și Franța, privitor la amenințarea germană care apăsa tot mai greu asupra Europei.

Oficialilor britanici și francezi pe care i-a întâlnit, Tukacevski le-a pledat cu vehemență că URSS este gata să execute promisiunile privitor la clauzele de alianță cu Praga, în ipoteza în care Hitler se va decide să ia cu forța Sudeții și să prelungească acest ajutor Cehoslovaciei, printr-o acțiune conjugată cu a aliaților occidentali. Tukacevski a mai lăsat să se înțeleagă unuia dintre interlocutorii săi britanici că este posibil ca lucrurile să se schimbe în URSS, căci o parte dintre membrii partidului nu sunt de acord cu Stalin și concepțiile acestuia, așa după cum se crede în străinătate.

Cufundați într-un pacifism care nu avea egal decât în pacifismul și antimilitarismul care se manifesta în Franța la acea vreme, britanicii nu au reacționat decât cu curtoazie, chiar fără să observe riscurile pe care și le luase Tukacevski, care sugera o înțelegere și poate chiar o acțiune concertată față de Berlin, atunci când făcea aluzie la situația internă sovietică.

Mai înainte de a se reîntoarce la Moscova, mareșalul s-a oprit și la Paris, unde de două ori s-a întreținut cu generalul Gamelin. Vizita sa este menționată în cronica mondenă a zilei, fără comentarii

din partea statului major francez, ale cărui servicii de informații făceau față cu greu cererilor.

Tukacevski ia legătura cu vechii săi tovarăși de la Fortul IX din Jungolstadt. Această filieră posibilă, mai intimă, nu i-a oferit, din păcate, decât un modest banchet, la Laure. Se toastează și se termină seara în Montmartre, crezându-se cu 21 de ani mai tineri toți cei de față. Comunismul, milioanele de oameni închiși în lagăre, poate chiar războiul, ce importanță mai prezintă toate acestea! Singuri, extremiștii de dreapta, nostalgicii războiului pot să se mai gândească la așa ceva. În orice caz, nu este prima sau a doua oară când un mareșal al URSS, având în spatele lui un corp de ofițeri credincioși, se plimbă liber în Occident, fără comisar politic care să-i cenzureze cele mai mici afirmații. Căci generalul Ventov, care îl însoțește pe Tukacevski, îi este devotat acestuia cu trup și suflet.

Nu va mai fi niciodată un „pe curând..."

Mareșalul Tukacevski se temea așa de puțin că îl poate paște vreo primejdie, încât cu prilejul unei recepții date de generalul Gamelin, în ajunul reîntoarcerii sale în URSS, atunci când ministrul Anatole de Monzie îl întreabă:

„Când credeți că veți mai veni printre noi?"

Mareșalul răspunde fără să ezite:

„Anul viitor, la Expoziția internațională. În orice caz, în principiu, va trebui să reprezint țara mea la încoronarea lui Eduard al VIII-lea. Deci, pe curând...".

Dar nu va fi niciodată acest „pe curând...".

Împreună cu câinele său de pază, Ejov, șeful NKVD-ului, Stalin, urzește un plan sinistru. El hotărăște ca dovezile privind infidelitatea lui Tukacevski să sosească din străinătate. Ca urmare, un agent sovietic debarcă la Paris și intră în legătură cu generalul dizident - în aparență - Skoblin.

În întâmpinarea dorinței lui Stalin, care parcă i-a ghicit gândurile și planurile lui Tukacevski, va veni urzeala ce va fi pusă la cale de Reinhard Heydrich, șeful SD-ului, cel mai puternic compartiment secret al SS-ului. Dar să urmărim faptele în derularea lor.

Natural, agenții Abwehrului din Franța au urmărit cu atenție

venirile și plecările lui Tukacevski. În rapoartele lor subliniau că nimic pozitiv nu a rezultat din cadrul conversațiilor avute. Alte personaje au înțeles imediat ce profit ar putea avea de pe urma situației create. Reinhard Heydrich a primit, la câteva săptămâni mai târziu, un raport din partea lui Nicolae Skoblin, informatorul din Paris nr. 1 al SD-ului pe care îl conducea Heydrich. De mai bine de un an, Heydrich se interesa având iscoade în rândul emigranților și transfugilor ruși din Germania, Iugoslavia, Italia și Franța. Unul dintre agenții săi l-a recrutat pe Skoblin. S-a constatat repede că acest fost general alb, de circa patruzeci de ani, soțul unei foste dansatoare cunoscute, Plevitskaia, se află în posesia de informații de prima mână, referitor la ce se petrece în URSS. O anchetă a dovedit imediat că soția sa și el lucrau, în realitate, pentru serviciile externe ale NKVD-ului, după ce debutase mai întâi sub conducerea rețelelor de informații ale Kominternului.

Dar acestea puțin contează. Agenții dubli își au utilitatea lor, mai ales când se știe că acționează pe două fronturi. Or, la începutul toamnei lui 1936, Nicolae Skoblin, venit la Berlin, l-a asigurat pe Heydrich că Tukacevski plănuia un complot împotriva lui Stalin. Dar britanicii și francezii nu au înțeles nimic din aluziile mareșalului. Skoblin, care cunoștea mentalitatea și modul de a acționa al compatrioților săi, nu se înșela. Și astfel, în întâmpinarea intențiilor lui Stalin, au venit mașinațiunile SD-ului, fără ca Stalin să gândească că uneltirile sale aveau în realitate o bază reală. Heydrich i-a vorbit lui Himmler, apoi lui Hitler. Raționând asupra posibilității și consecințelor acestui complot, Hitler la început a ezitat: trebuia să-l lase să acționeze, sau chiar să-l susțină pe Tukacevski contra lui Stalin, sau din contră, să-l avertizeze pe Stalin și să provoace un manej în armata sovietică încât Germaniei să nu-i mai fie teamă de URSS o bună bucată de vreme?

Pentru Heydrich, alegerea era făcută: mai curând Stalin și dictatura sa politică, cu care eventual s-ar putea cădea la învoială, decât o clică de mareșali și de generali la putere în URSS. Heydrich, ofițer ratat de marină și retrimis la arma sa, a fost recuperat de SS-iști; el nu va înceta ani de zile să se răzbune pentru trecutul său, descărcându-și năduful de fiecare dată când putea, pe ofițerii Wehrmachtului și ai Abwehrului. De altfel, acești ofițeri erau ostili SS-ului și el o știa foarte bine. Ei erau de aceeași rasă ca și congenitalii lor ruși, ostili partidului și polițiștilor care îl slujeau. Foarte mulți l-au cunoscut pe Tukacevski personal, sau prin reprezentanții săi, cum ar fi generalul Spalcke, însărcinat al secției

„armate străine" al Ministerului de Război, sau generalul Kostring, pe vremea aceea atașat militar la Moscova. Cine știa dacă acești militari aparținând ambelor tabere nu pregăteau ceva în comun? Și dacă era fals, pentru ce nu-i puteau înțelege pe unii și pe alții și, în final, să-l convingă pe Hitler că Tukacevski pregătea un război preventiv contra Germaniei și că Abwehrul nu era capabil să-l avertizeze?

Heydrich avea în cale un obstacol de marcă: amiralul Canaris, șeful Abwehrului, naționalist, dar antinazist și care cunoștea foarte bine trecutul, comportamentul și ambițiile lui Heydrich, care fusese subordonatul său în marină. Acesta din urmă, în cursul unei promenade călare în comun, și-a prezentat informațiile pe care le deținea de la Skoblin și a încercat să obțină de la Canaris documente și corespondența din perioada tratatului de la Rapallo, sub pretext de a căuta informații complementare în privința lui Tukacevski și a complicilor săi posibili.

Canaris i-a prezentat o mașinație tenebroasă, iar Heydrich, șiret, nu a mai insistat. El avea în subordinea sa pe generalul S. S. Herman Behrens, tehnician în falsuri și S. S. Alfred Naujocks, acela care-l manipula pe generalul emigrant și agent dublu, Skoblin. Himmler, Hitler și Martin Bormann erau singurii la curent cu „montajul" imaginat de Heydrich.

SD-ul german teleghidat de Moscova

Nicolae Skoblin acceptă oferta (bine plătită) și, în decembrie 1936, la hotelul „Adlon" din Berlin, izbutește să intre în legătură cu Reinhard Heydrich, șeful SD, cel mai puternic compartiment al serviciului secret al SS. Emigrantul rus aduce dovezile unei conjurații neașteptate: mareșalul Tukacevski se află în legături secrete cu comandamentul armatei germane pentru ca, împreună cu acesta, să determine atât o revoltă împotriva führerului, cât și împotriva orânduirii sovietice. Heydrich înghite momeala chiar dacă adjunctul său, căpitanul Erich Jahnke, îi atrage atenția că toată afacerea pare pornită de la Moscova. La 24 decembrie, împreună cu șeful său Himmler, Heydrich se află în cancelaria lui Hitler. La discuție mai participă Rudolph Hess și Martin Bormann. Șeful SD își anunță superiorii că a sosit momentul pentru a se aplica o lovitură de moarte conducerii armatei sovietice. Prin întocmirea unui dosar capabil să ateste vinovăția lui Tukacevski, dosar care să ajungă în

mâinile lui Stalin, Armata roșie va cunoaște o veritabilă baie de sânge. Hitler stă pe gânduri, dar în cele din urmă acceptă propunerea. Walter Schellenberg, fostul șef al contraspionajului german, notează acest moment în memoriile sale, apreciind planul lui Heydrich ca pe „una din cele mai fatale decizii ale timpului nostru".

Plastografii savante

Mihail Tukacevski a purtat, într-adevăr, corespondență cu generalii germani. Este vorba însă numai de scrisori de curtoazie, neutre, ce fuseseră adresate unor ofițeri superiori nemți, pe care i-a cunoscut la vremea când armata Reichului efectua manevre militare pe teritoriul sovietic. Scrisorile se aflau în arhiva Wehrmachtului, de unde un oarecare Gert Grothe izbutește să le sustragă. Apoi intră pe filieră Franz Putzig cu o experiență de 30 de ani în meseria de plastograf. Acesta reușește să imite atât de perfect scrisul și semnătura lui Tukacevski, încât nimeni nu poate observa că este vorba de o abilă plastografie. Hârtia, antetul, totul indica apartenența scrisorii compromițătoare mareșalului sovietic. Dosarul este completat cu o notă adresată de Canaris lui Adolf Hitler, prin care este rezumat complotul mareșalului sovietic. S-a fabricat deopotrivă și răspunsul lui Hitler, manuscrisul fiind de data aceasta semnat în original chiar de către Führer. În dosar a mai fost introdusă o notă din partea lui Bormann către Heydrich, prin care acesta din urmă este atenționat să supravegheze de aproape activitatea unor militari germani implicați în colaborare cu sovieticii. La cele 32 de pagini a mai fost adăugată o fotografie, reprezentându-l pe Troțki, înconjurat de înalți funcționari germani.

Toate acestea, la indicația lui Heydrich au fost fotocopiate cu un aparat Leica la o sursă slabă de lumină, pentru a da impresia că spionul a acționat în grabă și în condiții nu tocmai prielnice. Mai rămânea ca documentele compormițătoare să ajungă pe masa lui Stalin, dar nu oricum, ci prin terțe persoane.

Mașina infernală

Reapare în scenă generalul Skoblin. La Geneva, acesta ia legătura cu un anume Nemaikov, șef al unui birou de informații

cehoslovac. Îi vorbește acestuia despre „complotul" pus la cale de Tukacevski împreună cu partizanii troțkiști și ofițeri superiori din armata germană. În același timp, un alt colaborator al generalului Skoblin, Nikolai Alexiev, emisar al NKVD, este capturat de poliția franceză, în timp ce încerca să fure planurile unui submarin francez. Depozițiile acestuia fac referire și la mareșalul Tukacevski, informațiile fiind identice cu cele furnizate de Skoblin lui Nemaikov. Numai că, de data aceasta, veștile ajung și la urechile socialistului Leon Blum care se grăbește să le transmită prietenului său, președintele Eduard Beneș. Acesta din urmă, lesne de înțeles, primește și informațiile deținute de funcționarul său din Geneva.

La data respectivă, președintele Cehoslovaciei cultiva cu asiduitate relații de prietenie cu URSS și mareșalul Stalin, considerând că numai o asemenea politică putea contracara poftele expansioniste ale colosului din răsărit. În ce măsură prudența, teama sau interesele de stat pot scuza delațiunea lui Beneș? Istoria își va spune cuvântul. Un lucru este sigur: Heydrich și colaboratorii lui au intuit cu precizie slăbiciunile demnitarului ceh și s-au slujit cu măiestrie de ele.

În legătură cu modul în care dosarul a ajuns în mâna serviciilor secrete sovietice, lucrurile nu sunt îndeajuns clarificate. După memoriile amintitului Schellenberg, documentele au fost predate unui agent sovietic, de îndată ce Beneș le-a dat la iveală printr-o scrisoare adresată lui Stalin. După o altă versiune mai veridică, cea a agentului nazist Naujocks, emisarul moscovit a sosit prin filiera cehă. El s-ar fi prezentat chiar în biroul lui Naujocks și i-ar fi cerut, contra cost, fotocopierea mărturiilor incriminatorii. Tranzacția ar fi avut loc în stația de metro de la Kurtfürstendamm, trimisul Moscovei primind fotocopiile contra sumei de 50 000 de mărci. După Schellenberg, sovieticii ar fi plătit trei milioane de ruble-aur, bancnote pe care SD-ul a trebuit să le ardă, deoarece s-a constatat că purtau însemne discrete, deci folosirea lor pe teritoriul sovietic ar fi dus la capturarea spionilor germani.

Filiera cehă

Behrens, expert, printre altele, în problema rusă, a reunit într-un dosar totul despre Tukacevski. Apoi a contribuit la jefuirea unui post de arhive, aparținând Wehrmachtului și a reușit să sustragă documente și corespondență din perioada 1922-1928. Parafa lui

Tukacevski figura pe cea mai mare parte dintre ele. A fost suficient să se plăsmuiască un dosar mai recent, trecând datele și redactând corespondența compromițătoare. Totul trebuia să constituie un dosar de vreo 50 de pagini și scrisori, memorandumuri, note presupuse de a proveni de la un raport de anchetă privitor la legăturile actuale și secrete între înaltul comandament german și cel al Armatei roșii. Existau acolo și înregistrări ale conversațiilor telefonice, clișee de scrisori ale lui Tukacevski, în persoană, care se refereau la întreținerile și corespondența sa anterioară. În fine, diverse documente denumeau mai mulți mareșali și generali sau colonei, partizani al lui Tukacevski. Totul era prezentat sub forma unui dosar complet, având o notiță însoțitoare pe care era semnătura lui Canaris și având destinația lui Hitler, cu propunerea efectuării unor contracte mai strânse între ofițerii celor două armate.

Va fi suficient după aceea ca un agent dublu, forțat de nevoia de bani, să ofere dosarul serviciilor sovietice. Acest agent a fost Naujocks. Curioasă coincidență: când în aprilie 1937, Heydrich și Behrens au pus la treabă în Berlin un gravor și doi spioni sovietici, recent arestați, pentru a realiza o serie de falsuri sub protecția serviciilor lui Heydrich, acesta i-a înrolat imediat, date fiind cunoștințele lor în fabricarea de documente false. Ei au fost gata la sfârșitul lunii aprilie 1937. Aceștia au confecționat două dosare ce se completau unul pe celălalt. Se punea acum problema conceperii filierei de transmitere a dosarului lui Stalin cu certitudinea că documentele vor poposi, în final, în biroul georgianului și nu în cele ale serviciilor de informații ale Armatei roșii, cu riscul, în final, de a-l alerta pe Tukacevski.

După opinia lui Wilhelm Hoetl, pe atunci șeful secției „Sud-Est" a SD-ului, generalul Behrens a plecat el însuși sub un nume fals la Praga pentru o întrevedere cu un membru al statului-major cehoslovac, cunoscut prin relațiile sale cu serviciile NKVD-ului. Dar filiera părea prea nesigură lui Heydrich, care în cele din urmă, a și oprit-o.

Vom face în această privință următoarea dezvăluire: unul din dosare a ajuns în mâinile colonelului Simon Drgath, recent numit atașat militar cehoslovac la Paris, care l-a făcut să parvină imediat președintelui cehoslovac Beneș. Cum toate piesele indicau că Tukacevki s-a făcut vinovat de înțelegere cu Wehrmachtul și pregătea măsurile de instaurare a unei dictaturi militare în URSS, ne imaginăm ce panică domnea la statul major din Praga, printre

cei cinci ofițeri superiori puși la curent cu această afacere. Unul dintre ei a examinat mai îndeaproape lucrurile. Era vorba de generalul Sergiu Voiciekovski, de origină rusă, care în 1918–1919 luptase în rândurile armatei cehoslovace, conduse de generalul Gadja, împotriva diviziilor roșii în Siberia. După părerea sa, aceste documente erau contrafăcute. El îl cunoștea foarte bine pe Tukacevski. Nu credea o clipă că mareșalul, chiar dacă era ostil lui Stalin, ceea ce era foarte posibil, ar accepta să colaboreze cu Berlinul.

Obiecțiile sale nu l-au impresionat pe Beneș, care era dornic cu orice preț să-i fie pe placul lui Stalin și care l-a însărcinat pe ambasadorul său la Moscova, Zdenek Fierlinger, să-i înmâneze lui Stalin piesele dosarului din partea sa. În același timp, Beneș l-a avertizat pe Leon Blum, la Paris, prin intermediul secretarului său personal, M. Opocensky.

În momentul în care Stalin primea o parte din dosarul lui Tukacevski via Praga, Stalin nu-și pierdea vremea. Natural că Heydrich avertizase centrul moscovit încă de la începutul operației. Încă din luna decembrie 1936, informații circulau prin grija sa în direcția Genevei, unde funcționa un birou particular specializat în procurarea de informații mai mult, sau mai puțin confidențiale, servind la alimentarea noii campanii psihologice. Trotkiștii emigrați aveau acorduri cu serviciile secrete germane, împotriva URSS; ei își aveau antenele la Praga, unde agenții lor se pregăteau să saboteze industria de armament cehoslovacă; Karl Radek a profitat de misiunile secrete în străinătate în ultima vreme, pentru a complota cu germanii împotriva URSS. Radek era un prieten al lui Tukacevski. Deci...

Eșalonarea scurgerii de informații s-a terminat la sfârșitul lunii aprilie 1937, când deja Praga avea un dosar și când partea a doua a acestuia pleca de la Berlin către Moscova, în condiții pe care le vom relata. Herman Behrens a luat personal legătura la Berlin cu un funcționar sovietic de la ambasadă, agent al NKVD-ului în capitala germană. Behrens i-a spus că ar fi posibil să furnizeze Kremlinului o documentație de prima mână, din care reiese, fără nici o umbră de îndoială că se pune la cale un complot împotriva lui Stalin.

Patruzeci și opt de ore după această întrevedere, omul NKVD-ului a luat avionul Berlin–Moscova. El aducea cu sine trei personaje, dintre care unul era abilitat de Stalin în persoană pentru

a purta negocieri. Are loc o nouă întrevedere cu Behrens, care aduce dosarul roșu însoțit de doi prieteni. Unul dintre aceștia era Heydrich în persoană. Celălalt – după unele surse rămase neidentificate – ar fi fost Nicolae Skoblin.

În fața SS-iștilor se afla Lev Z. Meklis în persoană, flancat de vechiul călău de la Odesa, Leningrad și Moscova, L. M. Zavoski și I. A. Zelinski, comisar de clasa a doua a NKVD-ului. Ultimii doi vor fi executați în martie 1938, unsprezece luni mai târziu, căci lui Meklis nu-i plăcea să lase urme, nici martori în urma sa.

Documentele aduse de Behrens au fost examinate cu grijă. Odată, sau de două ori Zelinski și-a ridicat privirea: unele piese i se păreau bizare. Dar Meklis era satisfăcut. Schimbul de pachete va avea loc a doua zi la aceeași oră, în același loc: dosarul roșu contra trei milioane de ruble. În aceeași noapte, Hitler a fost informat telefonic de către Heydrich despre isprava făcută.

Șeful SD-ului nu se îndoia – se credea a fi foarte șiret – că rublele puteau fi false. De fapt, patru ani mai târziu, după ruptura germano-sovietică, când agenții germani au fost parașutați în URSS cu o parte din banii dați atunci, ei au fost imediat arestați și demascați, grație rublelor obținute în schimbul dosarului roșu.

Dizgrația și arestarea lui Tukacevski

La acea vreme, armata număra în jur de 1600000 de oameni la care se adăugau 70000 de ofițeri dublați de 17000 de comisari politici. Aceștia din urmă erau controlați ca și alții, nu numai de unitățile speciale al NKVD-ului din armată – a căror sarcină era de a cenzura scrisorile și a controla consumul muniției – în școli, cazărmi și unități mai mari de un batalion, ci și de rețele de informatori secreți, infiltrați în corpul ofițerilor și subofițerilor. Va fi ușor să se scoată dosarele foștilor sau cele recent întocmite, pentru a se curăța armata în totalitatea ei, după ce au fost eliminați Tukacevski și prietenii acestuia, începând cu Ian Gamarnik, al cărui rol era să denunțe orice opoziție militară împotriva lui Stalin.

Pentru a se face față oricărei tentative disperate de insurecție, NKVD-ul a pus în stare de alarmă, sub comandamentul propriului său stat major, circa 160 000 de oameni înarmați până în dinți, repartizați în divizii de infanterie, blindate și grupe de aviație.

În aprilie 1937, Stalin a examinat dosarele aduse de la Praga și Berlin. Fără a-și dezvălui motivele, el l-a destituit brusc pe Tukacevski din funcția de vicecomisar al Apărării și a anulat călătoria, pe care acesta trebuia s-o efectueze la Londra și Paris în luna mai. În luna următoare, Tukacevski și-a pierdut postul de șef de stat major general, sub pretextul că i se va încredința regiunea militară Volga, care lăsa de dorit din punct de vedere disciplinar. Stalin a restabilit atunci dubla comandă: nici un ordin nu era valabil, dacă nu era contrasemnat la eșalonul superior, de comisarul politic respectiv.

Această decizie a intervenit în momentul în care Tukacevski va lua în mână direcția de la Kuibîșev. Tocmai ieșea din casă, când a sunat telefonul: „Sunteți în primejdie de moarte. Plecați imediat. Fugiți". După care necunoscutul de la celălalt capăt al firului a închis. Mareșalul s-a temut că ar fi vorba de o provocare. Împreună cu soția sa, ca și cum nu ar fi știut nimic, a plecat în seara zilei de 30 mai în întâmpinarea destinului. La reîntoarcere, dis-de-dimineață, un curier a venit și i-a transmis mesajul să se prezinte cât se poate de repede la sediul comitetului regional al partidului. Soția l-a părăsit în gara Kuibîșev și a mers la hotel, unde li se rezervase o cameră. Ea nu-l va mai revedea niciodată...

Sinuciderea lui Gamarnik

În aceași zi de mai 1937, Ian Borisovici Gamarnik zăcea în pat, pradă unei crize grave de diabet. A sunat cineva la ușă. Soția sa, Bliuna Savlevna a mers să deschidă. Era mareșalul V. K. Blücher însoțit de A. S. Bulin, unul dintre adjutanții lui Gamarnik din direcția politică a armatei. Ei l-au informat pe Gamarnik despre arestarea, în aceeași dimineață, a generalului Ion Yakir, unul dintre cei mai buni prieteni ai săi. Apoi au urmat câteva cuvinte pe care Bliuna nu le-a înțeles și cei doi au plecat tot așa de repede după cum veniseră.

Câteva minute mai târziu, din nou sună suneria. Bliuna deschide, plină de teamă. Câțiva oameni dau buzna și o îmbrâncesc: sunt ofițeri ai NKVD-ului, unul taie firul telefonului. În culoarul apartamentului se aude un foc de revolver. Toți aleargă în camera lui Gamarnik. Prea târziu. Directorul politic al armatei se sinucisese. Soția i-a fost arestată la câteva zile după incinerarea bărbatului,

împreună cu o prietenă intimă, Helena Sokolovskaia, o veche luptătoare în clandestinitate de la Odesa. Amândouă au fost împușcate în octombrie 1941, în același timp cu soția lui Tukacevski, Uborevici și Kork, generalul comandant al Academiei Frunze.

Vânătoarea ofițerilor începe

În ajunul zilei de 30 mai, generalul Iakir se afla la vila sa din Sviatochino, în apropiere de Kiev. Voroșilov l-a chemat la telefon: «Vă rog să veniți imediat la Moscova, să luați parte la ședința Consiliului Apărării. Luați trenul de mâine dimineață!»

A doua zi, pe 31 mai, abia s-a urcat în trenul de Kiev-Moscova, că zece polițiști în uniforma NKVD-ului au dat buzna în compartimentul în care se afla Iakir. Generalul a fost arestat.

Pe drum, Ion Iakir a scris o scrisoare lui Stalin sub privirea atentă a paznicilor săi. El își reafirma loialitatea față de partid și stat. Pe marginea scrisorii, regăsită rătăcită într-un dosar după moartea lui Stalin, secretarul general scrisese: „Cretin și prostituat". Dedesubt, Kliment Voroșilov a adăugat: „Definiție corectă". Lazăr Kaganovici, al treilea destinatar al dosarului unde figura scrisoarea, a menționat, la rândul său, cuvintele: „Pentru acest trădător, este o singură pedeapsă: pedeapsa capitală!".

A început vânătoarea ofițerilor în zilele de 30 și 31 mai, în toată țara. Ea a vizat, în trei zile, într-un prim val, o sută dintre cele mai mari grade ale armatei și direcției politice. Căderea nu s-a datorat vreunei trădări din partea conjuraților, ci din inițiativele conjugate a naziștilor SD-ului și a oamenilor de încredere ai lui Stalin, totul bazându-se pe afirmațiile lui Skoblin. Cea mai mare parte a conjuraților se așteptau așa de puțin la o asemenea întorsătură, încât G. Osepian, adjunctul lui Gamarnik, colegul lui A. S. Bulin, i-a spus soției, atunci când NKVD-ul venise la el: „Nu te teme, mă întorc repede!"

Nina Evghenievna Tukacevski, soția mareșalului, s-a întors la Moscova în ziua de 2 iunie. Pe 3 iunie, un funcționar al lui Iejov i-a adus un bilet de la soțul ei: „Iubita mea Ninocika, te rog dă-ne pentru Ion și mine, o prăjitură cu mere".

La 4 iunie, același funcționar a venit după plăcinta cu mere. Aceasta îi va aduce ultima bucurie aceluia care, în seara de 11 iunie 1937, va muri în fața plutonului de execuție. Căci sub conducerea

lui Mihail Frinski, prim-adjunctul lui Nicolae Iejov, Kuptcikin și Chorokhe, șefii secțiunii speciale a NKVD-ului, controlat de o comisie specială, al cărei executor direct era Lev Meklis, va doborî, cu un foc de revolver, pe mareșal și șapte dintre cei mai străluciți ofițeri ai Armatei roșii. Ofițerii din eșaloanele inferioare au rămas în închisori. Lor li se vor adăuga, în luna următoare, 35 000 de ofițeri, fără a mai pune la socoteală complicii: subofițeri, familii, cunoscuți. Fără a mai număra șapte sau opt adjuncți ai lui Henri Iagoda, care și el, la rândul său, nu mai avea decât nouă luni de trăit până ce va fi împușcat.

Conform articolului 58-1-B

Dacă Vîșinski conta pe faptul că va oferi, cu prilejul procesului lui Tukacevski și a tovarășilor acestuia, un spectacol grandios, s-a înșelat. Stalin a ordonat o judecare rapidă și cu ușile închise, temându-se ca un proces public să nu permită generalilor să-și exprime ce gândesc despre el și sistemul său de guvernare.

Ședința s-a deschis la 11 iunie 1937 la orele 11 dimineața, sub președinția judecătorului militar Ultrich, asistat de trei mareșali: Dubionîi, Alexandru Iegorov și Sapocinikov, noul șef de stat major general și de generalii Alksins, Bielov, Dybenko, Kachirin și Goriacev. Kliment Voroșilov a dat lectură concluziilor redactate cu câteva zile în urmă de către Consiliul de Război. Zece ore mai târziu, Andrei Vîșinski și-a pronunțat rechizitoriul, în 20 de minute, și a cerut, în final, degradarea și aplicarea pedepsei supreme, pentru cei opt acuzați.

Ce putea gândi mareșalul Blücher în timpul acestei ședințe, în timp ce în fața lui se afla vechiul său tovarăș Tukacevski? Căci Stalin i-a cerut lui Blücher să comande personal plutonul de execuție. Rănit grav în momentul arestării sale la Kuibîșev, căci își îndreptase revolverul împotriva NKVD-iștilor, Tukacevski nu a spus nimic despre complicitatea care-l unea cu Blücher. Poate că acesta, odată îndeplinită groaznica sarcină încredințată de Stalin, va salva restul complotiștilor și ce va rămâne din onoarea și atașamentul față de patria sovietică în această armată mai mult național-sovietică decât comunistă?

Poate că Alexandru Iegorov, care l-a înlocuit pe Tukacevski în postul de vicecomisar al Apărării, generalul Alksnis, responsabilul cu forțele aeriene, Dybenko, șeful uneia dintre cele douăsprezece regiuni militare ale URSS, soțul doamnei Kollontai, ambasadoarea URSS, toți membri ai complotului, vor reuși să-l ajute pe Blücher?

În aceeași seară, au compărut în fața plutonului de execuție: Mihail Nicolaevici Tukacevski, prim mareșal al URSS; Ion E. Iakin, comandant al regiunii militare a Kievului; Vitali Marcovici Primakov, I. P. Uborevici, comandantul regiunii militare a Bielorusiei; A. J. Kork, ofițer instructor de elevi ofițeri la Academia Frunze; R. P. Eidermann, creatorul aviației strategice și al formațiilor de parașutiști; Feldmann, șeful direcției principale a armatei; V. K. Putna, atașat militar la Londra.

La Paris, a doua zi, ziarul *L'Humanité* a publicat, cu litere mari, un manifest care saluta moartea trădătorilor și-i mulțumea lui Stalin și partidului său pentru vigilența și demascarea acelora care se puseseră în slujba spionajului hitlerist.

Nicolae Skoblin și soția sa Plevitskaia și-au asumat aceste complimente, în timp ce la Berlin, Reinhard Heydrich își freca mulțumit mâinile, iar la Moscova, Nicolae Iejov și Mekhlis respirau ușurați că se debarasaseră de adversarii lor militari.

Cât îl privește pe David Kanelaki, trimisul lui Stalin, acesta se putea lăuda în fața prietenilor săi de la cancelaria Reichului că nu se putea găsi o dovadă mai sinceră de a coopera cu Stalin, care tocmai lichidase o clică de personaje despre care Berlinul știa foarte bine că doreau un război preventiv împotriva Germaniei.

Cele opt prime victime ale acestei răfuieli au fost condamnate conform articolului 58, paragraful 1B, cu capetele de acuzare: „Spionaj în favoarea unei puteri străine, pregătire de insurecție contra regimului, restabilirea capitalismului, tentativă de pregătire a unei înfrângeri a Armatei roșii în caz de agresiune venind din exterior; pregătirea dezmembrării țării".

La 21 februarie 1958, *Marea Enciclopedie Sovietică* va prezenta o imagine opusă a acestei afaceri, ca fiind o represiune ilegală, aplicată numeroaselor cadre conducătoare ale armatei de către inamicii jurați ai partidului și poporului: Iagoda, Iegov și Beria, care au știut să câștige încrederea lui Stalin și au provocat o slăbire a forțelor armate.

Bilanțul execuțiilor în vârful armatei, în perioada 1937-1938, a fost următorul: 3 mareșali, 3 comandanți de armată de rangul I (generali de armată); 12 comandanți de rangul II; 6 comandanți de

corpuri de armată; 136 comandanţi de divizie; 221 comandanţi de brigadă; 2 amirali ai flotei; 6 contraamirali; 9 viceamirali; 2 comisari politici şefi ai armatei; 79 comisari politici de divizie; 34 comisari politici de brigadă[1]. Jumătate din ofiţerimea sovietică a fost pe rând arestată, torturată şi, în cele din urmă, suprimată fizic. În total: 35 000 de execuţii![2]

1. Liviu Timbus, *Almanah Flacăra*, 1991–1992, p. 34.

2. Bibliografie utilizată: P. F. de Villemarest, Nicolae Rutşenko, *Historama*, nr. 277, 1985.

Care este adevărul în privinţa misiunii lui Rudolf Hess?[1]

Era în dimineaţa zilei de 11 mai 1941, la Berchtesgaden, reşedinţa favorită a Führerului. Prin uriaşele geamuri de sticlă se zărea în depărtare, sub soarele primăvăratic, un minunat peisaj de munte. Încăperea avea pereţii acoperiţi cu lambriuri de stejar, iar pardoseala era din marmură roşie. Sub biroul Führerului se afla un covor persan gros, de culoare bej. Pe birou, un glob terestru, având capitalele marcate cu pietre preţioase.

În faţa biroului, înlemnit în poziţie de drepţi, se afla Karlheinz Pintsch, aghiotantul lui Rudolf Hess. Venise cu o scrisoare din partea şefului său, adresată lui Hitler.

Adolf Hitler îşi puse ochelarii, desfăcu plicul în care se afla scrisoarea şi începu să citească. Lui Pintsch, care aştepta, clipele îi păreau nesfârşite, iar inima îi bătea să-i spargă pieptul. Ştia că de scrisoarea pe care i-o înmânase atunci lui Hitler depindea poate propria lui viaţă, sau moartea lui. Şi Führerul citea în continuare în tăcere. Ceea ce citea el era de necrezut, cel puţin aşa susţin o parte dintre istoricii celui de-al doilea război mondial. Rudolf Hess, a treia persoană marcantă în ierarhia Reichului, îl anunţa pe Führer că plecase cu avionul în Anglia, ca să negocieze cu englezii încetarea ostilităţilor: *„... Şi dacă acest proiect – care, ce-i drept, are puţine şanse de reuşită – ar fi să dea greş, dacă destinul nu-mi va fi favorabil, acest fapt nu trebuie să atragă după sine consecinţe supărătoare pentru dumneavoastră sau pentru Germania: puteţi să negaţi orice participare la această acţiune declarând că sunt dement...“.*

1. După lucrarea lui Alain Decaux, *Dosarele secrete ale istoriei*, Ed. Politică, Bucureşti, 1970, p. 49.

Iată ce citea Hitler! Când în sfârșit isprăvi scrisoarea, chemă un aghiotant și-i ordonă să-i convoace imediat pe Göring, mareșalul Reichului, și pe ministrul Afacerilor Externe, Joachim von Rib- bentrop. Pintsch avea să povestească mai târziu că Hitler, contrar așteptărilor, n-a manifestat nici un semn de mânie, că nu s-a arătat deloc uimit. A pus câteva întrebări scurte în legătură cu locul unde putea fi Rudolf Hess. Pintsch i-a precizat că Hess decolase cu o seară înainte, la orele 18[10], de la Augsburg, în direcția Scoția, unde avea de gând să-l întâlnească pe ducele de Hamilton. Führerul și-a întors atunci privirile către munți, spre Salzburg. A rămas câtva timp dus pe gânduri. La rândul lui, Pintsch fixa cu încăpățânare florile: erau foarte multe în încăpere, răspândite în vaze de cristal.

Aceasta a fost prima reacție a lui Hitler la primirea acelei vești. Mai târziu, în timpul zilei, s-a manifestat cu totul altfel. În fața mareșalului Keitel a afirmat că n-ar fi știut nimic despre acest eveniment: *„Parcă-l văd* – avea să spună Keitel la Nürnberg – *pe Führer în vasta lui încăpere. Se preumbla încoace și-ncolo și-și ducea mâna la frunte. Spunea mereu: «Hess și-a pierdut cu siguranță mințile. S-a zdruncinat pesemne la cap. Dovadă scrisoarea. Nici nu recunosc stilul lui Hess. Parc-ar fi scrisă de altcineva»".*

E posibil oare, ne întrebăm și astăzi – ca cel mai intim colaborator al lui Adolf Hitler să se fi hotărât, din absolut proprie inițiativă, să plece să negocieze cu englezii? E posibil oare, așa cum a avut mai târziu să lase Hitler impresia, ca stăpânul celui de-al treilea Reich să nu fi știut nimic în legătură cu misiunea respectivă? Ca să încercăm să răspundem, trebuie să reconstituim, cu cea mai mare minuțiozitate, aventura lui Rudolf Hess. Trebuie să ne aplecăm cu luare-aminte asupra tuturor mărturiilor: a lui Hess însuși, a soției lui Hess, ale persoanelor din anturajul Führerului, a căpitanului Pintsch, a profesorului Karl Haushofer și a fiului său, Albert, a constructorului de avioane Messerschmitt, a pastorului francez Charles A. Gabele, duhovnicul lui Hess în închisoarea de la Spandau – pe care o vom prezenta sub formă de interviu – și, firește, ale tuturor acelora care au avut vreo legătură directă cu această afacere.

*

În seara de 10 mai 1941, în jurul orei 10, un avion de vânătoare „Messerschmitt-110" zbura la mică înălțime deasupra Scoției.

Apărarea antiaeriană, îl reperase de mult pe ecranele radarelor și un „Defiant", decolând de pe aeroportul de lângă Prestwick, încercă să-l intercepteze. Grație vitezei sale net superioare, „Messerschmitt – 110" se descotorosi însă repede de el.

După ce trecu peste comitatul Lanarkshire, avionul german ajunge până la coastă, după care întoarse. La un moment dat, deși nu-l pândea nici o primejdie, pilotul se lansă cu parașuta – operație destul de dificil de realizat, întrucât carlinga era strâmtă, iar aparatul care făcuse un semitonou, zbura acum pe spate. Scrântindu-și o gleznă la contactul cu solul, pilotul fu capturat, fără a se împotrivi, de fermierul David Mac Lean. Iată cum relatează acesta că ar fi decurs lucrurile.

David Mac Lean tocmai făcea ultimele pregătiri înainte de culcare. Fermierul acesta scoțian avea pe atunci vreo patruzeci și cinci de ani. Era un bărbat zdravăn, bine clădit, tot numai mușchi și nervi și toată viața muncise din greu la treburile agricole. Nu prea aveai răgaz să trândăvești la ferma Floors din apropiere de Eagleshane, în Renfrexhire. Brusc, Mac Lean auzi zbârnâitul puternic al unui motor de avion. Aparatul zbura atât de jos, încât pereții tencuiți cu var ai căsuței se cutremurau. Avu senzația pe moment că zgomotul se îndepărtează, dar, o clipă mai târziu, reveni, devenind și mai asuzitor. David Mac Lean stinse lumina de teama unui bombardament, se duse la fereastră, dădu perdeaua la o parte și își aruncă privirile afară, pe cer. Ceea ce zări îl făcu să-i înghețe sângele în vene: un om cobora încet cu parașuta în apropierea fermei sale. David se îmbrăcă în fugă, bătu în perete și-o anunță pe maică-sa că pleacă și ieși în grabă din casă.

Parașutistul se încurcase în sforile parașutei și se străduia să se elibereze din chingi.

„Cine ești dumneata?", îl întrebă Mac Lean.

Necunoscutul, care purta o uniformă de locotenent-major din Luftwaffe, se ridică cu greu, făcu câțiva pași schiopătând și răspunse strâmbându-se de durere:

„Sunt german, spuse el într-o engleză cu accent străin. Sunt căpitanul Alfred Horse. Cer să fie condus imediat la Dungavel House. Am un mesaj important pentru ducele de Hamilton".

Zarva produsă alertă un țăran de la ferma Floors, pe nume William Craig. Acesta se sfătui îndelung cu Mac Lean ce să facă cu neamțul apărut din senin. În cele din urmă, se hotărâră să-l ducă la Mac Lean acasă, iar Craig să meargă să anunțe detașamentul de

la Royal Signal, care avea în grijă funcţionarea radarului instalat ceva mai departe.

Mama lui David îi aştepta în faţa casei. Nu mică i-a fost surprinderea acelei femei simple de la ţară când neamţul, îmbrăcat într-o uniformă elegantă, cu cizme căptuşite cu blană şi ceas cu brăţară de aur, şi-a pocnit călcâiele, înclinându-se ceremonios în faţa ei. Se vedea de la distanţă că era un personaj important, căruia manierele nu-i lipseau. L-a invitat să ia loc în fotoliu şi a pus de ceai. La scurt timp, şi-a făcut apariţia un grup de civili din House Guard însoţiţi de nişte soldaţi din Royal Signal Corps. Cel care părea şeful se numea Williamson. El le declară fermierilor că îl vor conduce pe prizonier la barăcile corpului de gardă. Când va descrie incidentul aterizării sale pe pământ britanic, Rudolf Hess îi va mărturisi soţiei, într-o scrisoare: *„Civilul care conducea grupul ce m-a luat în primire, probabil că-şi consumase în prealabil raţia lui normală de băutură de sâmbătă seara şi mai adăugase la ea şi un supliment de whisky ca să sărbătorească capturarea unui praşutist german. Oricum, era clar că abia se ţinea pe picioare şi plutea în aburii alcoolului. M-a dus, ţinându-mi un revolver uriaş între coaste, fără să-şi ia degetul de pe trăgaci. Aveam impresia că numai Dumnezeu putea opri această mână care tremura să apese pe trăgaci"*.

Odată ajuns în brigada teritorială, din cauza durerilor insuportabile de la glezna scrântită, prizonierul a fost de urgenţă transportat la infirmieria de la „Maryhill Barracks", aflată în apropiere. Ofiţerii prezenţi au început să comenteze evenimentul, fiind surprinşi de cererea repetată de către prizonierul neamţ de a fi dus înaintea ducelui de Hamilton, „pentru care avea un mesaj important de transmis." Unul dintre ofiţeri, după ce stătu o clipă pe gânduri spuse:

„Am impresia că-l recunosc. L-am văzut în Germania înainte de război. Trebuie să fie Rudolf Hess, adjunctul lui Hitler".

Rudolf Hess, figură de prim rang printre căpeteniile celui de-al III-lea Reich! Rudolf Hess, vechi şi devotat discipol şi colaborator apropiat al lui Hitler, mai mult, adjunctul personal al acestuia în perioada de avânt a regimului nazist, la conducerea Partidului Naţional-Socialist! Rudolf Hess, care în urmă cu doar trei săptămâni scrisese cu un aer de superioritate în *Voelkischer Beobachter: „Destinul nu-i va cruţa pe englezi de cea mai cumplită înfrângere din istoria lor!"* Acum, Rudolf Hess venise la inamic,

oferindu-se din proprie iniţiativă prizonier, pentru a le propune semnarea unui tratat de pace separat. Fiul lordului Hamilton, James Douglas- Hamilton, a publicat în 1972, cartea *Histoire secrète de la mission Rudolf Hess* (Ed. R. Laffont, Paris). În această lucrare, autorul şi-a propus să elucideze câteva aspecte asupra cărora istoricii îşi dispută încă şi astăzi opiniile. A ignorat oare, ne întrebăm, într-adevăr Hitler, încercarea întreprinsă de cel mai apropiat colaborator al său? Dacă da, atunci cine a avut ideea iniţiativei? A acţionat Rudolf Hess de unul singur, sau a beneficiat şi de sprijinul altor înalţi conducători nazişti? Cum a fost receptat în realitate demersul său de către conducătorii guvernului britanic? De ce a pus ea în încurcătură nu numai pe Hitler, ci chiar şi pe Churchill?

Cartea fiului lordului Hamilton, pe care îl căuta Hess, încearcă să răspundă în cele peste 300 de pagini ale sale, la întrebările de mai sus, ca şi la multe altele, generând în acelaşi timp vii polemici. Rod al unor laborioase studii şi căutări în arhivele britanice şi germane, după război, autorul reconstituie trăsăturile caracteristice ale elitei conducătoare aflate în fruntea celui de-al III-lea Reich.

Ascensiunea lui Rudolf Hess

Cartea lordului Douglas-Hamilton începe cu descrierea biografiei lui Rudolf Hess. Înainte de a o urmări şi noi, atragem atenţia asupra unui fenomen politic care se pare că se repetă periodic, fiind prezent şi în contemporaneitate şi care carcaterizează, deopotrivă, şi regimurile comuniste. Modul cum fascismul a catapultat, pe cele mai înalte trepte ierarhice, semidocţi rataţi, dar roşi de ambiţii, pseudo-intelectuali schilodiţi de psihopatii, dar pe deplin convinşi de excepţionala lor genialitate, deşeuri umane incapabile de o gândire cât de cât raţională şi coerentă, dar dominată de forţa bezmetică a fanatismului atotdistrugător.

Rudolf Hess a fost fiul unui bogat comerciant german din Egipt. S-a născut la Alexandria, unde şi-a petrecut primii 12 ani din viaţă. Trimis la şcoală în Germania, a refuzat, după terminarea studiilor, să se dedice negoţului şi, visând la o glorie dobândită rapid şi fără eforturi intelectuale, s-a înrolat ca voluntar în 1914. Crudele realităţi ale câmpului de luptă l-au determinat în scurt timp să apeleze la orice mijloc pentru a-şi salva viaţa. Graţie relaţiilor de familie, a

obținut în cele din urmă trecerea la aviație, unde perioada de instrucție și, mai ales, lipsa de avioane i-au oferit un lung răgaz de așteptare, la adăpost, în spatele frontului. Sfârșitul primului război mondial îl găsește ca pilot militar, cu gradul de locotenent într-o armată înfrântă.

Întreținut în continuare de tatăl său, Hess s-a înscris la Universitatea din München, unde l-a avut ca profesor pe generalul de infanterie Karl Haushofer, creatorul geopoliticii.

Considerând că geopolitica îi va oferi o soluție pentru a compensa deziluziile suferite pe front, Hess a început să participe la manifestațiile și mitingurile pregătite de național-socialismul aflat în fașă.

Într-un document din acea vreme, cu titlul *Cum trebuie să arate omul ce va conduce Germania pentru ca ea să-și recapete locul cuvenit*, Hess își expunea cu o totală lipsă de jenă pornirile bestiale care-i țineau loc de ideologie: *„Dictatorul... nu are nimic comun cu masele. Dacă necesitatea o cere, el nu dă înapoi în fața vărsării de sânge. Marile probleme le rezolvă totdeauna prin foc și sabie... Pentru a-și atinge ținta, e gata să treacă peste trupurile celor mai apropiați prieteni ai săi... La nevoie, va călca oamenii în picioare, cu cizmele lui de grenadier"*.

Prima întâlnire cu Hitler a avut loc în 1920, când Hess l-a auzit pe acesta ținând un discurs. S-a înscris apoi în Partidul nazist și a devenit, în scurt timp, unul dintre apropiații Führerului.

În noiembrie 1923, cu prilejul tentativei de puci de la München, Hess a luat ca ostatici pe câțiva dintre membrii guvernului provincial din Bavaria. La aflarea eșuării puciului înăbușit de forțele polițienești, Hess și-a găsit adăpost în casa profesorului Haushofer, cu sprijinul căruia a trecut clandestin, în zilele următoare, în Austria.

Încurajat de faptul că autoritățile au tratat cu clemență pe făptuitorii puciului, Hess s-a înapoiat la puțin timp în Germania unde a primit o scurtă condamnare la închisoare, pe care a executat-o la Landsberg. Acolo se afla și Hitler, care avea de executat nouă luni de detenție, condamnare care-i fusese redusă; sentința inițială era de cinci ani. Timpul și-l ocupa dictând unui partizan al ideologiei sale *Mein Kampf*. În închisoare, Hess a devenit secretarul particular al Führerului și a dactilografiat textul dictat la o mașină de scris, pusă la dispoziția sa de directorul închisorii. Hess a fost vizitat în timpul detenției de fostul său profesor Haushofer, care a avut astfel prilejul să facă cunoștință cu mentorul său politic,

Adolf Hitler. Hitler și-a însușit cu rapiditate principiile enunțate de geopolitica lui Haushofer, pe care le-a introdus apoi în lucrarea sa.

La ieșirea din închisoare, prietenia dintre Hess și Hitler se cimentase, ei fiind nedespărțiți; Hess a devenit, oficial, secretarul lui Hitler. Astfel, Hess și-a făcut intrarea în grupul format de naziștii ce dominau Partidul Național-Socialist. Atmosfera ce domnea aici nu era câtuși de puțin de invidiat: invidia, suspiciunea și intriga făceau casă bună cu instinctele cele mai brutale ce i-au caracterizat încă de la început pe conducătorii naziști ai celui de-al III-lea Reich. Goebbels, intuind poziția favorabilă a lui Hess pe lângă Hitler, a căutat încă de la început să-l atragă pe acesta de partea lui. În jurnalul său, la data de *13 aprilie 1926*, Goebbels avea să-și noteze: *„Hess: omul cel mai discret, calm, prietenos, rezervat și inteligent. Singur cu Hess. Am stat de vorbă împreună. E băiat bun"*. Adversar al lui Goebbels era Goering care, deși și el pilot militar, cu renume, nu putea să-l sufere. Antipatia era reciprocă și Hess, ori de câte ori avea prilejul, nu-l ierta pe Goering în a-l înfrunta cu maliției.

Odată cu trecerea anilor, Hess a cunoscut o constantă ascensiune în ierarhia nazistă. În 1928, a fost numit administrator al „Fondului industrial Adolf Hitler", unde se adunau donațiile industriașilor germani pentru Partidul nazist. În 1932, obține funcția de președinte al Comisiei centrale a partidului. În aprilie 1933, Hitler l-a desemnat ca adjunct al său și potențial urmaș la cârma partidului: *„...împuternicit să ia, în numele meu, hotărâri cu privire la toate problemele de partid"*. Aceasta era de fapt o înșelătorie, deciziile au aparținut în realitate întotdeauna Führerului. De numele lui Hess sunt legate o serie întreagă de evenimente triste rămase celebre. Am aminti, de pildă, „noaptea cuțitelor lungi de la 30 iunie 1934", când a avut loc masacrarea șefilor de batalioane S. A., în frunte cu homosexualul Ernst Roehm, sacrificați în mod deliberat de Hitler.

De asemenea, Hess a fost coautor al legislației rasiale, de tristă celebritate, ce a constituit preludiul exterminărilor în masă a peste 6 milioane de evrei.

Hess a participat la principalele acțiuni agresive ale Reichului împotriva țărilor europene, fiind omul din umbră care i-a dirijat pe naziștii austrieci, împreună cu Himmler, la invadarea Austriei și ocuparea Vienei, la 12 martie 1938. Un rol asemănător i-a revenit și în Cehoslovacia, când s-a ocupat cu aprovizionarea cu arme și

muniții a naziștilor sudeți. Evenimentele din Polonia, de la Gdańsk, din vara anului 1939, au fost regizate tot de Hess.

Adolf Hitler nu a rămas insensibil la zelul apropiatului său colaborator și l-a răsplătit, numindu-l ministru de stat, la 30 august 1939 și reconfirmat, ca adjunct și succesor al Führerului, la 1 septembrie 1939. După invadarea Poloniei, i s-a încredințat adminis- trarea teritoriilor ocupate, în care calitate s-a remarcat prin măsuri represive de o mare cruzime.

Apogeul și decadența

Aparențele erau înșelătoare, în ciuda unei situații mai mult decât răsunătoare, numărul doi în ierarhia nazistă aflându-se la apogeul carierei sale. Începea de acum declinul, manifestat încă din 1937, o dată cu vertiginoasa ascensiune a lui Himmler și Martin Bormann. Primul dobândise conducerea SS-ului și a poliției secrete, cel de al doilea preluând secretariatul și o serie de funcții ce aparținuseră până atunci lui Hess, cum ar fi administrarea „Fondului industrial". Hess se văzu peste noapte deposedat de toate prerogativele ce le deținuse până atunci în fruntea ierarhiei partidului. Ce este mai trist e că însuși Hitler îl privea de acum cu alți ochi: *„Sper că nu va trebui să mă înlocuiască vreodată"*, afirmase acesta într-un cerc restrâns de înalți demnitari.

Hess începuse să manifeste un vădit dezechilibru psihic, semnalat la început prin aderarea sa la unele societăți oculte din Egipt și Germania. Lucrurile luaseră proporții îngrijorătoare când se declara, peste noapte, ba adept al vegetarianismului, ba, din contra, un fanatic consumator exclusiv de fripturi în sânge, ca să nu mai vorbim de frecventarea unor cercuri interlope de chiromanți, ghicitori, magicieni și ocultiști. O stranie manie dobândită probabil de la aceștia îl determina, ca înainte de a se culca, să verifice cu ajutorul unei baghete radiesteziste, dacă curentul subteran al unei ape nu se afla cumva în „conjuncție defavorabilă" cu dispunerea patului său.

În poziția sa față de Hitler, a fost întrecut treptat nu numai de Himmler și Bormann, ci și de Goering, Goebbels, Ribbentrop, Speer, Heydrich și doi-trei generali ai Wehrmacht-ului. Disperat, văzând că pierde terenul de sub picioare, în toamna anului 1939 i-a solicitat lui Hitler favoarea de a-l reintegra în Lufftwaffe ca

ofițer activ „pentru a lupta în prima linie a frontului". Va simți o mare ușurare când va întâmpina refuzul categoric al lui Hitler. Declinul său nu a scăpat nici unor observatori străini ce se aflau temporar în Germania. Summer Welles, subsecretar la Departamentul de Stat al SUA menționa: *„În ciuda impresiei pe care mi-o dăduse adesea că ar avea o influență preponderentă în politica Reich-ului, Hess mi s-a părut, de data aceasta, o persoană de inteligență submediocră... Era atât de evident că se limita să repete ceea ce fusese dăscălit să-mi spună, era atât de clar că nu studiase problemele respective și că nu își luase osteneala să reflecteze asupra lor, încât nici n-am mai încercat să prelungesc discuția"*.

Ceva mai târziu, însuși Hitler îi împărtășea lui Albert Speer sentimentele sale despre Hess: *„Când stau de vorbă cu Goering, mă simt îmbărbătat și plin de voie bună... Conversațiile cu Hess, în schimb, au devenit pentru mine o caznă insuportabilă. Se agață mereu de tot felul de probleme dezagreabile și insistă fără încetare asupra lor"*.

Douglas-Hamilton menționează în cartea sa că a avut impresia că picătura care a făcut să se reverse paharul, ar fi constat în avansarea acerbului său rival, la rangul de „Reichsmarschall", în iunie 1940, după ocuparea Franței, drept recompensă a contribuției aviației naziste la invazie. Exasperat de aureola cu care se putea făli de acum Goering, Hess a început să caute o soluție în vederea recuperării terenului pierdut și a dobândirii unui spectaculos succes.

În toamna anului 1940, Albrecht Haushofer, fiul creatorului geopoliticii, l-a contactat la Lisabona pe ducele de Hamilton, pe care-l cunoștea personal, în vederea încheierii unei păcii separate cu Anglia.

Proiectul a căzut, dar el a servit ca sursă de inspirație pentru Hess, care și-a început imediat pregătirile pentru punerea lui în aplicare. El a început o serie de zboruri de antrenament cu un ME-110, pus la dispoziție pe aeroportul din Augsburg, aflat în apropierea München-ului, de patronul firmei, ca și dotarea aparatului cu rezervoare suplimentare de benzină. Zilnic studia sistematic buletinele meteorologice privind Anglia și Marea Nordului.

În ianuarie 1941, pregătindu-se pentru un zbor de rutină - cum avea să afirme celor de pe aeroport - Hess a înmânat lui Karl Heinz Pintsch, aghiotantul său, două scrisori, cu mențiunea că, dacă în decurs de patru ore nu se va reîntoarce, s-o citească pe cea care

avea menţionat pe plic numele său şi s-o predea pe cealaltă lui Hitler. La expirarea termenului fixat, aghiotantul a deschis plicul şi a descoperit înspăimântat că şeful său plecase în... Anglia! Dar, stupoare! Peste câteva minute, când se pregătea să se îndrepte spre biroul lui Hitler, avionul şi-a făcut reapariţia: timpul nefavorabil îi zădărnicise proiectul lui Hess.

Nemaiputând să-şi ascundă intenţiile, Hess i-a dezvăluit lui Pintsch proiectul său. Mai mult, el a vorbit despre acesta şi cu contele Schweig von Krosigh, ministrul de Finanţe, faţă de care s-a exprimat că ar fi timpul să se pună capăt conflictului germano-britanic *„care aduce grave prejudicii ambelor state"*.

În ajunul plecării plănuite, la 9 mai 1941, Hess scria lui Richard Walter Darre, ministrul Agriculturii: *„Am intenţia să fac o călătorie de oarecare durată. Nu ştiu exact când mă voi înapoia, aşa că nu vă pot indica o dată precisă... Voi lua legătura cu Dv. imediat după înapoiere"*.

Este greu de crezut că în timpul regimului nazist, cunoscut prin faptul că „turnătoria" era la ordinea zilei, intenţiile declarate ale lui Hess nu ar fi parvenit la cei în drept să le cunoască. Deşi nu par convingătoare, argumentele prezentate de lordul Douglas-Hamilton pledează în favoarea faptului că Hess şi-ar fi realizat „misiunea", fără ştirea şi contrar voinţei lui Hitler.

Să urmărim acum ce s-a întâmplat cu Hess după ce i-au fost acordate primele îngrijiri la infirmeria de la „Maryhill Barracks".

Ducele de Hamilton era membru în Parlamentul britanic şi îndeplinea funcţia de comandant de escadrilă în Royal Air Force.

În seara zilei de 10 mai 1941, se găsea în biroul său de la postul de comandă Turnhouse. Prin telefon, fu anunţat de ofiţerul de serviciu că un avion „Messerschmitt-110" trecuse pe deasupra coastei Northymbaland, pe la orele 22 şi 8 minute. Ofiţer de carieră, ducele făcu un calcul simplu şi îşi spuse că trebuie să fie vorba de o greşeală: un astfel de tip de avion are o rază de acţiune ce nu-i îngăduie să zboare atât de departe şi, mai ales, să revină după aceea la bază.

Un al doilea telefon îl încunoştiinţa că avionul german se zdrobise de pământ, în vreme ce pilotul se parașutase. El fusese făcut prizonier, susţinea că se numeşte Alfred Horn şi îşi exprimase dorinţa de a vorbi urgent cu ducele.

Lordul a amânat până a doua zi întâlnirea cu misteriosul parașutist. Cei doi s-au văzut într-o mică încăpere a infirmieriei din „Maryhill Barracks". Primele cuvinte ale prizonierului au fost:

„Sunt Rudolf Hess!"

„Rudolf Hess?"

„Am venit în Anglia ca să îndeplinesc o misiune de umanitate".

Ducele de Hamilton nu-l cunoştea pe Hess, nu-l văzuse niciodată. Lucrurile păreau suspecte. Prizonierul citi pe faţa lordului nedumerirea şi se grăbi să adauge:

„Prietenul meu Haushofer mi-a dat toate asigurările că Dumneavoastră sunteţi un englez capabil să înţelegeţi punctul meu de vedere. El a încercat să pună la cale o întrevedere între dumneavoastră şi mine la Lisabona, amintiţi-vă de scrisoarea lui, din 23 decembrie anul trecut".

„Nici prin minte nu mi-a trecut că era vorba să vă întâlnesc pe Dumneavoastră".

„Este cea de a patra tentativă pe care o fac din luna decembrie ca să vin la Dumneavoastră. Până acum am făcut cale-ntoarsă de trei ori, din cauza timpului nefavorabil. N-am vrut să întreprind această călătorie atunci când Anglia înregistra succese în Libia, fiindcă putea fi interpretată ca un semn de slăbiciune din partea Germaniei, dar acum, că ne-am restabilit situaţia din Africa de Nord şi în Grecia, sunt mulţumit că am putut veni. Riscul pe care mi l-am asumat, eu, ministru al Reichului, trebuie să fie pentru Dumneavoastră o dovadă convingătoare a sincerităţii mele personale şi a dorinţei Germaniei de a încheia pacea. Führerul are convingerea că va câştiga războiul, dacă nu imediat, în orice caz într-un an, doi sau trei. Vreau să împiedic un masacru inutil".

Ducele de Hamilton îşi aduse aminte de Karl Haushofer, de la care primise în decembrie 1940 o scrisoarea în care acesta vorbea de o eventuală întrevedere. Hamilton transcrisese mesajul primit atunci, dar nu a primit nici un răspuns. Hess continuă:

„Aş vrea să luaţi contact cu principalii membri ai partidului Dumneavoastră şi să faceţi un schimb de păreri în legătură cu pacea".

„De când e război – răspunde lordul –, nu mai există în ţara noastră decât un singur partid".

„O să vă spun care sunt condiţiile pe care le preconizează Hitler: în primul rând, el ar dori un aranjament de aşa natură, încât să nu mai poată exista niciodată război între ţările noastre".

„Mai clar, vă rog".

„Una dintre condiţii ar fi, desigur, ca Anglia să renunţe la politica ei tradiţională de opoziţie faţă de forţa cea mai puternică din Europa".

„Dacă încheiem pace acum, o să avem din nou război peste doi ani".

„De ce?"

„Înainte de declanșarea ostilităților, am fi putut încheia o înțelegere pașnică, dar, de vreme de Germania a preferat războiul în momentul în care noi căutam cu înfrigurare să salvăm pacea, eu personal nu văd la ce acord am putea să ajungem acum".

Hess se exprima ușor în engleză, dar înțelegea mult mai greu. Hess se declară de acord, dar adăugă:

„Vreau să vă mai spun ceva. Aș vrea să-i cereți regelui să constate în mod legal că am venit fără arme și de bunăvoie. Aș vrea să telegrafiați și lui Rothecher, la Zürich, Herzogstrasse Nr. 17, că Alfred Horn este bine sănătos. Asta ca să-mi liniștesc familia, cred că înțelegeți... Și dacă s-ar mai putea, să nu divulgați presei identitatea mea..."

Hamilton nu-i promise nimic lui Hess, dându-i de înțeles că nu avea nici o calitate să-și ia vreun angajament.

Un detaliu caracteristic: la sfârșitul convorbirii, Hess a cerut să fie mutat din Glasgow, deoarece se temea că nu putea fi ucis de o bombă germană.

Hamilton a încercat zadarnic, în mai multe rânduri, să vorbească cu sir Alexander Cadogan, subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Externe, acesta spunându-i că era extrem de ocupat. În cele din urmă, reuși să dea de secretarul particular al lui Winston Churchill.

Informat imediat, pe când se afla la Kidlington, în Dichtley Park, Churchill a primit vestea cu totală neîncredere, privindu-l pe duce cu milă, ca pe o victimă a surmenajului și halucinațiilor produse de hipnotice luate pentru a dormi. Vorbind rar și apăsat l-a întrebat:

„Vreți să spuneți că adjunctul Führerului Germaniei e în mâinile noastre?"

Lăsându-se convins cu dificultate, primul-ministru britanic l-a convocat a doua zi pe Anthony Eden, ministrul de Externe, care a stabilit că Hamilton va continua discuțiile începute cu Hess, asistat de Ivone Kirkpatrick, expertul Foreign-Office-ului în problemele germane.

La prânz, sir Alexander Cadogan i-a telefonat lui Ivone Kirkpatrick, directorul serviciilor BBC pentru Europa. Acesta locuise la Berlin din 1933 până în 1938, unde fusese prim-secretar al

Ambasadei Marii Britanii. El îi cunoștea foarte bine pe principalii demnitari naziști, inclusiv pe Hess. Cadogan îl convocă pe Kirkpatrick urgent la Foreign Office. Îi relată în întregime cele petrecute.

„Sunteți sigur că ați putea să-l recunoașteți în mod indubitabil pe Hess?", l-a întrebat sir Alexander.

„Absolut sigur", i-a răspuns Kirkpatrick. Ambii au zburat cu avionul la Turnhouse, unde au ajuns la orele 21 și 20 minute. Abia descinși la camerele de oaspeți, sună telefonul:

„Posturile de radio germane anunță dispariția lui Rudolf Hess. Trebuie să ajungeți la el cât mai repede cu putință".

La un scurt interval după miezul nopții, Hamilton și Kirkpatrick au ajuns la Buckanan Castle. *„Am fost conduși de ofițerul comandant într-o cămăruță, unde, îmbrăcat cu o pijama din flanelă gri, așa cum li se dădea conform regulamentului tuturor soldaților din spital, Rudolf Hess dormea într-un pat de fier. L-am trezit imediat pe prizonier. După o clipă de nesiguranță, m-a recunoscut și m-a salutat călduros".*

În convorbirile care au urmat (12-15 mai), Hess a început prin a expune tezele principale ale propagandei naziste: vinovată de declanșarea războiului, Anglia nu avea nici o șansă de a-l câștiga, cu atât mai mult cu cât Reichul dispunea acum de aproape toate resursele continentului. Dacă dorea să supraviețuiască, Marea Britanie trebuia să pună capăt ostilităților, și asta cât mai repede.

Cunoscându-l bine pe Führer, Hess își asuma obligația de a obține semnătura lui pe un Tratat de pace care să prevadă că Anglia va lăsa Germaniei mână liberă în Europa. În schimb, Reich-ul era gata *„să acorde Marii Britanii dreptul de a-și păstra imperiul".* Cu o singură condiție: *„Ca Germania să-și recapete vechile colonii, precum și alte câteva teritorii, necesare ca surse de materii prime".*

„L-am ascultat pe Hess cu stupefacție cu atât mai mare, scria Kirkpatrick în raportul său, *cu cât exorbitantele lui pretenții erau formulate pe tonul unei generozități fără margini: Germania urma să capete un continent întreg plus o serie de posesiuni pe alt continent în mod practic, dar tot ea era datoare să spună «mulțumesc»".*

Pe când cei doi emisari britanici se pregăteau să părăsească încăperea în care se afla Hess, acesta adăugă că uitase să facă precizarea potrivit căreia Hitler nu va accepta să negocieze cu actualul guvern de la Londra *„care trebuie înlocuit de urgență*

printr-un cabinet alcătuit din persoane serioase şi demne de încredere".

A doua zi şi în cea următoare, Kirkpatrick s-a întâlnit din nou cu Rodolf Hess. Acesta din urmă manifesta o proastă dispoziţie ce se agrava. La urma urmelor, Kirkpatrick nu era decât un simplu funcţionar, iar el, Hess, a treia personaă marcantă în marele Reich german, considera jignitor faptul că nu fusese pus în legătură cu un ministru britanic, ba chiar cu regele însuşi. Nu se deranjase doar ca să răspundă la nişte întrebări. Toate acestea îl oboseau peste măsură. Ceru să i se pună la dispoziţie interpreţi, secretare, consilieri juridici. Indică nume, pe cel al doctorului Semelbauer şi al lui Kurt Maas, deţinuţi în lagărul civil de la Hnyton, în apropiere de Liverpool. El mai făcu o serie de declaraţii suplimentare faţă de cele din 13 mai. De exemplu, Anglia ar fi trebuit să evacueze Irakul motivând următoarele:

„Irakienii au pus mâna pe arme în sprijinul nostru şi Führerul va dori ca în tratatul de pace să se ţină seama de acest fapt".

Urmă din nou o lungă dizertaţie care avea aceeaşi temă principală: Germania va fi aceea care va câştiga războiul.

În final, se opri ca să-şi tragă răsuflarea:

„Şi cu asta, eu n-am spus tot!", conchise el.

Încă un ministru britanic avea să aibă o întrevedere cu Hess: lordul Beaverbrook, ministrul Aprovizionării. Beaverbrook îl cunoscuse foarte bine înainte de război pe Rudolf Hess. El era pentru Churchill mai mult decât un ministru: era un prieten. Trecuseră patru luni de când Hess aterizase cu parașuta. Adjunctul lui Hitler era zi şi noapte ţinut sub observaţie de psihiatri. Captivitatea, nereuşita misunii lui îi înăspriseră caracterul. Părea că acum suferă de mania persecuţiei. Refuza anumite feluri de mâncare, unele băuturi şi susţinea că evreii intenţionau să-l otrăvească. Churchill tot se mai întreba dacă Hess venise în Anglia din proprie iniţiativă, sau nu cumva fusese trimis de Hitler. Era o problemă importantă care îşi aştepta rezolvarea. Churchill l-a însărcinat pe prietenul lui Beaverbrook să constate care e adevărul în această privinţă.

Beaverbrook a susţinut un dialog cu Hess, în octombrie 1959, care a fost televizat:

„O victorie a Angliei – afirma Hess – *va însemna o victorie a bolşevicilor. Anglia greşeşte dacă-şi închipuie că, conflictul dintre germani şi bolşevici va slăbi într-atât cele două tabere, încât orice pericol va înceta pentru Imperiul Britanic. Marea Britanie îşi va pierde situaţia ei de putere imperială."*

Întors la Londra, Beaverbrook a fost întrebat de Churchill:

„E într-adevăr nebun?"

„Câtuşi de puţin! E absolut teafăr. Se prea poate să aibă idei cam bizare, dar nebun nu este".

În mod indiscutabil, zborul lui Hess din 10 mai n-a fost pus la cale de un creier bolnav. În remarcabila sa lucrare, James Leasor a demonstrat că în pregătirile care au durat vreme de mai multe luni, nimic nu fusese lăsat la voia întâmplării.

Lordul Beaverbrook l-a vizitat din nou pe Hess. I-a adus la cunoştinţă că pretenţia de a duce negocieri trebuie abandonată şi că în viitor, nu va mai fi considerat decât un simplu prizonier de război.

S-a produs atunci o depresie aproape totală. Examinându-l pe Hess, psihiatrii au diagnosticat o nevroză avansată. Hess a încercat să se sinucidă, dar în ultimul moment a fost salvat.

Urmarea este cunoscută. La procesul de la Nürnberg, Hess a luat şi el loc pe banca acuzaţilor, alături de alte căpetenii naziste, scăpate cu viaţă. A simulat la început că are amnezie, apoi, deodată, a afirmat că e perfect lucid. A scăpat în cele din urmă de spânzurătoare, judecătorii considerându-l suficient de lucid pentru a i se aduce la cunoştinţă faptul că e condamnat la închisoare pe viaţă.

Printre cele mai reuşite – dar şi printre cele mai discutabile – capitole ale lucrării lui Douglas-Hamilton (*op. cit.*) sunt cele care înfăţişează primele reacţii ale cercurilor conducătoare din Germania şi Marea Britanie, faţă de zborul lui Hess. Informaţia abundentă şi, în bună parte inedită, conferă acestor evenimente un interes de netăgăduit, chiar dacă se are în vedere ipoteza îmbrăţişată de autor şi anume că Hitler n-ar fi ştiut nimic despre „expediţia" pusă la cale de adjunctul său.

Ce a urmat în Germania

În dimineaţa de 11 mai 1941, Karl Heinz Pintsch, aghiotantul lui Rudolf Hess, a sosit la Berschtesgaden, solicitând să fie primit imediat de Hitler. Când i s-a răspuns că va trebui să aştepte cel puţin câteva ore, Pintsch a insistat cu o nervozitate care viza panica. Bormann, dându-şi seama că s-a întâmplat ceva neobişnuit, l-a introdus în cabinetul de lucru al lui Hitler, căruia aghiotantul i-a înmânat scrisoarea lăsată de şeful său.

Speer, care era de faţă, arată în memoriile sale că, parcurgând primele rânduri ale scrisorii, dictatorul nazist *„a scos un strigăt nearticulat, aproape animalic"*[1].

Mesajul lui Hess, adresat lui Hitler, începe astfel: *„Mein Führer, când veţi primi această scrisoare, eu mă voi afla în Anglia."* Urma un pasaj cu autoelogii, în care descria cu amănunţime greutăţile zborului, arătând că nu acţionase din laşitate sau slăbiciune şi că demersul său cerea mai mult curaj decât rămânerea în Germania. În final, scrisoarea atingea şi miezul problemei, şi anume ca el, Hess, să sugereze Angliei o pace de compromis.

Din sursele citate de Douglas-Hamilton, contrar celor afirmate de Speer, Hitler a primit vestea fără a-şi manifesta o tulburare excesivă, rezumându-se în a-l întreba pe Pintsch la ce oră decolase Hess. După care, i-a convocat neîntârziat pe Ribbentrop şi Göering în cabinetul său, dar despre discuţia dintre cei trei, nici până astăzi nu se ştie nimic.

După trecerea unui număr de ore, Hitler a început să-şi manifeste nemulţumirea: *„Niciodată, nici măcar în momentele lui cele mai delirante nu şi-ar fi închipuit el că adjunctul său se va lăsa făcut prizonier, cu premeditare de către inamic"*, apreciază Douglas-Hamilton. Se poate da însă tot atât de bine o cu totul altă interpretare reacţiei lui Hitler: la peste 24 de ore după plecare lui Hess, nici de la el, nici de la englezi nu venise nici cel mai mic indiciu despre mersul tratativelor. Ce se afla, aşadar, la originea supărării lui Hitler? *„Misiunea de pace"* propriu-zisă, sau insuccesul ei? Arkadi Poltorak, şeful secretariatului sovietic al Tribunalului internaţional de la Nürnberg, are o cu totul altă opinie: *„Fără îndoială*, arată acesta, *scopul călătoriei lui Hess coincidea cu ţelul guvernului lui Hitler, în ajunul atacului asupra URSS, acela de a asigura neutralitatea Angliei şi securitatea flancului de vest al Germaniei"*[2].

Oricare ar fi fost cauza reală, evident că Hitler era de acum furios pe zi ce trecea că reacţia Londrei se lăsa aşteptată, ea nefiind, în orice caz, cea scontată. Imediat a fost arestat Pintsch împreună cu numeroşi tehnicieni ai aeroportului de la Augsburg, nefiind excluşi magicienii pe care îi frecventa Hess. Nu a fost scutit nici

1. Albert Speer, *Inside the Third Reich*, Londra, 1970, p. 174.

2. Citat de Nicolae Minei după Arkandi Poltorak, *Epilogul de la Nürnberg*, Ed. Junimea, Iaşi, 1972, p. 31.

Karl Haushofer care s-a ales cu o percheziţie amănunţită şi câteva zile de domiciliu forţat.

Au trecut 24 de ore fără să se ştie măcar dacă Hess ajunsese în Anglia. Atunci Hitler, împreună cu Goering, Ribbentrop şi Otto Dietrich, şeful presei naziste (Goebbels se dăduse la fund) au redactat un comunicat, prin care declarau în seara de 12 mai: *„...deşi Führerul îi interzisese să piloteze un avion, deoarece suferea de o boală care se agravase cu anii, Hess a încălcat acest ordin [...] şi a plecat la 10 mai [...] într-un zbor din care nu s-a mai înapoiat. Scrisoarea lăsată dezvăluie, din nefericire, simptomele unui deranjament mintal, care justifică temerea că el era victima unor halucinaţii. [...] În aceste împrejurări, partidul se vedea nevoit să presupună că Hess s-a prăbuşit cu avionul sau a suferit un accident similar"*.

La un interval de numai câteva ore după anunţarea comunicatului german, Londra, la rândul ei, a făcut cunoscută sosirea lui Hess în Anglia, fără nici un alt comentariu.

Conducătorii nazişti, examinând situaţia, au difuzat la 13 mai, următoarea ştire: *„După un examen preliminar al hârtiilor lăsat de Hess, reiese că acesta trăia sub imperiul unei iluzii halucinante, care-l făcea să creadă că va putea facilita un acord între Germania şi Marea Britanie. Se ştie că în ultimii ani, Hess a trecut prin grele suferinţe fizice, încercând să-şi găsească uşurarea în diverse metode practicate de hipnotizori, astrologi etc. În clipa de faţă, se caută a se stabili în ce măsură aceste persoane sunt vinovate de tulburările mintale care l-au determinat pe Hess să procedeze astfel. Comportamentul său general confirmă că suferea de halucinaţii"*.

Şi în Marea Britanie, evadarea din Germania nazistă a lui Rudolf Hess a trezit controverse. În seara de 12 mai, în vreme ce-şi lua cina, ministrul de Externe, Anthony Eden, a auzit la radio primul comunicat german despre dispariţia lui Hess. Câteva minune mai târziu, Churchill l-a convocat la el, pentru a redacta împreună o declaraţie oficială cu această problemă.

Dezbătută peste câteva zile în plenul Consiliului de Miniştri, problema nu şi-a găsit rezolvare şi tăcerea oficialităţilor a persistat. Eden şi Beaverbrook şi-au impus punctul de vedere în ciuda eforturilor lui Duff Cooper, care aprecia că această atitudine putea lăsa loc la tot felul de speculaţii. Secretarul parlamentar al Ministerului Informaţiilor, Harold Nicolson, menţiona în jurnalul său: *„E rău ceea ce facem, căci lumea va crede că ascundem ceva"*.

Până la sfârșitul războiului, guvernul britanic nu a mai abordat în mod public episodul Hess. La 17 mai 1941, Churchill i-a scris președintelui Roosevelt, pentru a-l pune la curent, în linii mari, cu propunerile făcute de adjunctul lui Hitler, adăugând în finalul scrisorii: *„Dacă e sănătos și teafăr la minte, această intenție a lui ne dă o dovadă încurajatoare despre inepția serviciului de informații germane. Noi, cei de aici, credem că e de preferat să lăsăm presa să eșafodeze cele mai diverse ipoteze, lăsându-i în același timp, pe germani, în nesiguranță".*

A existat ipoteza împărtășită de unii oameni politici și scriitori că *„în Marea Britanie o minoritate puțin importantă din punct de vedere numeric, dar cu o imensă influență potențială, nu avea nimic contra angajării de negocieri pentru încheierea unei păci de compromis".*

Această opinie o împărtășesc și unii istorici din zilele noastre. Cu atât mai mult cu cât, în discuțiile cu Kirkpatrick, Hess a lăsat să se întrevadă destul de limpede iminența unei agresiuni naziste împotriva U.R.S.S.-ului.

La 15 mai 1941, constatând că discuțiile purtate cu Hamilton și Kirkpatrick nu au dus la nici un rezultat, Hess a încercat să se sinucidă, aruncându-se de la etajul III al cazărmii unde era închis. Tentativa, soldată cu fractura bazinului și a unui picior, a stârnit îngrijorarea englezilor, care se temeau că, în eventualitatea morții lui Hess, Hitler se va răzbuna, masacrând unii din prizonierii britanici.

Medicii englezi, care s-au ocupat de adjunctul lui Hitler în anii următori, au ajuns în umanimitate la concluzia că Hess suferea de variate afecțiuni mintale și psihice. Într-o lucrare consacrată lui Hess, generalul dr. J. H. Rees, șeful grupului de specialiști care l-au examinat, susține că Hess trebuia considerat *„un bolnav, un biet individ cu imaginație prea înfierbântată, rătăcit într-o lume ciudată".* Printre bolile care i s-au atribuit au fost: amnezie isterică, schizofrenie paranoică, delir de persecuție, tulburări psihogenice, neurastenie ipohondrică, nevropatie obsesională cu complexe de inferioritate etc. etc.

În toamna anului 1945, Hess a fost adus la Nürnberg pentru a fi judecat de Tribunalul internațional. El și-a jucat rolul dementului iresponsabil, simulând atacuri de amnezeie care-l împiedicau să mai știe cine este și unde se află. Hess a refuzat să-și recunoască complicii din boxă, să depună ca martor și să răspundă la întrebările

acuzării. Expertiza medicală efectuată de psihiatri a arătat că nu era nebun. Într-o seară, colonelul american Burton Andrus, comandantul închisorii în care se aflau acuzații, i-a spus în față lui Hess că e un impostor și că posteritatea îl va judeca aspru pentru lașitatea lui. Rănit în orgoliul său, acesta a declarat: *„De acum înainte, memoria mea va răspunde din nou lumii dinafară. Din motive tactice, am simulat o pierdere a memoriei. De fapt, numai capacitatea mea de concentrare e ușor redusă. Dar posibilitatea de a urmări procesul, de a mă apăra, de a pune întrebări martorilor, sau de a răspunde întrebărilor puse mie, nu este întru nimic afectată".*

În ciuda celor afirmate Hess și-a salvat capul. Portița de scăpare a reprezentat-o tocmai evadarea în Anglia la 10 mai 1941. Grație acestei acțiuni extrem de riscante, Tribunalul l-a scos din rândul principalilor vinovați de monstruoasele asasinate în masă, comise de hitleriști în perioada 1941-1945, și l-a condamnat la închisoare pe viață, urmând ca acesta să-și petreacă zilele în închisoarea Spandau. La vremea respectivă, i-a fost atribuită celula nr. 7 în Berlinul Occidental.

Celula în care și-a petrecut existența în închisoare măsura circa 9 m^2. Alături, se afla un șifonier și în fața celulei, o cameră mai mare, constituită din două celule, în care se găseau un televizor și o mică bibliotecă, având câteva sute de cărți.

Grădina în care își făcea plimbările zilnice avea 150 m lungime și 50 m lărgime, cu mai multe poteci ce o străbăteau, cu mici boschete, arbori fructiferi și multe tufe de liliac. Durata unei plimbări era de trei sferturi de oră, zilnic.

Programele urmărite la televizor trebuiau în prealabil să fie acceptate de cenzură. Îi era interzis lui Hess să privească la jurnalele de actualități, ca și la orice emisiune ce se referea la trecut, la regimul nazist, la cel de-al doilea război mondial și la câmpurile de concentrare.

Hess nu avea dreptul să vadă nici un german și nici un neamț nu avea dreptul să-l zărească. Singurele excepții erau avocatul său și, foarte rar, familia sa, la început o jumătate de oră, mai târziu o oră. Când un muncitor german trebuia să execute o reparație într-un loc aflat în apropierea sa, Hess era zăvorât în celulă, sau se acopereau ferestrele cu bucăți de carton pentru ca să nu poată vedea și nici să fie văzut. Astfel, în aceste condiții, a trăit vreme de 41 de ani într-o imensă clădire din cărămidă roșie, capabilă să

adăpostească 600 de deținuți. În jurul lui, nimic în afară de străini, de naționalitate americană, engleză, sovietică, franceză în ceea ce privește pe militari, directorii-guvernatori, doctorii, interpreții ca și naționalități din cele mai diverse în ce privește pe funcționari și personalul de întreținere. S-au perindat infirmieri tunisieni, secretare chiliene, poloneze, zaireze, iugoslave, bucătari italieni, femei de serviciu marocane. Laolaltă, totalizau optzeci de persoane din care treizeci militari care își schimbau naționalitatea în fiecare lună. Se succedau într-o lună un american, după care urma o lună un britanic, o lună, un rus, o lună, un francez și apoi suita se relua de la început. Paznicii civili, în număr de douăzeci și cinci, cinci de fiecare națiune, aveau un gardian-șef permanent, după cum permanenți erau și ceilalți funcționari și medicii.

Când se îmbolnăvea, era transportat la spitalul britanic care, ca și Spandau, se afla în sectorul britanic. Principalele boli de care a suferit au fost de intestin, de prostată, și afecțiuni ale membrelor inferioare. A fost deseori bolnav de bronșite grave. La un moment dat, a existat temerea că va orbi. La spitalul britanic, a fost foarte bine tratat. I s-a acordat aici o cameră frumoasă, cu vedere panoramică asupra Berlinului, cameră rezervată înalților ofițeri britanici. Și totuși, Hess prefera Spandau-l, din cauza grădinii în care putea să se plimbe. Aceasta constituia plămânul său. Fără această grădină, el nu ar fi putut rezista acești patruzeci de ani de captivitate solitară. Hess manifesta o mare sensibilitate pentru mediu, era un adevărat ecologist, citea tot în privința mediului, protecția pădurilor, cosmosul și despre tot ceea ce putea ameliora calitatea vieții ființelor umane.

În privința întrebării capitale, dacă Hitler a fost la curent cu demersul întreprins de Hess în Marea Britanie, soția acestuia, întrebată, a răspuns categoric: *„Hitler nu știa nimic"*. În sprijinul acestei teorii vin o serie de fapte. De la începutul războiului, Hitler i-a interzis lui Hess să mai piloteze, căci nu vroia ca acesta să rişte. Cum ne putem imagina că Hitler s-ar fi putut lăsa antrenat într-o misiune cvasisinucigașă, să te arunci din cer, în plină noapte, într-o țară inamică mai ales când Rudolf Hess nu sărise niciodată cu parașuta! Existau atâtea posibilități de a intra în contact cu englezii, la Geneva, la Lisabona și la Stockholm. S-a vorbit mult pe tema existenței, în ajunul plecării sale, a unei lungi discuții avute cu Hitler. Într-adevăr, așa a fost, dar aceasta nu a probat absolut nimic. Discuția s-a derulat fără nici un martor și se poate considera că

Rudolf Hess, îndepărtat de la comanda operațiunilor încă de la începutul războiului, a fost pus la curent cu proiectul invaziei Rusiei. El a intenționat să știe exact ce gândește Hitler despre acest lucru. Soția lui Hess este categorică în această privință. El nu a fost de acord cu Hitler și avea propriile sale păreri. Hess era considerat, la vremea respectivă, ca un personaj aparte în regimul nazist, mulți dintre șefi luându-i în derâdere concepțiile sale, inclusiv viața particulară.

Contrar altor conducători naziști, lui Hess nu i se cunoaște nici o aventură sentimentală. Tot ceea ce se știe este prietenia cu Ilse Prahl, o tânără studentă la München și faptul că i-au trebuit mai bine de șapte ani pentru a se hotărî s-o ia de soție. Hitler a trebuit să intervină personal pentru a-l determina să-i ceară mâna. Soția lui Hess a povestit reporterilor că se cunoșteau de mai mulți ani, când, într-o seară, se plimbau ținându-se de mână, pe un drum de țară și că spera că o va cere în căsătorie. Dar în loc de o declarație de dragoste, a avut parte de o disertație asupra astrelor, explicându-i, cu lux de amănunte, ce înseamnă o galaxie. Cei doi au alcătuit un cuplu ieșit din comun, în închisoare, Hess fiind neliniștit în privința soției sale, iar principalul obiectiv al vieții sale de deținut a fost ziua când cei doi vor putea fi din nou împreună, înconjurați de familia fiului său, de nepoții, pe care nu îi cunoștea decât din fotografii.

Rudolf Hess iubea muzica clasică, în special Beethoven. Avea o predilecție pentru *Concerto de violon*, a cărui interpretă favorită era Anne Sophie Mutter. Îi mai plăcea și sportul, fiind un admirator al lui Boris Becker; iubea deopotrivă muzica, sportul - tenisul și fotbalul - plimbarea prin micuța grădină a închisorii cu oprire la cabana construită acolo, în mod special, și pe care el o botezase „Casa albă". De fapt, acolo și-a și găsit sfârșitul.

Misterul înmormântării sale

S-a vorbit și, mai ales, s-a scris pe tema sinuciderii lui Hess. În sprijinul acestei teze pledează o serie de evenimente petrecute în viața singularului prizonier de la Spandau. Totul a început cu solicitarea sovieticilor de înlocuire a pastorului Ch. A. Gabel, francez de origine, cu un pastor din Strasbourg, Michel Toehring, căruia i-au fost restrânse libertățile de contact cu Hess. La aceasta, s-a

adăugat, în martie 1987, o gravă bronhopneumonie, care l-a obligat pe Rudolf Hess să rămână mai mult timp internat în spitalul britanic. La revenirea sa la Spandau, pastorul Roehring, persoana cea mai apropiată din anturajul său penitenciar, a constatat o oarecare dereglare mentală, prizonierul nemairecunoscându-l. Refuzurile repetate ale cererilor sale de grațiere, adăugate la cele de mai sus, pot constitui un motiv serios ce-l va fi determinat să curme o existență penibilă.

Este interesant de remarcat că, după moartea sa, autoritățile de ocupație ale celor patru mari puteri au decis suspendarea unei înmormântări tradiționale, corpul său luând o destinație necunoscută. Nimeni nu știe în prezent unde se află îngropat Rudolf Hess...

O asemenea situație insolită, care nu își are precedent în istorie, a făcut să se ventileze teza identității sale de către un medic britanic, dr. Thomas. Acesta l-a examinat pe Hess la Spandau și a afirmat că era vorba, de fapt, de o sosie, ținută în închisoare, adevăratul Hess aflându-se în libertate cu un domiciliu necunoscut. Este vorba de fapt, scrie săptămânalul francez *L'Express*, de un nou mister creat în jurul lui Rudolf Hess, celebrul prizonier al închisorii Spandau.

Doar o privire i-a trebuit tânărului chirurg britanic Hugh Thomas pentru a-și întări convingerea: bătrânul descărnat ce stătea în fața lui nu era Rudolf Hess. Ultimul prizonier de la Spandau, pe care trebuia să-l transporte cu ambulanța la un spital, nu era celebrul șef nazist, mâna dreaptă a lui Hitler. Era o sosie!

Timp de 11 luni, cât fusese numit la Spitalul militar britanic din Berlin, dr. Hugh Thomas avusese timp suficient să scormonească în dosarele existente; din ele aflase că fostul vicecancelar al Reichului fusese rănit de două ori la torace, în timpul primului război mondial, în 1916 și 1917, iar un glonte îi perforase plămânul. Corpul întins acum pe masa de radiografie nu avea nici o cicatrice, cum de altfel notase, cu ani în urmă, și căpitanul Ben Horowitz, medicul tribunalului de la Nürnberg, fără a trage însă o concluzie fermă din ceea ce, pentru medicul britanic, devenise brusc o evidență: Rudolf Hess nu era Rudolf Hess!

După cinci ani de anchete, cercetări, în 1973, la Londra tânărului medic îi apare cartea *Adevărul asupra lui Rudolf Hess*, în care susține că prizonierul de la Spandau nu este adjunctul lui Hitler, cel care la 10 mai 1941 s-a parașutat în apropiere de Dungavel Hill în Scoția, pentru a propune englezilor o pace separată, ci este

o sosie, un om al lui Himmler. Adevăratul Hess dispăruse undeva, în Marea Nordului. Afirmațiile acestea au suscitat un val de proteste: istoricul Hugh Trevor Rope l-a etichetat drept „pură invenție"; Ilse, soția lui Hess, „nebunie curată", iar fiul său Wolf Ruediger, a cerut o anchetă internațională.

Cum a reacționat Hess la auzul acestei afirmații?! L-a amuzat enorm. El fusese într-adevăr rănit pe front în România, un glonț traversându-i pieptul dintr-o parte în alta, lăsând ca urme doar niște mici cicatrice. Și un alt mister avea să țină prima pagină a ziarelor: era vorba de o călătorie secretă a lui Hess în Est în 1952, în decursul căreia, în plină noapte, i s-ar fi făcut propunerea de a deveni conducătorul Germaniei Democrate. Dacă refuza, urma să se reîntoarcă în închisoarea de la Spandau pe care nu o va mai părăsi niciodată. La toate aceste afirmații Hess a răspuns catalogându-le drept glume proaste[1].

1. Philippe Boeguer, *Le Figaro*, 13 febr. 1988, p. 66.

Fiul lui Hitler

Reporterii, în căutare de subiecte senzaționale, cred că au descoperit un urmaș al lui Hitler undeva în America. Știrea a făcut ca mii de persoane să înceapă să-și pună întrebări. Hitler a avut într-adevăr un fiu și cum se explică că nașterea lui a putut fi atât de lung timp ascunsă și, mai ales, se pune întrebarea, firească de altfel, fiul îi seamănă tatălui său?

La aflarea veștii, inimile pronaziste au început să nutrească speranța, iar cele ale antifasciștilor să fremete de teamă. Dar, pentru ce unii și alții sunt cuprinși de emoție? A fi fiul tatălui său are vreo importanță oarecare în politică?

Istoria ne oferă, se pare, un răspuns pozitiv. La originea societăților politice, unul din mijloacele de a marca instituționalizarea puterii, a fost stabilirea unui drept de succesiune în beneficiul familiei șefului. Mai târziu, toate regalitățile și-au rezervat puterea pe linie paternă. Societățile politice moderne au respins dreptul de succesiune în favoarea alegerilor. Dar de fiecare dată când se ivește o personalitate ieșită din comun, care trezește pasiuni sau entuziasm, poporul, impresionat de calități sau defecte excepționale, consideră că are de-a face cu o ființă supraomenească, dotată cu privilegiul imortalității. Chiar dacă el manifestă față de eroul său o oarecare ingratitudine, este surprins atunci când are loc moartea fizică sau politică. Și atunci începe, după despărțirea de putere, sau după ce au avut loc funeralii grandioase sau discrete, cultul fidelilor care au căutat să uite în celebrarea dispariției pe Dumnezeul lor. Colombey-les-deux-Eglises a devenit, după moartea generalului de Gaulle, un loc de pelerinaj unde poposesc gaulliștii, sau poate vor veni mâine antigaulliștii. Dar, fidelii atât de devotați se resemnează în general cu greutate. Dacă ei nu pot spera într-o resurecție, își doresc reîntoarcerea la cultul eroului lor: așa se explică cele o sută de zile ale lui Napoleon I, aducerea la putere a generalului de Gaulle în mai 1958; reîncarnarea sa în persoana unui membru al familiei sale, o rudă apropiată, un fiu dacă este posibil. Asemănarea cu

liederul dispărut va fi căutată în mod deosebit. Totul se petrece, ca și cum populația dispune de un potențial de afecțiune gata să fie redistribuit succesorului.

S-au atribuit mai mulți copii lui Hitler, în special unul care s-ar fi născut în nordul Franței, în 1915, în vreme ce Hitler se afla aici în garnizoana locală. Este dificil istoricului să se pronunțe. El poate doar să consemneze mărturiile pe care le oferă istoria.

Dacă Adolf Hitler ar fi trăit, ar fi avut 106 ani, vârstă greu de imaginat s-o fi putut atinge. Și din 1945 până în 1960 și chiar până în 1965, zeci de mii de germani au fost convinși că Führerul lor nu s-a sinucis în buncărul Cancelariei, ci trăia undeva, probabil în America de Sud, dar astăzi nici un om cu mintea întreagă nu mai poate îmbrățișa o asemenea idee.

O altă problemă, alta decât dacă Hitler a dispărut într-adevăr atunci sau nu, care preocupă nu numai pe istorici, este de a ști dacă toate rumorile colportate de aproape 50 de ani încoace, privitoare la un eventual pretendent urmaș al lui Hitler, ascund, sau nu, o parte de adevăr.

Primele zvonuri datează din 1945-1946 și aveau un net aspect politic. Foștii naziști, disperați de destrămarea Reichului întocmai ca prăbușirea unui castel de cărți de joc, ca și de moartea wagneriană a acestui ex-dumnezeu, își găseau o consolare în faptul că acest „mare om" fusese zdrobit de o conspirație iudeo-bolșevică. Lăsase el oare un descendent, un „vulturaș" (aluzie la fiul lui Napoleon I) care poate într-o zi să poarte mai departe drapelul tatălui său?

Versiunile cele mai contradictorii au circulat în privința identității mamei. Cea mai plauzibilă îi atribuia această paternitate Evei Braun, însoțitoarea fidelă, în viață și în moarte, a Führerului. O fată, sau un băiat, pe care ea ar fi reușit să-l pună la adăpost mai înainte de a-l însoți pe Hitler în infernul de la Cancelaria Reichului.

Un filon exploatat de escroci

Unii au crezut că știu că acest copil a fost crescut undeva în Bavaria de persoane sigure, alții au plasat ascunzătoarea în Tyrolul de Sud, acolo unde și-au găsit un adăpost sigur mii și mii de naziști. Mai există ipoteza unui ascunziș în străinătate, după unii în Peninsula iberică sau America Latină. Către anii 1952-1953, escroci

ingenioși au profitat de legenda aceasta pentru a trezi sentimentele adormite ale unor foști naziști. Au profitat de sentimentele conaționalilor lor pentru a strânge mari sume de bani.

Punctul central de întrebare gravitează în jurul problemei ridicate de faptul că, pentru a avea un copil, trebuia să treacă nouă luni de sarcină și nimeni din anturajul Evei Braun nu-și amintește s-o fi văzut însărcinată vreodată.

Cele două surori care au acceptat să vorbească despre Eva după război și ale căror raporturi au fost totdeauna cordiale cu aceasta, au dezmințit, în mod categoric, aceste zvonuri.

Dacă nu a fost Eva Braun, Hitler putea totuși să fi avut un copil de la altă femeie.

Au fost pronunțate mai multe nume, printre care și cel al scenaristei Leni Riefenstahl, o femeie extrem de frumoasă la vremea aceea și pentru care Führerul manifestase în public multă admirație și avea o mare slăbiciune.

Leni, care a trăit până la o vârstă înaintată, a respins cu indignare aceste presupuneri lipsite de orice fundament, pretinzând că ea nu a avut niciodată altfel de relații... decât artistice, cu Hitler.

Chiar dacă acest mod de a nega trecutul său de fervență național-socialistă nu e prea elegant și nu corespunde în mod cert realității, nu există nici cel mai mic indiciu care să permită să se afirme că Leni ar fi fost vreodată mama unui copil al Führerului.

O frumoasă tânără devotată

S-a discutat foarte mult în jurul potenței sexuale a lui Hitler. Există autori care au afirmat că ar fi suferit de o criptorhidie, alții că ar fi fost misogin și timid. Pe baza altor surse, Hitler ar fi suferit de o diminuare a facultăților sale sexuale, ca urmare a unei boli venerice, contractate în tinerețe la Viena, la care s-a adăugat rănirea provocată de gazele toxice din primul război mondial.

Cu toate acestea, se poate afirma cu oarecare certitudine că impotența sa nu era totală și că unele femei – puține la număr, este drept – au reușit, în decursul vieții sale, să-i redea uneori virilitatea.

Documentele și rapoartele poliției, aflate în arhivele din Berlin, au scos la iveală o altă idilă a dictatorului nazist. Este vorba de o tânără secretară de partid, Trude Hainzer, sau Haner, se spune frumușică și care, prin anii 1931–1932, deci cu puțin înainte de a

veni la putere, era afectată ca secretară personală a lui Hitler. Ea bătea la mașină corespondența, discursurile, consemnările „șefului", care o aprecia cu atât mai mult, cu cât era, pe de o parte, o foarte bună secretară și pe de alta, o național-socialistă fanatică, având în familia sa mai mulți membri, unchi și veri, care aparțineau primului nucleu național-socialist din anii 1923–1925, epoca puciului din München.

Hitler, care suferea de stomac, fusese supus la un tratament medical care i-a ameliorat nu numai durerile, ci și tonusul sexual. Se pare că la aceasta au contribuit și farmecele frumoasei sale secretare. Din câte se spune, folosindu-se de un turneu electoral și de propagandă, în mai multe orașe din nordul Germaniei, cuplul Trude-Adolf a întreținut relații intime și tânăra ar fi rămas gravidă, fără posibilitatea contestării paternității, de către Hitler.

Trude care, după un raport al poliției era același tip de femeie ca și Eva Braun și aproximativ de aceeași vârstă, 22–24 de ani, îl însoțea, în permanență, pe Hitler și întregul Stat major al acestuia, în toate deplasările pe care le efectua de-a lungul Germaniei.

Că ea i-a plăcut sub aspect fizic este foarte posibil și chiar probabil. Hitler nu era nici misogin și nici timid, cum s-a spus adeseori fără temei, dar s-a speculat mult pe tema facultăților sale sexuale, care erau mult diminuate datorită motivelor pe care le-am menționat mai sus.

Cu toate acestea, el nu era total impotent și idila ce a avut-o în 1932 a beneficiat de tratamentul pentru suferințele la stomac ce i-a adus o ameliorare pe toate planurile.

Înviorarea tonusului său sexual – când nu avea decât 43 de ani – a coincis cu turneul electoral în mai multe orașe din Nordul Germaniei, când s-a consumat idila Trude-Adolf. Așa după cum reiese dintr-un raport al poliției, afacerea a luat o turnură neprevăzută: sub pretextul unei maladii, câteva săptămâni mai târziu, domnișoara Heinzer a părăsit brusc secretariatul partidului. De atunci i s-a pierdut orice urmă până în 1934–1935, când s-a căsătorit undeva, în nordul țării și a avut mai mulți copii.

Hitler a considerat-o pe tânăra dactilografă ca necorespunzătoare pentru a-i fi soție, în ciuda faptului că-și dorea foarte mult un urmaș. Sau poate, pur și simplu, s-a plictisit și a considerat-o o simplă aventură. Mai există o ipoteză: Trude, decepționată, orgolioasă și totodată prea devotată politic Führerului său, pentru a-i cauza neplăceri, s-a eclipsat și nu a îndrăznit niciodată să-i vorbească de copilul pe care îl aștepta.

În orice caz, un raport detaliat al poliției, datând cu puțin înainte de 30 ianuarie 1933, furnizează unele informații, din care rezultă că dactilografa ar fi avut un copil de sex bărbătesc. Aici se sfârșește orice relatare și numai cei doi martori – mama, sau copilul – mai sunt în măsură să ofere un răspuns la întrebări, în cazul că mai sunt în viață, fapt puțin probabil scurs (Trude ar trebui să aibă, în prezent, aproximativ 84–86 ani).

Singura certitudine este că copilul a fost un băiat. Ce a devenit el între timp? Dacă trăiește ar trebui să aibă în prezent aproximativ 60 de ani. Cunoaște el secretul originii sale? Unde se află mama sa (dacă mai trăiește), singura persoană capabilă să-i ateste originea?

Geli Raubal

Începutul l-a constituit insolita construcție de la Berchtesgaden. Inițial exista aici o vilă de munte ceva mai încăpătoare. Ea a fost achiziționată ca proprietate a Führerului, din câte se spune, cu banii încasați ca drepturi de autor al cărții *Mein Kampf*. Vila a suferit transformări mari, devenind o adevărată citadelă. Iată cum o descrie un martor ocular, care a vizitat-o:

„De departe acest loc apare ca un fel de observator sau ca un mic schit, cocoțat la o mie nouă sute metri altitudine, pe creasta unei stânci. Acolo se ajunge pe un drum în serpentină lung de 15 kilometri, tăiat în piatră și al cărui traseu îndrăzneț a pus la grea încercare, pe muncitorii care, timp de trei ani, au desfășurat o activitate gigantică. Șoseaua ajunge apoi la intrarea într-un lung tunel care se închide cu o poartă grea, dublă, din bronz. La extremitatea acestei subterane, un ascensor spațios, cu pereții exteriori din plăci de aramă și în interior din aur masiv, așteaptă oaspeți. Printr-un puț de o sută zece metri săpat în rocă, se urcă până la locuința Führerului. Aici surpriza atinge culmea. Vizitatorului îi apare în față o construcție masivă, care conține o galerie cu pilaștri romani, o imensă rotondă cu pereți din sticlă, în care se află un uriaș șemineu, unde ard bușteni enormi, o masă înconjurată de treizeci de scaune și numeroase saloane laterale, mobilate elegant cu fotolii confortabile. Pe oriunde îți arunci afară privirea, ea coboară ca din înălțimea unui avion în plin zbor, asupra unei imense panorame de munte. Jos, în depresiune, se zăresc Salzburg-ul și

satele înconjurătoare, dominate cât vezi cu ochii de un șir de lanțuri și vârfuri de munți, de pășuni și păduri agățate pe versanți. În apropierea casei, care pare suspendată în gol, se înalță, aproape aplecat, un perete abrupt de stânci goale. Cufundat în penumbra unui sfârșit de zi de toamnă, totul este măreț, sălbatic, aproape halucinant.

Vizitatorul se întreabă dacă este treaz, sau dacă visează; ar vrea să știe unde se află. ...Este opera unui om normal, sau cea a unui om chinuit de grandomanie, de obsesia dominației și singurătății, sau doar prada fricii? Un detaliu atrage atenția și, pentru cel care caută să precizeze psihologia lui Adolf Hitler, nu este mai puțin prețios decât altele: rampele de acces, intrările în subterană, împrejmuirile clădirii sunt organizate militărește și păzite cu cuiburi de mitraliere“[1].

„Acolo – va spune Hitler – am petrecut cei mai frumoși ani ai vieții mele, unde am conceput și copt toate marile mele proiecte.“ Și el adaugă: „Aici la Berchtesgaden, ideile mele au depășit limitele umane pentru a se traduce în acte cu repercusiuni incalculabile.“

Cine a vizitat castelul lui Ludovic al II-lea din Bavaria de la Neuschwanstein, își poate da seama de structurile psihice asemănătoare ale lui Hitler și Ludovic al II-lea, comparând cele două construcții. Nicolae Ceaușescu a dispus efectuarea unor construcții monstruoase gigantice în același stil (vezi Casa Poporului, a doua ca dimensiune pe glob, după Pentagon). Paralelismul exclude orice coincidență, fiind vorba, în mod evident, de boala care îi macină pe toți cei menționați mai sus: paranoia.

În această locuință de celibatar și de șef de partid, reședință de munte, în același timp, reprezentativă și familiară, îi trebuia o femeie. Or, această femeie nu exista până atunci în viața lui Adolf Hitler. Din clipa în care a hotărât să-și stabilească locuința la Berchtesgaden, a telefonat la Viena pentru a anunța noutatea surorii sale, cerându-i să vină să joace rolul de stăpână a casei. Angela Raubal era pe jumătate soră cu Hitler și locuia la Viena, împreună cu fiica sa cea mică, Geli, care avea o voce plăcută și nutrea dorința să se dedice muzicii. Angela era cu șase ani mai mare decât Adolf și era singura persoană din familie pentru care dictatorul manifesta ceva asemănător cu afecțiunea și atașamentul. Soțul Angelei, Leo, era mort, dar în timpul vieții nu s-a înțeles prea bine cu cumnatul său, în ciuda faptului că nici unuia dintre ei nu le-a plăcut să

1. Jacques de Launay, *Istoria secretă*, „Ed. Științifică“, București, 1970, p. 204.

muncească, preferând o viață de hoinari și pensionari ai azilelor de noapte.

Virtuțile de gospodină ale lui Frau Raubal erau de mult cunoscute și apreciate de Hitler. Această reputație nu a fost dezmințită: Angela a îndeplinit la Berchtesgaden funcția care îi fusese atribuită.

Interesul manifestat brusc pentru viața rustică dusă sus în munte trebuie atribuit unui cu totul alt motiv. Imaginați-vă o tânără strălucind de sănătate, de bucuria de a trăi, de o frumusețe nu neapărat clasică, mai curând sălbatică, în orice caz seducătoare, subțire în talie, cu ochi mari și un păr bogat și negru revărsat pe umeri. Era Geli, una din cele două fete ale Angelei Raubal. Hitler pierduse de mulți ani legătura cu familia cumnatului său și când a revăzut-o pe Geli, pe care a cunoscut-o când era un copil, a rămas împietrit. Hitler mergea pe patruzeci de ani când a fost sedus, cucerit și îndrăgostit până peste urechi de nepoata sa. A adorat-o pe Geli din prima clipă. Viața particulară a lui Hitler s-a transformat apoi radical. Unchiul și nepoata nu se mai despărțeau; atât cât obligațiile îi permiteau, Hitler o ducea cu sine pe Geli și se arăta plin de mândrie cu ea în public. Era un fapt de acum obișnuit, deși puțin credibil, să-l vezi pe unchiul „Adi", pătrunzând în magazinele luxoase din München în urma nepoatei sale, plătind la casă și ieșind, tot în urma ei, cu brațele încărcate de pachete. Și ea? Frumoasa Geli, bineînțeles, se simțea pe ascuns flatată de interesul manifestat de acest unchi și, mai ales, impresionată de celebritatea pe care și-o dobândea în Germania. Fără îndoială, putem presupune că tânăra suferea, în primul rând datorită furtunoasei tiranii și gelozii cvasimorbide a unchiului și tutorelui său. Căci, în mod indiscutabil, Hitler o iubea pe Geli și încă cu o intensitate puțin obișnuită, în ciuda faptului că era cu douăzeci de ani mai mare. Suporta dificil comportamentul lui Hitler, căci acesta nu admitea să-și vadă nepoata în compania altor bărbați, dorind s-o păstreze doar pentru el. Îi interzisese chiar să se întoarcă la Viena, pentru a-și urma studiile de muzică și a deveni cântăreață de operă, marea ambiție a vieții sale. Datorită ocupațiilor și ambițiilor sale de om politic, Hitler se găsea deseori departe de ea și atunci Geli îl acuza, la rândul ei, de trădare, reproșându-i atențiile pe care el le împărțea altor femei, cum ar fi de exemplu Winifriedei Wagner, cumnata maestrului din Bayreuth, cât și personalului feminin al atelierului münchenez de fotografie al prietenului său Hoffmann, unde era funcționară o oarecare tânără, ce purta numele de Eva Braun.

Toate acestea nu au împiedicat ca, la un moment dat și destul

de repede după venirea lui Geli și a doamnei Raubal în Bavaria, să se pună problema căsătoriei între cei doi. Orice ar fi fost, în 1929 Hitler a cumpărat la München un apartament cu nouă camere, situat la etajul doi al unui imobil, aflat la nr. 16 pe Prinz Regentstrasse, una din arterele cele mai elegante ale orașului. Și când s-a instalat aici, i-a rezervat și lui Geli o cameră. Anny Winter, o veche portăreasă a lui Hitler din cartierul rău famat din Tierschstrasse, a fost angajată ca menajeră în timpul zilei, în timp ce Angela Raubal, mama lui Geli, a rămas la Berchtesgaden. Unchiul și nepoata, odată cu venirea serii, după plecarea lui Frau Winter, rămâneau singuri în imensul apartament și fără discuție că nu pierdeau vremea... Faptul, la vremea respectivă, căpătase o largă publicitate, zvonindu-se câte și mai câte. Să fi fost adevărate aceste bârfe? La un moment dat, cineva a avut îndrăzneala să-l întrebe pe Hitler dacă este adevărat ce se vorbește. Cert este că reacția lui Hitler a fost așa de violentă că personajul în cauză s-a pomenit deposedat de gradul său și șters din funcții: era gauleiterul partidului din Wurttemberg.

„Cu toate acestea, într-una din zile, Hitler a sfârșit prin a-și destăinui secretul vechiului său prieten, Heinrich Hoffmann:

— Da, o iubesc, zise el fotografului, însă nu mă pot gândi deocamdată la căsătorie... îmi rezerv dreptul să veghez asupra lui Geli, până în ziua în care ea își va găsi un soț pe gustul meu.

Altădată, i-a spus lui Rudolf Hess:

— În mod sigur, nu am căutați de puțin intenția de a-mi complica viața. Nici cu Geli, nici cu alta...".

Ori, anii treceau, popularitatea lui Hitler sporea și Geli începuse să devină din ce în ce mai nefericită. Frumoasa austriacă lua lecții de canto la München, fapt admis în final de unchiul său. Când mergea la cursuri, trebuia să accepte să fie însoțită de polițiști în civil. Pentru circumstanță, o căsătorie, în ciuda diferenței de vârstă, ar fi fost indicată, mai ales că și mama lui Geli era de acord și probabil și Geli însăși ajunsese, la un moment dat, la această concluzie, datorită raporturilor care deveniseră evidente.

Intimitatea dintre unchi și nepoată avea să-și dezvăluie în public substratul mult mai puternic cu următorul prilej: „...Lungul Mercedes negru, un «cadou» al uzinei la care Hitler lucra, din timp în timp, ca amator – se pretindea că ar fi desenat caroserii – înghițea kilometrii dintre Bochum și Essen. La volan, se afla șoferul Emil Mauritz[1]. Ploua și șoseaua era alunecoasă. Deodată, mașina s-a

1. Cel care, de altfel, va relata ulterior o parte din evenimentele la care ne referim în continuare.

răsucit brusc cu o sută optzeci de grade și s-a izbit de un arbore de pe marginea șoselei. Mauritz a fost rănit și de asemenea un aghiotant, Brueckner, a fost izbit grav la ceafă. Angela Raubal era rănită ușor la umăr. Hitler scăpase complet nevătămat, însă Geli fusese proiectată în afara mașinii și își pierduse cunoștința. Un fir subțire de sânge i se scurgea pe obraz din tâmpla stângă. Șoferul avea să remarce că în acele momente, Hitler era disperat și își pierduse complet stăpânirea de sine. Striga neîncetat: «Geli, iubita mea, privește-mă, spune-mi un cuvânt, nu muri...». Hitler era de o paloare neobișnuită și mâinile îi tremurau încontinuu. «Geli, dacă tu mori, mă omor și eu!» Între timp, la locul accidentului s-au oprit și alte automobile ce treceau pe șosea. Dintr-unul a coborât doctorul Karl Brandt. El a acordat primele îngrijiri medicale celor răniți. A bandajat-o pe Geli, i-a administrat un calmant Angelei Raubal și i-a făcut o injecție lui Brueckner. Pe Geli a transportat-o cu mașina sa la o clinică din Essen, unde era intern. Hitler l-a urmat într-o altă mașină, reușind să-și găsească, în cele din urmă, stăpânirea de sine."

Nu se știe cât de grav a fost rănită Geli, asupra acestui lucru Brandt a păstrat, în memoriile sale, o tăcere deplină. Cert este că Hitler l-a considerat a fi un medic excepțional și în 1934 când a ajuns în fruntea statului, l-a trimis pe Brueckner să-l solicite să devină medicul său personal.

Dacă prima întâlnire cu Geli a însemnat pentru doctorul Brandt începutul ascensiunii sale – și sub un anumit aspect cea care i-a atras și sfârșitul – cea de a doua întâlnire, după cum vom vedea, s-a terminat într-un mod tragic pentru tânăra femeie.

Cazul Geli a rămas încă neclar până astăzi; nu avem răspuns la multe întrebări, căci materialele respective au fost distruse. Mai mult chiar, unii dintre martori au „murit" doar pentru că dețineau părți infime de adevăr. Iată însă un amănunt ce s-a păstrat.

Hitler avea un șofer, singurul om din preajma sa care îl servea și în care avea încredere absolută, pe un anume Emil Mauritz. Când era cazul, Mauritz servea și de gardă de corp. Se spune că, în timp ce Hitler fusese închis în închisoarea Landsberg, îi dictase șoferului primele capitole din *Mein Kampf*, și mai mult, cu timpul, Emil Mauritz, vechiul ceasornicar și condamnat de drept comun, fusese primul șef al comandourilor naziste. Paralel, în viața lui Geli, tot atât de supusă supravegherii, ca și cea a unchiului său, a apărut un alt bărbat. Și acest bărbat a fost... Emil Mauritz! La prima vedere, faptul nu avea nimic surprinzător: Mauritz nu-l părăsea pe Hitler

și Hitler n-o părăsea pe Geli. Erau un trio nedespărțit. Doar că, așa cum avea să mărturisească mai târziu șoferul nazist, Hitler își pusese în cap să-l căsătorească pe acest camarad de odinioară. Mauritz luase în serios cuvintele șefului său. Geli îi plăcea enorm lui Mauritz. „Nu o puteai vedea, spunea acesta, fără să cazi îndrăgostit nebunește de ea." La rândul ei, nepoata lui Hitler nu se arăta mai puțin indiferentă, dar nici nu făcea avansuri, sau mărturisiri șoferului. Dacă ar fi să-l credem pe Emil Mauritz, decisese de comun acord cu Geli să se logodească.

Asupra urmării acestei întâmplări, părerile diferă; în orice caz, două dintre versiuni sunt demne de reținut. Într-o seară, Hitler, sosind acasă pe neașteptate, adus de altă mașină, și-a surprins nepoata în brațele șoferului. Deci Geli acceptase avansurile lui Mauritz și răspundea în același mod. Or, așa cum a pretins însuși Mauritz, el i-ar fi spus lui Hitler mai înainte despre proiectul de căsătorie cu Geli. Cert este că, oricare ar fi fost maniera în care a fost prevenit Hitler, a urmat un adevărat cataclism. Hitler a izbucnit în invective și imprecații la adresa șoferului, în final concediindu-și rivalul, cel puțin provizoriu, nu fără a-i vărsa discret din casieria Partidului nazist, frumoasa sumă de douăzeci de mii de mărci, pentru a-și asigura tăcerea. Evenimentele ulterioare însă au favorizat scoaterea din dizgrație a lui Mauritz și recâștigarea bunăvoinței lui Hitler.

În ultimele zile ale verii anului 1931, o scrisoare datată din iarna precedentă, a dispărut dintre hârtiile păstrate cu grijă de Hitler într-un sertar al biroului său din München. Scrisoarea a fost regăsită și este interesant cum se termină: „Număr orele până în clipa fericită când te voi revedea... [Semnat:] Eva".

În dimineața de 17 septembrie 1931, Hitler a părăsit München-ul însoțit de Heinrich Hoffmann, pentru a se deplasa la Hamburg. Și-a luat rămas bun de la nepoata sa care, aflată la balconul aparta- mentului de la nr. 16 de pe Prinz-Regentenstrasse, îi făcea semne cu mâna unchiului său, instalat alături de noul șofer, pe nume Schreck. Privindu-i fața lui Geli, te izbea imediat chipul răvășit ce trăda o emoție puternică. În momentul în care Hitler închidea portiera, Hoffmann auzi pe Geli strigând: „Unchiule Adi, totuși nu vrei să mă lași să plec la Viena?" „Nu, îi răspunse scurt Hitler", și mașina demară brusc, în viteză. Aveau să nu se mai revadă niciodată.

Când lungul Mercedes decapotabil a părăsit ultimele străzi ale orașului, vântul s-a întețit și gonind ceața din timpul nopții, s-au

ivit în zare vârfurile munților. Hitler s-a întors către Hoffmann și a clătinat din cap murmurând: „Acest blestemat de foen... Este idiot, dar am un fel de presentiment ce mă obsedează..."

A doua zi, din simpla întâmplare, obsesia lui Hitler făcu loc realității. Călătorii își petrecură noaptea la Nürenberg și în zori plecaseră mai departe angajându-se pe șoseaua spre Bayreuth. Un taxi îi urmărea în viteză, îi ajunse și un braț prin geamul lăsat, se agita frenetic. Mercedesul stopă în marginea șoselei, urmat de un taxi. Un vânător din Deutscherhof coborî, salută scurt și le înmână un mesaj urgent. Rudolf Hess aștepta la telefon, Hitler trebuia să se reîntoarcă imediat la prima localitate cu telefon, fiind vorba de ceva foarte important și urgent. S-au reîntors în grabă și când Hitler a ieșit din cabina telefonică, Hoffmann constată că era livid, îi spuse abia șoptit: „Geli a fost găsită în camera sa, cu revolverul meu în mână. Starea ei este foarte gravă, iar poliția este în apartament."

Fără întârziere a ordonat șoferului să-l ducă la München. Dar, mai înainte a cerut unei secretare să-i telefoneze doctorului Brandt să vină la locuința sa.

Când au revenit la München, Brandt sosise prea târziu, Geli era moartă, polițiștii și medicul legist terminaseră ancheta lor, iar cadavrul fusese deja transportat la morga orașului. Autopsia efectuată imediat, a relevat că tânăra fată își trăsese în piept un foc de revolver, iar glonțul îi traversase inima. Arma, un Walther 6,35, aparținea lui Hitler.

Pe masa din camera sa, ruptă în patru bucăți și așezată la vedere, zăcea scrisoarea Evei! Ce semnificație a vrut să dea tânăra disperată gestului său? Geli era realmente geloasă pe Eva Braun, pe care n-o întâlnise niciodată, sau poate Geli încercase să-l convingă pe Hitler s-o ia de soție și acesta refuzase? Sau, invers: în ciuda scrisorii și a altor mărturii de adorare a Führerului, acesta manifestase intenția de a se căsători cu Geli, în timp ce pasiunea sa nu era, în ciuda aparențelor, împărtășită și de nepoată? Sau, încă și mai simplu, unchiul refuzase să-i redea libertatea și s-o lase pe Geli să-și trăiască propria-i viață, departe de el, la Viena?

Moartea lui Geli Raubal a rămas și va rămâne un mister, *o enigmă a istoriei.* Unele mărturii ale vremii merg până a-l suspecta pe Himmler și acoliții săi din SS de a se afla la origina dramei din 1931. Geli Raubal căpătase o importanță mult prea primejdioasă în viața viitorului dictator și se impunea suprimarea ei, hotărâtă probabil de ierarhia ocultă nazistă.

Pe mormântul lui Geli Raubal, în cimitirul catolic din Viena, se poate citi și astăzi, după ani, următoarea inscripție: „Ea ne era raza noastră de soare".

Hitler a rămas copleșit mulți ani de dispariția nepoatei sale și a purtat timp îndelungat doliu. La Berchtesgaden, ca și mai târziu la Cancelaria Reichului din Berlin, portretele lui Geli, plină de viață și veselă, pictate de Adolf Ziegler, viitorul președinte al Academiei Reichului, se găseau atârnate de zidurile camerei sale de lucru și, cu regularitate, însoțite de mănunchiuri mari de flori cu prilejul celor două aniversări: cea a nașterii și a morții sale.

Angela Raubal, mama lui Geli, după decesul fiicei sale, a continuat să locuiască la Berchtesgaden. În 1936, ea l-a părăsit totuși pe Hitler, pentru a se recăsători cu un profesor de arhitectură din Dresda. Hitler a refuzat să asiste la ceremonie.

Dar drama lui Geli a mai avut o continuare. Prin nu se știe ce împrejurări, un preot răspopit, Bernhard Stempfle, intrase în posesia unor scrisori compromițătoare, adresate de Hitler nepoatei sale, în care era vorba de unele intimități între cei doi. În 1934, după „Noaptea cuțitelor lungi", cadavrul lui Stempfle a fost găsit în pădurea din Harlaching, situată în împrejurimile München-ului, cu gâtul fracturat și cu trei gloanțe în inimă. S-a presupus că ucigașul ar fi fost Emil Mauritz.

Am scris intenționat pe larg despre legătura dintre Hitler și Geli, nepoata sa, adică dintre un bărbat de patruzeci de ani și o tânără de aproape douăzeci de ani, care în afară de aspectul incestuos datorită gradului de rudenie – era fiica sororii sale – oferă psihiatrilor un material interesant de studiu.

În viața lui Hitler au mai existat și alte femei, al căror rol a rămas însă obscur. Unity Mitford era studentă a școlii de Arte frumoase din München. Această tânără de douăzeci și doi de ani, fiica lordului Redesdale, cumnata lui Oswald Mosley, îl întâlnește pe Hitler în 1934, în cursul unei mari recepții. Cele câteva cuvinte, pe care le schimbă cu Führerul, o vor transforma într-o îndrăgostită romantică și pasionată de dictator. Hitler a încurajat sentimentele disperate ale tinerei femei și, în momentul când, în 1938, Unity Mitford va suferi de o pleurezie la Bayreuth, Führerul îi va trimite medicul său personal, îi va umple camera cu flori și îi va telefona în fiecare dimineață. Această idilă romantică uimește opinia publică britanică și, puțin timp după acordul de la München, lordul Redesdale se simte chiar obligat să dezmintă zvonurile, care circulau în presa engleză. Unity, dăruită în întregime pasiunii sale, va fi dezamăgită de idolul ei, în cursul toamnei lui 1939, pentru un motiv

încă nelămurit (să fi cerut ea Führerului să pună capăt războiului?). În orice caz, la data de 2 ianuarie 1940, cu autorizația excepțională a cancelariatului, ea părăsește München-ul și, trecând prin Elveția și Calais, sosește în Anglia, suferind de pe urma rănilor, datorate unei încercări de sinucidere ratată. Ea se va retrage într-una din insulele Hebride și va muri la treizeci și trei de ani, în 1945, de meningită. N-a supraviețuit omului care-i înrâurise astfel viața.

O altă femeie care va juca un rol în viața lui Hitler și în relațiile acestuia cu Anglia, este principesa Stephanie de Hohenlohe, prietenă cu familia Bechstein, celebrii fabricanți de piane.

Elena Bechstein, la rândul ei, protejase pe agitatorul neajutorat al anilor '20 - principesa de Hohenlohe, bine introdusă în înalta societate britanică, a primit de la lordul Rothermere, proprietarul ziarului *Daily Mail*, misiunea să-l contacteze pe Hitler și să-l chestioneze cu privire la restaurarea familiei Hohenzollern în Germania și a Habsburgilor în Austria. Ea a fost primită cu multă simpatie de Hitler în iulie 1933, dar acesta nu și-a luat nici un angajament în privința restaurării, declarându-se însă în favoarea unei apropieri anglo-germane.

A urmat după aceea o corespondență Hitler-Rothermere, care a determinat atitudinea de simpatie luată de *Daily Mail* atât cu ocazia reocupării Renaniei (1934), cât și cu prilejul reconstrucției flotei de război germane (1935). Iată, deci, care a fost rolul Stephaniei în viața lui Hitler: o simplă manipulată de biroul Rosenberg, ce viza apropierea anglo-germană, și care nu s-a înfăptuit.

Femeia care și-a legat soarta de Hitler, fiind și ultima din viața sa, a fost Eva Braun. Era o mică funcționară în atelierul fotografului Hoffmann, din München. Vizitându-l pe acesta, vechi prieten și colaborator al Führerului, Hitler a cunoscut-o pe Eva. Mult mai tânără, aceasta a acceptat curtea lui Hitler, cu care a trăit mai bine de zece ani. Drept recunoștință, i-a acordat lui Hoffmann monopolul fotografiilor sale, fapt care i-a permis acestuia să strângă o avere însemnată, mai ales că lui Hitler îi plăcea nespus, înainte de acapararea puterii, să se fotografieze. Hitler a instalat-o la castelul său din Berchtesgaden, unde a devenit stăpâna casei. Eva îl însoțea în toate călătoriile sale. La Berlin locuia însă singur, propaganda nazistă ridicând în slăvi ascetismul Führerului. Eva Braun a acceptat, după cât se pare, legătura cu Hitler, dintr-o pornire de pur fanatism nazist. În jurnalul ei (pe care l-a trimis chiar ea cineastului Louis Trenker, într-un plic sigilat, purtând mențiunea „Jurnalul intim" și care a fost deschis în toamna lui 1945, la

Bolzano, în prezența unui martor), se poate citi o curioasă paralelă între Ludovic al XVI-lea și Hitler, evocând unele particularități fizice ale Führerului: fimoza. „Iunie 1940. Tocmai am terminat *Maria Antoaneta* de Stefan Zweig. Este foarte interesant pentru mine, personal. Trebuie să știu mai multe despre Ludovic al XVI-lea. Am recitit de trei ori capitolul privind căsătoria sa. Aceasta m-a învățat unele lucruri. Este foarte instructiv pentru mine să știu că și alte persoane au suferit de o anomalie asemănătoare...".

Eva Braun apărea celor din jur ca o făptură limitată, superficială, frumoasă în permanență, absorbită de îngrijirea aspectului ei, fiind servilă și atentă în prezența lui Hitler, astfel încât acesta să se simtă cât mai comod. S-a căsătorit cu Hitler în noaptea de 29 aprilie, în buncărul Cancelariei Reichului.

Există unele păreri, conform cărora legătura dintre Hitler și Eva Braun, despre care s-a păstrat cu atâta grijă cel mai mare secret, n-a avut un caracter normal din punct de vedere sexual, singurul ei scop fiind să-i procure lui Hitler, ca și anturajului său, un fel de dovadă a unui cuplu obișnuit, ca atâtea altele.[1]

1. Bibliografie utilizată: J. P. Englade, *A avut Hitler un fiu?* în *Histoire pour tous*, nr. 173, sept. 1974, p. 2.

Contesa misterioasă

În cimitirul „St. Mary", din Kensal Green (Mare Britanie), există un mormânt pe care sunt înscrise două date: *1920–1952* și un nume: *Christine Grandville*. Încă frumoasă în lumina rece din morga londoneză, trebuie să fi fost răpitoare, în timpul vieții. O figură de madonă, o gură desenată cu delicatețe, un nas perfect, sprâncene conturate deasupra ochilor închiși.

La 15 iunie 1952, această splendidă femeie a fost asasinată, în mod barbar, cu o lovitură de pumnal în inimă. Un pumnal de comando, o armă de război. În acel moment, ea nu era decât o modestă funcționară, ce purta numele de *Christine Grandville*, un nume franțuzesc și nimeni nu-i știa dubla identitate, de fapt, dubla ei viață.

*

Inspectorul George Jennings de la Scotland Yard era de serviciu. Începând cu orele 20, așezat la biroul său, Jennings își ridica, din când în când, capul, pentru a privi ceasul electric fixat deasupra ușii. Era mai comod decât să consulte ceasul brățară. La 21 fără 10 minute, semnă ultima hârtie, își împinse fotoliul, ezită între cele cinci pipe care se găseau rânduite frumos în rastel pe birou, pe care le fumase, fără să-și dea silința să le mai curețe, și apăsă un buton de sub marginea biroului. Ștergându-se cu o batistă mare, desfăcută, mormăi:

— Intră!

Era sergentul Kraig, care, ca și inspectorul, își scoasese haina, însă își păstrase cravata, în vreme ce Jennings renunțase la a sa.

— Te rog să dai hârtiile acestea la mașină, mâine dimineață. Să mi se aducă la semnat, îndată ce vor fi gata. Șeful trebuie să le primească neîntârziat.

Era în 15 iunie 1952. Ca și în întreaga Europă, vara se instalase de timpuriu la Londra. Ferestrele larg deschise nu aduceau răcoare; în cameră pătrundea un aer cald ce emana de la bitumul înmuiat,

de la clădirile de beton încinse. Taxiurile, autobuzele mergeau mai puțin repede ca de obicei; păreau că lenevesc.

La un moment dat, sună telefonul. Sergentul Kraig, văzând că inspectorul privește visător pe fereastră, ridică receptorul, ascultă și murmură ceva neinteligibil. Se întoarse către Jennings și îi întinse receptorul:

— Este sergentul Faller care vă cere ceva. Spune că este urgent.

Faller era o veche cunoștință. Se cunoscuseră de mult. Acesta își alesese altă carieră, mai puțin aspră, și anume, de polițist de stradă. Această funcție îi dădea avantajul de a se ocupa de mărunțișurile cartierului, de delicte de circulație și conflicte ivite ad-hoc între cetățeni. Se vedeau din când în când, la un păhărel, când evocau zilele petrecute împreună.

— Alo?

— Alo? Tu ești Jennings?

Era o voce încordată, desigur a lui Faller, dar greu de recunoscut. Trebuia să fie ceva deosebit care să-l fi tulburat într-o asemenea măsură.

— Despre ce este vorba?

— O afacere delicată, inspectore, îi răspunse vocea de la capătul firului. O afacere care s-a soldat cu un omor... O tânără femeie a fost asasinată în cartierul meu. Este neapărat nevoie să vii... Ne este teamă de complicații, atât mie, cât și oamenilor mei. Nu intră în preocupările noastre obișnuite, sper să mă înțelegi...

— Nu te neliniști, sosesc îndată... dar ai uitat să-mi spui unde te afli?

— „Shelbourne Hotel".

— Ai grijă ca oamenii tăi să nu facă vreo prostie, nu vă atingeți de ceva. Nu lăsați pe nimeni să se apropie. Ai înțeles?

Inspectorul Jennings puse receptorul în furcă și i se adresă sergentului:

— Kraig, cheamă mașina de serviciu. Mergem împreună. Să vină și fotograful. Nu uita trusa de criminalistică. În două minute să fiți amândoi jos.

Jennings întinse mâna spre castelul cu pipe și apucă, la întâmplare, una. O umplu cu tutun gălbui și culese fiecare firicel ce se răspândise pe cristalul biroului. Se gândea la cel care-i telefonase.

Faller părea totdeauna că e plictisit de meseria pe care și-a ales-o. Avea darul de a-și „pasa" problemele de serviciu și de a-și tracasa colegii. Chiar când erau simple incidente, dacă avea un caz dificil, un bețiv care făcea gălăgie, în timpul nopții, sau scandal, pe

drumul public, apela la cel mai apropiat coleg, cedându-i cu dragă inimă conducerea cazului. Faller era neîntrecut în a se văita și a solicita ajutor. „Și de această dată, gândi Jennings, mi-a făcut bucata! Iar eu m-am lăsat dus de nas ca un copil, parcă nu aș fi știut cu cine am de-a face!"

Jenings reuși să-și aprindeă pipa, mai făcu câțiva pași în birou și apoi porni hotărât spre lift. În fața treptelor, afară, mașina de serviciu, cu motorul duduind, aștepta cu portiera din față întredeschisă.

— Să mergem! Sergentul Faller ne așteaptă în fața „Hotelului Shelbourne".

Au parcurs drumul în tăcere, fiecare cu propriile sale gânduri. Pe scări, în fața intrării hotelului, o siluetă atletică și subțire: sergentul Faller. Înalt, totdeauna bine îmbrăcat, chiar elegant. Deși trecut de prima tinerețe, își păstrase silueta, în ciuda tâmplelor complet argintii.

La vederea inspectorului, Faller îl întâmpină și-i strânse mâna.

— Ce bine îmi pare că s-a nimerit să fii de serviciu! Nu mă simțeam capabil să duc la bun sfârșit afacerea care mi-a picat pe cap. Cunoști doar foarte bine cartierul unde rareori poate fi vorba de acest gen de probleme. Aici sunt contravenții de circulație, sau, câteodată, un scandal nocturn și minori nesupravegheați de părinți care fură din mașini obiecte pe care le-au uitat proprietarii. Dar acum...

Făcu o grimasă și strânse mâinile celor doi care-l însoțeau pe inspector.

— Despre ce este vorba?

— Am să povestesc, în timp ce vom merge la fața locului.

Jennings aruncă o privire împrejur. Cunoștea foarte bine locul. Era unul din cartierele selecte ale Londrei. Locuit și frecventat de oameni bogați, era un colțișor protejat de ochi indiscreți și departe de tumultul vieții citadine.

Faller își pusese în joc toate relațiile pentru a obține acest post, râvnit de orice polițist din Londra, care se apropia de pensionare. Grație protecției fusese numit aici. Aceasta o știa și Jennings tot atât de bine. Dar Faller s-a străduit întotdeauna să facă câte un serviciu oamenilor de afaceri și, mai ales, politicienilor aflați la putere, sau în opoziție. Cine știe!...

Holul spațios al hotelului, de obicei pustiu la acea oră, era plin de curioși. Primul lucru pe care-l făcu inspectorul Jennings fu să ceară evacuarea celor prezenți. Pe mocheta de culoare bej închis,

ce acoperea parchetul, zăcea trupul însângerat al unei femei. Fusese înjunghiată. Numele victimei: *Christine Granville.*

Primele mărturii asupra celor întâmplate, le-a făcut portarul de noapte.

— Era ora 22 și un sfert, începu el, când am zărit-o pe domnișoara Christine, intrând surâzătoare în holul hotelului. Am salutat-o și mi-a răspuns amabil. S-a îndreptat apoi către scară, începând să urce primele trepte. Deodată, un bărbat și-a făcut apariția pe ușa principală și a traversat holul, aproape alergând. M-am întors și l-am privit, gata să-l întreb pe cine caută la ora aceasta.

— Christine, strigă necunoscutul, aș putea să te reții câteva clipe?

Femeia s-a oprit, s-a întors și s-a apropiat de bărbat. Au început să discute în șoaptă, îndreptându-se către un colț mai discret, unde erau mai multe fotolii cu spătar înalt. Din acest moment nu le-am mai acordat atenție și mi-am văzut de treburile mele. Dar, nu au trecut decât câteva momente, când i-am auzit vocea Christinei:

— Lasă-mă! Ieși afară! Pleacă! Ajutor!

Doi îngrijitori au intrat în acel moment pe o ușă de serviciu și, împreună, am alergat deîndată spre clienta care strigase după ajutor. Din păcate, am sosit prea târziu. Bărbatul înfipsese în pieptul tinerei un pumnal de comando. Rămăsese acolo, în fața corpului în agonie, complet aiurit.

Christine Granville zăcea la pământ, într-un lac de sânge, și din piept se zărea mânerul unui pumnal împlântat până la plăsele. A mai zvâcnit de câteva ori și a murit sub ochii noștri, fără ca să-i putem fi cu ceva de ajutor.

Necunoscutul care o ucisese nu a încercat să fugă. Stătea alături și a privit-o cum se stinge. El murmura în neștire: „Am iubit-o. Chemați poliția". L-am imobilizat, fără să schițeze nici cel mai mic gest de opunere. Nu știam ce să credem. În timp ce-l țineam strâns de mâini, ne-a spus calm:

— Am iubit-o, pentru aceasta am omorât-o. Chemați poliția să se termine totul mai repede!

Ucigașul era stewardez pe o navă. A declarat la poliție că o cunoscuse pe victimă și că se îndrăgostise de ea, pe când era cameristă pe același vas. Povestea lor de dragoste a durat șase luni. „La început, îmi spunea că mă iubește. Dar mi-am dat curând seama să-și bătea joc de mine", avea el să spună mai târziu. „era

la fel de frumoasă, pe cât era de rece. Se juca de-a șoarecele și pisica cu mine. Simțeam că înnebunesc".

Fără să-mi dau seama, continuă Faller, l-am percheziționat. În buzunarul hainei am găsit ascunsă o măciucă. L-am închis într-o cămăruță, în care personalul de serviciu al hotelului, ține de obicei lucrurile pentru curățenie și am telefonat la poliție. Asta e tot...

A urmat apoi „bucătăria" de rigoare. Camera Christinei a fost pusă sub sigiliu, asasinul a fost scos și dus imediat la Scotland Yard, unde a fost supus unui interogatoriu.

Asasinul era un bărbat mic de statură, cu ochi căprui, părul negru și o frunte înaltă. Era bine îmbrăcat. Purta un costum de culoare maro închis. A declarat pe un ton ușor agitat, că se numește Dennis George Muldowney. La început, s-a arătat dispus să răspundă la întrebări.

— Mărturisesc că am ucis-o pe Christine Granville. Am iubit-o mult și acesta este motivul pentru care am omorât-o. Acum nimeni nu o va mai putea avea. Sunt gata să plătesc pentru ceea ce am făcut. Vă rog să terminați cât mai repede!

Muldowney a fost condus într-o celulă. A primit un costum de deținut și la ușa camerei sale, în care ardea zi și noapte un bec, a fost postat un gardian pentru a-l supraveghea. Era o măsură de prevedere contra unei eventuale tentative de sinucidere.

Scotland Yard-ul a început ancheta. La început, părea că este vorba de un banal fapt divers: o crimă pasională ce aduce la rampă actori fără prea mare interes, o domnișoară de la garderobă și un steward de pe un pachebot. Dar tânăra femeie avea două pașapoarte: unul, pe numele de *Christine Granville* și celălalt, pe numele *Kristina Skarbeck*, un nume polonez.

Era oare doar o escrocherie? Sau, mult mai grav, era vorba de o afacere de spionaj, o eventuală reglare de conturi, a războiului rece?

A doua zi, dis-de-dimineață, inspectorul Jennings, însoțit de câțiva polițiști, și-a început cercetările. Primul anchetat a fost dorectorul hotelului, Edgar Wells. El le-a declarat că Christine locuia la hotel din 1945, imediat după încetarea războiului. Pentru faptul că locuia o perioadă de timp mai lungă, i s-a făcut o reducere a plății camerei ocupate.

— Era o femeie liniștită, distinsă și foarte cultă; extrem de simpatică și, din câte cunosc, nu avea dușmani.

Declarația directorului hotelului a fost completată și cu relatările altor matori care o cunoșteau. S-a aflat, de pildă, că ea nu locuia

în permanență la „Hotelul Shelbourne". Lipsea adeseori, timp de mai multe luni pe an, motivând că merge în străinătate, pentru a-și vedea părinții, sau pentru a voiaja.

Atât membrii personalului hotelului, cât și directorul aveau numai cuvinte frumoase la adresa clientei lor. Cu toate acestea, au fost nevoiți să recunoască că Christine se comporta uneori într-un mod ciudat. De pildă, nimeni nu era în măsură să furnizeze nici cea mai mică informație asupra trecutului ei, de unde venea, pentru ce ducea o viață care părea „bizară" (au pronunțat chiar acest cuvânt). Se întrebaseră, fără să găsească răspuns, de ce această tânără femeie, care se vedea că primise o educație deosebită, se complăcea în a-și câștiga existența ca vânzătoare, de exemplu, într-un mare magazin, sau garderobieră, în hotelurile de lux. Era știut că cunoștea, la perfecție, mai multe limbi, ceea ce i-ar fi permis să ocupe un serviciu mai deosebit. Cu un an înainte se angajase ca stewardeză la clasa turist, pe diverse vapoare ce făceau curse între Africa de Sud și Mediterana. În timpul escalelor în Anglia, debarca la Southampton și venea direct la „Hotelul Shelbourne" din Londra. Ancheta polițiștilor avea să dezvăluie că, tocmai în urmă cu două zile, se reîntorsese dintr-o astfel de călătorie, venind din Africa de Sud.

Polițiștii au început să acționeze sistematic, neacordând un credit prea mare spuselor asasinului. Mărturisirea venise prea repede și profesioniștii intuiau că „ceva" nu mergea. Anchetatorii au supus unei percheziții temeinice camera de hotel a Christinei. Într-o valiză mică, abia desfăcută, se aflau documentele ce specificau funcția de stewardesă. O hârtie le-a atras atenția: ea menționa ca rudă mai apropiată a dispărutei pe maiorul Andrew Kennedy, domiciliat la Bonn, (Germania), pe Alexanderstrasse, nr. 23. Era un indiciu ce se impunea a fi verificat neîntârziat. Inspectorul Jennings a dispus trimiterea unei telegrame: el îl înștiința pe maior de cele întâmplate și-l convoca de urgență la sediul Scotland-Yard-ului.

În geanta de mână se afla un bilet de avion: a doua zi, 16 iunie, Christine trebuia să plece la 10 și 15 minute, de la Londra la Bruxelles.

Investigațiile au relevat și alte surprize, care se țineau lanț: o mică valijoară de carton ce conținea, se pare, tot misterul ce o înconjura pe această femeie. Alături de o serie de hârtii, găsiră o colecție întreagă de decorații: ordine și medalii de război. Crucea de război franceză (care se acorda numai pentru servicii excepționale), Crucea de război poloneză, medalia Regele George,

atribuită pentru acte de bravură, Ordinul Imperiului Britanic, decorație care, de regulă, este rezervată șefilor militari, și multe altele. Nu era vorba de o simplă colecție, cum părea la prima vedere, căci alături se afla teancul cu brevetele respective, ce purtau numele Christinei. Stupefacția agenților a fost enormă. Pentru ei, o domnișoară de la garderobă, numită Christine Grandville, nu putea avea nimic comun cu o asemenea panoplie impresionantă de înalte ordine și medalii. În plus, într-un plic îngălbenit, s-a mai găsit o scrisoare de la Churchill, scrisă de mâna acestuia: „Leul" în persoană mulțumea defunctei pentru eroismul de care dăduse dovadă în timpul războiului.

Cum se făcea oare, se întreba inspectorul șef Jennings, ca o simplă vânzătoare de magazin și stewardeză de vapor să fie posesoarea unor înalte ordine și medalii, care nu se acordă decât generalilor? Anchetatorii au rămas, pur și simplu, înmărmuriți. Desigur, era vorba de un caz care le depășea competența și capacitatea de înțelegere. Și, pe măsură ce căutau în lucrurile misterioasei dispărute, surprizele se succedau. Într-o elegantă mapă de piele de crocodil au găsit un teanc de citații și scrisori de mulțumire pe hârtii cu entête-ul unor cancelarii guvernamentale, aparținând unor mari puteri. Cu alte cuvinte, Christine adusese servicii multor țări, încât reprezentanții și conducătorii lor se simțiseră datori și obligați și îi prezentaseră întreaga lor recunoștință. Era vorba, în aceste hârtii, despre un cuvânt care se întâlnea des: *eroism*. Christine dăduse dovadă, în timpul celui de-al doilea război mondial, de un eroism deosebit, ce se remarcase cu mult peste medie.

În poșetă, alături de biletul de avion pentru Bruxelles, se afla o agendă. Ea cuprindea diverse însemnări, scrise laconic, cu prescurtări, pe care numai posesoarea le putea descifra. Unele puteau fi însă ușor citite. De pildă, în dreptul zilei de 15 iunie, ziua morții sale, era scris cu creion negru: *dineu cu L. Popiel și Sonya.*

Cine erau oare aceștia? Inspectorul Jennings s-a hotărât să-i descopere neîntârziat. A ales calea cea mai simplă, care dacă s-ar fi dovedit ineficientă, lucrurile s-ar fi complicat. Iată care a fost raționamentul: era foarte probabil ca Popiel să fi fost un londonez, sau tot atât de bine putea fi un cunoscut în trecere prin Londra. În prima ipoteză, el ar fi trebuit să figureze în cartea de telefon, iar dacă era un călător, i se putea da de urmă, cercetându-se registrele hotelurilor. Cea mai simplă ipoteză era prima și, în caz de eșec, se trecea la a doua ipoteză, care e drept, nu era tocmai simplă: zeci de hoteluri se aflau răspândite în întreaga Londră.

Din fericire, problema a fost rezolvată mult mai ușor decât s-a bănuit: L. Popiel figura în cartea de telefon, fiind decorator de meserie. Inspectorul a luat imediat legătura cu el. Convocat la Scotland Yard, declarațiile sale s-au dovedit a fi sincere și deschise. În aceeași seară, cei doi luaseră masa la restaurantul italian „Speranza" din Soho. Fusese de față și Sonya Masters, o bună cunoștință comună. Popiel o cunoscuse, în urmă cu aproape doi ani, și-și făcuse din primele clipe o impresie excelentă despre ea:

— Nu pot să înțeleg cum i s-a putut întâmpla așa ceva. Cred că nu există pe pământ - a continuat Popiel - o femeie mai fermecătoare, mai bravă și mai curajoasă decât Christine.

Arborând o mină nedumerită, inspectorul Jennings încercă o tatonare a interlocutorului său:

— Pentru ce „bravă și curajoasă"? Ce vă determină să caracterizați astfel o femeie fermecătoare, cum a fost dealtfel prietena dumneavoastră? La ce v-ați gândit, de fapt, când ați făcut această afirmație?

Popiel părea puțin stânjenit. A lăsat să se înțeleagă că nu știe mare lucru, aflase doar că Christine activase în timpul celui de-al doilea război mondial, în mișcarea de rezistență de pe continent, fusese agent secret cu grad de ofițer și cunoștea, la perfecție, peste zece limbi străine. Era o persoană extrem de modestă și nu-i plăcea să facă caz de faptele sale, sau să-și amintească de trecut. Era însă ceva care o frământa.

Jennings întrebă din nou:

— Christine mai practică meseria de agent secret?

— Nu știu, dar nu ar fi exclus!

— Credeți, reluă inspectorul, că între uciderea sa și activitatea de agent secret poate să fie vreo legătură? Îl cunoașteți pe asasin?

Numele de *Muldowney* nu-i spunea nimic lui Popiel și, în discuțiile anterioare avute cu Christine, aceasta nu-l pomenise niciodată.

— Domnule Popiel, cunoașteți că victima intenționa să plece în Belgia?

— Nu, nu mi-a spus nimic la masă, nici mie și nici lui Sonya. Ceea ce știu este doar că Christine ne-a vorbit în treacăt că va pleca peste câteva zile la bordul nasului „Winchester Castle".

— Vă rugăm să ne dați adresa doamnei Sonya Masters.

Agenții Scotland Yard-ului au convocat-o de îndată și pe aceasta. Ca și Popiel, ea era șocată și puternic afectată de moartea Christinei; se vedea acest lucru. O cunoscuse cu șase luni în urmă,

cu prilejul unei călătorii. Christine era stewardeză și se împrietenise-ră. Spre deosebire de Popiel, Sonya și-a adus aminte de un incident survenit în seara când au fost la restaurantul din Soho.

Își dăduseră toți trei întâlnire acolo, la orele șapte seara. Sonya și cu Christine sosiseră în același timp și luaseră loc la masă. Popiel întârziase câteva minute, din cauza circulației. Cele două femei ocupaseră masa ce li se rezervase. Sonya avea locul cu vederea spre fereastră. Și-a aruncat privirea spre geam și a zărit, drept în față, un individ care o privea fix pe Christine. Își amintea că i-a atras atenția prietenei sale asupra necunoscutului care o supraveghea. Christine s-a mulțumit să ridice din umeri și să-i răspundă: „Când aveam 12 sau 13 ani, tatăl meu mi-a făcut cadou o pușcă și m-a luat cu el la vânătoare de lupi. Pe vremea aceea, în Polonia erau extrem de mulți lupi. Am fost atacați de o haită înfometată de lupi. Disperată, am pus pușca la umăr și am tras; am ucis câțiva, restul au fugit. De atunci, nu mai îmi este frică nici de lupi și nici de oameni."

— Nu am prea înțeles ce-a vrut să spună, încheie Sonya. Între timp, a apărut și Popiel. Sonya, neliniștită, și-a aruncat din nou privirea spre fereastră; necunoscutul dispăruse.

Inspectorul Jennings avea să mai audă, în cursul anchetei, epuisodul vânătoarei de lupi, dar într-o versiune cu totul diferită.

Scotland Yard-ul a decis să continue ancheta, căci clasarea dosarului cu concluzia că era vorba de o crimă datorată răzbunării, sau geloziei unui dezechilibrat mintal nu era câtuși de puțin concludentă și nu putea rezista unei analize mai atente. Dificultățile se conturau. Victima nu era o persoană obișnuită și, tocmai din această cauză, cercetările întâmpinau dificultăți. Ulterior, s-a constatat că Christine Grandville nu era înregistrată în nici unul din fișierele poliției britanice. Mai mult, deși era străină – de origine poloneză – nu s-a găsit nici un document, oricât de neînsemnat, despre ea. Situația a început să intrige tot mai mult pe anchetatori, cu atât mai mult, cu cât se vedeau în dificultate de a rezolva cazul. Iar crima nu putea fi trecută cu vederea.

S-a căutat în fișiere numele lui Muldowney; existau unele mențiuni, dar neînsemnate. De exemplu, cu câteva luni mai înainte, „Clubul Reformei" solicitase poliției informații asupra cazierului lui Muldowney. Acesta din urmă intenționa să se angajeze la Club. A și fost, de fapt, angajat pe baza bunelor referințe ale poliției, care, în răspunsul dat, menționa că numitul nu suferise nici o condamnare.

Inspectorul Jennings trimise doi agenți să efectueze o percheziție la locuința criminalului. El ocupa o garsonieră modestă în incinta Clubului, situat pe Pall Mall. Percheziția nu a condus la nici un rezultat. S-a găsit o simplă carte de membru al sindicatului marinarilor. Dar acest lucru nu constituia un indiciu. Tot ce se putea presupune era că, atât Muldowney, cât și Christine, probabil, se întâlniseră, fie în vreun port, sau pe un vapor.

Moartea Christinei nu putea să treacă neobservată, mai ales în anumite cercuri direct interesate în activitatea acesteia. Într-una din zile, la inspectorul Jennings s-au anunțat doi vizitatori. S-au recomandat ca fiind agenți trimiși de Sir Pery Sillitoe, de la Biroul britanic de contraspionaj M. I. 5. Au început prin a spune că nu aveau împuternicirea să facă nici cea mai mică declarație, dar că doreau să primească un raport detailat, zilnic, asupra evoluției și stadiului cercetărilor întreprinse de Scotland Yard asupra afacerii Grandville, întrucât Christine fusese un agent secret ce aparținuse acestui serviciu.

Agenții Scotland Yard-ului și-au îndreptat ancheta asupra companiilor de navigație unde lucrase Christine și, în special, la „Castle Line" și „Winchester Castle". Muldowney a fost supus unor noi interogatorii. După multe insistențe, a acceptat să spună și altceva. Declarația sa finală cuprindea, printre altele, următoarele:

„Nu am știut că Christine era contesă. Paznicii de aici mi-au spus că ziarele au scris despre acest lucru. Tot ei mi-au spus că ziarele au scris că a fost foarte curajoasă în timpul războiului și că a fost răsplătită cu mai multe decorații importante. Am ucis-o pe Christine pentru că, în trei ocazii, ea m-a sfidat când i-am declarat că o iubesc. Prima dată a fost în timpul unei curse spre Australia. A doua, a fost la Southampton și ultima oară la Londra, în aprilie anul trecut. Atunci m-am decis s-o ucid. Ea mi-a vârât această idee în minte. O iubeam. La început și ea mi-a spus că mă iubește. Dar, după un timp, mi-am dat seama că nu o făcuse decât ca să se distreze. Eram gelos pe bărbatul cu care mergea la cinema. M-am hotărât să-mi iau serviciu la „Clubul Reformei" pentru a fi la Londra, ori de câte ori ea ar fi revenit din curse.

Într-o seară, am așteptat-o la hotelul unde locuia. Când a sosit, era însoțită de un bărbat. Am oprit-o. Mi-a declarat că nu are nimic să-mi spună și mi-a închis ușa în nas. A doua zi, am cumpărat un cuțit și o măciucă. Când am telefonat la hotelul unde locuia, pentru a-i da o întâlnire, mi s-a răspuns că era plecată cu un vapor. Nu mi s-a precizat cu care anume.

Într-una din după-amieze, în momentul când ieşeam de la cinematograful „Carlton", m-am întâlnit cu un prieten marinar. Mi-a spus că tocmai se întorsese dintr-o cursă, făcută în Africa de Sud, la bordul vasului „Winchester Castle". Mi-a vorbit de relaţii intime pe care le avusese cu o stewardesă foarte frumoasă. L-am rugat să mi-o descrie şi, din cele spuse de el, mi-am dat seama că nu putea fi decât Christine. M-am înfuriat groaznic şi mi-am jurat s-o pedepsesc.

M-am dus imediat în camera mea de la „Clubul Reformei", pentru a-mi lua cuţitul şi măciuca. Nu ştiam ce voi face, dacă o voi înjunghia, o voi lovi în cap, sau mă voi rezuma s-o sperii doar. Am urmărit-o plecând de la hotel la restaurantul „Speranza", am privit-o cum lua masa cu un bărbat şi o femeie şi, după aceea, am urmărit-o din nou până la hotel. Am intrat după ea în holul hotelului şi i-am cerut să-mi înapoieze scrisorile pe care i le trimisesem. În acel moment, am scos cuţitul şi am înjunghiat-o".

Aceasta a fost declaraţia lui Muldowney. Destul de bizară. Ea nu ar fi putut fi verosimilă decât în cazul unui psihopat. Şi mai ciudat era faptul că, fiind întrebat de numele marinarului cu care se întâlnise la ieşirea de la cinematograf, acesta nu a fost capabil să şi-l amintească.

Ipoteze

Se pune fireasca întrebare: în timp de pace, ce soartă au luptătorii? Decorată, onorată şi cu cuvintele de mulţumire ale lui Churchill, Kristina îşi păstrează numele din Rezistenţă. Vorbeşte şase limbi, are 25 de ani (era în 1945), o valiză plină cu decoraţii, dar e singură ca întotdeauna. Şi e la fel de frumoasă. Nu ştie ce să facă cu acestă tinereţe, cu această frumuseţe strălucitoare care cucereşte pe toţi bărbaţii, nu ştie nimic din toate cele lumeşti. Care nici nu au interesat-o vreodată cu adevărat. Andrew Kennedy, colegul din Serviciul Secret, ce nu a revăzut-o de la sfârşitul războiului, o caracterizează în câteva cuvinte în faţa inspectorului de la Yard: „În timpul luptei era magnifică, neînfricată, trăgea rafală după rafală până când mitraliera îi ardea mâinile. Dispreţuia pericolul. Viaţa nu conta. Nu era o femeie, era un zeu al războiului, de neegalat. Dar cred că nu putea să iubească un bărbat cu patimă. Era incapabilă să se dăruiască, oricine ar fi fost acela. Putea fi o

camaradă perfectă, împărţind necazurile şi bucuriile războiului, dar ca între bărbaţi. Învăţase prea devreme şi prea dur să se lupte şi să se apere. Ştiu că după război refuzase să fie tratată ca o eroină, refuza ceremoniile, onorurile. Pentru ea totul se sfârşise. Lupta fusese câştigată. S-a retras în anonimat, ceea ce nu mă miră".

Deci, s-a retras în anonimat, între 1945 şi 1952. Îşi câştiga existenţa prin diferite slujbe în care îşi putea utiliza singurul ei bagaj real de cunoştinţe, în timp de pace: cele şase limbi străine - rusa, poloneza, engleza, italiana, germana şi franceza. Iar în iulie 1952, după ce petrecuse şase luni la bordul unui pachebot, unde fusese cameristă, îşi găseşte un post de garderobieră, la un mare hotel londonez.

De aici, în acest loc liniştit, un îndrăgostit refuzat, de condiţie modestă, mult inferioară ei din toate punctele de vedere, vine şi o înjunghie drept în inimă. Eroina este doborâtă de „glonţul" geloziei, fiind victima unei iubiri posesive, dacă ar fi să credem declaraţia asasinului şi titlurile jurnalelor vremii. Scotland Yard-ul încă nu era deplin convins, dar îl bănuia pe omul care o omorâse. Atunci când eşti amestecat în serviciile secrete ale mai multor ţări, duşmanii te urmăresc timp îndelungat. Naziştii voiau oare să-şi ia revanşa şi puseseră un premiu pe capul victimei; poate că era răzbunarea unor astfel de „lupi" împotriva micuţei poloneze... Este interogat mereu asasinul. Este confruntat cu maiorul Andrew Kennedy, în speranţa descoperirii unei duble identităţi a acestuia. Nu era cumva o misiune de ucigaş profesionist? Dar Kennedy respinge mereu această ipoteză.

La sfârşitul anchetei, într-o ultimă întrevedere cu Jennings, de la Scotland Yard, ofiţerul britanic îi declară: „Această femeie era nefericită. O ştiu. Ea nu putea să aibă decât sentimente de camaraderie. Din această cauză, cred că asasinul spune adevărul. După cunoştinţele mele, el nu are nici o legătură cu războiul secret, sau cu trecutul victimei. Serviciile noastre au studiat fişa lui. N-a fost niciodată racolat, sau măcar reperat de ai noştri. Este un om necunoscut, un om simplu. El nu ştia nimic despre veritabila personalitate a aceleia pe care o iubea. Eu am cunoscut-o suficient, ca să pot afirma că nu i-a povestit niciodată despre „isprăvile" ei. Să se lase admirată, să se joace puţin de-a femeia, să se facă iubită un timp, în speranţa că va iubi şi ea, într-o zi, acesta era comportamentul Christinei. Ea încerca să iubească, dar nu reuşea niciodată.

Criminalul n-a înţeles însă nimic, pentru că ea nu i-a dat „codul" cu care ar fi putut să-i dezlege enigma. Era nevoie de un

„cod" ca să trăiești lângă ea. Trebuia să-i respecți independența, libertatea și să nu o consideri o simplă păpușă seducătoare. El a crezut că are de-a face, pur și simplu, cu o femeie provocatoare. Și, astfel, s-a simțit înșelat în așteptările lui".

Dacă un psihiatru din zilele noastre ar cerceta comportamentul Christinei Skarbeck, ar găsi, probabil, o explicație de genul acesta: mama fetei a murit la naștere, a fost crescută singură de către un tată prea aspru, în Polonia sălbatică a anilor '20. Adoptând un comportament de băiețoi, luptătoare, neavând încredere în bărbați, încă din prima tinerețe, n-a știut să-i trateze decât în două feluri: sau admiratori amețiți de frumusețea ei, sau dușmani cruzi... Cum ar fi putut să se refugieze, blândă, în brațele unui bărbat obișnuit și să trăiască iubitoare cu el, să-i facă de mâncare și să-i crească copiii, să fie mulțumită de monotonia unei vieți conjugale, fără entuziasme, fără fapte de eroism și fără excese? Era femeia exceselor. De mică fusese învățată să fie astfel. Asasinul îndrăgostit, un om mediocru din toate punctele de vedere, fără pregătire superioară, nu a ucis în ea decât aparența – a luat viața unei tinere ce lucra la un hotel. O tânără de 30 de ani, cu salariul mic, trăind modest, într-o cameră de serviciu în mansarda hotelului, unde nu primea niciodată pe nimeni.

Acolo, sub pat zăcea o valiză veche de carton uzat, în care se aflau ordinele și medaliile cele mai de preț ce se cuvin unui erou de război...

*

Maiorul Andrew Kennedy, imediat ce a primit vestea, a venit în Anglia cu un avion militar. Andrew Kennedy, ca și Christine Gradville, se număra printre agenții secreți ai lui M. I. 5. De la aeroport, s-a dus direct la morgă. A rămas un timp nemișcat în fața corpului neînsuflețit. Și-a întors brusc capul într-o parte, se simțea neputincios și trist. A adresat Christinei un ultim salut militar și a plecat cu lacrimi în ochi, pierzându-se în furnicarul mulțimii londoneze, pentru a se duce imediat la Scotland Yard.

Maiorul Andrew s-a prezentat la inspectorul Jennings. A început prin a-și cere scuze pentru întârziere, arătând că de la aeroport a mers direct la morgă unde era depus corpul Christinei. Celor de față nu le-a fost greu să-și dea seama că bărbatul pe care îl aveau înaintea ochilor era profund șocat și afectat. Era o tragedie personală și nimeni nu a îndrăznit să-i tulbure sentimentele cu întrebarea dacă

a iubit-o pe Christine. Cert este că dispariția acesteia a constituit o grea pierdere pentru maior.

Istorisirea lui Andrew Kennedy l-a determinat pe inspectorul de la Scotland Yoard ca, încetul cu încetul, să construiască o ipoteză, conform căreia femeia ar fi fost victima unui agent secret. Își fac mulți dușmani cei cu această meserie. Dar Andrew Kennedy nu-l cunoștea pe asasin. Teoria lui era mai simplă: „Dacă stewardul a spus că a omorât-o din dragoste, sunt dispus să-l cred. Kristina era o femeie ciudată, o amazoană... Am cunoscut-o în 1939. Era pe atunci foarte tânără, avea aproape 19 ani. O frumusețe fascinantă și o fire de sălbăticiune. O mulțime de bărbați s-ar fi putut s-o iubească. Dar înainte de toate, ea era un adevărat soldat".

Fostul tovarăș de arme povestește, cu emoție, ceea ce aflase el despre această femeie atât de misterioasă. Era, într-adevăr, poloneză, se numea Kristina Skarbeck, era contesă și, mai mult, era o mare eroină a celui de-al doilea război mondial, în care luptase pe frontul invizibil, ca agent secret, cât și cu arma în mână.

„Nu te vei teme nici de lupi și nici de oameni"

Kristine s-a născut în 1920, într-un sat de la frontiera ruso-polonă. Un loc unde iarna sunt -25 C°, unde primăvara nu sosește decât în iunie, o țară a frigului, a zăpezii, a ursilor, a lupilor și chiar a zimbrilor, ultimul loc din Europa unde mai puteau fi întâlnite aceste animale, în stare de sălbăticie. Locuitorii sunt oameni aspri, care au învățat să se ferească nu numai de animalele sălbatice, ci și de invaziile cazacilor și ale jefuitorilor de toate felurile. Pentru a mânca, iarna trebuiau să vâneze.

Mama Kristinei a murit la naștere. Tatăl, un bărbat ursuz ca și locul în care trăia, se trezește în casa izolată, cu o fată, pe când el aștepta un băiat. Singurul lui copil, singurul moștenitor era această fată.

Kristine și-a povestit copilăria lui Andrew Kennedy. Foarte devreme, a fost constrânsă de tatăl ei să se poarte ca un bărbat. Un bărbat capabil să vâneze, să ajute la muncile câmpului, să nu se teamă de nimeni și de nimic. La 8 ani, ea știa să folosească o carabină și putea vâna iepuri. Tatăl ei o învață să-i jupoaie și să-i curețe cu ajutorul unui pumnal. La nici 10 ani, Kristine este o mică

sălbăticiune. Deși doar o fetiță, tatăl încearcă să o învețe ceea ce el învățase, la rându-i, de la părintele său, la aceeași vârstă: că la 12 ani trebuie să fii capabil să supraviețuiești într-un loc ostil. Proba este cumplită: se abandonează copilul iarna, în mijlocul pădurii, pe munte, la o distanță de o zi de casă, într-un loc unde dau târcoale lupii flămânzi. I se dau o bucată de pâine uscată, o pușcă de vânătoare și o cartușieră.

În ziua hotărâtă, tatăl îi spune Kristinei: „Nu încerca să te ții după mine. Tu trebuie să te întorci acasă singură, să te aperi de lupi, așa cum te-am învățat. Atunci când vei trece de această probă, nu te vei mai teme nici de lupi și nici de oameni".

Micuța contesă Kristina Skarbeck a fost abandonată în pădure, de către tatăl său, în chiar ziua în care împlinea 12 ani. Această poveste nu i-a spus-o lui Kennedy decât o singură dată și fără prea multe amănunte. I-a spus doar că a mers prin zăpadă cu pușca în mână, iar atunci când lupii au înconjurat-o, a doborât unul dintr-un singur foc. Tatăl ei o sfătuise: „Este suficient să omori unul și ceilalți se vor repezi asupra lui pentru a-l devora și nu se vor mai ocupa de tine. Tu nu va mai trebui decât să-i omori unul câte unul".

Este ceea ce a și făcut micuța Kristine. Ea a ucis lupii metodic, pe rând, reîncărcând arma prea grea pentru brațele ei, 12 stârvuri de lupi, câte unul pentru tot atâția ani câți aniversa în ziua aceea.

Apoi a plecat, dar nu s-a reîntors lângă sălbaticul conte. A mers două zile și o noapte, a găsit un drum și, în cele din urmă, o cale ferată. S-a ascuns într-un tren care a dus-o la Varșovia. Tatăl o vroia adultă. A devenit la 12 ani. Cum a supraviețuit în capitală între 12 și 17 ani? Despre asta nu a vorbit niciodată. Doar atât a povestit: că în 1937 a fost aleasă Miss Polonia, din 500 de candidate. Curioasă etapă pentru o eroină a celui de-al doilea război mondial!

Miss Polonia, deci în principiu, cea mai frumoasă femeie din țara ei, o mică sălbăticiune, care nu se teme nici de lupi și nici de oameni. Se pare că a parcurs, în cinci ani, o etapă destul de stranie din viață. Nu-i plăcea să-și amintească de ea. Frumusețea fetei atrăgea toți bărbații, ceea ce devenise, pur și simplu, o luptă zilnică căci, după spusele ei, participarea la concursul Miss nu fusese decât o chestiune de supraviețuire. Nu asta îi era menirea. Nici n-a încercat, de altfel, să folosească această șansă. Războiul era aproape. Zăngănitul armelor o atrage în mod firesc. Era a doua ei natură, cultivată încă din copilărie.

Și astfel are loc întâlnirea cu Kennedy, în 1939. La 19 ani, Kristine intră voluntar în războiul secret. În momentul în care a

cunoscut-o Kennedy, era deghizată în țărancă și acționa într-o regiune foarte dură, la frontiera cu Rusia, unde organizase o rețea a rezistenței poloneze. Trebuia să-l conducă pe Kennedy până la granița poloneză. L-a însoțit 150 km pe schiuri, îmbrăcată în țărancă, având pumnalul într-o cizmă și pușca sub fustă.

Zece zile mai târziu, cei doi agenți se întâlnesc la Ankara, în Turcia. Kristine organizase mai multe rețele în Polonia, un debut extraordinar în acest război secret.

Andrew Kennedy își amintește că, pe vremea aceea, Kristine era o femeie de o extraordinară frumusețe și o adevărată zeiță a războiului. O amazoană, în adevăratul sens al cuvântului. Poloneză înainte de toate, ea lupta împotriva nemților cu un curaj magnific, ieșit din comun pentru o tânără atât de frumoasă; care ar fi putut aștepta de la viață o altfel de epopee, mai dulce și mai confortabilă, decât să pândească inamicul la umbra unui pom – precum lupii din copilărie – și să tragă în el, fără teamă, sau remușcări.

În 1944, pe celebrul platou de tristă amintire Vercors, Andrew Kennedy și 3000 de membrii ai Rezistenței franceze erau înconjurați de trei divizii ale Wehrmaht-ului, ce urca către platou. Un vânt puternic sufla cu 100 de km pe oră, în momentul în care un avion englez survolează platoul și lansează un parașutist. Vântul îl duce la 6 km de punctul vizat. Francezii îl „recuperează": aterizarea fusese atât de dură încât patul puștii i se sfărâmase. Abia atunci Kennedy descoperă, sub cască, chipul minunat al Kristinei.

La scurt timp, vântul își pierde din intensitate și nemții încearcă să ia cu asalt platoul. O ploaie de parașutiști și de planoare, pline cu infanteriști germani, se abate asupra locului. Kristine se așezase în spatele unei mitraliere. Trage în rafale și-i doboară pe asediatori, chiar înainte de a atinge pământul. În momentul în care un planor ateriza la mai puțin de 50 de metri de locul în care se afla, ea se repede spre el, cu câte o grenadă în fiecare mână, pe care le aruncă fără greș. Și astfel, toți cei 18 infanteriști ce se aflau în planor au fost sfârtecați în interior fără să mai apuce să coboare. Războiul, din păcate, nu lasă loc pentru sentimente. Apoi, se întoarce și-și reia „exercițiile de tir".

În 1945, Kennedy și Kristine, prin hazardul războiului secret, se reîntâlnesc în Italia. Era o misiune în care trebuia ajutată Rezistența italiană din spatele liniilor germane. La un moment dat, grupul de comando este înconjurat de un detașament nemțesc. Și se ordonă să ridice mâinile și să se predea. Atunci, Kristine înalță brațele și se îndreaptă spre ei. Este atât de frumoasă, încât soldații

au o clipă de ezitare în fața acestei apariții neașteptate. Dar faptul cel mai surprinzător a fost că ea avea disimulate în ambele mâini câte o grenadă dezamorsată, grenade defensive, cadrilate, care produc mari ravagii, și strigă: „Nu mișcați! Dacă faceți cea mai mică mișcare veți sări în aer împreună cu mine!"

Paralizați o clipă de acest curaj nebunesc, nemții n-au mai fost atenți la grupul de comando, care a profitat de ocazie pentru a se retrage la adăpostul unei stânci. Abia atunci Kristine aruncă una din grenade și, astfel, singură, salvează întreaga echipă.

De acum înainte, naziștii pun un premiu pe capul ei. Agenta Kristine Skarbeck este căutată cu insistență de GESTAPO sub pseudonimul Christine Grandville. Dar ea le scapă de fiecare dată.

„Miss Polonia" a devenit astfel, o eroină a războiului. Tânăra poloneză, contesa încălțată cu bocanci, începuse războiul de eliberare personală la 12 ani, împotriva lupilor. Lecția dură i-a servit mult mai mult decât spera tatăl său.

Andrew Kennedy a povestit poliției engleze tot ce știa despre această femeie la fel de curajoasă, pe cât era de frumoasă, la fel de temerară, pe cât era de lucidă.

Întrebat dacă îi spune ceva numele de Muldowney, maiorul a făcut declarația următoare:

— L-am întâlnit în luna februarie la Londra. Fusese șeful Kristinei pe bordul vaporului „Dunatar Castle". Știu că s-a arătat foarte gentil față de ea și făcea tot posibilul să-i ușureze munca. Kristine m-a întrebat dacă, într-o seară, nu aș fi dispus să mă duc la cinema cu acest cunoscut care se simțea foarte singur și nu avea prieteni la Londra. Muldowney a acceptat invitația mea și chiar a părut foarte recunoscător. Era ceva în atitudinea sa care făcea să mă gândesc la singurătatea omului. Știu că Kristine a făcut tot ceea ce a putut, pentru ca acest Muldowney să se simtă bine. Mi-a produs cu adevărat impresia a fi genul de om incapabil de a omorî măcar o muscă.

Eu și Kristine eram foarte buni amici... și această prietenie data de pe vremea când am fost parașutați împreună în Ungaria. Dacă ar fi existat ceva între ei, cred că ea mi-ar fi spus-o.

Inspectorul Jennings scoase din sertar biletul de avion găsit în poșeta Kristinei. L-a arătat maiorului Kennedy, întrebându-l dacă știe ceva în legătură cu proiectata călătorie a Kristinei, la Bruxelles.

Maiorul i-a făcut cunoscut că stabiliseră să se întâlnească în acest oraș; nu a menționat motivul acestei întâlniri. A adăugat însă că, în ultimul moment, a primit o telegramă de la Kristine, prin

care aceasta amâna cu o zi întâlnirea. Nu știa motivul ce o îndemnase pe prietena sa să procedeze astfel.

Inspectorul Jennings a cerut să i se dea legătura cu compania aeriană și a întrebat dacă biletul eliberat pe numele Christine Grandville, pentru zborul Londra-Bruxelles, la data de 16 iunie, suferise modificări.

— Da, a răspuns funcționarul de la dispeceratul companiei; pasagera a solicitat telefonic decalarea voiajului cu 24 de ore, motivând că este foarte obosită și dorește să se odihnească puțin.

Maiorul Kennedy, care era de față, a obiectat însă:

— Din câte o cunosc pe Kristine, ea nu a fost niciodată obosită. Nu obișnuia să se plângă și era plină de energie. Cum nu avea decât câteva zile de concediu, nu pot să cred că era obosită!

Sperând să afle vreun indiciu care să-l îndrepte spre rezolvarea cazului, inspectorul Jennings l-a întrebat pe maior, în măsura limitelor pe care le oferă natura serviciului, ce poate spune în legătură cu Kristine. Din relatările acestuia, a rezultat că Kennedy o întâlnise pentru prima oară pe Kristine în 1939. Aparținea aceluiași serviciu și, după cum am mai spus, fuseseră parașutați împreună în Ungaria. Serviciul de contraspionaj anglo-polonez însărcinase pe Kristine cu o serie de misiuni de-a lungul frontierei poloneze.

— Într-o zi, continuă maiorul Kennedy, ea a plecat singură în misiune. Trebuia să parcurgă peste 150 km cu skiurile și apoi, sub înfățișarea unei țărănci, să ajungă la Varșovia. Nu am mai știut nimic despre ea timp de un an și jumătate, pierdusem orice speranță s-o mai revăd în viață și la Centru se bănuia același lucru, cu atât mai mult cu cât Ungaria intrase în război. Au început să circule apoi zvonuri despre înființarea unei rețele de rezistență contra hitleriștilor. După o vreme, de la Ambasada britanică din Ankara a parvenit o veste: Kristine își îndeplinise misiunea și acum se afla nevătămată în capitala Turciei, gata să plece într-o nouă direcție.

După război, am rămas prieteni, menținând legătura. În urmă cu câțiva ani, m-a întrebat dacă poate să mă desemneze ca cea mai apropiată rudă. A adăugat că nu mai avea familie și nici un prieten mai apropiat, deși trebuie să vă spun că avea multe cunoștințe. Era de o modestie ieșită din comun. Nu-i plăcea să fie flatată, să i se vorbească de faptele sale, sau de decorațiile primite.

Atât a reușit să afle inspectorul Jennings de la maiorul Kennedy. Erau lucruri surprinzătoare despre personalitatea dispărutei, dar nu ajutau cu nimic la progresul anchetei. Intuiția îi spunea bătrânului

politist că motivul suprimării agentei trebuie căutat undeva în trecutul acesteia.

A fost audiat un alt ofițer al serviciului militar de informații: colonelul Cammaerts. Păstrând rezerva impusă de natura serviciului, acesta a declarat că a cunoscut-o pe Christine în 1941, în Franța. Purta pe atunci numele de Jacqueline Armand. Parașutată în spatele frontului inamic, a făcut numeroase fapte de vitejie, printre care se numără și salvarea vieții colonelului. Ultima oară o întâlnise pe Christine, cu câteva luni în urmă, într-un club elegant și petrecuseră câteva ore agreabile. Colonelul Cammaerts a mai arătat că adevăratul nume al Christinei era Krystyba Skarbeck, fiind contesă de origine poloneză. Se născuse în 1915, în localitatea Piotrkow, în estul Poloniei. Numele de fată era *Gyziska*. S-a căsătorit cu contele Skarbeck, un jurnalist cunoscut în acei ani. Tânăra pereche se afla în Kenya, în momentul invaziei Poloniei de către trupele naziste. S-a reîntors de îndată în țară pentru a lupta contra cotropitorilor. La scurt timp, soțul a fost ucis. Christine a plecat apoi în Franța și de aici în Anglia. A intrat în serviciul secret britanic, îndeplinind operațiuni riscante în spatele frontului, în timpul celui de-al doilea război mondial. Grație ei, au fost demascați, arestați și executați agenți inamici. Inspectorul Jennings a mai stabilit că Christine a continuat și în ultima vreme să efectueze misiuni în țările europene. Astfel se explică sumele de bani pe care le primea și care-i permiteau un anume standard de viață, căci din salariul, mai mult decât modest, de stewardesă și vânzătoare nu putea trăi.

Cine puteau fi dușmanii ei? Foștii naziști? Agenți secreți ai altor servicii? Ducea oare cumva o activitate dublă? Acestea erau întrebările care-l frământau pe inspector. Ancheta întreprinsă în jurul lui Muldowney a fost trecută sub tăcere.

*

Persoana care putea fi anunțată în „caz de accident" era, deci, Andrew Kennedy. Tovarășul de arme, prietenul fidel și secret al Christinei. Poate singurul.

La 26 iunie 1952, a avut loc ceremonia înmormântării în cimitirul „St. Mary", la Kensal Green. Andrew Kennedy a fost singura persoană apropiată ce s-a aflat în urma sicriului, căci Christine nu mai avea de multă vreme altă familie, în afara armelor. Pe o pernă de catifea roșie, erau așezate toate decorațiile sale...

Ancheta oficială nu explică, bineînțeles, de ce Christine nu indicase decât un singur nume „în caz de accident", în carnețelul

său. Mai avea, oare, contacte, mai continua să fie curier poștal al agenților secreți, mai aparținea ea vreunei rețele, de care Kennedy nu menționase nimic? O iubea Kennedy? Fusese și el pârjolit în focul războiului, de alt foc, focul pentru eroina poloneză?

Iată atâtea enigme care, cu trecerea anilor, pierd din șansa de a căpăta un răspuns.

În amintirile sale de la Scotland Yard, inspectorul Jennings povestește că i-ar fi pus această întrebare lui Kennedy. Era formulată mai mult ca o afirmație, decât ca o întrebare: „Ați iubit-o, nu-i așa?" Nu a primit nici un răspuns. Dar tăcerea era cel mai elocvent răspuns.

În anii '50, pedeapsa cu moartea exista încă în Marea Britanie și, oricum, legislația „în caz de omucidere" nu recunoștea mobilul pasional ca circumstanță atenuantă.

După formula binecunoscută, juriul trebuia să opteze pentru una sau alta din formulele „quilty or not quilty" („vinovat sau nevinovat". Fără circumstanțe atenuante, pentru o crimă brutală și sângeroasă, moartea sau libertatea.

Asasinul Christinei Grandville Skarbeck, pe nume Dennis George Muldowney, a fost executat, prin spânzurare, în 1952, la Londra. El nu a înțeles nimic despre frumoasa eroină căreia nu-i era frică nici de lupi și nici de oameni.

Desigur, cititorul, la rândul său, își pune întrebarea cine s-a aflat în spatele ucigașului și dacă Christine a fost sau nu agent dublu. Misterul nu a fost încă dezlegat.

Un sfârșit banal pentru un agent secret, care dovedise o temeritate ieșită din comun.

Moartea lui Stalin

Moartea lui Stalin a rămas învăluită în mister, în ciuda numeroaselor articole și chiar cărți care abordează acest subiect. Cum a sfârșit dictatorul ale cărui decizii pline de sadism influențau o țară cât un continent și chiar lumea întreagă?! A murit în urma unui atac de cord? Putea oare fi salvat? Toate aceste întrebări revin cu obstinație și astăzi, dovadă numeroasele volume care încă invadează piața.

Poate că niciodată nu a nins atât de mult la Moscova, cel puțin aceasta era părerea celor mai bătrâni locuitori ai orașului, ca în luna februarie a anului 1953[1]. O zăpadă deasă, insistentă, indisioasă se aduna treptat în straturi enorme. Apoi a început vântul, „furga", vânt înghețat venind dinspre Siberia, un vânt care mătura totul. Sub suflarea sa, zăpada se transforma în gheață. A circula așadar prin Moscova însemna o adevărată aventură. A te hazarda în afara ei, pe șoselele blocate de munți de zăpadă, echivala cu o nebunie. Era ca și cum o barieră de gheață încercuia Moscova. Doar câteva trenuri rare, precedate de pluguri de zăpadă, părăseau sau veneau în orașul ce părea asediat.

La 4 martie 1953, ascultătorii postului Radio Moscova au recepționat, deodată, la orele 6 și 19, un anunț sec: speakerul menționa că Stalin era grav bolnav.

La 6 și 21, Radio Moscova preciza că generalissimul era atins de o hemoragie cerebrală.

La 6 și 25 Agenția TASS anunța că Stalin suferea de tulburări cardiace, că abia respira și preciza că informații pe această temă vor fi difuzate în următoarele ore.

La 6 și 36, Radio Moscova anunța că la 3 martie, orele 23 GMT starea Mareșalului nu se ameliorase.

La 6 și 38 Agenția TASS comunica: „Pulsul lui Stalin este de 120 și ritmul respirator de 38 pe minut".

1. Traducere și adaptare după Alain Decaux, *Historia*, nr. 6, p. 123, 1973.

La 6 și 55 a fost dat un comunicat oficial: „Comitetul Central și Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. anunță că o mare nenorocire s-a abătut asupra Partidului și poporului nostru: maladia gravă a tovarășului I. V. Stalin".

Urma un buletin al stării de sănătate. În acest prim buletin medical oficial se preciza: „În noaptea de 2 martie, tovarășul Stalin, care se găsea în apartamentul său din Moscova, a fost lovit de o hemoragie cerebrală ce a atins regiunile vitale ale creierului. Tovarășul Stalin și-a pierdut cunoștința. Brațul drept și piciorul drept i-au fost paralizate. Grave tulburări cardiace și respiratorii au apărut. Cele mai înalte autorități medicale au fost desemnate pentru tratarea tovarășului Stalin... Tratamentul tovarășului Stalin este continuat sub supravegherea Comitetului Central al Partidului Comunist al U.R.S.S. și Guvernului Sovietic".

Urmau apoi o serie de plângeri lirice și oficiale ditirambice...

Astfel, lumea întreagă era informată că cel mai mare dictator al Rusiei, de la Ivan cel Groaznic încoace, era lovit de aripa morții.

A doua zi, 6 martie 1953, Radio Moscova difuza la orele 2 un nou comunicat, prin care se anunța că Mareșalul murise în apartamentul său de la Kremlin, la orele 21 și 50: „Inima tovarășului și continuatorului inspirat al voinței lui Lenin, a șefului și educatorului Partidului Comunist și al poporului sovietic, Iosif Vissarionovici Stalin, a încetat să mai bată.

Moartea tovarășului Stalin constituie o pierdere imensă pentru muncitorii țării sovietice și a lumii întregi. Noutatea morții sale se va resimți dureros în inimile muncitorilor, colhoznicilor și tuturor oamenilor patriei noastre, în inimile soldaților armatei noastre și a marinei de război, în inimile miilor de muncitori din toate țările lumii".

Or, aceste elogii disperate ascundeau, de fapt, o altă minciună. Tot ceea ce se dezvăluia în privința morții lui Stalin era fals. Conducătorii Uniunii Sovietice simulau o disperare de circumstanță, înnebuniți de o realitate care îi elibera, dar care le incumba grele responsabilități. Pentru Stalin ei imaginaseră un sfârșit demn de „Tătucul".

Au trecut mulți ani, până când adevărul a putut răzbate dincolo de zidurile Kremlinului. Coroborarea acestor știri, adesea contradictorii, a făcut posibilă reconstituirea adevărului asupra morții lui Stalin.

*

La 5 octombrie 1952, la orele 7 seara, cel de-al XIX-lea Congres al Partidului Comunist Bolșevic se deschidea la Kremlin. O mie cinci sute de participanți – în picioare – îl aclamau pe Iosif Stalin. Un delir vecin cu isteria. Strigăte precum, „conducător genial" și „scumpe și iubite Stalin", erau repetate la infinit.

Se așteptau multe de la acest Congres. Inițial se anunțase că principalele poziții vor fi deținute de Malenkov și Hrușciov. Foarte repede, observatorii participanți la acest Congres au înțeles că Stalin nu accepta decât o singură vedetă: pe sine însuși.

Ambianța fusese cu grijă pregătită. Stalin nu scosese ultima sa „capodoperă", un sistem de economie politică, pe care l-a declarat inedit, în fond o interpretare stalinistă a *Capitalului* lui Marx. Congresul nu a făcut altceva decât să aducă o glosă administrativă acestui text. Intervențiile lui Malenkov și Hrușciov se situau la nivelul alocuțiunilor banale, iar Hrușciov s-a rezumat să prezinte raportul asupra statutului Partidului.

S-a trecut la o serie de modificări foarte importante în ceea ce privește organizarea administrativă. Biroul politic, format din doisprezece membri titulari, a fost înlocuit cu un Prezidium al Comitetului Central, format din 25 titulari și 11 supleanți. Era evident că un grup așa de numeros nu putea juca un rol efectiv în guvernare.

Secretariatul Partidului devenea un fel de nou Birou Politic consultativ, un mic nucleu extrem de coerent: Malenkov îi asigura conducerea. De acum înainte, Biroul Politic va fi format din zece membri, sub conducerea unică a lui Stalin.

S-au scurs câteva săptămâni de la închiderea Congresului. Atunci au survenit trei evenimente stranii, greu de explicat imediat, dar care purtau *in nuce* elementele ce prefigurau viitorul[1].

Ca în fiecare an, erau expuse la Moscova portretele șefilor de guvern, pentru a sărbători aniversarea Revoluției din Octombrie. Străinii, ca și rușii, aveau obiceiul să considere ordinea prezentării acestor portrete ca un adevărat top al personalităților politice sovietice. De pildă, de mult timp Beria ocupa locul al patrulea după Stalin, Molotov și Malenkov.

În iarna lui 1952, în mod surprinzător, el „s-a clasat" pe locul al șaselea. Mareșalii Voroșilov și Bulganin au trecut dintr-o dată în fața șefului poliției secrete. De ce?

Al doilea eveniment nu era mai puțin curios. Trei oameni fuseseră condamnați la Kiev, capitala Ucrainei, pentru a fi împușcați

1. Harrison E. Salisbury, *Le Figaro*, 7 oct. 1954.

și, mai mulți alții, la lungi pedepse cu închisoarea pentru activitate antirevoluționară.

În fond s-a aflat că era vorba de agenți implicați în comerțul *en gros* și *en detail* de pe piața neagră din Kiev. Insolita informație preciza că respectivele condamnări fuseseră pronunțate de către un tribunal special militar, fapt care contravenea Codului de justiție criminală rusă.

În plus, procedura fusese retrasă șefului poliției, Beria, pentru a fi încredințată unui organism militar provizoriu. Pe de altă parte, victimele depindeau de organizațiile conduse de Anastasie Mikoian, membru al Biroului Politic. Ele se bucurau de un oarecare credit în sânul organismului partidului, aflat sub conducerea lui Hrușciov. În fine, cei mai mulți dintre ei erau evrei.

Cel de-al treilea eveniment excepțional s-a petrecut la 13 ianuarie 1953, când a fost anunțată arestarea unui grup de nouă medici, dintre care șase erau evrei. Afacerea a primit numele de „complotul bluzelor albe". Învinuită a fost o fost o femeie, doctorița Timașciuk.

La începutul iernii, Stalin, despre care medicii știau de mult timp că era atins de ateroscleroză, suferise un atac. De îndată, cei mai buni medici din Moscova au fost chemați la căpătâiul lui. Printre aceștia, se număra cardiologul Vinogradov, membru al Academiei de Medicină, decorat cu Ordinul Lenin. Au urmat consultații colective. Medicii au concluzionat:

„Nu există un alt remediu decât repaosul..."

Stalin îi privea cu ochii săi mici, pe jumătate închiși. El le spuse cu o voce înceată:

„Medicina rusă se află în frunte sau a rămas în urmă?"

„În frunte!"

„Atunci vindecați-mă! Rusia, poporul au nevoie de mine!"

Obstinați, medicii au repetat:

„Singur, doar repaosul..."

Când au ieșit, Stalin s-a întors către Beria:

„Tu vezi, Beria, ei vor să mă îndepărteze".

Omul cel mai secret al U.R.S.S.-ului, Fouché-ul sovietic, a rămas impasibil în spatele ochelarilor săi.

Ceea ce se trebuie subliniat la Stalin, în cel mai înalt grad, era cinismul cu care urmărea executarea propriilor ordine, care nu erau adeseori decât niște „invitații". Medicii au plecat din Kremlin pentru a intra în închisoare. La 13 ianuarie, Agenția TASS anunța:

„Unii medici, prescriind un tratament nociv, au încercat să atenteze la viața conducătorilor sovietici".

Cea mai bună relatare a acestei incredibile mașinații, a fost prezentată de Hrușciov în raportul la cel de al XX-lea Congres, în 1958:

„În fond, nu a fost vorba de «o afacere», în afară de declarația doctoriței Timașciuk, care, ascultând de influența sau de ordine externe (ea era mai înainte de toate, o colaboratoare oficioasă a organismelor de Securitate a Statului), i-a scris lui Stalin că unii doctori foloseau tratamente improprii vindecării bolnavilor.

Scrisorile sale au fost suficiente pentru ca Stalin să deducă imediat că există în Uniunea Sovietică medici conspirativi. El a dat ordin să fie arestat un grup de eminenți medici specialiști sovietici. Și-a dat avizul personal asupra manierei de conducere a anchetei și metodelor ce urmau a fi folosite pentru interogarea oamenilor care fuseseră arestați. A subliniat că academicianul Vinogradov trebuia să fie pus în lanțuri, iar un altul bătut.

Tovarășul Ignatiev, fost ministru al Securității Statului, asista la acest Consiliu în calitate de delegat. Stalin i-a spus pe un ton peremptoriu:

— Dacă nu obțineți recunoașterea vinovăției din partea medicilor veți fi executat.

Stalin l-a convocat personal pe judecătorul de instrucție pentru a-i transmite ordinele în privința metodelor de folosit la interogatorii. Aceste metode erau simple: a bate, a bate și iar a bate.

La scurtă vreme după arestarea medicilor, noi ceilalți membri ai Biroului Politic, am primit procesele-verbale ale mărturisirilor lor. După ce ne-au fost distribuite, Stalin ne-a spus:

— Sunteți orbi ca și cârtițele. Ce se va întâmpla când nu voi mai fi? Va fi distrugerea țării, căci voi nu sunteți în măsură să depistați inamicul!

După moartea lui Stalin, când am examinat aceste cazuri, am constatat că ele fuseseră falsificate în întregime".

Pravda, ca și alte ziare, explicau că acești mari medici, aproape toți evrei, se compromiseseră în calitate de sioniști în serviciul imperialismului american. Nu era nici o îndoială: Stalin pregătea noi epurări. De această dată va fi folosită o veche armă: antisemitismul.

Câți înalți demnitari nu au început deodată să tremure! Era Kaganovici, singurul evreu din Prezidium, fost cumnat al lui Stalin, vechiul său prieten. Era Molotov, căsătorit cu o evreică. Era Hrușciov, a cărui fiică, dintr-o primă căsătorie, luase de bărbat un evreu. Era Beria însuși, născut dintr-un tată georgian și o mamă israelită.

Lavrenti Beria pusese în mișcare mașina. Era prea lucid pentru a nu-și da seama acum că risca să fie zdrobit de ea. În zilele ce au urmat, ziarele din provincie anunțau un nou scandal, noi denunțuri, arestări cu zecile. Victimele erau, în majoritate, evrei.

*

Părea că iarna nu se mai sfârșește. Noaptea cea mai teribilă a fost cea de 1 martie. Era duminică. Nimeni nu a ieșit din casă în ziua aceea. Fiecare a rămas în jurul samovarului, citind, jucând cărți sau orice altceva...

Se apropia miezul nopții. În apartamentul moscovit, Hrușciov nu dormea. În ajun, împreună cu mulți dintre colaboratorii intimi ai lui Stalin, acest om mic de statură, chel, a cinat împreună cu generalissimul. Bătrânul georgian era în toane bune: „A fost o seară veselă", va povesti Hrușciov. După care, fiecare s-a întors la el acasă.

Duminica, Stalin avea obiceiul să telefoneze colaboratorilor săi pentru a discuta liniștit despre afaceri. „Dar în această duminică, el nu mi-a telefonat, lucru care mi s-a părut straniu. Luni nu l-am văzut la Moscova, lucru excepțional. Nu a folosit telefonul", avea să-și amintească Hrușciov.

„De ce?"

Această simplă întrebare l-a ținut treaz pe Hrușciov până la miezul nopții. Brusc, se auzi telefonul. Hrușciov ridică receptorul; imediat recunoscu vocea șefului gărzii lui Iosif Stalin.

„Sunteți rugat să mergeți de urgență la datcha tovarășului Stalin".

Imediat, șeful gărzii a închis. Nu se discuta o convocare a lui Stalin. Chiar la miezul nopții, pe o vreme îngrozitoare! Cei optzeci de kilometri ce trebuiau parcurși de la Moscova la datcha de la Kahiry constituiau o primejdie mortală.

Trezită din somn, soția lui Hrușciov îl privea. O țărancă ca și el, cu fața ridată, cu un păr neted care nu cunoscuse niciodată coafurile moderne. Nina Petrovna stătea mută. Hrușciov luă din nou telefonul pentru a comanda la garajul Kremlinului o mașină și un șofer. Începu să se îmbrace.

„Soția mea m-a ajutat să mă îmbrac", va povesti el lui Averell Harriman, fostul ambasador al S.U.A. la Moscova și colaborator intim al lui Roosevelt, precum și altor vizitatori occidentali. „Ea a

insistat să-mi pun două maieuri de corp; mi-am luat blana și am tras chipiul pe urechi, am verificat să nu-mi uit mănușile, iar ea mi-a dat să beau un pahar mare de votcă pe care l-am dat pe gât.

— În această noapte e o vreme să nu dai un câine afară, să ai grijă!

Am îmbrățișat-o fără să spun un cuvânt. De fiecare dată când eram chemat de Stalin, știam și eu, și ea că totul era posibil, chiar să nu mă mai întorc niciodată.

A urmat o călătorie îngrozitoare. Zăpada și poleiul făceau drumul aproape impracticabil. A fost nevoie ca șoferul să apeleze la întreaga sa îndemânare pentru ca ZIS-ul să evite catastrofa. După o vreme, ne-am alăturat unui cortegiu de automobile identice".

Atunci Nikita Hrușciov a înțeles: era vorba de o reuniune a principalilor colaboratori ai lui Stalin. El nu era decât numărul 7 sau 8 al ierarhiei. Deci logic, era unul dintre ultimii chemați. El va povesti că, din această clipă, a început să respire mai liniștit. Dar imediat, angoasa îl cuprinse din nou: dacă era vorba de un război, ce se afla îndărătul acestei convocări insolite?!

Lungul șir de ZIS-uri a ajuns în sfârșit la reședința lui Stalin. Era o veche reședință a prinților Orlov. Împrejurul ei se ridica un zid înalt, dublat cu sârmă ghimpată, prin care trecea curent de înaltă tensiune. Enorme proiectoare luminau parcul. Categoric, nimeni nu putea pătrunde fără a fi văzut.

Coborând din mașini, Hrușciov i-a recunoscut pe Beria, Molotov, Voroșilov, Bulganin, Malenkov și Kaganovici. Gărzile caucaziene, etalându-și automatele, i-au escortat până în interiorul clădirii. Stalin îi alesese personal și aceștia nu ascultau decât de ordinele sale.

Șeful lor se apropie de cei veniți și îi căută unul câte unul de arme. Pe absolut toți. Chiar și pe Beria, marele șef al poliției.

„Da, explică Hrușciov, Stalin era convins că unul dintre noi ar fi putut ascunde o armă. Stalin al nostru, tovarășul pe care îl consideram brav până la temeritate și căruia noi i-am admirat calitățile excepționale, aprecierile juste și profunde, care au apărat Partidul de schisme și de aventurieri, care a salvat U.R.S.S.-ul prin planurile sale cincinale și care își câștigase încrederea poporului rus, care a câștigat războiul, se închisese în sine și nu mai avea încredere în nimeni".

Emmanuel Astier a vizitat, însoțit de un muzeograf, una dintre locuințele pe care Stalin le avea în împrejurimile Moscovei. A mers din cameră în cameră. Opt camere identice, toate la fel de goale,

austere, cu aceiași masă în mijloc, același pat de fier... Apoi o cameră ceva mai mare, cu un șifonier plin de zeci de uniforme austere, toate la fel.

Amețit, a privit la sistemul de sonerii, o inimaginabilă rețea de butoane. Totul era făcut pentru a descoperi un posibil atentat. Exista un dosar minuțios stabilit pentru soneriile lui Stalin: dacă trei minute se scurgeau fără să se audă soneria respectivă, trebuia forțată ușa.

Datcha prinților Orlov fusese prevăzută cu ceva nou. O aripă, ale cărei ferestre și uși erau toate blindate. În acel loc, odată cu căderea nopții, se retrăgea Stalin. Își găsea refugiu pentru a-și face siesta. Ușile erau comandate din interior.

Pentru a intra, trebuia să traversezi o anticameră fără ferestre, unde stăteau în permanență, zi și noapte, cinci caucazieni înarmați.

De patru ori pe zi, șeful gărzii era chemat de Stalin la telefonul din incintă. La orele 9 dimineața, dictatorul își comanda ceaiul; la orele 1 după-masă, dejunul; la orele 7 seara, dineul și la orele 10 seara, ceaiul de noapte.

Șeful gărzilor l-a invitat pe Hrușciov și pe ceilalți să intre într-un birou aflat la parter. Hrușciov a ezitat înainte de a începe să vorbească; apoi a spus:

„Eu v-am cerut să veniți. Încă de aseară, tovarășul Stalin s-a închis în apartament, fără să mai dea semne de viață".

Ca de obicei, Stalin își comandase dineul de la orele 7 seara, dar la orele 10, nu a mai telefonat pentru ceai. Căpitanul caucazian a așteptat două ore. Răbdător. Nimic însă. Niciodată nu i se mai întâmplase așa ceva.

Puțin înainte de miezul nopții, a luat o inițiativă, prima de când se afla în serviciul lui Stalin. El îl va chema la telefon pe generalissim.

Nici un răspuns. A insistat. În zadar. Atunci a hotărât să-i cheme pe cei șapte pe care Stalin obișnuia să-i invite la el.

Ce era de făcut?

Se pare că cel care a luat prima decizie a fost Molotov. El a spus că trebuie forțată ușa. Caucazianul a înălțat din umeri.

„Ușa are un dublu blindaj și nu va ceda la presiune"[1].

Kaganovici a spus că trebuie căutat un cric și un târnăcop. Mașinile echipate de iarnă aveau aceste scule în portbagajele lor. Zis și făcut!

Caucazienii s-au pus pe treabă și, după câteva minute, ușa a fost spartă.

1. George Kessel, *Paris Match*, 30 mars, 1963.

A urmat o tăcere groaznică. Se va auzi vocea lui Stalin? Toți își țineau răsuflarea. Nimic. Am pătruns într-un culoar.

„A trebuit să forțăm o altă ușă blindată. Atunci am intrat în camera lui Stalin", își va aminti Hrușciov.

„Mă aflam exact în spatele lui. Și iată că Stalin mi-a apărut, îmbrăcat în uniforma lui de mareșal, lungit pe spate, pe parchet.

I-am simțit pe tovarășii ce mă însoțeau, cum mă împing înainte ca să vadă mai bine. Deodată, vocea lui Beria, pătrunzătoare, stridentă, triumfătoare nu s-a putut reține:

«- Tiranul e mort! mort!! mort!!!»

Nimeni nu a scos un cuvânt. Singur Beria continua să se bucure, el fiind acela care va amorsa schimbarea ce plutea în aer.

Hrușciov s-a aplecat asupra cadavrului. Și atunci i-am văzut ochii mari, deschiși care mă priveau. Nu ochi de mort. Ochii lui Stalin, care trăia.

„Nu voi uita niciodată fiorul ce mi-a înghețat șira spinării", avea să mărturisească Hrușciov.

Comparând diversele relatări ale lui Hrușciov, sesizăm o neconcordanță.

În această primă versiune, se relata că Stalin se afla, agonizând, pe un covor de Buhara, singurul obiect de lux în această cameră cu pereții goi.

Potrivit unei alte relatări a aceluiași Hrușciov, Beria, înnebunit, ar fi cerut să vină un medic, care avea să constate că Stalin suferise o hemoragie cerebrală.

Exista chiar o versiune aproape bucolică: „Am rămas trei zile împreună cu el, dar nu și-a mai recăpătat cunoștința. La un moment dat, a părut că iese din comă și noi am intrat în camera sa. O infirmieră îi dădea ceai cu linguriță.

El mi-a atins mâna și a încercat să glumească. Surâzând slab, a încercat să-mi arate cu brațul sănătos un tablou ce se afla deasupra patului, în care un miel era hrănit cu linguriță, de o fetiță. Vroia să ne arate prin gestul său că era tot atât de neputincios ca un miel.

După câtva timp a murit. Am plâns. În fond, toți eram elevii lui și lui îi datoram totul. Ca și Petru cel Mare, Stalin a luptat împotriva barbariei".

În ciuda acestor contradicții, relatarea lui Nikita Hrușciov pare să fie adoptată în unanimitate. Medicii au sosit pe 2 martie pe la orele 2 dimineața, la datcha. Când au ieșit din camera lui Stalin, cel mai în vârstă a spus:

„Dacă noaptea ar fi fost mai favorabilă, și dacă am fi fost

preveniți din timp, poate l-am fi salvat pe marele Stalin. Acum nu mai este nimic de făcut. I-am închis ochii".

A urmat o tăcere lungă și apăsătoare. Deodată, Hrușciov a izbucnit în plâns. Și Malenkov și Molotov și ceilalți îl plângeau pe acela care fusese vechiul lor tovarăș, șeful lor. Mai puțin Beria care, cu o detașare de gheață, se interesă:

„De ce a murit?"

Și bătrânul doctor spuse:

„Hemoragie cerebrală, paralizie, sufocare".

Când își termina relatarea, Hrușciov avea obiceiul să adauge:

„Iată cum, în această noapte de 1 martie 1953, șoarecii au îngropat motanul".

Este acesta adevărul?

*

Ilya Ehrenburg, cel mai ilustru scriitor sovietic din acea vreme, care a traversat, grație unei echilibristici subtile, perioada stalinistă și a sfârșit prin a fi arestat, ca evreu, în momentul „complotului bluzelor albe", ne oferă o cu totul altă explicație a morții lui Stalin.

Ehrenburg își petrecea frecvente sejururi în Europa Occidentală, în special în Franța. Iată ce i-a relatat lui Jean-Paul Sartre, cu prilejul unei călătorii la Paris:

„După cel de-al XX-lea Congres din octombrie 1952, era evident că Stalin era atins de o formă acută de mania persecuției. El afirma în convorbirile avute cu colaboratorii săi cei mai vechi și apropiați, ca Molotov, Mikoian, Vorošilov și Kaganovici, că exista o conspirație ce viza asasinarea sa. Când în decembrie 1952, a izbucnit afacerea medicilor am înțeles că boala lui Stalin amenința țara cu o gravă primejdie. Stalin își păstrase intactă întreaga sa luciditate, în afară de mania persecuției, și împins de boală, pregătea exterminarea aproape totală, un veritabil masacru al Comitetului Central, proferat de la tribuna celui de-al XIX-lea Congres al Partidului Comunist.

Atunci, membrii prezidiului au hotărât să acționeze. În decursul unei reuniuni secrete, ei au informat despre ceea ce îi amenința pe toți camarazii importanți în partid și guvern.

Ei au convocat o reuniune extraordinară a Prezidiului Comitetului Central la Kremlin, în seara de 28 februarie 1953. Data a fost fixată de Hrușciov, fiind legată de cea de-a cincea aniversare a refacerii agriculturii sovietice, pretextul constituindu-l o dezbatere asupra problemelor agricole.

Stalin nu avea nici un motiv să se teamă şi s-a dus în sala de şedinţe de la Kremlin, fără a fi însoţit de secretarul său Poskrebiev. De altfel, Poskrebiev a fost arestat în acelaşi timp, în curtea Kremlinului, de unul din ofiţerii de încredere ai mareşalului Jukov, implicat în complot.

Încă de la începutul şedinţei, Kaganovici a luat cuvântul şi i-a cerut lui Stalin să dea ordin să fie arestat Riumin, şeful departamentului de anchete la M.V.D. şi să claseze «afacerea medicilor».

Stalin s-a opus energic şi faţa i s-a închis la culoare din cauza mâniei. El l-a înjurat pe Kaganovici, ameninţându-l că-l va aresta imediat.

Kaganovici nu a cedat. El şi-a scos din buzunar carnetul de partid şi l-a rupt în bucăţi, apostrofându-l pe Stalin:

«Tu ai dezonorat partidul lui Lenin! Nu eşti decât un mârşav asasin!»

Furios, Stalin a apucat receptorul unui telefon aflat în apropierea sa. Dar Molotov şi Mikoian au intervenit:

«Nu încerca să telefonezi, Iosif Vissarionovici! Firele sunt tăiate», a spus Molotov cu o voce tranşantă şi seacă.

Şi Mikoian a adăugat:

«Jukov şi Moskalenko sunt cu noi! Poskrebiev este arestat. Dacă noi nu vom ieşi din clădire într-un sfert de oră, trupele garnizoanei din Moscova, la ordinele lui Jukov, vor invada Kremlinul».

Brusc, Stalin s-a prăbuşit. O spumă roşie i se prelingea din gură. Faţa i-a devenit lividă. Braţele - unul era mai scurt decât celălalt - au bătut aerul. Avea să moară la scurt timp, de congestie cerebrală, dar nici un medic nu a fost chemat la căpătâiul său.

A murit în decorul grandios al Kremlinului, în acelaşi loc în care, încolţit de foştii săi locotenenţi, Boris Godunov îşi pierduse viaţa."[1]

*

La sfârşitul lunii mai 1957, ambasadorul U.R.S.S. la Varşovia, Pantelimon Ponomarenko, a reunit un număr de jurnalişti comunişti polonezi. Zvonuri se răspândiseră în lume, potrivit cărora Stalin fusese asasinat de vechii săi colaboratori. Se pare că, pentru a face faţă acestor calomnii, Ponomarenko s-a decis să lase să se propage propria lui explicaţie cu privire la moartea lui Stalin.

1. Viktor Aleksandrov, *L'Histoire pour Tous*, Mai, 1965.

Care era aceasta?

Potrivit spuselor lui Ponomarenko, o şedinţă cu totul excepţională a Prezidiului Comitetului Central a fost convocată de Stalin însuşi la 28 februarie 1953, în sala Comitetului Central, de la Kremlin.

Astfel de şedinţe plenare erau un lucru foarte rar. În mod cert, ordinea de zi trebuia să constituie ceva important. Douăzeci şi cinci de membri ai Prezidiului au fost convocaţi atunci.

De remarcat că printre aceştia se afla şi Ponomarenko. Relatarea acestuia nu este deci din auzite. El a fost martor ocular la cele întâmplate.

„Stalin a luat cuvântul, îşi aminteşte Ponomarenko. El pregătise patru decrete, pe care le-a citit, şi care prevedeau deportări masive ale populaţiei evreieşti sovietice către Asia Centrală, în special cu destinaţia regiunii Birobidjan, denumită «Republica autonomă evreiască».

Metodic şi liniştit, Stalin a dat detalii privind decizia sa, ca urmare a existenţei unui complot sionist şi imperialist împotriva U.R.S.S. şi a lui însuşi. Puţin câte puţin, tonul său urca. S-a înroşit la faţă. A început să vorbească cu mânie, cu vehemenţă, făcând caz de complotul «bluzelor albe»! A terminat, cerând adoptarea imediată a acestei măsuri de deportare colectivă.

Se scurseseră deja câteva clipe de când generalissimul îşi terminase cuvântarea. Nimeni nu i-a răspuns. Nimeni nu îndrăznea să-i răspundă. Domneau în jurul mesei groaza şi oroarea. Dar nimeni nu avea curajul să-l înfrunte pe Stalin.

Primul care a îndrăznit să rupă tăcerea a fost Kaganovici, singurul evreu, membru al Prezidiului. Cu o voce strangulată de emoţie, a întrebat dacă măsura va lovi pe toţi evreii din U.R.S.S.

Mareşalul i-a răspuns pe un ton ameninţător că „o oarecare selecţie" va fi operată. Şi Kaganovici a tăcut. Fiecare îşi privea mâinile, gândindu-se la mânia diabolică a lui Stalin, şi la consecinţele ei înspăimântătoare.

Un al doilea totuşi se hazardă. Era Molotov. Molotov care îşi aduse aminte că soţia sa era de origine evreiască. Vocea îi tremura puţin când a întrebat dacă tovarăşul Stalin nu credea că măsurile vor crea dificultăţi în relaţiile cu străinătatea.

Stalin încruntat, se pregătea să răspundă deschis la această obiecţie, când tovarăşul Voroşilov se ridică brusc. Aruncând înainte statura sa masivă, sprijinindu-şi pumnii pe covorul de velur grena,

acest bătrân soldat, acest vechi tovarăș de arme al lui Stalin din timpul Războiului civil, a început brusc:

«Dacă această măsură ar fi adoptată, îmi va fi rușine să mai rămân membru al Partidului Comunist. U.R.S.S. va fi dezonorată în întregime!»

Vârâ mâna în buzunar, scoase carnetul de membru de partid și-l aruncă pe masă.

Vizibil, Stalin era nebun de mânie. El nu-și mai amintea ca cineva să fi îndrăznit să-l înfrunte în astfel de condiții. El strigă, urlând în fața lui Voroșilov:

«Tovarășe Kliment, eu sunt cel care decide aici în acest moment și tu nu mai ai dreptul să păstrezi carnetul de membru de partid!»

Cea mai mare parte a membrilor Prezidiului se ridicaseră. Vorbeau toți în același timp. În ambuscadă a fost zărit Beria, alergând la Stalin și înghesuindu-se în preajma lui. Atunci a fost văzut Stalin căzând pe spate. Sângele îi năvălise în față, ochii îi erau peste cap, membrele îi erau moi. Probabil avusese un atac, mai mult ca sigur fatal.

Ponomarenko mai relatează că membrii Prezidiului au vrut să cheme medicii de la Kremlin. Dar marii specialiști în boli cardiovasculare, care-l îngrijeau pe Stalin de mulți ani, se aflau în închisoare printre medicii evrei arestați în ianuarie!

Lângă corpul neînsuflețit al generalissimului, Beria se dezlănțuise. Râdea în hohote, sărea în sus de bucurie, strigând:

«Iată-ne în sfârșit liberi! Tiranul e mort, să ne bucurăm!»

Atunci, își făcu apariția fiica lui Stalin, Svetlana. Ea se aruncă asupra trupului tatălui său, începu să-l sărute hohotind și strigând:

„Tată! Tată!!"

Și Stalin deschise ochii! În mod sigur el a recunoscut-o pe Svetlana. Dar nu putea pronunța un cuvânt. Beria, îngrozit s-a aruncat în genunchi și i-a sărutat mâna lui Stalin, cerându-și iertare. Sughița de plâns. Stalin murise...

*

Dintre aceste trei versiuni – patru, dacă ținem seama și de cea prezentată de Hrușciov – pe care o putem considera cea adevărată?

Este de remarcat, în primul rând, că relatarea lui Ilya Ehrenburg și cea a lui Ponomarenko se aseamănă foarte mult. Să nu uităm că Ponomarenko era ambasador în post la Varșovia, când s-a răspândit această versiune.

În ceea ce ne privește (autorul cărții), vom prezenta în partea

a doua a acestei relatări datorate lui Alain Decaux pe care din dorința de a respecta adevărul istoric într-o problemă atât de controversată și nu din spirit ieftin de plagiat și punctul nostru de vedere.

O ultimă problemă rămâne deschisă: de ce s-a întârziat atâta cu anunțarea morții lui Stalin?

Un prim răspuns vizează succesiunea la putere. Pe de altă parte, într-o țară pradă unui atât de odios cult al personalității, era necesar a se preveni cu menajament poporul U.R.S.S. Așa a apărut o diferență de trei zile și jumătate între data reală a morții și cea anunțată oficial.

*

Să recapitulăm deci cine a fost Stalin!

Iosif Vissarionovici s-a născut în 1879 la Gori, în Georgia, pe pământ caucazian.

Mama sa, Ecaterina, era o femeie simplă, ce lucra cu ziua în diverse gospodării ca spălătorească sau bucătăreasă. Tatăl, Vissarion Djugașvili, era cismar și obișnuia să-și bată soția și copilul, până în ziua în care a fost înjunghiat la o beție. La moartea tatălui său, Iosif Vissarionovici tocmai împlinise zece ani și, spre ghinionul său, fusese lovit de un camion, accidentându-l grav. După zece zile între viață și moarte, s-a înzdrăvenit, dar a rămas cu cotul stâng anchilozat și cu o mână mai scurtă.

Mama l-a dat la un seminar teologic din Tiflis, dorind să-l vadă... mitropolit! Nici mai mult, nici mai puțin!

La vârsta de douăzeci de ani, părăsește școala pentru a deveni revoluționar și agitator. În 1905, s-a întâlnit la Tammerfors, în Finlanda, cu Lenin[1]. Și-a ales mai întâi numele conspirativ de Koba, în amintirea unui revoluționar, erou de roman caucazian, pentru ca apoi să opteze pentru cel de Stalin, „omul de oțel".

Remarcat de Lenin în 1917, odată cu reîntoarcerea sa din Elveția, el venea după patru ani de deportare în Siberia. Stalin nu se remarcase nici ca orator și nici ca pamfletar, în schimb poseda o capacitate de muncă neobișnuită, spirit practic și o prudență – mai bine-zis suspiciune – excesivă. Lui Stalin i-a revenit sarcina de a organiza partidul și în același timp, de a-l conduce. Spre

1. Bartoli Georges, *Mort de Staline*, Ed. Robert Laffont, Paris, 1973; Iremachvili J.: *Stalin und die Tragödie Georgiens*, Berlin, 1932; Tucker R. C.: *Staline revolutionnaire*, Ed. Fayard, 1975; Pierre Accoce et Pierre Rentchnick: *Ces malades qui nous gouvernent*, Ed. Stock, Paris, 1976.

deosebire de imaginea cultivată în popor, Stalin avea un fizic total diferit. Legenda creată avea ca scop acreditarea ideii mistice că ar fi un supraom. Megalomania se îmbina cu cele învățate la seminar.

Stalin era mic de statură – avea un metru șaizeci și cinci – și din cauza excesului ponderal părea și mai scund. Pântecul se revărsa, iar la ceafă cutele depășeau gulerul cămășii. Ciupită de vărsat, fața i se vestejise înainte de vreme, fiind brăzdată de pete roșii, ce indicau o proastă circulație periferică. Medicii îi recomandaseră să slăbească și îi interziseseră fumatul. Dar Stalin nu-i asculta, mai mult, îi disprețuia. Avea în permanență asupra sa, într-unul din buzunare, o pipă. Pufăia din ea, chiar fără tutun. Era un obicei din timpul războiului, al nopților albe, când stătea aplecat asupra hărților. Imaginea sa cu pipa în fața unui rastel cu cărți, era reprodusă în milioane de exemplare.

Stalin nu a avut ceea ce se cheamă familie. Doar frânturi de cămin. Se spune că a avut trei copii. Cel mai cunoscut a fost o fată, Svetlana. Vasili era ofițer de aviație, general. Alcoolic, a ajuns un ratat. Svetlana și Vasili proveneau din cea de a doua căsătorie cu Nadejda Aleluieva care, neputând suporta tratamentul la care era supusă de soțul său, a sfârșit prin a se sinucide.

Prima soție s-a numit Ecaterina Svanidze, iar căsătoria a avut loc în 1902, la Tiflis. Din această căsătorie rezultase un băiat, Iakov. Mama avea să se stingă la scurt timp după ce-l adusese pe lume. Cât privește pe Iakov, el pierit în timpul celui de-al doilea război mondial în Germania, într-un lagăr de prizonieri. Stalin nu a întreprins nimic ca să-l salveze. Așa cum nu a făcut nimic nici pentru celebrul Sorge ce adusese servicii imense U.R.S.S.-ului, ca să nu mai vorbim de multe alte exemple similare.

Stalin poseda o fire rece, era, cum s-ar zice, lipsit de sentimente. Ca dovadă că din ordinul lui au fost condamnați, pentru alte crime împotriva securității statului, aproape patru milioane de cetățeni. Cifrele nu includ milioanele de oameni care au murit în lagărele de muncă și în închisori, sau din cauza foametei declanșate de Stalin în perioada colectivizării.

Tot din ordinul lui Stalin, N.K.V.D.-ul a ucis zeci de mii de ofițeri și cetățeni polonezi. Dar autorul moral al altor milioane de vieți secerate în țările satelite U.R.S.S.-ului după cel de-al doilea război mondial, este tot Stalin. Bilanțul este de neimaginat, iar orice caracterizare și similitudine o considerăm în atare caz insuficientă.

Stalin nu a acționat singur; el a atras în preajma sa o serie de

indivizi, de care s-a servit ca unelte oarbe. Orice regim dictatorial, indiferent de orientarea politică, acționează la fel.

Secretar general al Partidului comunist al U.R.S.S., în 1922, președinte al Consiliului Comisarilor Poporului în 1941, comandant suprem al armatei în 1942 și mareșal în 1943, Stalin a avut o fire hiperperseverentă. Se remarca printr-o tenaticate neobișnuită, urmărindu-și neabătut convingerile. S-a bucurat de o sănătate de fier, pe care și-a menajat-o, mai ales în a doua parte a vieții, printr-un trai cumpătat și fără excese, deși poporului se străduia să-i ofere o cu totul altă imagine.

De pildă, Stalin locuia într-o datcha, la Usovo, în apropierea Moscovei, și nicidecum la Kremlin, cum se răspândise zvonul. Ferestrele apartamentului său, luminat toată noaptea, trebuiau să acrediteze ideea că „tătucul" lucra neobosit pentru binele poporului sovietic. Viața pe care o ducea în datcha, cumpărată în 1919, era greu de imaginat. Dormea îmbrăcat pe un pat strâmt de pustnic, iar în camera sa nu intra nimeni. Stalin nu suporta prezența altora.

O arterioscleroză, ivită în anii războiului, a început să progreseze cu rapiditate după 1945. Până atunci nu a ținut seama de nici un avertisment al medicilor, care îi recomandaseră un regim alimentar, strict, sărac în calorii. Stalin proceda invers: îngurgita mari cantități de alimente. În loc de repaos, muncea mult, perturbând ritmul biologic. Cât privește medicația prescrisă, el o înlocuia cu leacuri băbești: câteva picături de tinctură de iod într-un pahar cu apă.

Despre maladiile de care a suferit Stalin, dispunem de foarte puține informații, pentru simplul motiv că exista cutuma nescrisă de a se păstra în privința șefilor de state comuniste discreție totală în această privință. Dacă adăugăm și condițiile impuse de război, și situația politică postbelică, și cazul specific al societății comuniste, această tăcere este perfect explicabilă.

Boala lui Stalin a debutat prin dureri de cap persistente, amețeli, vomismente, greață și vâjâieli. Simptomele s-au agravat și, la examenul medical făcut de profesorul Miasnikov, un cardiolog reputat, s-a diagnosticat un infarct miocardic netratat. I s-au prescris calmante și un regim de viață sever controlat.

Al doilea accident, cu efecte care nu le-au depășit pe ale primului, s-a succedat la scurt interval. Cel de-al treilea însă, survenit la cinci luni după primul, a lăsat urme vizibile, care de altfel au și fost sesizate cu prilejul întâlnirii la vârf, ultima la care a participat. Pe lângă căderea fizică, Stalin suferea de un complex de

inferioritate, manifestat prin atitudinea sa față de diversele domenii ale științei, în special ale medicinii.

Au loc procesele cunoscute, condamnarea unor personalități și favorizarea impostorilor: Lepeșinskaia, Lisenko, Bogomoleț și mulți alții. Arterioscleroza progresa sub forma insidioasă ce caracterizează boala lui Alvarez. Au apărut halucinații, iar vorbirea i s-a îngreunat. În 1952, comportamentul specific tiranului a devenit pregnant. Stalin își ura poporul și se izola de el. Cu prilejul Congresului al XIX-lea, din octombrie, al Partidului Comunist, tiranul și-a făcut apariția în public de două ori: la deschidere și la închidere. Luarea sa de cuvânt a durat mai puțin de zece minute, spre deosebire de alte dăți, când ținea cuvântări de ore în șir, ca și Hitler, de altfel.

La 13 ianuarie 1953, mania persecuției va fi afișată public, ca un adevărat delir, cu prilejul procesului intentat medicilor ce-l îngrijeau, sub pretext că ar fi vrut să-l suprime. S-a văzut atunci că două treimi dintre cei presupuși vinovați, erau evrei. Rezulta deci că acțiunea lui nu era altceva decât o formă deghizată de pogrom. Din fericire, mai înainte ca planul său să ia o amploare prea mare, un atac cerebral l-a doborât pe Stalin. Aceste lucruri au fost pomenite în prima parte a lucrării.

Cum s-au petrecut lucrurile?

Accidentul vascular s-a produs în seara de 2 martie. Primii sosiți la căpătâiul bolnavului au fost profesor dr. Miasnikov, cardiolog și dr. Kanovalov, neurolog. Aceștia au constatat ruperea unei artere în emisfera cerebrală stângă. Ca urmare, hemiplegia a afectat complet partea dreaptă a corpului. Stalin nu mai putea vorbi. Dar, ceea ce era și mai grav, apăruseră tulburări respiratorii. În plus, un infarct a însoțit atacul cerebral. Electrocardiograma a confirmat un infarct mult mai intens ca cele trei precedente. Noi semne chimice demonstrau gravitatea excepțională a bolii. Pulsul era mare. Funcțiile renale se deterioraseră. Procentul de uree în sânge creștea. Respirația devenise inegală.

Medicii au început tratamentul medical – injecții cu camfor, aplicare de lipitori, insuflare de oxigen. Un tratament care se solda cu rezultate bune. De intervenție chirurgicală nu putea fi vorba. Care chirurg și-ar fi asumat o asemenea răspundere? Mai ales că, în tot acest timp, Beria semăna spaima printre medici, punându-le mereu aceeași sinistră întrebare: „Voi, barem, garantați viața tovarășului Stalin?"

Mărturiile celor care au fost de față constituie un interesant document referitor la epoca respectivă. Ele relevă atmosfera de

teroare cumplită care pusese stăpânire până și pe membrii gărzii personale, care se temeau să intre la mareșal fără acordul acestuia. Așa se explică și telefonul dat de șeful gărzii colaboratorilor celor mai apropiați, să vină la datcha unde locuia Stalin. Împrejurările în care trăia, boala de care suferea, făcuseră ca în preajma lui Stalin să nu se afla nici un medic. Mai precis, cei din preajma sa nu se grăbeau să acorde nici unui doctor accesul la mareșal. Sesizând faptul că zilele lui Stalin sunt numărate, tovarășii săi de luptă de odinioară au lăsat impresia certă că așteptau cu nerăbdare sfârșitul acestuia. De aceea, se poate afirma că ieșirea necontrolată a lui Beria nu constituia singura explicație a accesului de furie ce l-a cuprins pe acesta la un moment dat și despre care a relatat un martor ocular.

Este vorba de maiorul V. Tukov, colaborator și aghiotant al lui Stalin pentru misiuni speciale care nota în amintirile sale: „Toată țara aflase despre boala lui Stalin. La vilă (e vorba de datcha din Kunțevo, unde locuia mareșalul) se primeau, tot mai des, telefoane de la diverși medici care, cu generozitate, solicitau permisiunea de a-l vedea pe Stalin, dând toate asigurările că îl vor vindeca. Sunau chiar și din alte țări. Unul dintre binevoitori s-a vădit a fi deosebit de insistent. Atunci a venit Beria la aparat. Fără nici o introducere, l-a întrebat pe medicul prea stăruitor în a-și oferi serviciile: «Cine ești tu, mă? Ești un provocator sau un bandit ce dorești să-l omori pe tovarășul Stalin?» Celălalt, de la capătul firului, a înțeles cu cine avea de-a face și a închis aparatul".

Când în buletinele medicale privind starea sănătății lui Stalin, date publicității, au apărut cuvintele: „S-au accelerat fenomenele de respirație periodică (respirație Cheyne-Stockes)" multora, în primul rând medicilor, le-a devenit clar că bolnavul nu mai avea multe ore de trăit.

Firește, nimeni nu se îndoia că el va fi înmormântat în Mausoleu.

De aceea, citind ziarele apărute în primele zile ale lunii martie, cei ce făceau parte din colectivul Laboratorului de cercetări științifice de pe lângă Mausoleul „V. I. Lenin", au înțeles că, foarte curând, le va reveni o lucrare de foarte mare răspundere. Șeful laboratorului, prof. dr. S. R. Mardașev, îl chemă în cabinetul său pe dr. S. S. Debov, cercetător științific principal și, în cel mai strict secret, îi spune:

„Verificați dacă avem tot ce trebuie, întrucât e nevoie de o pregătire de gradul zero. Dar să nu faceți cunoscut nimănui acest lucru.

Aveţi grijă, dacă află cineva despre aceasta, nouă, amândurora, n-o să ne fie prea bine".

Vorbele lui aveau o motivaţie temeinică, nu fuseseră rostite în van. Într-adevăr, ce s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi aflat? „Aha, deci vă pregătiţi dinainte în vederea morţii tovarăşului Stalin?!" Şi aceasta, pe fondul recentei arestări a grupului de medici-diversionişti (aceştia vor fi eliberaţi şi reabilitaţi după moartea tiranului). De altfel, cu câtva timp înainte, îl înşfăcaseră chiar pe şeful laboratorului de pe lângă Mausoleu... Era vorba de dr. Boris Ilici Zbarski, cel care a condus această instituţie din 1937, până la începutul anului 1952, când a fost arestat sub învinuirea de spionaj; cel care, din 1924 a întreprins diverse lucrări de îmbălsămare şi de conservare a corpului lui Lenin; cel care fusese distins cu titlul de Erou al Muncii şi cu cel de laureat al Premiului de Stat al U.R.S.S., cu trei ordine Lenin şi cu două ordine Steagul Roşu al Muncii, cu ordinul Insigna de Onoare, precum şi cu o serie întreagă de medalii şi diplome - tocmai el a fost declarat duşman al poporului!

După arestarea lui, organele competente au schimbat jumătate din componenţa salariaţilor laboratorului.

„Înainte de război - îşi va aminti S. S. Debov - am audiat cursurile ţinute de Boris Ilici la Institutul de medicină Nr. 1 din Moscova; am lucrat şi activat în Societatea ştiinţifică studenţească de pe lângă catedra de biochimie, al cărui şef era el. Pentru mine, el reprezenta cea mai înaltă autoritate ştiinţifică. Şi, cu toate acestea, după ce l-au arestat, mi s-a strecurat şi mie în suflet îndoiala: «Dacă, totuşi, nu am fost vigilent şi Zbarski este, în realitate, un agent al spionajului străin?» Dar, şi să nu ne fi pregătit pentru îmbălsămare nu ar fi fost posibil! Dacă nu am fi îndeplinit previzibila însărcinare cu operativitate şi la un bun nivel calitativ - relatează dr. Debov - ne-ar fi etichetat, fără şovăială, drept diversionişti, drept persoane ce nu nutreau suficient respect faţă de «conducătorul genial al tuturor popoarelor». Ca atare, ne-am fi primit pedeapsa corespunzătoare acestei etichete...

În cea mai deplină taină, am trecut la revizuirea întregului inventar de care urma să avem nevoie, la efectuarea tuturor pregătirilor. Şi iată, în seara de 5 martie, mă sună acasă profesorul Mardaşev şi îmi spune: «Îmbrăcaţi-vă imediat şi ieşiţi în stradă. Acolo o să vă aştepte o maşină. Va trebui să lucrăm!»

Dr. S. S. Debov coborî în stradă, unde, într-adevăr, îl aştepta un automobil ZIS blindat, dintre acelea cu care călătorea Stalin. Se

aşeză pe banchetă şi întrebă cu naivitate: «Unde mergem?» Răspunsul venit fu scurt şi tăios: «Veţi ajunge acolo unde trebuie!»

Rulau cu mare viteză. Nu încetineau nici măcar la răspântii, unde agenţii de circulaţie le dădeau, pe loc, cale liberă, abia apucând să salute. Au oprit pe strada Sadova-Kudrinskaia, la laboratorul Mausoleului. Corpul neînsufleţit al lui Stalin fusese deja adus şi depus la serviciul de prosectură. Acolo a avut loc necropsia şi îmbălsămarea. Doctorul Zbarski se afla de faţă, eliberat în grabă din lagărul de concentrare în care fusese aruncat. Au participat doctorii Zbarski, prof. dr. S. R. Mardaşev, doctorii B. N. Uskov, A. P. Avtin, S. S. Debov, I. S. Kuznetov şi alţi câţiva cercetători ai laboratorului, anatomo-patologi, precum şi medici curanţi".

Rezultatele necropsiei ne permit să emitem ipoteza că I. V. Stalin a suferit de hipertensiune arterială, maladie care, aşa cum se întâmplă mai ales la persoanele în vârstă, este însoţită de un pronunţat proces de arterioscleroză.

Nouă somităţi medicale din U.R.S.S. au efectuat necropsia. S-a putut constata că trupul său fusese fulgerat de un adevărat cataclism. S-a declarat cu acest prilej un important factor hemoragic în emisfera stângă a creierului. Ruptura vaselor distrusese aici zone importante. Ea a provocat perturbări ireversibile ale respiraţiei şi circulaţiei. În afara hemoragiei cerebrale, medicii au mai observat o dilatare mare a cordului, în dreptul ventriculului stâng. Hemoragii intense se răspândiseră în muşchiul cardiac, mucoasa stomacului şi intestine. Cea mai mare parte a arterelor, rigide, prezenta infiltraţii cu grăsimi în peretele intern al acestora. Datele examenului medical au stabilit caracterul irevocabil al bolii. Îngrijirile acordate nu puteau să-i întârzie sfârşitul.

Stalin a suferit de ceea ce se cheamă „narcisism malign"[1], termen consacrat de psihiatrii americani şi care defineşte un sindrom ce are la bază teoria lui Freud[2].

1. Narcis, personaj legendar întâlnit în mitologia greacă, celebru datorită frumuseţii sale. Se spune că s-a îndrăgostit de propria sa imagine în momentul în care s-a văzut în oglinda unei fântâni, unde s-a şi aruncat. A fost transformat în floarea care îi poartă numele. În psihiatrie, sub numele de narcisism se denumeşte sindromul manifestat de unele persoane ce se consideră superioare altora, căzând în propria adulaţie.

2. Vezi şi lucrarea noastră, *Lumea văzută de medici*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1991, p. 158.

Misterul Ben Barka[1]

„Soțul dumneavoastră s-a vârât într-o afacere tot atât de gravă ca și cea a lui Ben Barka."

Această comunicare îi era adresată soției polițistului corupt din afacerea de Broglie, inspectorul principal Guy Simoné, de la Comisariatul special al Apărării, acela care îl recrutase pe ucigașul fostului ministru. Ea a fost scrisă de către colegii din brigada criminală veniți la domiciliul său în cea de-a treia zi a declanșării anchetei.

La fel ca în afacerea Ben Barka se va evoca pe culoarele Palatului Bourbon când afacerea de Broglie va reizbucni la cererea redeschiderii cazului, efectuată de fostul ministru de interne Michael Poniatowski, cerere depusă de opoziția din vremea respectivă și care va fi reexaminată de o comisie de anchetă a Adunării naționale.

Climatul neplăcut creat de ultimele evoluții ale procesului de Broglie amintea pe acela provocat cu 16 ani în urmă, de acuzarea serviciilor de informații și de poliție în afacerea Ben Barka.

Ben Barka și de Broglie: două crime tenebroase care au otrăvit două legislaturi ale celei de-a V-a Republici. Două afaceri încurcate în care s-a amestecat puterea, urmare a unei slăbiciuni vinovate de păstrare a secretului și unor rațiuni de stat.

Paralela între cele două afaceri se impune mai mult decât în privința titlurilor: reținerea de informații care, în cele două cazuri, nu au putut oferi nici o imagine în privința mobilului, rapoarte disimulate, cu prilejul instructării cazurilor și desconspirate de presă; concluziile stranii privind lumea politică și cea a banditismului; alianțe împotriva naturii a unora dintre aceia a căror meserie este de a apăra legea și a altora, care se ocupă cu încălcarea ei. De fiecare dată, adevărul a părut să se sustragă justiției în favoarea unei politizări a afacerii.

Cinci zile după răpirea revoluționarului marocan Mehdti Ben

1. Jaques Dérogy, *Le mystère Ben Barka* în *Historia*, ian. 1982.

Barka, ancheta a permis stabilirea aproximativ a tuturor complicilor de care se serviseră cei doi polițiști francezi și un agent al contraspionajului. Scandalul ce a urmat a arătat că însăși această rapiditate rămâne unul dintre misterele acestei crime, în continuare neexplicată, dacă nu practic nepedepsită.

Însăși evoluția afacerii de Broglie ține de faptul că nu au fost necesare decât cinci zile pentru a pune mâna pe indivizii prezentați drept vinovați de către Ministerul de Interne, înainte ca ei să fie deferiți Justiției.

Pornind de pe strada Dardanelles, unde a fost ucis prințul de Broglie la 24 decembrie 1976 și până pe bulevardul Saint Germain, unde a fost răpit Ben Barka, la 29 octombrie 1965, se poate învăța o lecție din această poticnire a istoriei.

Ben Barka condamnat la moarte

Opinia publică ignora faptul că un profesor de matematică de 45 de ani, perceptor al viitorului rege Hassan al II-lea, prezida prima Adunare a Marocului independent. El alesese încă din 1963 drumul exilului și devenise o figură din lumea a treia, în fierbere, fiind însărcinat să organizeze conferința tricontinentală din ianuarie 1966 la Havana. În permanență atent, dar în continuă mișcare între rezidențele din Cairo și Geneva, el a sfârșit prin a cădea într-una din cursele întinse de poliția regelui său.

În ciuda unei relatări a unui martor ocular, poliția a aflat că Ben Barka, după ce fusese la Lipp pentru a asista la proiecția unui film asupra decolonizării, s-a urcat într-un break 403 al prefecturii pentru o pretinsă întâlnire cu un emisar al guvernului. Și a dispărut.

Singura urmă găsită și care atestă oficial prezența lui Ben Barka la Paris a fost mesajul telex adresat la 29 octombrie 1965, ora 8^{50}, de postul de frontieră de la Ferney-Voltaire (de care depinde controlul francez al aeroporului din Geneva-Cointrin) pentru a semnala intrarea unui călător, titular al unui pașaport diplomatic cu acest nume.

Uciderea, pe teritoriul francez, a liderului de stânga marocan nu fusese prevăzută de aceia care, de aproape, sau de departe, au făcut-o posibilă. Dar moartea sa era deja înscrisă în rândul celor două condamnări pronunțate în contumacie pentru trădare, apoi

pentru complot și a mai multor tentative de atentat, atât în Maroc cât și în străinătate.

În aprilie 1965, Hassan al II-lea a căutat să dezarmeze opoziția, tratând cu liderii ei. El l-a recuperat pe Ben Barka pentru a-i neutraliza activitatea internațională. L-a trimis la el pe vărul său Moulay Ali pentru a trata reîntoarcerea sa, dar în același timp, l-a trimis la Paris pe ministrul său de Interne, generalul Oufkir, ca să studieze alte mijloace mai puțin ortodoxe pentru a-l supune pe opozantul recalcitrant. Oufkir a fost precedat de un emisar interlop, ce răspundea când la numele de Abbès, când la cel de Chtuki, dar foarte lunecos și care va solicita, în grade diferite și sub forme diverse, concursul celor trei personaje de acum cunoscute: Antoine Lopez, Philippe Bernier și Georges Figon.

Șef de escală a lui Air France la Orly, Lopez, 41 de ani, zis „Săpunosul", a fost recrutat în 1957 ca „onorabil corespondent", de către colonelul Marcel Le Roy Fineville, șeful serviciului 7 („căutarea de informații"), aparținând SDECE; Lopez avea ca principală misiune să informeze serviciul asupra traficului de călători străini și să „studieze" conținutul unor valize. În 1962, în baza unui ordin de la Matignon, el a fost pus la dispoziția Brigadei moderne pentru a colabora cu inspectorul principal Louis Souchon de la lupta anti-drog.

Această colaborare va merge până la asocierea în exploatarea unei case de rendez-vous, loc de întâlnire pentru traficanți - dar cel mai adesea sediu pentru agenții marocani, pe care Lopez îi folosea în comun cu un prieten din copilărie, devenit vecin de cartier, Georges Boucheseiche, urmărit de poliție fost locotenent al lui Pierrot-nebunul și patron al unui bordel din Maroc, unde Lopez se întâlnea cu Oufkir. Cei doi tovarăși au fost printre primii care au aflat de intențiile marocane.

Pentru a și-l apropia pe liderul din exil, Chtouki s-a adresat unui jurnalist, prieten cu Ben Barka, pe nume Phillippe Bernier și a sfârșit prin a-i propune un troc bine plătit, în schimbul unui opozant algerian. Bernier a vrut să știe mai multe amănunte, dar Chtouki a dispărut fără urmă, lăsând loc unui al treilea personaj, Figon.

Figon era un gangster cu carte, pe care un prieten de colegiu, Pierre Lemarchand, avocat, deputat UNR și fost șef anti-OAS l-a luat sub protecția sa la ieșirea din închisoare. El îi frecventa pe gangsterii pensionari din banda lui Boucheseiche, Julien Le Ny, Pierre Dubaoil și Jean Palisse. Prin aceștia, l-a cunoscut pe Lopez

și a văzut în operația, pe care o considera acoperită de SDECE, un mijloc de a-și procura bani. Aflând că Bernier are în proiect un film ce urma să-l supună aprobării lui Ben Barka pentru compania Tricontinental, s-a oferit în calitate de producător.

Între timp, reîntors dintr-o scurtă misiune din Maroc, Lopez i-a vorbit partenerului de legătură despre întrevederile sale cu Oufkir, care i-a încredințat vestea că dorința conducătorilor marocani este de a pune capăt opoziției lui Ben Barka, prin procedee neortodoxe.

Le Roy-Fineville consemnează această informație, la 12 mai 1965, într-un raport ce nu va fi transmis autorităților competente. La 22 septembrie, un nou raport care, de asemenea, nu va fi înaintat ierarhic, privind cele două voiaje ale lui Bernier și Figon la Cairo - cu Chtouki - și la Geneva - în compania unui oarecare Lemarchand - pentru a discuta cu Ben Barka filmul a cărui realizare va fi încredințată cineastului Geroges Franju. Era vorba, în realitate, după Lopez, de o tentativă de abordare, montată de colonelul Ahmed Dlimi, șeful siguranței marocane, efectuată la cererea lui Oufkir.

La 8 octombrie, Lopez a raportat unui adjunct al lui Le Roy-Fineville despre deplasarea pe care o efectuase în ajun, la Geneva. Era intrigat - a spus el - de jocul făcut de Figon care, cu două zile în urmă, se dusese singur, urmat de Chtouki, să semneze contractul filmului, pregătit de Le Lemarchand, cu Ben Barka. Acesta i-a făcut cunoscută intenția sa de a se întoarce în Maroc, pe la începutul lui noiembrie.

La 10 octombrie, un Figon furios a venit la Orly și i-a făcut o scenă lui Lopez:

— Prietenii tăi marocani vor să-i facă felul lui Ben Barka, pe seama mea. Vreau cele 100 de milioane, din care 20 cash, dacă nu, voi spune totul jurnaliștilor. Și nu te va mai ajuta cu nimic nici SDECE-ul!

La 12, Lopez a transmis aceste cuvinte insultătoare lui Le Roy-Fineville care i-a ordonat să nu mai discute cu acest intrigant.

— Lasă-l să cadă!

Punându-și amenințarea în practică, Figon a transmis, prin Palisse, ultimatumul său colonelului Dlimi și presei. Dar jurnaliștii, cărora li s-a adresat, nu au înțeles nimic din revelațiile delirante privind pe acest Ben Barka, pe care el era însărcinat să-l suprime pentru o sută de mii de franci. Unul dintre ei l-a avertizat pe Le

Lemarchand, care l-a mustrat pe Figon şi l-a făcut să renunţe la proiect.

La 27 octombrie, la Geneva, Ben Barka i-a fixat o întâlnire lui Bernier, pentru a treia zi, cu Franju, la Lipp, pe bulevardul Saint Germain. Figon, fiind prevenit, l-a trimis imediat pe Chtouki, care l-a convins pe Lopez să-l aştepte pe Ben Barka şi să-l însoţească cu poliţişti la Fontenay-le-Vicomte, pentru a facilita întâlnirea cu emisarul regelui, în vila lui Boucheseiche.

Lopez l-a mobilizat pe inspectorul Souchon care, crezând la rândul său că există acoperirea SDECE-ului, pentru care Lopez era un onorabil corespondent, s-a rezumat să dea verde prin intermediul domnului Aubert, directorul de cabinet al ministrului de Interne, servindu-se de aparatul său telefonic pentru a-l lua pe adjunctul său - Roger Vaitot şi o maşină de serviciu, în care se afla Lopez, fardat şi gangsterul Le Ny, surdo-mut.

În momentul atacului, un student la Facultatea de istorie, Thami Azemouri, care-l însoţea pe Ben Barka la întâlnire, speriat, a luat-o la fugă. Va sfârşi prin a da mult mai târziu alarma.

Între timp, Lopez, revenit de la Fontenay-le-Vicomte la Paris cu poliţiştii, a dat un mesaj telefonic sibilic la SDECE, care nu va fi transmis lui Le Roy-Finveille şi care suna astfel: „De la don Pedro lui Thomas: rendez-vous-ul de care ştiţi a avut loc la Fontenay-le-Vicomte". După care, însoţit de Boucheseiche, s-a dus cu automobilul la Orly, sperând în sosirea iminentă a lui Dlimi pe care trebuia să-l conducă la Fontenay. Nimeni la avion. Dintr-o cabină telefonică, cei doi comperi lansează apeluri şi trimit mesaje la Rabat. Apoi Lopez îl depune pe Boucheseiche la Fontenay şi se duce la vila sa din Ormoy, aflată la trei kilometri distanţă. Prin telefon, în timpul nopţii, ajunge să-l contacteze pe Oufkir.

În acest timp, într-un bar, Figon se târguie cu doi ziarişti, fiind pe punctul de a-i turna pe marocani.

A doua zi, Lopez este din nou la Orly; la ora 14 îl primeşte pe Dlimi ce vine de la Alger şi Oufkir se aruncă în primul avion, cu destinaţia Casablanca. După ce îşi lasă musafirii la vila lui Boucheseiche, pleacă să-şi conducă familia în Loiret.

Auzind la radio vestea interpelării lui Ben Barka, revine în aceeaşi seară pentru a-i găsi în vila sa de la Ormoy, pe Oufkir, Dlimi şi un necunoscut. Dar nici urmă de Ben Barka.

Trimis să se culce la etaj fără nici o explicaţie, Lopez remarcă un insolit du-te-vino de automobile, printre care un 404, aparţinând ambasadei. Este sculat în timpul nopţii pentru a merge să-i caute

pe Oufkir şi Dlimi la Orly, unde îi va reconduce dis-de-dimineaţă. Aşa se face că duminică 31, Oufkir zboară spre Geneva, iar Dlimi în direcţia Casablanca. Ce au făcut Oufkir şi Dlimi în timpul acelei nopţi de 30 spre 31? Pentru ce s-au deplasat la Orly? Mister. Dacă se va răspunde la aceste întrebări, fără îndoială se va cunoaşte şi soarta lui Ben Barka.

La reîntoarcerea în Loiret, Lopez a telefonat lui Le Roy-Fineville şi i-a raportat despre o parte dintre manevrele sale nocturne, fără a sufla un cuvânt despre sechestrarea lui Ben Barka.

La puţin timp după aceea, Brigada criminală a cerut la întâmplare SDECE-ului informaţia dacă dispărutul nu a fost contactat de un ofiţer colaborator, în cursul zilei de 29. Le Roy-Fineville consultat, a dat un răspuns negativ. O telegramă de căutare a fost difuzată în fine, în seara de 31, pe care inspectorul Voitot, aflat în permanenţă la P. J., a remarcat-o fără a reacţiona.

Luni 1 noiembrie, comisarul Jean Caille, aflat de permanenţă la Informaţiile generale, a fost informat despre pălăvrăgeala lui Figon. L-a căutat pe Le Lemarchand care era mentorul său. La rândul lui, Bernier a comunicat spontan lui P. J. bănuielile sale, privindu-l pe un al treilea bărbat de la rendez-vous-ul ratat de la Lipp: Figon.

Acesta a venit din proprie iniţiativă să-l găsească pe Lemarchand, a doua zi, marţi 2 noiembrie, la sfârşitul zilei: crezând operaţiunea acoperită de către SDECE, i-a solicitat să intervină pentru a-şi putea lua salariul promis de marocani. Deputatul l-a chemat pe loc pe prietenul său Caille pentru a-l face să înţeleagă propunerea lui Figon, care a relatat modul în care Lopez l-a arestat pe Ben Barka, cu ajutorul unor poliţişti adevăraţi, pentru a-l preda lui Oufkir, fără a oferi detalii asupra rolului jucat de gangsteri.

Caille l-a întâlnit pe Le Roy-Fineville la prânz. Colonelul şi-a petrecut dimineaţa, redactând un raport privind ultima conversaţie telefonică pe care a avut-o cu Lopez.

— Serviciul dumneavoastră a intrat la apă, i-a spus poliţistul.

La ordin, Le Roy-Fineville a însoţit atunci o delegaţie a SDECE-ului la direcţia poliţiei, pentru a-l asigura de nevinovăţia serviciului său. După aceea, l-a provocat pe Lopez ,care nu a spus nimic despre participarea sa. L-a sfătuit chiar să meargă să-l vadă pe patronul P. J.:

— Oricum, l-a asigurat el, gangsterii vor plăti lovitura.

Miercuri 3 noiembrie, Souchan a fost somat să meargă să-l caute pe Lopez, pentru a-l conduce la Brigada criminală. El s-a

executat, apoi s-a așezat la masă în fața directorului său. La aceeași oră, Frrigon mai înainte de a se ascunde, i-a spus lui Lemarchand, avocatul său, că Ben Barka a fost oferit lui Dlimi și torturat de Oufkir la Boucheseiche, apoi transferat în pivnița lui Lopez de la Ormoy. În timp ce poliția percheziționează în van cele două vile, Lopez se comporta la Quai de Orfevres ca informator și nu ca martor: el aștepta un semn de la șeful său. Dar Le Roy Fineville nu s-a clintit. Va primi o notă imperativă din partea direcției sale: „Nici un fel de inițiativă în privința problemei Ben Barka".

Lopez propune atunci anchetatorilor să-i conducă în aceeași seară la Chtouki, Dlimi și Oufkir. La reîntoarcere la Paris, ei vor asista la un cocktail de adio, oferit la Ministerul de Interne în onoarea a patru prefecți marocani veniți să efectueze un stagiu. Într-adevăr, ei vor fi prezenți și ministrul Roger Frevy se va întâlni cu omologul său Oufkir. La dineul oficial ce a avut loc după aceea la rezidența ambasadorului Mulay Ali, Oufkir și Dlimi au solicitat reprezentantului de la Quai d'Orsay să li se rezerve două locuri, cu destinația Casablanca, la primul zbor. Funcționarul s-a resemnat neputând acționa altfel. Ar fi fost neobișnuit să-l rețină pe un ministru străin și pe adjunctul său pentru a-i interoga, privind acuzațiile unui mitoman fugar, căci pe moment singura acuzație certă era cea datorată lui Figon.

În cursul nopții, Lopez a semnat un proces-verbal de mărturisire, în care nu se vorbea nici de SDECE, nici de cei doi polițiști și nici de Le Lemarchand, ci doar de un serviciu personal făcut lui Chtouki și care va fi de fapt primul inclupat în afacere.

Joi, 4 noiembrie. Primul-ministru Georges Pompidou și ministrul Afacerilor străine, Couve de Murville, vor discuta cu Roger Frey. E ziua în care generalul De Gaulle își va face publică intenția de a candida la președinție. S-a decis de a salva, dacă este posibil, pe Ben Barka și de a preveni ca Marocul să acuze Franța de a fi jucat un rol în afacere, permițând, în același timp, să se efectueze discrete demersuri diplomatice.

Negocierile începute în cel mai desăvârșit secret s-au soldat, la 8 noiembrie, cu un eșec, cu atât mai răsunător, cu cât De Gaulle, într-o scrisoare adresată mamei dispărutului, îi va promite „diligență și rigoare". Între timp, cei doi polițiști arestați la 11 noiembrie, sunt deferiți judecății, zece zile după scurgerea primelor recunoașteri neconsemnate.

A trebuit să se aștepte trecerea primei zile după alegerile

prezidențiale din 19 decembrie, pentru ca afacerea să iasă la iveală și să înceapă scandalul.

Prima revelație: apartenența lui Lopez la SDECE, ai cărei conducători l-au sacrificat pe Le Roy-Fineville.

A doua revelație: revista *Expres* a publicat relatarea răpirii lui Ben Barka pe care Figon a executat-o, lăudându-se la cel puțin o jumătate de duzină de confidenți, după care a dezvăluit conversația dintre Figon-Lemarchand-Caille din 2 și 3 noiembrie, discuție ignorată de magistratul instructor.

La 17 ianuarie 1966, Figon a fost reperat de un informator al lui Caille și, drept urmare, se sinucide într-un apartament de pe strada Renardes, nr. 14. În bagajele sale, s-a găsit un chestionar destinat lui Ben Barka, prin care i se sondau intențiile de reîntoarcere în arena politică din Maroc și a cărui copie o va descoperi scriitorul Daniel Guérin mai târziu, la Le Lemarchand. Comportamentul său extra-profesional îi va atrage acestuia, între timp, radierea din barou.

A treia revelație: Souchon a dezvăluit judecătorului că Lopez i-a spus că: Focart este în pom și că el însuși a primit verde prin telefon și că, în fine, poliția a întârziat dezvăluirea făcută de el cu zece zile.

Ultima veste: inculpat, la rândul său, Le Roy-Fineville a dat vina pe lipsa superiorilor săi că nu au folosit rapoartele sale.

Stânga dezlănțuită și îndoindu-se de sinuciderea lui Figon – a cerut arestarea lui Frey și a lui Jean Foyer. De Gaulle s-a supărat și a decis reforma SDECE-ului și reunificarea polițiilor care au funcționat prost, chemând ambasadorul de la Rabat. Până la pensionarea sa din 1969, el va refuza să reînnoade prietenia cu suveranul marocan care avea ca ministru un condamnat al tribunalelor franceze.

În sfârșit, la 21 februarie 1966, șeful statului a ținut o memorabilă conferință de presă: „Ministrul de Interne al Marocului a procedat pe teritoriul nostru la dispariția unuia dintre principalii șefi ai opoziției. Din partea franceză, ceea ce s-a petrecut nu e decât ceva vulgar și inferior." Este vorba de o operațiune, care a constat din atragerea lui Ben Barka în fața lui Oufkir și a ajutoarelor acestuia, într-un loc propice reglementărilor de conturi. Nimic, absolut nimic nu indica că contraspionajul și poliția, singure și împreună, ar fi fost la curent cu derularea operației și ar fi acoperit-o. Dar o mare parte din presă, atrasă de atmosfera à la

Belfegor, pe care o evocau misteriosii mercenari, s-a lansat, fără să se menajeze, în exploatarea afacerii.

Cadrul judiciar a fost stabilit astfel: nici instructarea cazului, nici proces monstru (167 de martori și 5000 de pagini de dosar), ce s-au desfășurat pe parcursul a două sesiuni, de la 5 septembrie 1966 la 5 iunie 1967, nu au ieșit din limitele impuse de obsedantul apel la rațiuni de stat.

Izbucnirea lui Dlimi, în plină ședință, la 19 octombrie 1966, nu a făcut decât ca dezbaterile să bată pasul pe loc și să insufle o îndoială suplimentară în evoluția discuțiilor, în principal datorită unei false mărturii a unui șofer de taxi, care a furnizat un alibi șefului siguranței marocane.

Incoerentul verdict al asesorilor - Lopez și Sauchon - singurii acuzați prezenți și condamnați, respectiv la 8 și 6 ani de închisoare, Oufkir și derbedeii fugiți, condamnați în contumacie la muncă silnică pe viață, vor trece neobservate, în toiul comentariilor făcute pe marginea războiului de șase zile, care în mod miraculos îi va reconcilia pe prietenii lui Ben Barka cu cei mai nemiloși adversari ai lor.

Dar istoria merge înainte și morții sunt uitați. Avocații părții civile sunt decimați de boală. Singurul martor ocular al răpirii, Azemouri, s-a spânzurat în 1970. După sângerosul puci pierdut de Skirat, în Maroc, în 1971, Oufkir a condus represiunea, a căzut la rândul său sub gloanțele trase de Dlimi - promovat ministru al Armatei - când la 16 august 1972, a ratat atentatul împotriva regelui. Una dintre ordonanțele sale, Ahemd Rami, refugiat în Suedia, îl va acuza pe Dlimi de a fi ucis pe Ben Barka, contra voinței lui Oufkir.

La 29 octombrie 1975, fiul lui Ben Barka a depus o nouă plângere, de această dată pentru asasinat, și instrucția cazului a fost redeschisă. În decembrie 1976, expertiza grafologică ordonată de judecătorul Hubert Pinseau, la solicitarea părții civile, a conchis că copia chestionarului, descoperit în servieta lui Figon, este scrisă de Le Lemarchand, care persista în a-și nega vinovăția.

În cursul aceleiași anchete, soția lui Bouchesiche și prietenii lui Le Ny, au confirmat că cei doi derbedei s-au refugiat în Maroc, unde se aflau protejați și supravegheați de poliția lui Dlimi. Ei deschiseseră o casă de rendez-vous, „Le Grand Hotel", la Casablanca, și un local de noapte, „Le Bel Abri", la Rabat. Dar Le Ny a fost arestat cam în același timp cu Dubail, la 17 martie 1971, în urma unei certe cu polițiștii marocani. Boucheseiche i-a întâlnit

în închisoare la 19 martie. În august 1971, Marie-Louise Boucheseiche a luat cunoștință despre moartea celor trei, consecutivă, din câte se pare, celei a lui Oufkir.

În februarie 1977, ex-polițistul Louis Souchon, eliberat la sfârșitul lui 1969 și care, reconvertit în polițist privat, a solicitat revizuirea procesului său pentru că a fost forțat de șefii săi și a spus că singurul supraviețuitor al bandei de criminali, Palisse, i-a cerut să-i vină în ajutor.

— Micul Paloisse se află în încurcătură, i-a spus un mesager venit din Maroc.

După aceea, Le Roy Fineville și-a schimbat profesia, devenind misit de locuințe. Cu toate acestea, și-a continuat ancheta pe cont propriu, descoperind o scrisoare a lui Palisse, datată 21 septembrie 1978: „S-au întâmplat multe din vina lui Marie-Louise. Dlimi a venit să-l caute în toiul nopții... Nu vrea să mai rămân aici. Nu am revolver, căci aș fi terminat-o demult." Palisse să vină să-l caute pe vapor. Dar el a murit de cancer, în septembrie 1979, la spitalul din Rabat. Autoritățile franceze nu au întreprins nimic pentru extrădarea sa. Comisia rogatorie, înființată la 28 martie 1977, de judecător, a rămas, fără răspuns. Nimeni nu s-a îngrijit să-l aducă pe fugar în Franța unde dorea să moară, pentru a-i smulge din gură ultimele secrete.

Lopez le cunoștea? Eliberat în 1972, a devenit director comercial la o firmă de import-export la Rungis și n-a încetat să ofere diverse variante asupra celor întâmplate. El susținea acum că Figon a venit să-l ridice pe Ben Barka de la Boucheseiche, în după-amiaza zilei de 29 octombrie 1965, pentru a-l vinde celui care oferea mai mult, dar ostatecul va muri pe drum. El a solicitat revizuirea procesului său, bazându-se pe patru elemente:

— o scrisoare anonimă, împănată cu detalii veridice, adresată, la 17 februarie 1966, judecătorului de instrucție, în care se afirma că Figon s-a dus cu mașina la Fontenay, însoțit de trei persoane pentru a-l ridica pe Ben Barka;

— o scrisoare semnată Le Ny și ajunsă la 8 octombrie 1966 la curtea cu juri de care nu s-a ținut seama: „Eu îl însoțesc pe Ben Barka până la venirea lui Figon, la 15[30]. Ei au plecat împreună într-un Jaguar, în care aștepta Figon, împreună cu trei persoane";

— un martor, Philippe Crocq, a spus că l-a întâlnit pe Figon în compania lui Ben Barka, în seara de 29 octombrie 1965, pe strada Serpente. Dar, audiat cu prilejul noii instructări a cazului, a afirmat că nu e sigur asupra datei;

— un alt martor, Gabriel Riban, fost patron de restaurant la Relais de Paray-Vieille Posta, a afirmat că l-a văzut pe Figon venind de la Paris cu taxiul și așteptându-și prietenii pentru a-i însoți la Fontenay în mașina americană, înainte de reîntoarcerea lui Boucheseiche, care să-l întâmpine pe Dlimi în după-amiaza de 29, la Orly. Dar acest martor n-a găsit carnetul în care notase, la vremea respectivă, venirile și plecările.

Nu a putut fi găsit cineva, până la această dată, care să pretindă că Ben Barka s-ar fi sinucis.

Marilyn asasinată?

În urmă cu 36 ani – la 5 august 1962 – superstarul american Marilyn Monroe, a fost găsită moartă. Știrea a zguduit America. „Îngerul blond", sau „ultima zeiță", cum fusese poreclită, a cărei frumusețe tulburătoare fermecase milioane de spectatori de pe tot globul, părăsise lumea aceasta pentru a intra în legendă. Era blondă, superbă, întruchipa perfecțiunea. Pentru reviste de mare tiraj, magazine și ilustrate, avea o poziție preferată – a unei feline ce se odihnea, sau se pregătea o clipă înainte să sară – de regulă îmbrăcată cât mai sumar pentru a-și etala splendoarea corpului său ce atrăgea orice bărbat. Era o vedetă, în toată regula, și trebuia să-și respecte condiția socială dobândită și s-o întrețină. Știa de-acum din experiența altora că popularitatea unui star de cinema și cota lui la box-office nu se mențin ridicate de la sine. Este nevoie de foarte multă reclamă, al cărei preț unii îl plătesc foarte scump, dezvăluind aspecte ale vieții personale. Nu este exclus ca să fi plătit pagini sau chiar copertele unor reviste, în care imaginea ei să apară cu surâsul pe jumătate trist și mina seducătoare, cu părul în plete lungi, blonde, fremătate de briza piscinelor sau de curenții de aer ai unor ventilatoare camuflate de ochiul vigilent al aparatelor fotografice. Unii dintre noi, aflați acum la vârsta senectuții, și-l amintesc din filmele anilor '50 pe îngerul blond care te domina cu rolurile care îi veneau ca o mănușă și cu personalitatea ei, conturată de scenariști și regizori care îi întăreau personalitatea.

Un moment semnificativ din cariera artistică a vedetei a fost consemnat în mai 1962. Pe atunci turna filmul *Ceva trebuie să se întâmple*, împreună cu George Cukor. În acest film, exista faimoasa scenă a piscinei, în care Marilyn juca pentru prima oară goală. Referindu-se la acest film, unul dintre biografii ei, René Gilson, va scrie: „Ea avea încă acea linie, acea perfecțiune a corpului și, poate groaza de a vedea această perfecțiune destrămându-se mai înainte ca ea să se fi putut afirma drept «marea actriță» care vroia să fie, care putea să fie," cum credea Leo Strasberg.

Scriitorul Norman Rosten a publicat o carte ce descrie viața actriței, cu titlul: *Marilyn – o poveste nepovestită*. Merită atenția un fragment semnificativ: „Era mândră de felul cum spăla vasele și ridica paharele în lumină ca să le cerceteze. Juca badminton cu mult talent și i se întâmpla uneori să nimerească în capul cuiva, ceea ce nu constituia nimic grav. Era veselă, gălăgioasă, tandră și gata oricând să râdă. Asta se întâmpla cu șapte ani înainte de a muri... Îi plăcea salonul, obișnuia să spună: «Fă întuneric și lasă să intre aerul». Dormea până târziu, își pregătea singură micul dejun și pleca la plimbare prin pădure, uneori în tovărășia pisicii. Marilyn iubea animalele, se simțea atrasă de tot ce era viu. Era în stare să cheltuiască sute de dolari ca să salveze un copac spintecat de furtună și se întrista de moartea lui. Se îngrijea de adăpostul pentru păsările cerului, făcând căsuțe în copaci, hrănea vietățile care se aciuiau prin grădina din jurul casei și le ocrotea pe vreme rea. Mai ales, îi plăceau câinii și pisicile. Avusese un câine, melancolic din fire, despre care era convinsă că e deprimat. Se străduia din răsputeri să-l facă să se joace, dar încercările ei îl deprimau și mai mult. În rarele momente când i se întâmpla să execute totuși un salt timid, Marilyn îl lua în brațe și-l săruta nebună de fericire".

În acei ani Marilyn Monroe, în ciuda tinereții ei, dobândise de acuma un statut de star de prima mână la Hollywood.

Viața lui Marilyn Monroe putea fi privită și ca un film, unul însă, dintre cele mai triste care a fost turnat vreodată la Hollywood. Copil nelegitim, ce venise pe lume într-o cameră sordidă a unui spital popular; doi bunici nebuni, un unchi care s-a sinucis; mizeria unei copilării triste, cu tot cortegiul ei de umilințe și privațiuni.

Dar să reamintim câteva momente din copilăria viitoarei vedete. Pe tatăl său, Marilyn nu l-a văzut niciodată, iar pe mama sa o vedea din ce în ce mai rar, aceasta suferind de tulburări mintale datorate consumului excesiv de alcool ieftin.

Schimbând orfelinatele unul după altul, fără a fi de fapt orfană, micuța Norma Jean ajunge în grija unor familii străine: prima, de puritani, ce aveau o adevărată aversiune față de alcool, tutun, expresiile obscene și cinematograf, considerate drept păcate capitale; a doua era o familie de circari englezi stabiliți la Hollywood pentru un trai mai bun, care o luaseră pe copilă pentru a primi pensia oferită de stat, cu scopul de a-și procura băutură.

Despre o astfel de copilărie Norma Jean nu putea să păstreze o amintire plăcură. Trăise evenimente greu de imaginat: la trei ani, a fost agresată de un psihopat ce a vrut s-o sugrume; la șase ani, a fost victima unei încercări de viol. Pentru a scăpa de părinții adoptivi, la 16 ani se căsătorește.

Debutul în film era departe de a prevesti succesul de mai târziu. După două trecătoare apariții în două ecranizări realizate în 1948, joacă într-un film cu celebrii frați Marx. Acesta este considerat debutul propriu-zis al viitoarei celebrități Marilyn Monroe, pseudonimul lui Norma Jean Baker Mortenson. Scena este scurtă: o făptură blondă înaintează cu mișcări de felină în direcția lui Grucho, strigând cât poate cu un glas de copil răsfățat: „Mă urmărește un bărbat". „Numai unul?" replică Grucho... Această scenă extrem de scurtă din filmul *Happy Love* va constitui începutul drumului ce o va duce la celebritate pe zeița blondă. Marilyn Monroe va pendula între două extreme: căutarea de roluri și încercarea de a scăpa de sub tutela acestui personaj.

Lucrează cu mari regizori, ca de exemplu, John Huston, Joseph Mankiewicz, Howard Hawks, Henry Hathaway, Fritz Lang, Otto Preminger și Jean Negulesco. Filmul *Șapte ani de căsnicie* îi aduce consacrarea. Scenariile sunt adaptate la persoana ei, încât devin veridice și cuceresc publicul. Marilyn devine un simbol.

După moartea actriței, s-a născut o întreagă literatură ce tratează despre copilăria nefericită, iubirile-i furtunoase (James Daugherty, Robert Slatzer, Joe Di Maggio și Arthur Miller, ca să nu mai vorbim de frații Kennedy), despre capriciile ei de vedetă și despre dialogurile pline de spirit. În acest sens, redăm o convorbire avută cu un gazetar ce-i lua un interviu: „– Vă simțeați jenată să pozați goală? – Nu, de ce? Studioul era bine încălzit", sau: „– Ce puneți pe dumneavoastră ca să dormiți? – Chanel 5". Cert este faptul că Marilyn a fost mai înainte de orice o extraordinară actriță. Încă de la început, în filmul *Totul despre Eva*, sau în senzuala nepoată din *Jungla de asfalt* a fost remarcată de public și colegii de breaslă. Avidă de perfecționare, va urma cursurile lui Leo Strasberg, creându-și faima ce avea s-o aducă în postura de a fi solicitată de Lawrence Olivier pentru a-i fi parteneră în *Prințul și dansatoarea*. Era conștientă de frumusețea ei, dar nu vroia să apară în ochii unora ca un „sex-simbol".

Privitor la rolurile pe care le interpreta, Marilyn găsea din ce în ce mai greu drumul către perfecțiune, prestația ei luând de la un film la altul, forme din ce în ce mai depline.

La terminarea unui film, Cukor va declara sentențios: „Marilyn e o fată grozavă, mereu în căutarea perfecțiunii, dar mi-e teamă ca această căutare să nu fi devenit o obsesie la ea".

Pentru a intra în rol, îndeplinea un adevărat ritual, ce-i exaspera pe colaboratori: operațiile pregătitoare, machiajul care dura ore în șir și îmbrăcatul rochiei, direct pe piele: „Nu port niciodată lenjerie de corp, se bățoșează și deformează linia".

În *Dezrădăcinații*, ultimul ei film, Marilyn a reușit performanța de a se deosebi complet de interpretările ei anterioare și chiar de cele mai apreciate actrițe ale tuturor timpurilor. Iată ce spune Norman Mailer: „Nu mai era senzuală, ci senzitivă, și, în sensul originar al cuvântului, nu părea să aibă contururi precise pe ecran. Nu mai era o femeie, ci o dispoziție, o ceață de senzații efervescente, care luau forma lui Marilyn Monroe. Nu fusese niciodată atât de luminoasă".

Nume nu mai puțin celebre i se atribuiau a fi parteneri intimi și de distracție: Joe di Maggio, jucător faimos de baseball, Arthur Miller, celebru scriitor, Frank Sinatra, cântăreț faimos de jazz, Yves Montand și mulți alții. Dar Marilyn, însăși ea o stea, viza mult mai sus.

Pe la începutul anilor '60, printre cunoștințele sale apropiate figurau și câțiva reprezentanți ai clanului Kennedy. Marilyn nu era lipsită de intuiție: instinctul său, care o ajutase în fulgerătoarea sa carieră, avea s-o mai conducă încă o dată: poate pentru ultima oară. Cel vizat era John Kennedy, viitorul președinte al Americii.

Tulburătoarea poveste de dragoste dintre Marilyn Monroe și John Kennedy a fost dezvăluită publicului larg la mai bine de zece ani de la asasinarea președintelui american. Grație serviciilor secrete, acesta reușise să-și creeze un adevărat zid inexpugnabil, nemaiîntâlnit până atunci la președinții americani. Opinia publică, curioasă și mai ales atentă la viața intimă a președintelui nu aflase nimic despre escapadele extraconjugale ale acestuia.

Scandalul fostului președinte implicat în cunoscuta afacere Watergate, a făcut o breșă în acest zid al tăcerii și puțin câte puțin a început să se vorbească despre aventurile amoroase cu unele foste secretare de la Casa Albă, stewardese și, mai ales, doamne din înalta societate.

În ciuda faptului că John Kennedy cunoștea în amănunțime cariera artistică fulgerătoare a stelei acelor ani, Marilyn Monroe, viitorul președinte nu o va cunoaște personal pe superba blondă, decât abia în anul 1957 cu prilejul unui party, dat de cumnatul său, actorul Peter Lawford. Prima întâlnire va rămâne consemnată cât se poate de banal în carnetul de însemnări al vedetei: „N-a fost nimic special: am vorbit despre politică și cinema". Episodul va fi

menționat și de Lawford în amintirile sale privind viața președintelui.

Relația dintre John Kennedy și Marilyn Monroe va debuta abia în 1959, la Palm Springs. Frank Sinatra îi invitase câțiva prieteni apropiați să petreacă împreună o scurtă vacanță. Printre aceștia se numărau și cei doi. Marilyn își terminase cu câteva zile în urmă filmările la *Unora le place jazzul* și se simțea obosită. Cât îl privește pe John, la sfaturile și îndemnurile prietenilor săi, acesta luase decizia să candideze la alegerile prezidențiale.

Scurta vacanță petrecută împreună cu vedeta a însemnat declinul. În 1960, o invită pe Marilyn la Los Angeles pentru a lua parte la Convenția democraților.

În America există obiceiul ca celebrițățile – mai ales din lumea sportului și artelor – să fie invitate să susțină un candidat la președinție. În cazul de față, hotărârea lui Kennedy a vizat-o pe frumoasa și faimoasa actriță. Faptul a suscitat o vie neliniște în rândurile specialiștilor și consilierilor lui John, existând temerea de a nu izbucni un scandal.

Dar legătura dintre cei doi se dovedea a fi mai serioasă decât bănuiau cei ce înlesneau întâlnirile. Marilyn divorțase recent de dramaturgul Arthur Miller, după o căsnicie furtunoasă, plină de incidente deloc caracteristice unor oameni de talia lor. Idila înjghebată cu cântărețul francez, nu mai puțin celebru, Yves Montand, eșuase și ea lamentabil.

Viața lui John Kennedy cu Jackie cunoștea și ea o perioadă de criză. Fusese o căsătorie rapidă, sub impulsul unei decizii luate în pripă și caracterele celor doi, accentuat independente, nu puteau face față rigorilor unei vieți în comun. Jackie, cu originea ei de franțuzoaică, nu se putea adapta sistemului de viață american și rigorilor de protocol. Petrecea o mare parte din timp în compania unor oameni bogați, ce organizau petreceri, de regulă la bordul unor vase, care făceau croaziere în locuri pitorești.

Peter Lawford, prietenul celor doi, relatează că „Marilyn și John se simțeau excelent împreună. Din amândoi se degaja ceea ce numim charisma. În plus, aveau și un formidabil simț al umorului".

Ajuns președinte, instalat la Casa Albă, John uza de orice prilej pentru a se întâlni cu Marilyn. Aceasta, la rândul ei, folosea un întreg arsenal de mijloace pentru a nu se face recunoscută de cei care, fără voie, erau martori la întâlnirile lor. Părul și-l ascundea sub o perucă brună, purta ochelari fumurii, un batic, și-și atribuia nume false la hoteluri și convorbirile telefonice. De cele mai multe

ori, martorul mut al întâlnirilor lor era un apartament rezervat la hotelul *Carlyle* din New York. Uneori, vedeta era invitată la bordul avionului prezidențial când, cu complicitatea lui Peter Lawford, era prezentată drept secretara particulară a acestuia. Când agenții de securitate ce asigurau paza președintelui au intrat în alertă și au semnalat că hotelul nu mai prezenta garanții, întâlnirile s-au mutat la vila Santa Monica ce aparținea surorii lui John, pe nume Pat, și lui Peter Lawford, cumnatul său. Acesta relatează anumite episoade din viața celor doi. „Marilyn era nebună după el. Faptul că era președintele Statelor Unite conferea relației lor un simbol aparte. La început, a fost doar o glumă, dar apoi Marilyn s-a îndrăgostit de-a binelea. Pe de altă parte, traversa o perioadă depresivă: consuma cantități apreciabile de alcool și sedative. Fusese internată și într-o clinică de psihiatrie din New York. În starea de dependență în care se afla, Marilyn nutrea o profundă afecțiune pentru John. Sau se autoconvingea de asta, ceea ce însemna același lucru. Nu numai că-l asalta pe John cu telefoanele, dar îi trimitea și scrisori înflăcărate și chiar poeme de dragoste. Într-o zi, pe la începutul anului 1962, a sunat-o pe rivala ei, Jackie Kennedy. I-a spus că voia să se căsătorească cu John. Deși toți o credeau o biată victimă fără apărare, o romantică, Marilyn putea avea uneori un comportament șocant, de stricată, de mahalagioaică. Jackie, ne-a povestit ulterior Marilyn, nu s-a arăta deloc impresionată de acest telefon (sau n-a lăsat să se vadă nimic). I-a răspuns că va accepta să se retragă, că va divorța și că Marilyn se va putea căsători cu John. Va trebui însă ca ea, Marilyn, să se instaleze la Casa Albă și să preia toate responsabilitățile ce reveneau primei doamne. Marilyn a fost atât de deconcertată de răspunsul ironic, dat de Jackie, încât a închis imediat și a izbucnit în lacrimi".

Edgar Hoover, șeful FBI-ului l-a înștiințat pe fratele președintelui, Robert F. Kennedy despre faptul că oamenii Mafiei aflaseră de escapadele președintelui de la vila Santa Monica. Ambii l-au informat pe John de acest lucru și, în plus, i-au adus la cunoștință că toate convorbirile cu Marilyn erau interceptate și înregistrate, probabil cu intenția de a-l șantaja. Sesizând pericolul care plana asupra capului său, John Kennedy a decis imediat să rupă legătura cu Marilyn, care oricum începuse să-l incomodeze. Pentru aceasta, John și-a însărcinat fratele, pe Bobby. „El i-a explicat lui Marilyn că președintele era foarte ocupat, că nutrea pentru ea o profundă afecțiune, dar că era căsătorit și nu putea părăsi când și cum voia căminul conjugal de la Casa Albă. Marilyn

trebuia deci să renunțe", relatează Peter Lawford în cartea sa. Știrea a avut efectul unui trăsnet asupra lui Marilyn, care a făcut o criză groaznică. Martor la scenă, Bobby a venit la Marilyn și a doua zi, fără nici o intenție. Impresionat de durerea ei, a încercat s-o îmbărbăteze, dar, ca în filme, din compătimire, sentimentele sale s-au transformat în iubire față de fosta amantă a fratelui său. Prietenii, puțini la număr, fiind la curent cu mersul evenimentelor erau surprinși de acest „schimb" între frați. Nu se știe dacă nu cumva Bobby nu trecuse de partea lui Marilyn, vorbindu-și de rău fratele. Totul este posibil! Marilyn nu mai dădea acum telefoane la Casa Albă, ci la Ministerul de Justiție pe care îl conducea Bobby. Ea era perfect convinsă că Bobby o va cere în căsătorie. Cum se spune, povestea se repeta. Marilyn își dezvăluia toate slăbiciunile psihice, printre care și o accentuată tendință către fabulare. La aceasta contribuia și consumul exagerat de alcool în combinație cu un număr mare de barbiturice. Aflată într-o permanentă stare de agitație, ea nu mai era stăpână pe nervii ei și nu se mai putea concentra, nefiind în măsură să-și învețe rolurile și să joace. Pierderile înregistrate din cauza ei de studiourile 20th Century Fox, au dus la concedierea actriței: „Am sfătuit-o să nu mai ia tot felul de pastile, să-și vină în fire dacă voia să-și salveze cariera", mărturisește Lawford. Devenise dependentă și existența sa se transformase într-un veritabil calvar: „Frații Kennedy se poartă cu toată lumea la fel. Te folosesc, ca apoi să se debaraseze de tine ca de o haină veche", spunea Marilyn prietenilor apropiați.

Starea sănătății actriței se agrava pe zi ce trece, iar evenimentele s-au precipitat. A venit ziua de 4 august 1962. După-amiază, Marilyn i-a telefonat lui Bobby, implorându-l să vină la ea. Acesta a venit însoțit de Peter Lawford, de teama unei reacții imprevizibile. Și inevitabilul s-a produs: a urmat o ceartă violentă între cei doi la care Peter Lawford asista neputincios. „În culmea furiei, Marilyn l-a amenințat pe Bobby că va organiza o conferință de presă și va dezvălui totul. Bobby s-a făcut livid. A țipat la ea să-i lase în pace, să înceteze cu telefoanele și scrisorile. Ei nu mai voiau să aibă de-a face cu ea", menționează unicul martor al celor întâmplate în apartamentul actriței.

Ceea ce a urmat după plecarea lui Bobby și Lawford este de domeniul presupunerilor. Precis se știe doar că Marilyn a telefonat mai întâi unui vechi prieten, Ted Jordan, căruia i-a povestit tot ce se întâmplase în după-amiaza acelei zile. Jordan avea să declare presei: „Părea foarte detașată de tot". L-a sunat după aceea pe Peter

și i-a spus celebrele cuvinte de adio: „Spune-i la revedere lui Pat, spune-i adio președintelui. Îți spun și ție adio; ai fost un prieten minunat".

S-a putut reconstitui ce a urmat. Marilyn îngurgitează o mare cantitate de alcool și un tub de Nembutal (un barbituric cu efect somnifer). Intră în comă, dar înainte a mai apucat totuși să dea telefon la salvare. Un echipaj sosește, o îmbarcă, dar este reîntoarsă de la poarta spitalului și lăsată singură în dormitorul ei.

Imaginea acestei scene cutremurătoare avea să facă înconjurul lumii. La ora 4 și 25 dimineața, doctorul Geerson anunță postul de poliție din Los Angeles. Sosit la fața locului, sergentul Jack Clemmens a găsit-o întinsă pe pat, goală, cu o mână îndreptată spre telefon. Pe noptieră, o sticlă cu băutură, un pahar gol și un tub de Nembutal, gol. Pe sergent îl intrigau cele ce i se relatau. Infirmiera i-a spus că a găsit-o puțin după miezul nopții, iar doctorul nu fusese chemat decât după ora 4 dimineața. Ce s-a petrecut în acest interval de 4 ore? Doctorul Geerson i-a spus că vedeta vorbise la telefon cu diferite persoane, dar sergentul se îndoia că aceste convorbiri puteau să dureze peste patru ore.

La autopsie n-au fost găsite urme de somnifer în stomac. Atunci acesta îi fusese injectat? De către cine? Sinucidere, accident sau crimă? Trei ipoteze nedezlegate. Poliția nu a găsit nici jurnalul intim pe care actrița îl păstra într-un sertar. Urmele duceau în trei direcții: Mafia, CIA, sau frații Kennedy. S-a vorbit chiar și de fotografii secrete pe care le-ar deține Peter Lawford, confidentul victimei.

În 1982, la sfârșitul lunii august, o nouă știre apărută în ziarele americane, a făcut senzație: un detectiv particular din Los Angeles, pretinde că deține înregistrarea convorbirilor telefonice ale starului din ziua morții ei și că acestea ar conține dovezi incontestabile că ea ar fi fost asasinată. Detectivul, pe nume Mila Sferiglio, susține de ani de zile că Marilyn nu s-ar fi sinucis, ci a fost omorâtă, pe când intenționa să dezvăluie secrete de stat consemnate în jurnalul ei intim și aflate de la cei doi frați Kennedy, cu care întreținea raporturi intime. La conferința de presă, a fost invitat și medicul legist care a semnat actul de deces și care susține că superiorii lui au făcut presiuni asupra sa pentru ca el să atribuie moartea „sinuciderii datorate înghițirii unei doze mortale de barbiturice". Declarația medicului corespunde cu faptul că în stomacul actriței nu s-au găsit barbiturice. Și cu toate acestea, barbituricele au fosta cauza morții. Grandison, medicul legist, a declarat că nu deține dovada asasinării, dar că „se petrecea ceva ciudat, și de aceea am

fost surprins că nu s-a făcut o anchetă". Tot el pretinde că în dimineața când a venit în apartamentul lui Marilyn, ar fi zărit misteriosul carnet al vedetei și că în acesta existau referiri dese la John Kennedy, pe atunci președinte, și la fratele lui, Robert, ministrul Justiției, precum și la alți conducători politici de pe continent. Medicul legist mai afirmă că la autopsie constatase faptul că Marilyn prezenta semne de înțepături sub unul din genunchi. Prietenii actriței, prezenți la fața locului în acea dimineață fatală, susțin că faimosul carnet roșu ce conținea însemnările starului, dispăruse. Acesta consemna secrete de stat importante pe care Marilyn le aflase de la Robert Kennedy, ministru al Justiției. Printre cele menționate, unele note se refereau și la un plan CIA, de asasinare a unui cunoscut conducător latino-american. Mafia era la curent cu aceste planuri.

Materialul nostru se încheie aici, dar întrebările rămân. Mitul Monroe se spulberă? Era actrița la curent cu afaceri atât de delicate, care s-au dovedit a fi reale, încât aceasta să fie sacrificată? Sau, mai curând, misterul se amplifică[1].

1. Alina Ionescu, în *Strict Secret*, nr. 119, 4-10 aug. 1992, p. 2.

Asasinarea președintelui Kennedy

1. Kennedy în intimitatea sa

John F. Kennedy a fost un președinte fericit. Fericirea, spunea el adeseori, parafrazându-l pe Aristotel, constă în a ști să utilizezi din plin facultățile tale, tinzând fără încetare către perfecțiune. Pentru el, președinția a fost ocazia ideală de a tinde către perfecțiune.

Își iubea munca sa și nu se plângea de dificultăți. Decepțiile nu făceau decât să-l îndârjească. Nu a fost auzit decât o singură dată vorbind de funcțiile sale cu o oarecare amărăciune. Era cu câteva minute mai înainte de a-și pronunța la televiziune discursul privitor la criza cubaneză. Liderii Congresului, pe care îi adunase pentru a-i pune la curent cu mersul evenimentelor, tocmai îi prezentaseră o mie și una de obiecții, dar nici o sugestie nouă. Mai obosit de discuțiile avute cu ei decât de o săptămână de consultații, a spus[1] cu un aer descurajat, în vreme ce se schimba pentru a merge la studio:

„Dacă ei vor acest lucru mizerabil, să-l ia!"

Dar, câteva clipe mai târziu, deborda din nou de vitalitate și optimism. Trebuie spus, de altfel, că nu pregeta să-și manifeste mândria de a ocupa funcția ce o deținea și, fără a subestima dificultățile, o spunea deschis că îi convine sarcina ce și-o asumase.

„E o activitate interesantă... care îți oferă prilejul să-ți execuți discernământul asupra unor probleme importante... e o muncă ce îți aduce bucurii... Președinția e o sursă de fericire (după definiția dată de Aristotel)... ea îți aduce numeroase satisfacții... iar recompensa este de a ști că ceea ce ai făcut este util. Este o funcție formidabilă!"

1. Bibliografie utilizată: Theodore C. Sorensen, *Historia; Kennedy dans l'intimité*, p. 30, Jay Edward Epstein, *La mort du Président*, în *Le Point* nr. 287, p. 155, 1978.

În ciuda acestei funcții formidabile, viața sa nu era compusă numai din satisfacții și fericire, dar dramele personale îl afectau pe Kennedy mult mai profund decât atacurile și eșecurile politice.

Nu a fost văzut plângând decât o singură dată: atunci când a murit fiul său Patrick. Președintele, care, la Casa Albă, stătea cel mai mult în apartamentele sale și-și petrecea timpul liber cu copiii, a așteptat cu o mare bucurie nașterea acestui copil. A părut prăbușit când Jacqueline, la mai puțin de două zile după nașterea prematură, în august 1963, l-a anunțat că o afecțiune pulmonară i-a pus capăt vieții.

Pentru acest tată marcat, care încercase în zadar să ajungă la căpătâiul soției sale înainte de nașterea copilului și a făcut apoi naveta între spitalul de la Cap Cod unde se afla Jacqueline și cel din Boston unde Patrick fusese între timp transportat, aceste câteva zile au constituit un coșmar îngrozitor.

Dar, în aceeași săptămână, el trebuia să adreseze Senatului mesajul său special, privitor la interzicerea experiențelor nucleare – un mesaj de speranță – și aproape zilnic dădea telefoane pentru a discuta detaliile textului său.

Președinții au puțin timp pentru a-și plânge morții lor și Kennedy a fost imediat prins în vârtej și fără, vâlvă sau publicitate, s-a dus, în octombrie, la mormântul lui Patrick.

Durerea învinsă

Și pentru că îl supăra în permanență durerea fizică ce nu-l părăsea o clipă, Kennedy oferea străinilor imaginea vigorii și vitalității, în vreme ce spatele îl supunea la permanente suplicii. Fotoliul cu basculă devenea astfel pentru națiune simbolul valorilor ce prevalau la Casa Albă: răbdarea, reflexia și absența oricărui ceremonial.

Un corset, trei băi calde zilnic, repaosul pe o saltea electrică după masă, exerciții fizice înainte de masă, puțin înot în apa piscinei încălzite de la Casa Albă erau tot atâtea paleative ce îi aduceau o ameliorare. Durerea, cu toate acestea, nu-l părăsea o clipă:

„El nu se plângea niciodată, spunea Dave Powers. Bruștele perioade de tăcere lăsau să se înțeleagă că spatele îi producea suferință, dar nu se plângea niciodată."

În mai 1961, cu prilejul vizitei oficiale la Ottawa, președintele trebuia să planteze un arbore: brusc, durerile spatelui l-au cuprins. Ajuns acasă, cei din jur au înțeles cât suferea, după cum l-au văzut strecurându-se, cu infinite precauțiuni, în cada băii.

La reîntoarcerea la Washington a fost obligat să meargă sprijinit în cârje. Dar s-a ferit să ofere în public imaginea unui om suferind și-și abandona cârjele când părăsea Casa Albă, suferind cu stoicism. De asemenea, în același an, a trebuit să rămână așezat pentru a ține un discurs și să anuleze multe altele.

Adeseori se simțea mai bine și alteori mai rău. „Depinde de starea vremii și de politică" - spunea el. Totodeauna însă îi era dificil să urce scările.

Tradiția cerea ca el să deschidă sezonul de base-ball, lansând prima minge. El se achita de această sarcină cu prudență, dar ca oricare alt lucru pe care vroia să-l facă cât mai bine, reușea și de data aceasta. Juca deseori golf, dar spatele nu-i permitea să-și ia în brațe copiii.

Președinția era departe de a necesita aceeași enduranță fizică ca și campania electorală, dar președinția sub Kennedy însemna pentru colaboratorii săi, și inclusiv pentru el lungi ore de muncă, o activitate neîntreruptă și o concentrare constantă. John Kennedy își încetinea rareori ritmul, în ciuda durerii care îi chinuia spatele.

Gimnastica severă, pe care o practica zilnic sub supravegherea dr. Hans Kraus, specialist newyorkez, își avea efectele sale benefice. Pe de altă parte, ea îl menținea în formă. Fotografiile care îi arătau fața buhăită îi răneau vanitatea sa, dar greutatea i se stabilizase. El se supunea deseori la un regim strict.

Prevăzând o apariție la televizor, el renunța cu o zi înainte la felul său favorit: sufle cu ciocolată. Căpătase câteva riduri în plus, tâmplele erau grizonate și, așa cum spunea Dave Powers, „căpăta din ce în ce mai mult aerul unui Președinte". Pentru a câștiga timp își primea croitorul și frizerul în biroul său de lucru.

Umor prezidențial

Prefera întotdeauna costumele de culoare închisă cu doi nasturi și cămășile cu monogramă. Cea mai mare parte a colaboratorilor săi, și acest lucru nu e surprinzător, îi împărtășeau gusturile. Chiar când se afla la Palm Beach și Hyannis Port, aprecia că este de

demnitatea sa să nu se lase fotografiat fără haină sau cravată și ținea ca, la rândul lor, colaboratorii săi să ofere aceeași corectitudine vestimentară: „La Paris, ne-a spus surâzând că gulerele noastre cu nasturi erau deplasate în capitala eleganței și a bunului gust".

Nici suferința și nici nesanșa nu parveneau să-i umbrească umorul. Publicul abia remarcase, cu prilejul uneia dintre conferințele sale de presă, umorul ce-l caracteriza. Era un umor niciodată strident sau forțat, jumătate glumeț, care te cucerea.

Președintele nu căuta niciodată să te facă să râzi: era de o fire natural neîndemânatică, câteodată puteai să zărești cum se aprinde o luminiță în ochii săi, atunci când aprecia pe cineva, sau când era pe punctul de a lansa o poantă.

Nu arăta niciodată nici cea mai mică lipsă de respect când își îndeplinea funcția. Își tachina colaboratorii, șefii de stat străini, liderii Congresului și pe editori. Relațiile spinoase cu primul-ministru canadian, Diefenbaker, nu l-au împiedicat să spună câteva cuvinte în limba franceză.

„În vreme ce eram membru al Camerei Reprezentanților, ne-a spus el[1], la un dineu în prezența fostului președinte democrat, m-am întrebat cum președintele Truman reușea să aibă atâtea neplăceri. Acum eu am început să-l înțeleg. Nu era greu."

Lecțiile dure care i-au adus președinția au contribuit la maturitatea sa fără să-i modifice personalitatea. Când mă gândesc, consider că este stupefiant că funcțiile sale nu i-au afectat cu nimic calitățile umane.

După alegeri, toată lumea și-a manifestat în mod automat deferența în privința sa. El a devenit o ființă privilegiată și puternică. Fiecare dintre cuvintele sale aparțineau istoriei. În ciuda tuturor acestora, rămăsese natural și sincer, judecându-și actele ce le făcea cu un amestec de îndoială, amuzament și mândrie. El nu-și făcea nici o iluzie, nici asupra lui, nici asupra altora și refuza orice pretenție de mărire.

Ziua de lucru a lui Kennedy

Ziua președintelui Kennedy nu începea mai înainte de ivirea zorilor. El se scula la 7^{30}, citea în fugă ziarele și telefona adeseori colaboratorilor săi pentru a comenta cele citite.

1. Theodore C. Sorensen, *op. cit.*

Zi și noapte, în vreme ce soseau ziarele și rapoartele, telefoane și note prezidențiale se încrucișau, solicitându-se informații suplimentare, precizări sau făcându-se noi sugestii. Trebuia acționat cât mai repede posibil. S-a apreciat că președintele telefona în jur de 50 de ori pe zi; cea mai mare parte a telefoanelor erau date de la reședința sa, înainte, sau după orele de birou.

Pe la orele 8^{45}, după ce făcea baie (se rădea în baie pentru a câștiga timp), servea micul dejun, câteodată în compania soției și a copiilor, câteodată în pat, citind ziarele. Odată sau de două ori pe săptămână, lua micul dejun în compania liderilor parlamentari și a colaboratorilor săi apropiați.

Ajungea la birou între ora 9 și 9^{30}, citea scrisorile primite și un raport (de maximum 3000 de cuvinte) al CIA mai înainte de a participa la conferințele prevăzute. În afară de audiențele acordate presei, el avea un mare număr de întâlniri și un mai mare număr de discuții cu colaboratorii săi. Evenimentele ce aparțineau actualității îi ocupau un mai mare timp și adeseori noile întrevederi trebuiau să fie integrate în programul stabilit.

Atât cât îi permitea subiectul discutat, Kennedy își limita întrevederile la maximum 15 minute; foarte puține durau mai mult de o oră și atunci când o considera necesar, le prelungea și timp de câteva ore. Comentariile erau reduse la minim și când interlocutorii cădeau în generalități, îi întrerupea.

Întreaga sa atenție era fixată asupra interlocutorului, în vreme ce își lua notițe pe un bloc notes: manifesta o aptitudine remarcabilă pentru a înregistra detaliile fără a pierde din vedere esențialul.

Atunci când aprecia că subiectul era epuizat, sau când decizia sa era luată, își strângea hârtiile, semn că discuția se terminase. Dacă interlocutorii nu sesizau aluzia, președintele se scula și îi saluta.

În ciuda eforturilor pe care le depunea, a dorinței sale de a fi punctual, își prelungea zilnic, cu peste o oră, programul pentru a rezolva toate problemele din ziua respectivă.

Ziua îi era incredibil de plină. Rămânea la birou până la 19^{30}, sau chiar 20^{30}, și nu se întorcea acasă decât după cină. Cel mai adesea citea rapoartele în pat, apucându-l miezul nopții. Când avea invitați, se eschiva de cele mai multe ori pentru a merge să lucreze.

Sâmbăta, când se afla la Washington, ziua de lucru era mai scurtă. Duminica nu era prevăzut nimic special. În medie, lucra între 45 și 55 de ore pe săptămână.

„Dacă trăiesc în acest ritm, spunea el adeseori soției sale, este pentru că voiesc să știu totul."

Curios să cunoască totul...

El a reușit să mențină acest ritm, respectând regimul de repaos timp de două ore la mijlocul zilei. Spre orele 13^{30} și dacă era posibil din nou seara făcea baie împreună cu Dave Powers, în piscina de la Casa Albă.

După ședința de natație (care nu a fost întreruptă chiar pe timpul crizei cubaneze) urmau masaje și exerciții fizice, dejunul, uneori un dejun oficial, la care erau invitați personalități străine, directori de ziare, responsabili sindicali, sau reprezentanți ai patronatului, dar cel mai adesea avea loc un dejun intim. Dacă era singur, citea în timpul mesei. După-masă, mai citea puțin sau își făcea siesta. Între orele 15 și 16 se reîntorcea la birou, proaspăt și bine dispus.

El nu-și petrecea tot timpul discutând afaceri de stat. Conversațiile sale se transformau adeseori într-un fel de flecăreală, în care se abordau probleme ale vieții publice sau private ale cutărui personaj public sau privat, sau ale unei figuri insolite. Kennedy era curios să știe totul și reușea să fie la curent cu tot ce se petrecea.

Președintele era extrem de accesibil. El nu putea să-și permită să se lase sufocat de detalii nesemnificative și nu-i plăcea să asculte nemulțumirile colaboratorilor săi, ale membrilor Cabinetului, sau ale congresmenilor, ce veniseră să discute probleme importante. Toți colaboratorii săi aveau acces în cabinetul său de mai multe ori pe zi.

„Erau orele 19^{30}, după ultima reuniune oficială, când mi s-a părut momentul cel mai favorabil pentru a-i pune președintelui întrebările ce mi-au fost ridicate în cursul zilei. Era destins și privea jurnalul la televizor, sau semna curierul în vreme ce noi îi vorbeam.

În momentele acelea se afla în cea mai bună formă. Îmi cerea să verific cutare sau cutare detaliu, sau îmi cerea avizul asupra unui lucru oarecare. Aceste conversații îmi erau deosebit de scumpe și adesea preferam să-l caut pe președinte tocmai în acest moment al zilei. Și alții mă imitau și nu arareori se întâmpla să fim câțiva împreună cu el în birou."[1]

1. Theodore C. Sorensen, *op. cit.*

2. Kennedy – un mit spulberat?

John Fitzgerald Kennedy, un mit contemporan care se prăbuşeşte. După 30 de ani de la asasinarea tânărului preşedinte, în SUA a prins a se acreditată tot mai mult o imagine care constituie o incredibilă revizuire a istoriei. Kennedy este de acuma considerat ca un veritabil impostor, toxicoman, obsedat sexual şi chiar mafiot. Vom trece în revistă toate aceste ipoteze neverosimile.

Impostor?

Unul din best-seller-urile anului 1964 în SUA este *A Question of Character*, de Thomas Reeves, profesor de istorie la Universitatea din Wisconsin Parkesides. Ideea centrală a lucrării este că există o prăpastie între imaginea lui John Fitzgerald Kennedy – slujitor demn al binelui public, soţ fidel, bărbat cultivat, drept, dominat de raţiune şi omul care a fost în realitate – adesea insensibil, obsedat sexual şi iresponsabil. Reeves se porneşte meticulos la demolarea mitului şi începe cu trecutul de erou al lui Kennedy.

Conform istoriei oficiale, viitorul preşedinte, la vârsta de 26 de ani, trimis în Pacific – ce-i drept, la cererea sa – salvează viaţa membrilor echipajului navei de sub comanda sa, ruptă în două de un distrugător japonez, în 1943. La vremea respectivă, *New York Times* a publicat întâmplarea pe prima pagină. iar eroul a fost decorat cu „Silver Star". S-a făcut şi un film rememorând faptele, pe spezele tatălui lui John Fitzgerald Kennedy. Profesorul Reeves caută martori oculari care afirmă că accidentul a fost în realitate mai puţin glorios, ba chiar o catastrofă.

Altă impostură. Cartea pe care John Fitzgerald Kennedy a scris-o în 1954, pe când deja era senator, despre viaţa unor personalităţi americane celebre, ar fi de fapt opera unor distinşi colaboratori. Şi încă o bilă neagră. În momentul votului de cenzură dat în senat lui McCharthy, vestitul vânător de vrăjitoare comuniste, Kennedy a fost singurul senator democrat „indispensabil". Autorul susţine că ar fi făcut acest lucru în mod deliberat, din oportunism politic şi nu fiindcă tocmai atunci suferise o operaţie la coloană.

Toxicoman?

Ca toţi bărbaţii înalţi, Kennedy avea probleme cu coloana şi în plus era măcinat de boala lui Addison, o insuficienţă hormonală cronică. Pentru a-i alina durerile, i se administrau doze regulate de novocainã şi procainã. Dar de la începutul lui 1961, după afirmaţiile lui Reeves, preşedintele trece la o etapă superioară, recurgând la serviciile unui medic vestit, Max Jacobson zis şi „Miracle Max", care îşi trata clienţii bogaţi injectându-le amfetamine. Un alt biograf, C. David Hayman, de data aceasta al lui Jackie Kennedy – Onassis (soţia preşedintelui) dedică un capitol întreg dependenţei de amfetamine a preşedintelui şi susţine că ar fi folosit de asemenea droguri ca marijuana şi LSD. Citãm o frază elocventă: „John Fitzgerald Kennedy admite că a luat cocainã şi haşiş prin înlesnirea lui Peter Lawford (cumnatul său, actor). Mary Meyer (una dintre fostele sale amante) a afirmat că au fumat împreună marihuana şi că apoi au făcut dragoste."

Obsedat sexual?

Este imposibil de făcut o listă completă a tuturor cuceririlor care i se atribuie lui Kennedy. Conform unei confidenţe inserate în cartea lui Reeves, John Fitzgerald Kennedy ar fi afirmat că nu poate să doarmă dacă nu face dragoste. Amorul îi stimula nu numai vitalitatea, ci şi ideile. Cu optzeci de minute înaintea dezbaterii televizate cu Richard Nixon, care a constituit o cotitură decisivă în campania electorală, Kennedy se afla într-o cameră de hotel cu o prostituată. Asistentul său declară că de atunci J. F. K. i-a cerut o fată înaintea fiecărei dezbateri. Cumnatul său, actorul Peter Lawford şi cântăreţul Frank Sinatra erau codoşii preşedintelui în lumea starletelor de la Hollywood. Dar titlul de glorie din viaţa amoroasă a lui Kennedy este fără îndoială aventura sa cu Marilyn Monroe, pe care a împărţit-o cu fratele său Robert, pe atunci ministrul Justiţiei.

Infidelităţile sale dovedesc şi o mare insensibilitate: în vreme ce soţia sa năştea prin cezariană, el se afla într-o croazieră pe Mediterana, însoţit de femei tinere şi frumoase. Pasiunea sa pentru femei, numeroasele sale aventuri dădeau multă bătaie de cap

serviciilor secrete care trebuiau să-l apere de șantajiști și spioni. De exemplu, vila lui Marilyn Monroe era înțesată de microfoane și aparate de ascultare puse de un mafiot newyorkez, iar pe vremea când lucra la serviciile secrete, Kennedy avusese legături cu o oarecare Inga Arvardt, ziaristă daneză, un soi de Matta Harry, care fusese și în anturajul lui Hitler. În arhivele FBI se află 626 de pagini de transcrieri ale unor înregistrări efectuate în cuiburile de dragoste ale președintelui.

Mafiot

Una din amantele lui John Fitzgerald Kennedy, în perioada 1960-1962, Judith Campbell-Exnel, care avea strânse legături cu doi mari șefi ai mafiei, Sam Giancana și Johny Boselli (amândoi morți în 1975, sugrumați, tranșați, împușcați cu gura plină de gloanțe, după obiceiul mafiot) își povestește viața într-o carte, iar multe din relatările ei sunt tot atâtea incriminări pentru președintele Kennedy. Se pare că Judith, care primea în fiecare zi trandafiri galbeni de la Sam Giancana, i-a înlesnit întâlnirea acestuia cu John Fitzgerald Kennedy. Lucrurile se petreceau în aprilie 1961, la două săptămâni după eșecul atacului organizat de CIA împotriva Cubei, la Bahia de Cocinos. Despre ce au discutat? Cu puțină imaginație, oricine poate presupune că întâlnirea tânărului președinte cerea o reparație, și anume asasinarea lui Fidel Castro.

Judith susține că în timpul campaniei prezidențiale i-a dus de multe ori lui Giancana sume imense de bani lichizi din partea lui John Fitzgerald Kennedy. Pentru ce? Pentru a cumpăra voturi și a sensibiliza anumite cercuri. Cântărețul Frank Sinatra a fost, la rându-i, foarte implicat și eficient în această afacere. Să fie oare în aceste legături, Kennedy – Mafia, cheia misterului încă neelucidat al asasinatului de la Dallas? La puțin timp după alegerea lui John Fitzgerald Kennedy la Casa Albă, fratele său Robert lansează o violentă campanie împotriva mafiei. Cosa Nostra are motive să se simtă trădată. Se pare că mafioții au pus meticulos la cale asasinarea lui Kennedy și a fratelui său, Robert. Nepotul lui Sam Giancana va publica în curând o carte în care va încerca să confirme teza complotului împotriva lui Kennedy, implicându-și „nașul".

În 1992, trecutul și prezentul lovesc familia Kennedy. Apariția noilor biografii coincide cu procesul de la Palm Beach al lui

William Kennedy Smith, nepotul președintelui, acuzat de viol. Presa scotocește, disecă, toacă mărunt tot trecutul membrilor clanului. Unde este excesul? În sanctificarea trecută, sau în terfelirea prezentă?

În această sălbatică și înveninată demitizare a lui Kennedy sunt cel puțin două aspecte care trebuie luate în considerare: credibilitatea martorilor și înclinația spre senzațional a ziariștilor, care prea lesne reconstituie dinozaurul după o singură vertebră. În altă ordine de idei, chiar dacă, parțial, aceste capete de acuzare s-ar dovedi adevărate, sunt multe conștiințe lucide ale Americii care se întreabă cât trebuie să cântărească moravurile și chiar caracterul unui om politic în fața urnelor. Nu este locul să analizăm rezultatele scurtei guvernări Kennedy, ci doar să amintim că, anual, 3 milioane de americani merg în pelerinaj la mormântul său și chiar generațiile care nu l-au cunoscut îl consideră ca o figură emblematică a Americii. Și nu pentru efemerul efect al unor slăbiciuni umane, ci pentru ceea ce istoricul Irving Berustein numește în titlul cărții sale despre John Fitzgerald Kennedy „Promises Kept" (Promisiuni ținute).

Autopsia lui J. F. Kennedy

Încă o dezvăluire vine să se adauge la dosarul Kennedy. De data această, după 30 de ani de tăcere, unul din cei zece medici care în 1963 au încercat, timp de 20 minute, să-l reanimeze pe John Fitzgerald Kennedy în urma atentatului de la Dallas, îi acuză de fals pe cei care au făcut autopsia fostului președinte al SUA. Revista *Paris Match* a publicat un interviu cu dr. Charles Crenshaw pe care îl considerăm revelator.

Raport medical la 22.11.1963

Șase fotografii alb-negru, provenind de la spitalul naval Bethesda, obținute în secret, au declanșat după 30 de ani, mărturia chirurgului Charles Crenshaw, primul care, în ziua de 22 noiembrie 1963, a examinat trupul însângerat al președintelui John Fitzgerald Kennedy la spitalul Parkland din Dallas. Este vorba de fotografiile oficiale ale autopsiei președintelui Kennedy făcute la Washington,

în 1963. „Este o flagrantă minciună istorică" – afirmă dr. Crenshaw, acum șef al serviciului de chirurgie al spitalului „J. P. Smith" din Fort Worth, o personalitate în lumea medicală, de o reputație impecabilă.

Tânăr chirurg intern la spitalul „Parkland" din Dallas, în ziua asasinării lui John Fitzgerald Kennedy, dr. Charles Crenshaw a fost chemat la ora 12^{30} de o voce panicată a unui dispecer în sala de urgențe a spitalului, unde a fost adus cu o brancardă președintele Statelor Unite, împușcat în cap. Prima persoană pe care a văzut-o doctorul intrând în sală a fost Jacqueline Kennedy. După mărturia sa „dacă nu ar fi fost în picioare, aș fi crezut că este și ea rănită. Mâinile, rochia, îi erau pline de sânge și de resturi de materie cerebrală". Starea lui John Fitzgerald Kennedy era disperată. Observând rănile, dr. Charles Crenshaw a remarcat imediat că întreaga emisferă dreaptă a creierului pacientului lipsea. „După ce îngrijisem la Parkland zeci de răniți prin împușcare, pentru mine nu exista nici o îndoială că rănile președintelui fuseseră provocate de două proiectile trase din față".

Ceva era putred în America...

La ora 12^{52}, pacientul cu nr. 24740, J. F. Kennedy, a decedat. „Oamenii în gri", agenții secreți cu pistoale în mâini, care invadaseră de la început sala, au înconjurat sicriul voind să-l ridice. Medicul legist al spitalului a încercat să se opună, spunând: „A avut loc o omucidere, iar autopsia trebuie să aibă loc aici". Dar agenții secreți au luat sicriul sub amenințarea armelor și au plecat la aeroport. Lyndon B. Johnson, vicepreședintele, declarase că nu pleacă fără trupul lui Kennedy.

După două ore, a fost transmisă știrea oficială conform căreia asasinatul a fost actul unui ucigaș solitar și că nu există nici o conspirație. Informația venea nu de la Dallas, ci de la Washington, din subsolul Casei Albe unde se afla statul major pentru criză. Puțin mai târziu, la televizor a fost prezentat Lee Harvey Oswald, care l-ar fi ucis pe președinte, trăgând pe la spate, de la o fereastră de la etajul VI. Doctorului nu i-a venit să-și creadă urechilor. El știa că este imposibil. Toți doctorii știau că John Fitzgerald Kennedy a fost împușcat din față, dar mai apoi și-au schimbat opinia. Mai ales dr. Baxter, chirurgul șef al spitalului i-a prevenit că cine va scoate

vreo vorbă despre moartea lui Kennedy poate să pună cruce carierei sale medicale. Au mai fost apoi vreo 20 de morți „suspecte" ale unor martori apropiați. Dr. Ch. Crenshaw nu a dezvăluit nimic din ceea ce știa, „din teamă și naivitate". El credea atunci că guvernul va face totul pentru ca adevărul să iasă la lumină. Mai târziu a înțeles că „ceva era putred în America anului 1963".

O autopsie trucată

Deși citat de cinci martori diferiți în volumul VI al raportului Warren, nimeni nu l-a deranjat, de-a lungul anilor, cu vreo întrebare, în cadrul anchetei asupra morții președintelui. Acum, văzând fotografiile oficiale ale autopsiei, dr. Crenshaw a decis să rupă tăcerea. În aceste fotografii, rana din spatele craniului președintelui a fost machiată. Pielea capului a fost trasă peste rana de 9–10 cm, prin care ieșea glonțul și cu un scapel, se practicase un alt orificiu mic, pentru a se da impresia unui glonț pătruns prin spate. De asemenea, plaga de la gât a fost lărgită, în același scop. „Cineva a modificat rănile președintelui între Dallas și Bethesda. După observațiile mele de la spitalul din Dallas, președintele a fost atins de două gloanțe din față. Trebuie să punem capăt acestei conspirații a tăcerii".

Nici deschiderea totală a arhivelor oficiale asupra asasinării președintelui Kennedy nu va putea permite cunoașterea adevărului. Conspiratorii au avut grijă, probabil, să facă să dispară toate informațiile compromițătoare. Ar trebui numit un procuror pentru a relansa o anchetă independentă. Din punct de vedere medical, crede dr. Crenshaw, deshumarea corpului ar fi unica soluție, dacă s-ar putea analiza resturile creierului. Dar creierul lui John Fitzgerald Kennedy a dispărut în timpul autopsiei oficiale.

3. Asasinarea lui Kennedy – o enigmă nedezlegată încă

Una din marile enigme ale istoriei zilelor noastre este atentatul împotriva președintelui Statelor Unite ale Americii, John Fitzgerald Kennedy, în ziua de 22 noiembrie 1963, în timp ce vizita capitala Texasului, Dallas.

Cine l-a omorât? De ce? Guvernul american a oferit o variantă de interpretare a faptelor, petrecute atunci, în faimosul *Raport al Comisiei Warren*, dar concluziile acestuia nu i-au mulțumit pe cetățenii Americii, deoarece erau multe întrebări rămase fără răspuns. Începând cu anul 1988, a început să se permită accesul limitat la unele dosare referitoare la acest eveniment, permițând cercetătorilor să-și imagineze dimensiunile reale ale conflictului care a generat planul de asasinare a președintelui. Vom oferi în continuare două ipoteze dezbătute și mediatizate în ultima vreme: cartea lui Joachim Joesten, *Jack Ruby: adevărul asupra cazului* (Ed. „Casterman", Taurnai, Belgique, 1967) și filmul lui Oliver Stone, *John Fitzgerald Kennedy*. Vom începe cu prima.

În ultima sa depoziție în fața Comisiei Warren, Marina Oswald a avansat o ipoteză curioasă în ceea ce privește motivele care ar fi putut determina pe soțul său să tragă asupra cortegiului prezidențial. După opinia sa, nu era câtuși de puțin președintele Kennedy acela pe care Harvey Oswald l-ar fi ochit. Nu, el trăsese asupra... guvernatorului Connally, dar nu și-a atins ținta și, datorită unei întâmplări tragice, a împușcat pe președinte în locul guvernatorului.

Edward J. Epstein, într-un articol publicat de magazinul american *Esquire* (decembrie 1966) include și această ipoteză a Marinei, printre multe altele, care au fost emise în privința morții lui John Fitzgerald Kennedy sub titlul: *Teoria accidentului oribil*.

Să fie produsul fanteziei Marinei? Câtuși de puțin, căci se poate cita, în sprijinul acestei teze, o altă opinie care, și ea, are greutate. Iată, de pildă, ce menționează o informație provenind din New York și datată 28. XI. 1965, publicată de *Figaro* la aceeași dată.

„Judecătorul Brown, care a prezidat dezbaterile procesului lui Jack Ruby, a declarat sâmbătă, în cursul unui interviu televizat, că era convins că Lee Oswald, asasinul prezumtiv al președintelui Kennedy, nu a avut intenția să-l ucidă pe președinte. Pe guvernatorul Connally, din Texas, intenționa să-l ucidă, a adăugat el." Notăm în această privință, că la procesul lui Ruby, în februarie-martie 1964, procurorul Henry Wade, s-a înțeles cu Curtea, pentru ca asasinatul președintelui Kennedy să nu fie niciodată evocat în cursul dezbaterilor. Totul s-a petrecut în abstract.

Jurații aveau în fața lor un acuzat care (de notorietate publică) ucisese un om. Victima era un asasin prezumtiv. Motivele pentru care comisese crima nu priveau pe jurați câtuși de puțin, în consecință ele nu priveau nici pe președintele Curții, judecătorul Jan R. Brown.

Atunci cum se face că judecătorul Brown putuse dobândi convingerea că Oswald îl ochise pe guvernatul Connally și că nu intenționase să-l ucidă pe președintele Kennedy? Evident, pentru motivul că dispunea de unele informații ce nu au fost divulgate în cursul procesului lui Ruby, dar care îl impresionaseră foarte mult. Nu încape nici o îndoială că sunt aceleași, pe care le vom dezvălui cititorilor noștri.

Drama de la Dallas poate fi considerată ca un oribil accident? Nu. E doar o explicație parțială. Este adevărat că individul ce avea sarcina să tragă asupra cortegiului prezidențial la Dallas, la 22. XI. 1963, trebuia să-l vizeze doar pe Connally, după planul original al atentatului. Dar acest individ nu era Oswald. Și nu datorită unui accident președintele a fost ucis.

Datorită faptului că planului atentatului în curs de executare i-a schimbat caracterul și victima. Aceasta este concluzia care se degajă, bazată pe solide dovezi oferite de Comisia Warren.

I. Un gangster cu inimă de aur

Comisia Warren, care l-a acuzat fără să ezite pe Lee Harvey Oswald de comiterea a două asasinate, pe care acesta nu putea să le fi comis, s-a arătat plină de rețineri față de Ruby, asasinul care a ucis în fața privirii a milioane de telespectatori înmărmuriți.

Ea nu s-a sfiit să acorde credit afirmațiilor acestui gangster notoriu, după spusele căruia el l-ar fi ucis pe Oswald doar pentru a o proteja pe Jackie Kennedy, deja atât de chinuită de supliciul moral al unui al doilea voiaj la Dallas (pentru a fi martoră în procesul lui Oswald).

Evident, ce ar fi putut face altceva, această comisie, întrucât leit-motivul în tot timpul instrumentării procesului, a fost: *Să nu se facă lumină* în privința motivului asasinării lui Kennedy.

Dar dacă refuzi să crezi că, pentru acest nobil motiv, Ruby a comis lașul său asasinat asupra unui prizonier legat, atunci trebuiesc căutate alte motive posibile, adică trebuie să te întrebi ce influență exterioară a putut să-l determine să-l suprime pe Oswald, care (cel puțin după versiunea oficială) îi era total necunoscut. Dar atunci Comisia s-ar fi angajat pe un drum periculos, ce ar fi condus-o drept la descoperirea unui adevăr câtuși de puțin plăcut.

Pentru aceleași motive, Comisia s-a văzut constrânsă să înăbușă

cât mai bine cu putință trecutul scandalos al lui Ruby, legăturile sale multiple ce duceau departe în trecutul său, cu mediul interlop al gangsterilor, raporturile cordiale cu poliția din Dallas și, mai cu seamă, colaborarea sa cu CIA, serviciile secrete americane.

Bineînțeles că nu a fost posibil să se ascundă totul, întrucât aceste fapte scandaloase săreau imediat în ochii unui observator chiar puțin avertizat, dar tot ceea ce nu a putut fi negat a fost minimalizarea, astfel încât în locul veritabilului Ruby, raportul a oferit versiunea unui om aproape obișnuit și respectabil cetățean american. Această îndărătnică dorință de a face alb din negru a îmbrăcat diferite înfățișări. În ciuda faptului că Ruby a fost închis de 8 ori în închisoarea din Dallas și că însuși raportul Warren oferă numele unui mare număr de gangsteri prieteni cu Ruby, Comisia a binevoit să conchidă „că nu au existat raporturi notorii între Ruby și crima organizată".

Desigur, raportul a stabilit că Ruby era de mult timp prieten cu traficantul de droguri Paul R. Jones și că Jones și „alți criminali" frecventau, cu regularitate, localurile de noapte aparținând lui Ruby. Jack și fratele acestuia, Hymen, au fost supuși interogatoriilor de către poliția drogurilor și totuși Comisia a conchis: „Ruby nu a fost probabil amestecat în afaceri cu droguri".

Comisia a fost nevoită să recunoască că Ruby prezenta un mare interes pentru poliție și că cercul relațiilor sale pentru polițiștii din Dallas era mult mai mare decât acela al unui cetățean de rând. Dar, mai adaugă raportul Warren, nu există nici o dovadă că Ruby ar fi beneficiat de îngăduință din partea poliției, sau că el ar fi întreprins tentative de corupere. Acorda „prețuri de favoare" polițiștilor în localurile sale de noapte și le oferea o ceașcă de cafea, sau un pahar de apă minerală, dar acest gen de ospitalitate nu se remarcă prin a ieși din obișnuit, așa cum de altfel o practică toți patronii de localuri din Dallas. În realitate, clienții ce făceau parte din poliție nu plăteau absolut nimic la Ruby; băuturile ce le erau servite erau alcoolice – fapt ilegal – și gratuit.

Comisia va merge până va refuza să ia în considerație depoziția făcută sub prestare de jurământ de precedentul șerif al Dallasului, Steve Cuthrie, după care Ruby ar fi fost omul de paie al crimei organizate. Ca de obicei, mărturia acestuia nu a fost considerată demnă de încredere, întrucât nu concorda cu schema pe care Comisia se decisese s-o prefere drept cea reală.

Adesea, destinul se amuză adăugând la o mare, tragedie ce

apare în derularea istoriei mondiale, o bufonerie sau chiar o dramă satirică. Vom avea numeroase exemple de acest fel.

În cazul uciderii președintelui american la Dallas, un fir s-a țesut între înaltele sfere ale politicii și ceea ce se cheamă drojdia societății, al cărei reprezentant tipic era Ruby, răzbunătorul din Dallas.

Dar, să cunoaștem unele aspecte caracteristice din biografia sa.

Jacob Leon Rubenstein – acesta era adevăratul său nume – s-a născut la Chicago, în 1911. Comisia Warren nu a putut stabili cu precizie data nașterii. Părinții săi erau evrei polonezi care fugiseră din Rusia la începutul secolului. Se instalaseră la Chicago în cartierul Vortk West Side, ce se bucura a fi extrem de rău famat. Copilul a crescut în cel mai prost climat existent în America. La aceasta s-au adăugat condițiile oferite de mediul familial: tatăl era alcoolic, iar mama era o certăreață neostenită ce a sfârșit prin a ajunge la ospiciu. Din cei zece copii ai celor doi soți, doi au decedat la vârstă fragedă, ceilalți, fără excepție, au ajuns rău. Când Ruby a împlinit 12 ani, părinții s-au despărțit. Încredințat mamei sale, el a fugit de acasă și ajuns în fața tribunalului pentru minori, împreună cu doi frați și o soră, au fost încredințați unui stabiliment special. În adolescență, Ruby hoinărea pe străzi, căutând să fie de folos șefilor de bandă ai lumii interlope în care se simțea în elementul său.

Rubenstein – care și-a schimbat mai târziu numele în Ruby printr-o decizie judecătorească, nu a părăsit niciodată mocirla societății în care se născuse și crescuse. Admirația sa pentru Al. Capone nu se limita numai la a-i imita stilul vestimentar: costum țipător și pălărie moale gris-perl cu marginile lăsate pe ochi. Acesta era costumul ce-l purta în momentele când l-a împușcat pe Oswald, în localul poliției din Dallas.

Nu a fost niciodată un veritabil „dur" ca Al. Capone, de exemplu, ce știa să-și impună hotărârile cu ajutorul unei puști mitraliere. Nu poseda nici curaj și nici îndemânare. Cadavrele ce i s-au atribuit, nu au fost decât din pură întâmplare. Până la actul eroic și răzbunător pe care l-a săvârșit în fața camerelor televiziunii, nimeni nu poate dovedi că a fost vreodată cauza directă a morții vreunui prieten al său.

Dintre intimii lui Ruby din lumea interlopă a orașului Chicago, sunt citați, în mod cu totul special, gangsterii Paul Labriola, supranumit Needle-Nose, și Paul Jones. În privința acestora doi, jurnalistul american Victor Riesel, avea să scrie în *Journal American*

(Ney York) din 30.11.1963: „Localul de noapte al lui Ruby a fost frecventat, un timp, de gangsterii din Chicago veniţi la Dallas pentru a se informa la faţa locului în privinţa loviturilor ce urmau să le dea. Calculaseră că la Dallas puteau obţine cel puţin 18 milioane dolari. Din Dallas vroiau să se extindă către *Oklahoma, Arkansas şi Louisiana*. Nimic nu le putea stăvili şiretenia şi violenţa. Unul dintre ei a pretins într-o zi că «cea mai bună soluţie de a se impune era de a ucide deodată patru patroni de case de joc din oraş, să li se pună cadavrele în portbagajul unui automobil, care să fie abandonat în faţa localului de poliţie»."

În *New York Times* din 26.11.63, se puteau citi următoarele: „Jones şi Labriola au venit la Dallas în 1946 şi frecventau localul de noapte aparţinând lui Ruby, când au făcut şi o tentativă de corupere a unui funcţionar.

Şeful gangului din Chicago nu a apreciat această stângăcie. Câţiva ani mai târziu, Labriola a dispărut din circulaţie: i-a fost regăsit cadavrul cu un cablu în jurul gâtului, în portbagajul unui automobil. Jones a fost neutralizat (scos din circulaţie), la rândul său. Denunţat pentru trafic de droguri, a fost condamnat şi a făcut mulţi ani de închisoare.

Înainte de a se stabili la Dallas, în 1945, Ruby era şef de bandă ce se ocupa cu şantajarea patronilor şi extorcarea de bani a unora. Venit la Dallas în 1947, a deschis cu banii dobândiţi, mai multe localuri de noapte, printre care «Carusel» şi «Vegas Club», ale căror faţade violent iluminate erau ornamentate cu dansatoare aproape goale. «Caruselul» avea faima de a fi singurul local non-stop cu spectacole de dans... artistic!

După asasinarea lui Oswald, una dintre strip-teasele ce evoluau în localul lui Ruby, Jeannete Conforti (cunoscută sub numele de Jada), s-a dus imediat la New York pentru a-şi publica memoriile. «Ruby? Un informator murdar al poliţiei şi care căuta să facă impresie asupra personalităţilor importante ce descindeau la Dallas! Avea obiceiul să invite cu orice prilej agenţii de poliţie în localul său pentru a servi cina, să bea şi să asiste la spectacol. Din cauza acestor relaţii a putut intra în clădirea poliţiei unde l-a asasinat pe Oswald».

În *New York Post* din 25.11.63 Ruby este descris ca „unul ce era strâns legat cu toţi funcţionarii de poliţie". Fostul său partener de la „Carusel Club" din Dallas, Herbert C. D. Kelly, a decedat în aceeaşi zi la New Orleans: „Ruby nu se interesa câtuşi de puţin de politică şi nu era patriot nici de doi bani. Era un informator al poliţiei" (*op. cit.*, p. 15)

Toate aceste aspecte privitoare la Ruby erau bine cunoscute Comisiei Warren. Mai mult, chiar în raportul Warren pot fi găsite elemente şi detalii ce nu oferă câtuşi de puţin imaginea unui om ce ucide pe cineva din milă pentru o văduvă zdrobită de tristeţe... Dimpotrivă, Ruby avea o fire violentă, dezlănţuindu-şi furia brusc şi în mod nestăvilit. Iată câteva exemple: în 1951 l-a bătut măr, călcându-l în picioare, pe chitaristul din localul său, l-a lovit pe acesta cu un box, rănitul fiind transportat la spital, unde i s-au făcut mai multe cusături. În 1960, a lovit pe artistul de varieteu Peterson, rupându-i un dinte. În septembrie 1962, l-a bătut strașnic pe un salariat la „Clubul Carusel", pe nume Trancke Terraro, încât acesta a fost nevoit să-şi îngrijească ochiul vătămat, timp de mai multă vreme internat în spital. În martie 1962, Ruby certându-se cu una dintre vânzătoarele de ţigarete, a ameninţat-o că o va arunca pe scări... Toate aceste exemple au făcut obiectul unor declaraţii scrise, ca şi acelea în care erau menţionate legăturile sale strânse cu poliţia şi justiţia din Dallas. Ruby deţinea monopolul jocurilor de noroc, drogurilor şi proxenetismului în Dallas, fiind singurul protejat care beneficia de clemenţa autorităţilor locale.

II. Colaborator şi informator al poliţiei

Nimic nu este mai caracteristic decât veritabilul rol jucat de Ruby Jack în drama de la Dallas, nimic nu contrazice mai bine versiunea oficială a asasinării lui Oswald, decât legăturile, extrem de cordiale, pe care proprietarul localurilor de noapte le întreţinea cu poliţia din Dallas, raporturi care, de altfel, au fost consemnate în actele Comisiei Warren.

Printre depoziţiile martorilor privitoare la aceste raporturi, nici una nu aruncă o lumină mai elocventă decât consemnările interogatoriilor luate lui Nancy Perrin Rich, la 2 iunie 1964, de către ofiţerul Comisiei Warren, Leon H. Herbert. Din depoziţiile acestuia, rezultă fără echivoc, următoarele:

1. Că Ruby oferea, cu generozitate şi în mod gratuit, vin, whisky şi mese bogate politiştilor ce frecventau, în mare număr localurile sale şi, de asemenea, le punea tot gratis la dispoziţie persoanele de sex feminin ce lucrau ca salariate ale localurilor.

2. Că Ruby lucra pentru Serviciile secrete în calitate de trezorier-plătitor și că a organizat raiduri unor comandouri asupra Cubei.

Un asociat al lui Ruby, Joe Bonds, a declarat agenților FBI-ului, care l-au interogat, că Ruby nu se rezuma prin a oferi polițiștilor din Dallas mese, băutură și cliente. Același lucru l-a menționat și Leo Sberin, declarând că Ruby invita insistent pe polițiști în localurile sale de noapte, unde le prezenta prostituatele ce oficiau sub masca diverselor funcții: barmane, danstoare, vânzătoare de țigarete sau „vizitatoare".

Un fost barman al lui Ruby, James Rhodes, a consemnat în declarația sa, că la „Carusel", în orele târzii, erau organizate „partide" speciale, exclusiv pentru polițiști, prezenți uneori până dimineața. La lista celor care îl cunoșteau îndeaproape pe Ruby, sau care colaborau cu acesta se adaugă următorii: William O'Donella, Joe Linthicum, Joseph Cavagnaro, Johnny Cola, Dewey Groom, Theodore Flemming, Hugh Smith, toți aceștia, ca și mulți alții au întărit, prin depozițiile lor, legăturile strânse între Ruby și poliție, inclusiv Serviciile secrete.

Principala martoră, Nancy Perrin Rich, a avut de suferit pentru depozițiile sale în care implica poliția și o punea într-o lumină defavorabilă. A avut de suferit șicanări ce i-au făcut viața infernală, fiind nevoită, în toamna lui 1962, să părăsească Dallasul. La scurt timp, soțul ei a murit în condiții misterioase, după ce absorbise o doză de arsenic.

III. Ruby și CIA

Este incontestabil că Ruby avea preocupări și îndeletniciri diverse: gangster, traficant de stupefiante și femei, proprietar de localuri de noapte, patron de bordel pentru polițiști etc. Dar nu trebuie uitat că lucra și pentru Serviciile secrete, unde îndeplinea un rol important. Probabil că în această calitate, la un anumit moment, ce nu poate fi stabilit în timp, l-a cunoscut pe Oswald, care aparținea acelorași servicii. Cu acest prilej, s-a informat în privința modului de viață, obiceiurilor, armelor tânărului ce urma să fie ales ca țap ispășitor în tragedia Kennedy. În mărturiile depuse de Nancy Perrin Rich, există date privind implicarea lui Ruby în lupta clandestină a CIA contra regimului lui Castro. Soțul lui Nancy

se ocupase cu traficul de arme, fiind în bune relații cu poliția din Texas și Serviciile secrete. Robert Perrin dispunea de un loc important în lupta clandestină dusă împotriva lui Castro. Mobilul acestor manopere îl constituia implicarea atât a lui Ruby, cât și a lui Perrin în rețeaua cazinourilor și localurilor cu jocuri de noroc, ce se întindeau până în Cuba. Totul sub oblăduirea directă a unor mari gangsteri, ca Cohen Mickey și Mc Willie.

IV. Memorandumul

În colecția de procese-verbale ale Raportului Warren, se află și un memorandum ce posedă titlul următor: „Jack Ruby... viața sa înaintea dramei, prietenii și alte informații utile" și pe care Comisia l-a expediat la 24 februarie 1964, șefului adjunct CIA, Richard Hebus.

Memorandumul scria negru pe alb că Comisia Warren este în posesia unor dovezi palpabile, certe, care atestă următoarele în privința lui Ruby:

1. A lovit cu brutalitate cel puțin 25 de persoane.
2. Cultiva cu minuțiozitate prietenia cu polițiștii din Dallas.
3. Era direct, sau indirect în relații cu gangsterii din Dallas.
4. Că servea ca agent de legătură între poliția din Dallas și gangsterii din Dallas.
5. Ruby își încheia afacerile cu bani gheață, fără să-și țină vreo contabilitate, lucru care dădea ușor de bănuit că era vârât în afaceri ilegale.
6. Când considera necesar, nu ezita să apelaze la serviciile răufăcătorilor.
7. În anii 1959, Ruby s-a interesat de posibilitatea de a vinde material de război în Cuba ca și a șanselor de a deschide o casă de jocuri de noroc la Havana.
8. S-a afirmat că Ruby s-ar fi întâlnit la Dallas cu un fost colonel al armatei (L. N. U.) pentru a discuta cu el și cu alți cubanezi o afacere legată de tranzacționarea de arme.
9. O personalitate din guvernământ, aflată la Chicago, care se ocupa cu vinderea de armament adversarilor cubanezi ai lui Castro, a făcut afirmația că *acești cubanezi se aflau în spatele asasinării lui Kennedy.*
10. Știa de minune să se sustragă urmăririi de către justiție,

rămânând, în același timp, în raporturi cordiale cu poliția, membrii guvernului și alte persoane influente.

Colaborând toate aceste fapte, pe care le-am expus mai sus și care sunt consemnate cu toată certitudinea de comisia Warren, opinăm că este foarte posibil ca Ruby să fi servit ca instrument al unui grup cu mobiluri politice și să fi fost determinat să acționeze așa, fie ca urmare a promisiunilor înmânării unor mari sume de bani, sau datorită influenței exercitate de unele personalități suspuse care au tratat direct cu el.

Conform raportului, există ideea unei înțelegeri între Ruby și alte persoane ce aveau un interes direct în suprimarea lui Kennedy.

Cine puteau fi aceste persoane?

Răspunsul este evident: cartelul jocurilor de noroc din Las Vegas și poliția din Dallas!

Deci Comisia Warren a bănuit, efectiv, poliția din Dallas de a fi amestecată în asasinarea președintelui și a considerat de datoria ei și necesar să informeze CIA și să-i ceară să ia o atitudine.

Dar, ceea ce urmează este și mai surprinzător. Memorandumul stabilește categotic: „Lista persoanelor ce fac parte din grupări cu mobiluri politice și care erau, într-adevăr, în relații cu Ruby și aveau interes în moartea lui Kennedy. Printre aceștia se aflau câțiva magnați ai petrolului din Dallas și un membru conducător al lui John Birch Society, ca și alte persoane în privința cărora se cunosc legăturile ce le aveau cu Ruby. Se ajunge astfel la o delimitare aproximativ exactă a personajelor implicate în asasinarea președintelui Kennedy."

Este vorba deci de existența unei conspirații ai căror instigatori și executanți aparțineau nu extremei stângi, cum s-a lăsat să se creadă în unele ziare și articole publicate, ci *extremei drepte*: milioarii din Dallas, societatea secretă radicală de dreapta și instrumentul docil al acestora, poliția din Dallas, care a conceput și executat planul criminal. Nu compasiunea pentru Jackie Kennedy, ci banii și presiunea exercitată de sferele înalte și influente au incitat pe Ruby să-l suprime pe Oswald. De ce? Pentru ca Oswald să nu vorbească, să nu aibă loc un proces în care să iasă la iveală adevărul în privința asasinatului lui Kennedy.

Și ce a făcut CIA cu acest memorandum jenant? Simplu: l-a făcut uitat. Să nu întreprindă nici o cercetare în această direcție și s-a rezumat să declare cu o jenă greu disimulată că Oswald îl ucisese singur, iar Ruby îl suprimase datorită unui gest spontan, sub impulsul unei generozități pe care nu și-o mai putuse stăpâni. Nici vorbă de complot.

Ruby angajează un ucigaș

Din dosarul Comisiei Warren face parte un document, *Exhibit 2821*[1], din care rezultă că la data de 5 decembrie 1963 FBI-ul a primit o scrisoare din partea avocatului Caroll Jarnagin, din Dallas, prin care aducea la cunoștința autorităților în drept că în ziua de 4 octombrie 1963, pe când se afla în compania unei dansatoare în localul lui Ruby, „Carusel Club", în jurul orei 22^{30}-22^{45}, a fost fără să vrea martorul unei discuții purtate de patronul localului, Jack Ruby, cu un individ, venit să ceară bani pentru un atentat ce urma să-l săvârșească. Reișea clar, după cum aveau să decurgă evenimentele, că era vorba de asasinarea președintelui Kennedy.

Comisia Warren nu a convocat niciodată pe autorul acestui document, iar numele său nu a fost niciodată menționat pe lista oficială a martorilor, în ciuda senzaționalei sale declarații! A fost pur și simplu îngropat în arhivă.

Individul cu care s-a întreținut Ruby, i-a spus acestuia că s-a înscris în registrul hotelului sub numele de H. L. Lee. La fizic, în linii mari îi semăna lui Oswald, *dar nu era Oswald!* Aceasta rezultă din mai multe indicații. Cel mai important, care singur reprezintă dovada certă cea mai elocventă, aflată și în raportul Warren, îl constituie faptul că Lee Harvey Oswald și-a petrecut week-end-ul de la 4 la 7 octombrie în casa doamnei Paine, la Irving. În seara de vineri 4 octombrie, s-a dus cu autostopul la Irving și și-a petrecut noaptea împreună cu familia sa. La toate acestea se adaugă informațiile furnizate de Lee lui Ruby[2]. În privința petrecerii timpului aceasta nu concordă cu ceea ce a făcut Oswald în acele zile și despre care se cunosc amănunte certe. Individul ce se da drept Oswald se afla la Dallas de circa 2-3 săptămâni, deci între 13 și 20 septembrie. Or, la această dată, Oswald se găsea la New Orleans. Părăsise Dallasul la 24 aprilie 1963 și a rămas fără întrerupere în acest oraș până la 3 octombrie. Lee i-a spus lui Ruby: „Tocmai am sosit din New Orleans". Or, adevăratul Oswald venise direct din Mexic la Dallas fără să se oprească la New Orleans, lucru stabilit cert de Comisia Warren: „S-a deplasat de la Laredo la

1. Op. cit. p. 47. Documentul este reprodus în întregime.
2. Menționate de Caroll Jarnagin în declarația sa înaintată F. B. I.-ului.

Dallas, via San Antonio cu Greyhound Bus nr. 1265..." Pretinsul Oswald venise de la New Orleans la Dallas cu autostopul.

Nu este mai puțin adevărat că Oswald călătorea adesea cu autostopul, dar în cazul în cauză, Raportul Warren a obținut informația certă: El s-a dus de la Laredo la Dallas via San Antonio cu Greyhound Bus nr. 1265. Lee a pretins că ar fi venit de la New Orleans la Dallas cu autostopul.

După spusele lui Lee, încăierările la care participase pe străzile din New York ar fi avut loc în perioada dintre 15 sau chiar 20 septembrie și 4 octombrie. Dar, efectiv s-au produs la 9 august.

Lee afirma că lunga sa absență din Dallas avea drept cauză o ședere în închisoarea din New Orleans. Oswald a fost în închisoare după încăiererea din 9 august, dar nu a rămas decât o noapte.

Pe scurt, individul care se dădea drept Lee nu putea fi Lee Oswald, în mod evident se străduia să treacă drept Oswald. El își dăduse ca nume pseudonimul pe care îl folosea Oswald: Lee. El a relatat că familia sa se afla la Irving (unde efectiv se afle atunci Marina și băiatul acesteia) și a citat o încăierare care, de asemenea, avusese loc la New Orleans (data nu era exactă) și vorbea de deplasările sale cu autostopul, așa cum obișnuia să facă adevăratul Oswald.

Interesant, Lee semăna foarte bine cu Oswald, fapt care rezultă din aceea că Jarnagin, văzând fotografia lui Oswald, a spus că este vorba de una și aceeași persoană cu cea văzută de el la „Carusel".

Dar cine era în realitate Lee?

Să ne amintim că la mijlocul lunii octombrie 1963, în raportul Warren se menționează că Ruby a angajat un salariat ocazional Larry Crafard, însărcinat cu efectuarea unor treburi mărunte, permițându-i să locuiască în local. Or, cu zece zile mai înainte, așa după cum menționează documentul Jarnagin, un individ asemănător și care se dădea drept Oswald, s-a prezentat la Ruby, spunându-i că este în căutare de lucru și locuință.

După toate aparențele, este vorba de una și aceeași persoană. Ruby nu a vrut să-i avanseze din suma convenită pentru crimă, dar trebuia totuși să facă ceva pentru acest complice, care ar fi fost în stare să-și schimbe hotărârea și să-l denunțe. Drept urmare, Ruby l-a luat la el, sub supravegherea lui permanentă până la atentat. Chiar dacă nu e vorba de falsul Lee, oricum a existat un individ ce-i semăna perfect lui Oswald și care a venit la Ruby, la „Carusel".

Ruby a fost dus de nas

Să rezumăm faptele ce se degajă cu claritate din documentul Jarnagin.

Prima idee rezultată din atentatul de la Dallas provine de la Ruby sau, mai exact, de la oamenii din Chicago care se aflau în spatele lui. În fond, Ruby nu era nimic altceva decât o simplă marionetă în mâinile lor. Cele două localuri de noapte nu-i aparțineau, ci erau proprietatea unui grup de mari gangsteri, șefi, la care a făcut aluzie, în repetate rânduri, cu prilejul întreținerii sale cu „Lee". El vorbea de „băieții din Chicago", pe care nu poate să-i ducă și care repede își vor cere înapoi banii, dacă nu le poate oferi cadavrul guvernatorului Connally. Mărturisirea pe care Ruby i-a făcut-o lui Lee, conform căreia el nu putea obține singur jumătate din suma stabilită pentru crimă, chiar dacă ar fi pierdut tot ceea ce poseda, ne dovedește foarte bine că nu era omul de afaceri puternic care vroia să pară așa cum presa l-a descris, ci, în realitate, era un simplu interpus în slujba grupului de gangsteri din Chicago.

Acești oameni vroiau să-l suprime pe Connally pentru că se opunea planului lor de a face din Texas un stat în care puteau să acționeze elemente turburente, o copie mult mărită a Nevadei într-un anume fel. Atâta timp cât Connally rămânea în post, magaziile de alcool ar fi fost ilicite, „dansatoarele artistice" în localurile lui Ruby și în multe altele nu ar fi avut dreptul să-și lase să cadă ultimele văluri (exceptând seratele intime pentru poliție, pe care Ruby avea obiceiul să le organizeze după miezul nopții), legile drogurilor ar fi fost aplicate, iar jocurile de noroc interzise.

Connally nu se lăsa înduplecat nici de promisiunile unor mari sume de bani, nici de presiuni politice, nici de amenințări, iar gangsterii prinși nu se puteau bucura de amnistieri și eliberări din închisoare mai înainte de a li se expira termenul.

„Sindicatul" din Chicago a dat ordin omului său de paie din Dallas, Jack Ruby, să facă rost de un trăgător de elită, iar acesta, la rândul său, s-a adresat unui cunoscut de-al său, ce se prezenta cu numele de Lee, dar care în realitate se numea Larry Craford.

Cu ce prilej se cunoscuse Ruby și falsul Lee? E greu de spus, dar există numeroase probabilități. Într-un raport al FBI din 29 noiembrie 1963 (Exhibit nr. 5226) se menționează că Craford se afla deja la Dallas, în martie 1963 și că lucrase până în august 1963

la o revistă de Carnaval, pe care Ruby o fiinanțase. Cert e că Ruby îl cunoscuse cu acest prilej. Mai e posibil ca Craford, ca și Ruby și Oswald, să fi lucrat pentru CIA. El l-a cunoscut cu acest prilej pe Oswald și și-a dat seama de asemănarea lor, astfel putându-se explica faptul că Lee s-a dat drept Oswald, oferind unele date din viața și obiceiurile acestuia.

Din întrevederea avută cu Ruby rezultă că planul pentru asasinarea guvernatorului Connally luase forma definitivă după jumătatea lui septembrie 1963, căci Ruby menționează, în conversația care a avut loc la 4 octombrie că nu a putut să-și vadă oaspetele 2-3 săptămâni. A mai rezultat că o „paradă" ar putea constitui un bun prilej pentru un atentat de acest fel. Și suma fixată pentru atentat era deja convenită; mai rămânea doar să se pună de acord către jumătatea lui septembrie.

La 13 septembrie, 1963, pentru prima oară, un ziar din Dallas, *Times Herald*, a anunțat că președintele Kennedy va veni la Dallas, cu care prilej cortegiul va traversa orașul. Era de la sine înțeles că guvernatorul se va afla în imediata apropiere a președintelui. Îndată ce a aflat aceste știri, Ruby a pus la punct detaliile unui plan de asasinat și l-a informat pe Lee. *Dar Ruby nu intenționa să-l ucidă pe Kennedy*. El nu urmărea decât viața lui Connally. Și s-a arătat chiar îngrijorat la ideea că trăgătorul l-ar fi putut lovi din greșeală pe președinte, sau chiar pe altcineva din suita sa. Aceasta explică întrebarea: ești absolut sigur că vei reuși, fără să atingi pe altcineva decât pe guvernator?

Acest lucru este de o extremă importanță, căci demonstrează că planul inițial al asasinatului nu comporta decât uciderea lui Connally și că abia, ulterior, a suferit subit o modificare radicală și a fost extins la președintele Kennedy. De cine? De Ruby? De Craford? De Oswald? Să procedăm prin eliminare.

Nu, Oswald nu era implicat cu nimic în această afacere. El nu era decât țapul ispășitor desemnat de autorii crimei.

În întrevederea dintre Ruby și Lee s-a specificat ca loc al atentatului depozitul de cărți școlare. Or, până la 4 octombrie; Oswald nici nu știa de existența acestuia, nu cunoștea orașul, în timp ce Lee era un obișnuit al locului și, fiind la curent cu obiceiurile lui Oswald (pe care probabil că îl cunoscuse), încerca să se dea drept acesta, cu scopul evident de a-l face, în ochii poliției, drept adevăratul atentator.

Dar cine e autorul planului pus la punct de Ruby pentru a-l asasina pe Connally și apoi pe Kennedy? La citirea raportului

Warren, a proceselor-verbale, rezultă limpede că Ruby a fost total bulversat de aflarea asasinării președintelui Kennedy. Sora sa Eva Grant și alți martori au declarat că nu l-au văzut niciodată într-o astfel de surescitare nervoasă, așa de emoționat, era chiar pe punctul de a fugi. A spus chiar unui prieten de-al său de la *Dallas Morning Veros* în biroul căruia se afla: „John, mă simt obligat să părăsesc Dallasul".

Oricum, moartea președintelui nu constituia un motiv pentru un cetățean oarecare, al orașului Dallas, să-l părăsească inopinat, câtă vreme se bucura de o stare prosperă. Trebuia să existe un motiv foarte puternic, cu atât mai mult, cu cât era vorba de un gangster ca Ruby. Dacă Connally ar fi dispărut, totul ar fi fost bine pentru Ruby, pe câtă vreme moartea lui Kennedy, *Nu! Ruby nu a urmărit acest lucru!* Alții au acționat, fără ca el să știe, fără ca el să poată face ceva și acum îi era frică să plătească pentru această crimă ce bulversase întreaga țară. O crimă atroce. Acestea fiind lucrurile, încep să se explice o serie de înlănțuiri de fapte, aparent fără legătură și motivări.

Ruby a spus textual lui Warren:

„Există aici o oarecare organizație care reprezintă punctul de vedere, conform căruia eu aș fi în spatele complotului care a avut ca scop uciderea președintelui nostru."

La o întrebare directă a lui Rankin: „Care era organizația?" Ruby a răspuns direct, sincer: „John Birch Society". Cu alt prilej, a fost și mai explicit: „Oamenii ce dețin aici puterea (la Dallas) încearcă să mă treacă drept ucigașul scumpului nostru președinte. Eu trebuie să fiu țapul ispășitor".

Ruby a mai menționat președintelui Comisiei: „...Eu sunt țapul ispășitor și nu e o armă mai bună pentru a aduce o acuzație falsă unuia ce e de religie iudaică decât de a-l acuza de o crimă așa de murdară ca asasinatul președintelui Kennedy.

Fratele meu, care e un om de afaceri ce a reușit în viață, știu că va sfârși prin a fi asasinat... Dacă plecați de aici, sunt un om mort. Ca și familia mea...".

Pentru ce l-a ucis Ruby pe Oswald? Acesta ar fi spus adevărul ce ar fi declanșat un pogrom împotriva familiei sale și chiar a coreligionarilor săi. Îi era teamă să nu fie acuzat de a fi cel ce a plănuit uciderea președintelui. Poliția avea în dosarele sale denunțul avocatului Jarnagin; existau doi martori ce puteau spune că la 4 octombrie 1963, Ruby angajaze un individ ce se numea Lee, ca să tragă, din partea de sus a depozitului de cărți școlare, asupra

cortegiului președintelui Kennedy. În aceste circumstanțe, cine ar fi putut să-l creadă că nu avusese decât intenția să se debaraseze de Connally și nu voia să se atingă de nici un fir de păr din capul lui Kennedy?

Iată deci pentru ce l-a doborât pe asasinul prezumtiv, Oswald. Dacă Oswald ar fi trăit, Ruby trebuia să moară. Să încercăm să rezumăm lucrurile. După 5 octombrie 1963, Birourile siguranței naționale știau - inclusiv poliția din Dallas - că Ruby angajase, în schimbul unui prime foarte mari, pe un oarecare „Lee" pentru a-l ucide pe guvernatorul Connally, când va trece cortegiul prezidențial prin oraș. Dar Connally nu a fost decât rănit, în schimb, a fost ucis președintele. Poliția, care ea însăși era implicată și care avea urgentă nevoie de un țap ispășitor, l-a găsit în persoana lui Oswald. Ea a acumulat dovezi suficiente pentru a-i intenta un proces în presă. Prezumțiile nu stăteau în picioare și cel mai obscur avocat ar fi destrămat stratul de minciuni și acuzații false. Mai mult ca sigur că Oswald ar fi fost pus în libertate. Trebuia atunci să fie căutați și aduși în fața justiției adevărații vinovați. De neconceput! Trebuia găsit un țap ispășitor. A fost ușor de găsit: Ruby. Erau doi martori ce-l puteau confrunta și o bandă magnetică. Iată deci mobilul lui Ruby. Poliția îl deținea și ea l-a făcut să înțeleagă! Viața sa, sau a lui „Lee". A fost asigurat, probabil, că nu va fi implicat într-un proces. Dar imediat ce a tras asupra lui Oswald, a fost condamnat la moarte. Ceea ce era valabil pentru Oswald era și pentru Ruby: atâta timp cât trăia, reprezenta o veritabilă și imensă primejdie pentru adevărații asasini ai președintelui Kennedy. Trebuia ca într-un fel, sau altul, gura lui Ruby să fie pecetluită. Și nu exista decât o singură soluție.

Teleghidat până la moarte

Cu prilejul procesului intentat lui Ruby, apărătorul său a imaginat o soluție aparent stranie, neobișnuită și puțin ortodoxă de a-și salva clientul: a solicitat Ministerului Public să facă dovada că a existat o complicitate între Ruby și poliție. Apărătorul său a șocat curtea și întreg auditoriul prezent în sala unde se judeca procesul său, acuzându-și clientul de a fi acționat cu premeditare și încă, de conivență cu poliția.

Era o tentativă disperată de a-și salva clientul, apelând la o

strategemă neobișnuită, cu alte mijloace decât cele tradiționale. Acuzatul ucisese un om, fapt indiscutabil. Cum a comis asasinatul: cu, sau fără premeditare? Era, sau nu responsabil de faptele sale?

Nu putea fi pus în discuție dacă nu a acționat fără premeditare. Erau dovezi concrete, inclusiv declarația lui Ruby făcută sergentului Patrick T. Dean, care, în fața Curții, a mărturisit că Ruby îi dezvăluise imediat după asasinarea lui Kennedy, că-l va ucide pe Oswald. Și dacă așa stau lucrurile, era limpede că Ruby făcea acest lucru determinat de cineva, care i-a creat posibilitatea să fie exact la singurul moment favorabil, în locul unde trecea, fiind condus la duba poliției. Nu putea fi acolo fără concursul ocult al poliției din Dallas. Nici un minut în plus sau în minus. Dacă poliția nu era la curent, nu i-ar fi permis să fie în apropierea imediată a lui Oswald. Oricât de prieten ar fi fost cu polițiștii și de colaborator al acestora. Sergentul Patrick T. Dean a fost anchetat de judecătorul Griffin ce făcea parte din Comisia Warren. Griffin a făcut presiuni asupra lui Dean, cerându-i să-și retracteze acuzația.

Ce căuta Ruby la Spitalul „Parkland"?

După atentat, președintele Kennedy a fost transportat la Spitalul „Parkland Memorial", din Dallas. Exact în acele momente în care președintele își trăia ultimele clipe, în incinta spitalului se afla și Ruby. El a fost întâlnit aici de un fost și vechi prieten al său, jurnalistul Seth Kantor, cu care a stat puțin de vorbă. Mărturia acestuia a fost întărită de aceea făcută de doamna Wilma Tice, care de asemenea, aflându-se la spital, l-a văzut pe Ruby acolo. Interogat, Ruby a negat cu violență că ar fi fost la spital!

Care era motivul vizitei sale la „Parkland Hospital" în clipele când murea președintele? De ce a negat că a fost, când doi martori au depus jurământ că l-au întâlnit, iar unul chiar a vorbit cu el?

Răspunsul e simplu.

Un proiectil de revolver joacă rolul principal. El face parte din lista de probe întocmită de raportul Warren, și poartă numele de Exhibit nr. 399. Constituie veriga din lanțul de dovezi.

Să recapitulăm faptele. O serie de autori care s-au ocupat de atentatul asupra președintelui Kennedy (Mark Lane, Edward J. Epstein, Harold Weisberg, Joachim Joesten și alții) sunt unanimi de acord că era imposibil ca Oswald să-și fi adus arma cu el la

TSBD, așa cum pretindea Comisia Warren. Imposibil ca el să-l fi ucis pe polițistul Tippit etc. etc.

În privința proiectilului, acesta a fost expertizat de doi specialiști incontestabili. Proiectilul a fost tras de pușca Carcano ce aparținea lui Lee H. Oswald. Acest lucru e extrem de important, dar avea nevoie, pentru a deveni zdrobitor, de următoarele dovezi:

1. Că proiectilul Exhibit 399 a fost tras în timp ce arma se afla în posesia lui Oswald. Acest lucru nu a fost pus în discuție, căci nu s-a pus nici întrebarea: a fost oare posibil ca *alte persoane* să fi fost în posesia armei lui Oswald și să se fi servit pentru a trage un glonț?

2. Că acest proiectil Exhibit 399 este cel care, efectiv, l-a atins atât pe Kennedy, cât și pe guvernatorul Connally. Or, aceasta este imposibil și neadevărat.

Ce spune raportul Warren despre fișa aceasta?

„După atentat, a fost găsită pe targa guvernatorului Connally, la Spitalul «Parkland», un proiectil aproape intact. La intrarea sa în spital, guvernatorul, întins pe targă, a fost transportat în sala răniților nr. 2. La puțin timp după aceea, aflat tot pe aceeași targă, a fost dus la ascensor și transportat către sala de operație de la etajul II. La etajul II a fost transportată targa pe o masă de operație ce a fost rulată în sala de operație, în timp ce un brancardier ducea targa spre ascensor. La puțin timp după aceea, această targă a fost scoasă din ascensor de Darrell C. Tomlinson, inginer șef la spital și dusă la parter lângă o altă targă ce nu avea nimic de a face cu cea folosită de guvernatorul Connally. Câteva minute mai târziu, el a așezat una dintre cele două tărgi, în picioare, sprijinind-o de perete. Atunci, a căzut un proiectil pe pardoseală..."[1].

Prima întrebare ce se pune în mod evident: pentru ce proiectilul, dacă se afla pe targa lui Connally, nu a căzut mai devreme? A parcurs un traseu lung și complicat, de ce Tomlinson nu a observat proiectilul? Comisia nu și-a pus această întrebare. Deși Tomlinson nu era câtuși de puțin sigur că proiectilul provenea din targa lui Connally sau a lui Kennedy, Comisia a conchis că el provenea din cea a guvernatorului, fără să se bazeze pe nici cel mai mărunt indiciu! Proiectilul putea proveni din cealaltă targă, ce *nu servise* la transportul președintelui și nici al guvernatorului și care nu avea nimic comun cu atentatul. Atunci e clar că această targă avea pe ea un proiectil, căci cealaltă nu putea să păstreze tot timpul un

1. Bibliografie utilizată: Alain Decaux, *Dosarele secrete ale istoriei*, Ed. „Politică", 1970, București, p. 263.

asemenea obiect greu și care se rostogolea ușor. Că proiectilul ar fi putut proveni de la targa ce servise la transportul guvernatorului, s-a presupus ca urmare a faptului că targa președintelui a rămas în sala de reanimare nr. 2. Acest proiectil a rămas intact, după ce a pătruns prin spate în Kennedy, a traversat corpul acestuia și a ieșit prin mărul lui Adam, a traversat corpul lui Connally, zdrobindu-i o coastă, a atins pumnul acestuia, a ricoșat și s-a înfipt în coapsă. După acest parcurs incredibil, a fost regăsit pe targă, cum spuneam, neatinsă. Experiențe făcute cu pușca lui Oswald pe capre au dus la constatarea că proiectilele se turteau, în timp ce proiectilul fatal era aproape intact. Astfel, ajungem la concluzia că proiectilul nr. 399 nu a atins pe nimeni. În pumnul lui Connally s-au găsit trei alice de metal, ce cântăreau 3 grains, ori proiectilul era intact! (cântărea exact 158,6 grains) fără nici o pierdere.

Este limpede că proiectilul nr. 399 nu avea nici o legătură cu atentatul și ajunsese la spital pe o cu totul altă cale decât din corpul guvernatorului.

În dosarul comisiei se menționează că targa pe care Tomlinson a scos-o din ascensor este cea pe care a fost întins guvernatorul, ori acest lucru nu e cert. Din declarația lui Tomlinson rezultă că acesta nu a dus decât o singură targă din ascensor și că a așezat-o lângă alta, ce se afla deja la parter. A declarat că cel puțin o altă persoană căreia nu i-a reținut figura, se afla lângă una din cele două tărgi, înainte ca proiectilul să cadă. Din câte își amintește, plumbul a căzut din targa aflată acolo și nu din cea adusă de el!

Un singur om putuse așeza plumbul pe targa aceea: Jack Ruby! El este cel care a imaginat atentatul contra guvernatorului Connally. Înnebunit la gândul, ce va urma după atentatul asupra lui Kennedy, a mers la spital și a așezat un plumb tras cu pușca lui Oswald. El s-a înșelat însă asupra tărgii. Dar de unde avea plumbul? Probabil fusese tras mai de mult cu pușca acestuia ce se afla în garajul dnei Paine, unde era păstrată. Era un plan combinat dinainte de a ascunde un plumb la spital, crezându-se că doar guvernatorul va fi atins și că președintele va fi nevătămat. Plumbul servea ca o dovadă împotriva lui Oswald. Când Ruby și-a dat seama că alții vroiau să dea atentatului, pe care el îl combinase împotriva guvernatorului, o cu totul altă turnură ce trebuia să se sfârșească prin asasinarea președintelui Kennedy, a ajuns la concluzia că era necesar să acționeze cât mai repede, fiindu-i în pericol libertatea și mai ales viața sa.

Așa se explică faptul că plumbul tras cu pușca lui Oswald a

ajuns pe o targă la Spitalul „Parkland", pe o targă ce nu servise la transportul guvernatorului, dar se afla lângă ea, putând duce ușor la concluzia eronată că provenea din ea; *Comisia nu avea nici un interes să aducă la lumina zilei adevărul!* Putea, dar nu a făcut-o!

Secretul dătător de moarte al lui Ruby

Duminica de 24 noiembrie 1964 nu a fost ziua fatală doar pentru Oswald, ci încă pentru mulți alții...! A început epilogul sângeros din Dallas. Peste 20 de morți misterioase au urmat în împrejurări care mai de care mai circumspecte și neobișnuite. Toți aceia care sub o formă, sau alta au venit în contact direct cu atentatul și dedesubturile sale, au murit!

Primul dintre avocații apărători ai lui Ruby a fost Constine Alfred Droby. Într-un interviu acordat ziarului londonez *Evening Standard* din 7 octombrie 1964, avocatul Droby menționează: „M-am hotărât să-l apăr pe Jack Ruby, dar a trebuit să-mi abandonez intenția mai înainte de a mă înhăma la treabă. Am primit o serie de telefoane anonime prin care eram amenințat că mi se va omorî soția, sau casa mi se va arunca în aer." Droby s-a deplasat la domiciliul lui Ruby. Apartamentul era total răvășit, un haos. După aceea, la scurt timp, Koethe a fost găsit mort, strangulat.

Ce secret a descoperit *Koethe* și colegul său Bill Hunter, și care le-a cauzat moartea? Câteva luni mai târziu, la 25 martie 1965, avocatul Tom Howard a murit.

Totul era legat de identitatea falsului Oswald. Totul demonstrează că falsul Oswald e una și aceeași persoană cu Crafard. Ruby știa aceasta și autorii atentatului credeau că în apartamentul lui Ruby acesta păstrase niscaiva dovezi acuzatoare împotriva lor. Probabil că Crafard pătrunsese în apartamentul lui Ruby, imediat după arestarea acestuia, în căutarea probelor ce-l puteau acuza. A fost surprins de Koethe și acesta și-a semnat sentința. *Hank Killam*, un personaj implicat în drama de la Dallas, a decedat de moarte violentă. A fost găsit mort în dimineața zilei de 17 martie 1964, cu beregata tăiată, pe o stradă din Pensacola. Soția lui Killam lucra pentru Ruby; ea era la curent cu cele petrecute la localul lui Ruby și, mai ales, deținea date despre Oswald. Spusese multe soțului ei, care probabil că era implicat direct în unele afaceri de mare anvergură.

Femeia de menaj din pensiunea unde locuia familia Oswald, dra Earlene Roberts, a murit subit la 9 ianuarie 1966, după ce fusese intens hărțuită de poliție. Ea știa amănunte despre activitatea dusă de Oswald și, mai ales, despre faptul că nu Oswald îl ucisese pe Tippit.

Șoferul de taxi, William Whaley, a fost acela care l-a condus pe Oswald acasă după dispariția sa de la depozitul de cărți școlare și impiegatul de la Căile ferate, Lee Bowers, a fost martor ocular la asasinarea lui Kennedy.

Whaley a murit la 18 decembrie 1965, într-un accident auto.

Oran Brown și Edwin Bogard au văzut ceva important: pe falsul Oswald. Aceasta nu le-a adus fericire. Au pierit victime ale unor accidente bizare.

La 9 august 1966, Lee Bowers a murit într-un accident auto în Texas.

Lee E. Bowers se afla, în momentul atentatului asupra lui Kennedy, într-un turn de observație de 4 m înălțime. Bowers a zărit cu 20 minute înainte de a-și face apariția cortegiul prezidențial, trei automobile ce au pătruns în zona interzisă și păzită de poliție. Din unul au coborât doi indivizi. A observat o licărire, așa cum se vede atunci când tragi cu o armă. El deci a văzut că s-a tras din față. Dar gura i-a fost închisă.

Morții nu povestesc

Jack Ruby trebuia să știe că puterile întunericului cu care el încheiase o alianță, îl vor elimina tot așa de nemilos, cum aceștia îl vor face să dispară pe H. Oswald. Ruby știa prea multe, știa aproape totul. Desigur, în executarea planurilor sale criminale, fusese tras pe sfoară de conspiratorii mult mai puternici decât el, dar fusese suficient de abil să înțeleagă, doar la o zi după lovitură, întreaga trăsătură a loviturii.

Ruby, care își dusese existența cu un picior în lumea interlopă a gangsterilor și cu altul în serviciile secrete, a fost victima unei false concluzii fatale. A crezut, cel puțin în aparență, că va fi scutit și chiar că i se va da o recompensă pentru că a scăpat statul Texas de un proces cu un Oswald jenant.

Nu era el supusul docil, Mecena cel generos al poliției? Nu era el „per tu" cu șeful poliției Curry și cu avocatul Wade? Oare o

veche amiciție intimă nu-l lega cu avocatul general suplinitor William (Bill) Alexander, care trebuia să conducă simulacrul de instrucție împotriva lui Oswald, țapul ispășitor hotărât dinainte? Nu a servit, într-un cuvânt, cu fidelitate, puternica oligarhie din Dallas, „Citizen's Council", timp de ani?

Este imposibil, își spunea Ruby, încercând să se încurajeze singur, ca toți acești buni prieteni atât de influenți, cu care atât de des făcuse afaceri veroase, și cărora le indicase afaceri soldate cu mari profituri și cărora, mai ales, le-a oferit pe tavă atâtea fete frumoase, să-l lase să cadă atunci când avea nevoie de un sprijin!

Ei puteau să o facă. În momentul când Oswald se prăbușea, atins mortal în închisoarea din Dallas, Ruby era, la rândul său, condamnat și el. Domnul elegant Jack Ruby, care putea să-și permită, grație relațiilor sale, să bată pe artiști și să maltrateze servitoarele, nu a supraviețuit acestei clipe fatale. Nu mai rămânea decât ca Ruby asasinul, evreul Rubenstein, un al doilea țap ispășitor, cum se intitulase singur, să fie judecat în cel mai scurt timp și executat fără nici o întârziere!

Dar aceia care îl împinseseră pe Ruby să comită crima, cei care l-au ajutat s-o comită, nu gândeau câtuși de puțin într-un mod care i-ar fi trădat. Ceea ce conta pentru ei acuma era ca ucigașul recunoscut, ce comisese crima în fața unui public larg, să fie judecat cât mai repede posibil și executat imediat.

Plini de ipocrizie, avocații Wade și Alexander au declarat că Ruby își merita condamnarea la moarte, întrucât asasinase un american. Abia ce murise primul țap ispășitor – Oswald – că cel de-al doilea, Ruby, trebuia să-l urmeze neîntârziat.

Procesul împotriva lui Jack Ruby a început la 17 februarie 1964 în fața curții cu juri din Dallas și s-a încheiat la 14 martie cu inevitabila condamnare la moarte, reieșind din presă că era vorba de o justiție ce ascultă de niște ordine venite de sus. Jurații aparțineau, fără excepție, oligarhiei din Dallas, 12 marionete docile ce voiau, cu orice preț, să trimită pe Ruby pe scaunul electric. Condamnarea a fost pronunțată de judecătorul Brown.

Ruby, fără tăgadă, a acționat cu premeditare și se afla în deplina posesiune a facultăților sale mintale. Era vinovat și de condamnat, nu se poate contesta. Dar era un simplu executant și alături de el se impunea să apară toți aceia care-l determinaseră să facă acest asasinat laș și murdar.

Ruby a rămas aproape 3 ani în celula condamnaților la moarte

de la închisoarea din Dallas, mare de 3 m x 6 m, în care lumina ardea zi și noapte iar gardienii îl supravegheau în permanență, fără să-l scape o clipă din vedere. Cel care s-ar fi așteptat ca Ruby să fie victima unei pretinse sinucideri, se înșela. Șeriful Decker, în paza căruia deținutul fusese încredințat, primise instrucțiuni severe: lui Ruby să nu i se întâmple nimic. În tot acest timp se părea că totul merge bine pentru el. Nu era constrâns să facă nimic, putea să citească, să deseneze, să privească la televizor. Adeseori, telefona părinților săi și primea vizita surori sale, Eva. Dar nimeni nu a spus în tot acest interval de timp că Ruby a suferit de ceva, că a fost bolnav. La 7 iunie 1964, judecătorul șef Warren, însoțit de doi membri ai comisiei, Gerald R. Ford și J. Lee Rankin, l-au vizitat pe Ruby. Acesta a solicitat să fie transferat într-o închisoare din Washington, lucru pentru care va divulga complotul pus la cale pentru asasinarea președintelui Kennedy. Mai mult, a numit pe generalul Edwin Walker a fi unul dintre principalii organizatori. Warren a refuzat să-i dea ascultare. Atunci Ruby a schimbat tactica: s-a adresat presei, interviul său fiind publicat în *New York World Telegram*. Și-a jucat ultima carte și astfel orice șansă de a mai scăpa s-a spulberat.

A urmat o lovitură de teatru, spre surpriza generală. La 5 octombrie 1966, Camera de Apel, aflată sub președinția judecătorului William A. Morrison, a anulat condamnarea la moarte și a ordonat deschiderea unui nou proces, ce urma să se țină într-un alt oraș decât Dallasul. Ruby a primit cu impasibilitate vestea. Era conștient că de acum înainte singurul loc sigur pentru el era doar închisoarea. Când Marguerite Oswald, mama țapului ispășitor, sacrificat, a fost întrebată ce crede despre redeschiderea procesului împotriva lui Ruby, ea a răspuns categoric: „Nu va apuca nici măcar două minute să trăiască în libertate. Va fi ucis pentru ca să nu se afle noi detalii privitor la asasinatul președintelui Kennedy". Așa se va și întâmpla, dar apelându-se la metode ceva mai rafinate. Ruby a fost transferat în închisoarea din Wichita Falls, oraș aflat la circa 200 km de Dallas.

Când s-a hotărât data noului proces, în februarie sau martie 1967, Ruby s-a îmbolnăvit într-un mod straniu. În dimineața zilei de 9 decembrie, exact după ce i s-a făcut cunoscut că noul proces va avea loc la Wichita Falls, a fost chemat medicul în celula lui Ruby. Acesta a pus diagnosticul unei simple răceli și a recomandat pacientului său să rămână la pat.

În aceeași după-amiază, Ruby a fost transportat la „Parkland Hospital", iar primul diagnostic al medicilor care l-au examinat a fost congestie pulmonară. Dar boala evolua extrem de repede. A doua zi după această pretinsă congestie pulmonară, s-a vorbit de un cancer incurabil. O tumoare malignă ce i-ar fi atins ganglionii limfatici, fapt ce făcea iluzorie orice ameliorare a stării sale.

Decesul lui Ruby a survenit la 3 ianuarie 1967, la orele 10^{30}. În ziare, știrea morții sale era însoțită de afirmația că boala îi fusese provocată din exterior. De pildă, în *La Dernière Heure*, ziar din Bruxelles, au apărut următoarele: „Cu patru ore mai înainte de a muri, marți, Ruby s-a trezit vesel și cu poftă de mâncare, cerând să i se aducă ouă la micul dejun, după care a făcut un duș. Dar, o oră mai târziu, o durere teribilă l-a cuprins. Doctorii care i-au făcut autopsia – Dr. Eugène Frenkel și Earl Rose au afirmat miercuri, cu prilejul unei conferințe de presă, că această durere – avea la origine un enorm cheag de sânge ce blocase artera din dreptul bazinului și picior. Ulterior, cheagul a alunecat și s-a oprit în plămân, provocând embolia fatală. De luni seara, 20 de medici vegheau lângă Ruby, căci din acel moment se produseseră dificultăți în respirație, fiindu-i administrat oxigen. Cheagul de sânge, după opinia celor ce făcuseră autopsia, mai devreme, sau mai târziu, ar fi antrenat, în mod cert, sfârșitul. Pacientul era extrem de slăbit, pierzând 9 kg în intervalul scurs de la 9 decembrie, astfel încât în momentul morții sale nu mai cântăra decât 66 kg."

Oricum, povestea maladiei lui Ruby pare incredibilă: primul diagnostic: răceală, apoi pneumonie și, în fine, cancer generalizat. Și cu toate acestea, în dimineața de 3 ianuarie era bine dispus și îi era foame, face o baie și... se prăbușește, intrând în comă. Ca în cele din urmă să sucombe datorită unui accident respirator, o flebită, consecințe imediate ale cancerului (?) de care suferea!

Ruby deținea un secret nu numai important, dar și teribil. În timpul detenției, a căpătat certitudinea că fusese tras pe sfoară și că servise interesele conspiratorilor atotputernici.

În jurul morții lui Ruby au circulat multe puneri în scenă stranii, menite să îndepărteze bănuielile privitoare la adevăratul său rol și existența unei conspirații oculte, a unor cercuri sus-puse. Nu le mai amintim, fiind redate în presa vremii. Și avem în vedere, în primul rând, înregistrarea pe bandă magnetică, a ultimelor cuvinte ale lui Ruby, înainte de a-și da sfârșitul.

Jack Ruby – asasinul lui Kennedy?

Asasinarea președintelui John Fitzgerald Kennedy, la 22 noiembrie 1963, a șocat America și întreaga lume. Râuri de cerneală au curs pe marginea acestui „omor al secolului", neelucidat pentru marea masă, nici până în ziua de azi. Scriitori și ziariști de vocație și de... consum s-au întrecut în a lansa tot felul de scenarii, unele mai plauzibile, altele de-a dreptul fanteziste. Cercul însă s-a strâns în jurul ideii de complot și al ipotezei că au existat mai mulți asasini. Nimeni nu mai este dispus astăzi să creadă în versiunea vinovăției unice a lui Lee Harvey Oswald, el însuși ucis ulterior de proprietarul unui club de noapte – Jack Ruby. Ei apar acum ca un fel de „...față vizibilă a icebergului". Enigma rezistă cu strășnicie. În cele ce urmează, publicăm două documente ce se referă la Jack Ruby și care confirmă, cel puțin în parte, existența unui scenariu pregătit din timp pentru asasinarea lui John Fitzgerald Kennedy.

Mărturia unui șofer de taxi

26 noiembrie 1963 Eu, Obri de Pellantone, de bunăvoie dau declarația de mai jos lui Willard J. Baysman și Willard M. Roch, care mi-au prezentat dovada faptului că sunt agenți ai Biroului Federal de Investigații.

Faptele cuprinse în prezenta declarație sunt gata să le susțin sub jurământ în fața Tribunalului. Locuiesc la următoarea adresă: bulevardul San Bruno 700, San Francisco, California. Iată că de 30 de ani sau poate de 40, învârt volanul taxiului. De circa un an lucrez la un parc particular de taxiuri care se află la intersecția străzii Bush 1595, cu strada Franklin din San Francisco. Numele stației mele este Joudginia. M-am născut la 10 august 1904 la Mochlamm Hill, California.

Aproximativ acum două săptămâni (exact nu-mi amintesc), între 15 noiembrie 1963 și 21 noiembrie 1963 executam o cursă obișnuită, cam între orele 11 și 12 seara, în sectorul stației de autobuz-expres „Grayhound". La intersecția străzii 7 cu Meenchn s-a urcat un pasager. Era un bărbat de rasă albă, în vârstă de 45-50 de ani, robust, vânjos. Era singur și fără bagaj. Pasagerul s-a așezat

alături de mine, pe bancheta din față și, la început, mi-a spus să-l duc până la intersecția străzilor Eddie și Johnes. Apoi s-a răzgândit și a cerut să-l duc acolo unde strada Johnes se întretaie cu strada Elles. În timpul călătoriei nu prea lungi spre locul indicat a doua oară, pasagerul m-a întrebat: „Ce părere aveți despre președintele Kennedy?" I-am răspuns că îl socotesc ca unul dintre cei mai buni președinți. Apoi noi am mai discutat puțin, despre ce, nu-mi amintesc, dar nu despre președinte. Apoi, bărbatul a spus: „Numele meu este Jack Ruby". Mi-a spus că este proprietarul unui club de noapte în Texas și că se întoarce la Dallas. Apoi a adăugat: „Tu vei mai auzi de mine. Mă cheamă Jack Ruby" și a repetat acest nume de câteva ori. În timpul discuției noastre, pasagerul a spus că, în mod obligatoriu, trebuie să lichideze pe cineva. Apoi, socotind, se pare, că eu nu-l ascult foarte atent, a întrebat: „Să vedem, știi cum mă cheamă?" Am răspuns: „Dumneavoastră mi-ați spus, vă cheamă Jack Ruby".

În acest interval, ne-am apropiat de intersecția străzilor Elles și Johnes. Doream să scap cât mai repede de pasager, mă speriase discuția lui. Am străbătut în total 8-10 cvartale și aparatul de taxat a marcat numai 85 de cenți.

L-am lăsat pe pasager în fața hotelului „Menton", la intersecție. După aceea, nu l-am mai văzut.

Repet, acest om mi-a declarat că va lichida precis pe cineva și eu m-am speriat, ceea ce explică de ce nu am menționat această cursă în fișa de bord.

În prezența agenților speciali ai FBI am examinat fișele mele de bord din perioada 1-21 noiembrie 1963 inclusiv, însă însemnări despre această călătorie nu am descoperit. Într-adevăr, îmi amintesc că, în perioada 15-21 noiembrie 1963, notam cu creionul, deoarece stiloul, dacă nu mă-nșel, l-am pierdut pe data de 14 noiembrie 1963.

Atunci când am citit despre asasinarea lui Lee Harwey Oswald în Dallas și am văzut fotografia lui Jack Ruby (după opinia mea, aceasta s-a întâmplat luni 25 noiembrie 1963), am telefonat în secția noastră a Biroului Federal de Investigații și am făcut o declarație.

Pasagerul mi-a spus că este familiarizat cu San Francisco, însă unde a locuit, înainte de a sosi în orașul nostru, n-am înțeles. El nu a pronunțat nume concrete și nu a vorbit pentru ce și cu ce probleme a sosit în San Francisco. Despre scopurile ultimei sale călătorii, de asemenea, a tăcut. Nu a amintit nici un fel de adrese

și nici chiar numele hotelului nu l-a pronunțat, doar a cerut să fie lăsat la intersecția străzilor Elles și Johnes.

În timpul călătoriei noastre cu taxiul, mi-a declarat că trebuie urgent să se întoarcă în Dallas. Nu pot susține, cu toată convingerea, că Jack Ruby, a cărui fotografie a apărut în *The San Francisco Examiner* și Jack Ruby, pe care l-am transportat, sunt una și aceeași persoană. Nu știu dacă voi putea să-l recunosc pe acest om, în caz că îl voi vedea din nou; însă sunt convins că îi voi recunoaște vocea.

Examinarea ulterioară a fișei mele de bord a confirmat că însemnările de pe ultimele rânduri sunt șterse și eu consider că, anume în această zi, am luat în taxi pasagerul amintit mai sus. Îmi amintesc că eu singur am șters acele însemnări.

Am citit și am semnat fiecare din cele patru pagini ale declarației de față. Dacă nu mă înșeală memoria, tot ce este menționat aici reprezintă adevărul și corespunde cu vorbele mele.

Obri de Pellantone

Raport
Willard J. Baysman agent special al FBI
26/11/63
Willard M. Rooh agent special FBI
San Francisco 26/11/63

În completare, dl de Pellantone a declarat că a mai avut treburi cu poliția, însă aspecte penale împotriva sa nu au fost formulate. El a lucrat ca șofer de taxi mai mult de 30 de ani în sectorul golfului San Francisco, iar mai înainte în Los Angeles și Oakland, California. De obicei, lunea și marțea are zi liberă. Lucrează, de regulă, începând cu ora 5 seara până la miezul nopții și mai târziu. Nu figurează în evidența tratamentului psihiatric. Din anul 1942, până în 1946 a activat în marina militară a SUA număr de serie 3772595. De asemenea, a fost ajutor de mecanic auto. În 1951, a avut un grav accident rutier, după care timp de un an a fost bolnav. A avut căderi de memorie și în scopul stabilirii dimensiunii traumatismului cranian i s-a făcut o encefalogramă

De atunci golurile de memorie nu au recidivat, rezultatele encefalogramei nu i s-au comunicat.

Ca o posibilă dovadă, el a prezentat fișa de bord din 20 noiembrie 1963.

Parcul particular „Home Carve Company" este condus, în prezent, în numele fostului proprietar, de Chris Maradacis, care

locuiește la următoarea adresă: Harward – Drive 214, Lakespure – California.

Filmul lui Oliver Stone

Pentru Oliver Stone, filmul *John Fitzgerald Kennedy* este echivalentul american al filmului lui Costa Gavras „Z", iar Kevin Costner are ocazia să joace rolul cel mai dur din cariera sa în fața celui mai bun actor: fantoma lui Kennedy, care nu apare, practic, deloc pe ecran. Succesul filmului este imens, dovadă faptul că 70% din americani consideră fals raportul Warren (cuprins în 26 de volume!).

Filmul începe cu un documentar celebru: pelicula de 8 mm a lui Abraham Zapruder, un turist care a filmat întâmplător scena atentatului. Mașina înaintează. Se aude o împușcătură. Această imagine este reluată și la terminarea filmului lui Oliver Stone, dar mult mărită pe ecranul cinematografului. Efectul este teribil: se vede clar, cum un glonț îl rănește pe Kennedy la gât. Tras din față. Oswald era în spate. Sângele țâșnește, panica îi cuprinde pe toți, iar Jackie se apleacă peste soțul ei. Un glonț îl lovește pe J. F. K. din spate. Creierul președintelui țâșnește ca o masă gălbuie pe frunte. Imposibil de descris această imagine și impactul ei asupra spectatorului. Fără îndoială, acesta este filmul anului în America. Se poate spune, chiar, că această peliculă a stârnit o adevărată furtună, cum s-au exprimat criticii de specialitate, atât în rândul autorităților, cât și printre cetățenii obișnuiți ai Americii anului 1991, care au reacționat în mod diferit în fața variantei propuse de Stone în explicarea, sau, mai bine-zis, argumentarea faptelor care au dus la asasinarea lui Kennedy la Dallas, în 1963. Pentru a face acest film, regizorul a avut de trecut numeroase obstacole: întâi, să convingă o casă de filme să-l facă; apoi, Ted Kennedy, fratele președintelui asasinat, nu a reacționat în nici un fel la cererea regizorului de a da unele detalii cu privire la acele zile; la fel și Jackie O., în timp ce orașul Dallas a acceptat cu greu să-i permită lui Stone să toarne unele scene din film pe locurile reale, mai ales la etajul șase al clădirii Texas School Book Depositary, pentru care a trebuit să doneze suma de 50 000 dolari Fundației istorice a orașului. Scenariul, care stă la baza filmului, a fost făcut, în mare, după cartea lui Jim Garrison, *On the Trail of the Assassins*. Autorul,

în calitatea de fost procuror în New Orleans, propune o variantă a asasinării lui Kennedy foarte diferită de cea oficială a comisiei Warren. În rolul lui Garrison, participant direct în ancheta deschisă pentru a elucida omorârea lui Kennedy, a fost ales Kevin Costner (cunoscut din *Dansând cu lupii*, sau din *Robin Hood*). Ce își propune filmul? Urmărind pas cu pas ancheta desfășurată de Jim Garrison, Oliver Stone demontează toate argumentele Comisiei Warren, demonstrându-le absurditatea. „Numai un singur glonț a putut să treacă prin gâtul lui Kennedy, apoi prin pieptul guvernatorului Connally și prin încheietura mâinii acestuia, ca să cadă după aceea, ca din întâmplare intact, pe bancheta lui Connally? Și ce se poate spune de cele 12 ore petrecute de Oswald în mâna poliției, fără avocat și fără depoziție scrisă și semnată?" În film, Kevin Costner – Jim Garrison – încearcă cu ajutorul unor trăgători de elită să oricească piața Dealy – în care sosise Kennedy aflat într-o mașină decapotabilă – cu o pușcă de același model ca cea folosită de Oswald – o pușcă Mannlicher-Carcano cu încărcare manuală, ceea ce a însemnat să oricească, să încarce pușca din nou, să oricească iar... În aceste condiții, Oswald a avut mari probleme ca să tragă trei gloanțe în 5–6 secunde. Pentru aceasta nu trebuia să fie numai un trăgător de elită, ci un supraom. Seria întrebărilor continuă.

De ce testele, pe bază de nitrat, prin care se dovedește existența, sau nu, a prafului pe pușcă ars de pe degetele unui suspect au fost negative la Oswald? De ce FBI nu a ținut cont de o informație pe care o primise, cu privire la o tentativă de asasinat la Dallas, informație ce le-a venit cu cinci zile înainte de atentat? De ce autopsia președintelui a rămas secretă? De ce a dispărut creierul lui?

Înainte să înceapă să lucreze la film, Oliver Stone a citit cele peste 600 de cărți referitoare la asasinarea lui Kennedy, din care a scos un scenariu de 1000 de pagini, cu 180 de personaje. Filmul durează 3 ore, timp în care totul este la maximum: mister, suspans, crimă. Valoarea acestui film constă în afirmarea dreptului de a cunoaște adevărul, de a nu se mulțumi cu explicațiile oferite de putere și de a apăra o anumită idee de democrație. Opinia publică nu a rămas deloc indiferentă la reacțiile autorităților ce au apărut după premiera filmului. Astfel, la televiziunea americană a fost programată o emisiune în care și-a făcut apariția presupusa primă soție a lui Kennedy. În ziua următoare, NBC a prezentat un reportaj efectuat la Moscova: un funcționar al KGB-ului pune pe masă un

dosar al lui Lee Harwey Oswald, afirmând că nu a știut și nici nu a bănuit, că Oswald ar fi putut fi agent CIA. Reporterii americani demonstrează că Oswald a trăit doi ani în URSS, renunțând chiar la cetățenia americană și căsătorindu-se cu o rusoaică. Unul dintre foștii vecini ruși declară că Oswald, la un moment dat, făcea parte dintr-un club de tir, dar un alt fost camarad a precizat că numai o singură dată l-a văzut pe Oswald trăgând, dar trăgea foarte prost. Contradictorii par să fie și declarațiile cu privire la cunoștințele lui de limba rusă. Astfel, un fost tovarăș de muncă spune că vorbea stricat rusește, dar soția lui, Marina Oswald, îl contrazice: „Lee vorbea rusește foarte bine".

Polemica în stabilirea adevărului se dezlănțuie, ajungându-se să se afirme că și tatăl lui John, Joe Kennedy, s-ar fi îmbogățit, în timpul prohibiției, și că-și înșela nevasta cu Gloria Swanson, starul american al anilor '20. Nu se trece cu vederea nici faptul că acesta a fost ambasadorul SUA la Londra, la începutul celui de al doilea război mondial și că manifesta o anumită tendință de „a-l înțelege" pe Hitler. Nici președintele Kennedy nu a fost un înger. Același lucru îl confirmă și dezvăluirile amantei mafiotului Sam Giancana, Judith Exner, care a fost și amanta lui Kennedy la un moment dat. Judith a mărturisit pe patul de moarte că a dus nenumărate valize cu dolari pentru a contribui la campania electorală prezidențială. Dar, în filmul lui Stone, Kennedy, apare singur împotriva tuturor, chiar și atunci când se culca cu Marilyn Monroe. „Știu că nu era un sfânt, afirmă Stone. Dar în cele o mie de zile de președinție, cred că s-a schimbat, devenind un om de Stat... Nu a cedat nici la invazia Cubei, nici în criza provocată de rachetele atomice sovietice amplasate în Cuba. A avut și intenția să se retragă din Vietnam, ceea ce a deranjat, se pare, foarte mult concernul idustriei de armament...".

Oliver Stone acuză prin acest film. Îi arată cu degetul pe cei din CIA care l-au asasinat pe Kennedy. Dovadă că, de atunci și până acum, numai simpatizanți ai CIA au ajuns președinți. Un amănunt deloc lipsit de importanță este și faptul că însuși Bush a fost, la un moment dat, șeful agenției. Stone îi arată cu degetul și pe cei din complexul industriei militare care, văzându-l pe Kennedy ezitând cu privire la problema Vietnamului, ar fi fost neliniștiți de posibilitatea pierderii unei piețe de armament de mai multe miliarde de dolari. „Cine a profitat de pe urma acestei crime?" se întreabă cineastul. Nimeni nu a profitat mai cu folos decât Lyndon Johnosn,

vicepreședintele, care, prin moartea lui Kennedy, devenea președinte, ca să nu mai vorbim de cei care au contribuit la conceperea acestui complet. Filmul nu îi dă în vileag, deși îi împinge mereu în față. Dar scopul lui nu este acesta, ci exprimarea, cu voce tare, a ceea ce gândesc americanii și spun în șoaptă, chiar și acum. Probabil că vor mai trece alți 25 de ani ca să se deschidă și celelalte dosare[1]...

1. Bibliografie utilizată: Edward Jay Epstein, *La mort du Président*, în *Le Point*, nr. 287, 20 mars 1978, p. 155.

Un fals științific celebru

False opere de artă antice există, dar false fosile?!...

S-a crezut că celebrul craniu de la Piltdown va rămâne un exemplar unic. Dar nu: amprenta *Archaeopterix*-ului este deasemenea un fals scandalos. Găsit în 1861 în Germania, s-a alăturat un an mai târziu colecțiilor de la British Museum. Vârsta sa a fost estimată la 150 milioane de ani și prețul său actual, dacă ar fi pus în vânzare, ar fi de mai multe zeci de milioane de franci. Dar astronomul Sir Fred Goyle, care l-a studiat pe fotografii, estimează că amprentele penelor sale au fost gravate pe o rocă, care pare să fie mult mai fină decât restul, ceea ce vrea să spună că ele au fost fabricate de cineva care ar fi presat o fosilă veritabilă de rocă sfărâmată și măcinată, apoi amestecată cu apă. Mai mult, cealaltă jumătate a amprentei nu oferă imaginea-oglindă clasică: ea este suficient de diferită[1].

La cele de mai sus, cei mai mari paleontologi afirmă că astfel de urme se regăsese la numeroase fosile și că Sir Fred ar trebui să se rezume la observarea stelelor!

Una dintre cele mai tenebroase afaceri arheologice s-a derulat la Piltdown, în Marea Britanie. Pe scurt, faptele s-au petrecut astfel: în anul 1908, Charles Dawson, un avocat din Hastings, dar și un erudit arheolog amator, a găsit într-o carieră de nisip din Piltdown, un craniu uman care părea foarte vechi. Asociindu-se cu profesorul Smith-Woodward, abatele Teilhard de Chardin și paleontologul A. T. Martson au continuat să prospecteze zona, găsind, într-un strat terțiar, alte fragmente de oase umane și de mastodont, inclusiv o calotă craniană și un maxilar. Aceasta se petrecea în anul 1912 și descoperirile respective au constituit startul pentru elaborarea unor numeroase lucrări care doreau să demonstreze că englezii erau urmașii celei mai vechi populații umane de pe continentul european, dacă nu chiar din lume. Cum asemenea demonstrații satisfăceau

1. *Science et Vie,* nr. 816, sept. 1985, p. 62.

interesele Imperiului britanic, piesele lui Dawson au fost achiziționate de British Museum, iar „omul" de la Piltdown a primit numele de „Eanthropus Dawsoni". Dar iată că în anul 1935, Eanthropus (omul aurorei) a primit o lovitură nimicitoare - Martson, descoperind, într-o groapă de nisip din Swascombe, un craniu acheulean, pe care nu-l putea data atunci, dar care nu semăna deloc cu cel găsit în 1912. Oamenii de știință au început să suspecteze Eantropus-ul ca fiind fals, iar bănuiala care s-a adeverit abia în anul 1949, când doctorul U. P. Oakley, punând la punct o metodă de datare bazată pe măsurarea cantității de fluor din oase, a aflat că relicvele erau de o dată foarte recentă. Mai apoi, în 1955, s-a putut dovedi că bucățile de craniu uman datau din Evul Mediu, iar în cursul anului 1985 s-a concluzionat definitiv că maxilarul provenea de la un urangutan, fost pensionar al grădinii zoologice din Londra. Cercetări ulterioare ale unor specialiști și medici legiști au demonstrat falsul, punându-se în evidență faptul că oasele fuseseră tratate prin cufundarea într-o baie de bicromat de potasiu și oxizi de fier. Mandibula suferise retușări pentru a se potrivi cu craniul. *Eanthropus Dawsoni* a rămas în colecțiile de la British Museum, de astă dată ca un exemplu de fals științific, pentru amuzamentul vizitatorilor, fiind una dintre atracțiile acestei celebre instituții.

Faptul că în toată această poveste fuseseră implicați o serie de savanți de renume, impunea cu acuitate descoperirea autorilor escrocheriei. O vreme, aceștia au rămas necunoscuți, bănuielile planând asupra echipei cu care colaboraseră savanții. Charles Dawson era mai presus de orice bănuială: nu a fost atras niciodată de glorie și nici bani nu solicitase pentru piesele oferite muzeului. Cât privește pe Woodward, acesta se bucura de reputația unui paleontolog onest și corect, fiind în afară de orice bănuială. Dealtfel, el a decedat la scurt timp, fiind profund afectat de acuzațiile aduse. Chardin, în calitatea lui de preot, nu putea fi interesat de a lua parte la un fals, iar Martson cu atât mai puțin putea fi bănuit, deoarece solicitase expertizarea oaselor.

După unii, Dawson căuta să dea o lovitură care l-ar fi făcut renumit, iar pentru alții Teilhard avea un spirit de farseur și ar fi putut juca festa unor savanți pompoși. Dar niciodată nu s-a făcut cu adevărat dovada responsabilității lui Dawson, sau a lui Teilhard în aventură.

Iată că doi americani, John Hathaway Winslow și Alfred Meyer, au reluat ancheta, abandonată între timp și de Scotland Yard,

adăugând încă un suspect pe listă, care nu este altul decât... Sir Arthur Conan Doyle, părintele vestitului Sherlock Holmes!

Cum au ajuns cei doi americani experți în criminologie, dar și în arheologie, la o asemenea neașteptată concluzie?

A. C. Doyle era un versat antropolog și patolog, atribute mai puțin cunoscute ale creatorului poliției științifice. Scriitorul era un versat colecționar de fosile, pe care le cumpăra și le revindea adesea. Ba, mai mult, trecea drept un farseur de clasă în domeniul respectiv. El însuși a scris într-unul din romanele sale că un abil și experimentat individ ar putea prea bine să falsifice un os, tot atât de ușor ca pe o fotografie.

Subliniind acestea, cei doi americani au constatat că cel puțin calota craniană de la Piltdown aparținea unui arab din zona tunisiană Ichkeul. Or, chiar acolo s-a aflat, o vreme, însuși Doyle. Acum se pune întrebarea: pentru care motiv să fi făcut toate aceste falsuri un om care scria împotriva fărădelegilor? Mobilul găsit de cercetătorii americani, care și-au publicat concluziile în revista *Science,* este uimitor de simplu. La un moment dat, Doyle devenise adept al spiritismului și datorită acestui fapt căzuse în misticism. Credea în fantome cu toată tăria și nu suporta să fie contrazis cu nimic în această privință. Purta chiar o „cordială aversiune" oamenilor de știință care îl înfruntau, cel mai agasant pentru el fiind, nici mai mult nici mai puțin, decât Dawson. Arheologul chiar îl persiflase pe eroul lui Doyle, într-un spiritual pamflet, scriind că misiunea cea mai grea a detectivului ar fi să descopere o fantomă în apartamentul scriitorului. Atunci Doyle s-a hotărât să joace o farsă arheologului, la sfatul colaboratorului său Charles Waterton, confecționer al unor numeroase bizarerii antropologice. El este, de pildă, autorul craniului „omului pădurilor", realizat din oasele unei maimuțe, cărora le-a dat o înfățișare cât mai umană, pretinzând că acest exemplar de „yeti" l-a vânat personal în Himalaya. Sigur, nimeni nu l-a luat în serios, cunoscându-l ca farseur. Waterton a măsluit oasele de la Piltdown, folosind chiar colecția scriitorului. Profitând de faptul că zona carierei de la Piltdown nu era păzită, cei doi farseuri s-au dus acolo și au îngropat pe ascuns oasele meșterite de ei, astfel încât Dawson să dea peste ele în cursul săpăturilor. Ceea ce s-a și întâmplat.

Pentru ce deci Doyle ar fi făcut acest fals? Pentru un motiv din cele mai banale: apucându-se de spiritism, el nutrea o mare aversiune față de savanții care afirmau că nu există spirite. Dacă el reușea să le facă savanților această enormă farsă, răzbunarea sa era

superbă, și așa a și fost! Frauda sa a supraviețuit timp de 40 de ani. El i-a supraviețuit 20 ani (Doyle a murit în 1930). De bună credință, membrii echipei lui Dawson, alimentați mereu cu oase falsificate, au căzut în plasa farsorilor. Când afacerea luase amploare, Doyle tocmai avea de gând să dea totul la iveală ca într-un final de roman politist, când iată că, tot la Piltdown, alți arheologi au descoperit în 1915, într-un șantier vecin, Piltdown II, cranii reale de acheleuneeni. Tot el ar fi împrăștiat vestigiile de acolo: un alt craniu și un alt maxilar cu un molar.

Departe de a părea suspectă, această a doua descoperire a întărit la paleontologii britanici teza unui „om de Piltdown". Doyle nu putea să intervină fără a-și pune în joc propria sa reputație. Era mulțumit că ridiculizase pentru un timp atâția savanți prețioși.

Cum aceste evenimente nu mai puteau fi cu nimic contestate, scriitorul s-a temut ca farsa lui să nu se întoarcă împotriva propriei sale reputații și a tăcut, în mod vinovat. Ceea ce nu l-a împiedicat să ia mai departe în zeflemea pe arheologi și paleontologi.

Cei mai suspecți, în orice caz acei a căror reputație a suferit cel mai mult din această urâtă aventură, sunt Woodward și Teilhard de Chardin. Cum se face că au marșat? Sau involuntar au participat la mistificare, păstrând tăcere asupra îndoielilor lor?

Studiul americanilor John Hathaway Winslow și Alfred Meyer este menit să reabiliteze memoria arheologilor autori ai descoperirilor de la Piltdown, din 1912. Iată cum, însuși Doyle, cel care a demonstrat în scris că nu poate exista o crimă perfectă, n-a putut surmonta propriile sale considerente, oricât de abil și-a pregătit manopera. În cele din urmă adevărul a trebuit să iasă la lumină.

În anii '70 o întreagă corespondență între diverși oameni de știință a apărut în revistele de specialitate. Astfel, într-un articol publicat în *La Recherche,* din noiembrie 1972, având titlul *O înșelătorie exemplară: omul de la Piltdown* (nr. 28, p. 999), unul dintre paragrafe poartă titlul: *Teilhard de Chardin a scăpat complet de orice bănuială?,* ceea ce este un mod de a insinua că nu este exclusă orice bănuială împotriva acestuia. François Russo în *La Recherche,* nr. 43 din martie 1974, p. 293, reia problema și afirmă că pentru toți aceia, ca și el, care au fost legați de părintele Teilhard de Chardin, a apărut de necrezut că nu s-a dispus la vremea respectivă de documente pentru a-și sprijini punctul de vedere. În *La Recherche* din martie 1973 (nr. 32, p. 301), o scrisoare semnată de Eugène Schreider oferă motive serioase de a îndepărta acuzația ce s-ar putea aduce lui Teilhard; în decembrie 1973 (nr. 40, p.

1083), aceeași revistă prezintă o informație privitoare la acest subiect care vine să confirme că Dawson a fost în mod cert un falsificator implicat într-o descoperire arheologică, și face din acesta „un candidat și autor al falsului de la Piltdown".

„Am vrea să menționăm, afirmă François Russo, că suntem în măsură să prezentăm documente, care oferă dubii în privința vinovăției lui Dawson și mai ales că nu i se poate atribui nici o încercare de necinste lui Teilhard în această afacere. În principal, este vorba de o scrisoare a părintelui Teilhard către Dr. U. P. Oakley (departamentul de geologie de la British Museum), datată New York, 28 noiembrie 1953: „Vă rog să primiți mulțumirile mele pentru scrisoarea Dumneavoastră".

Vă felicit sincer pentru soluția problemei de la Piltdown. Vorbind anatomic, Eanthropus era o specie de monstru. Și din punct de vedere paleontologic, este de asemenea șocant că un om ce s-a născut în zorii umanității a putut apărea în Anglia. Din această cauză, mă simt satisfăcut de concluziile Dumneavostră, în ciuda faptului că, la drept vorbind, aceasta pătează una din amintirile mele paleontologice cele mai strălucite și cele mai vechi".

Dar, cu toate acestea, enigma psihologică rămâne mai departe. Consider că nimeni nu va merge până acolo să-l bănuie pe Sir Arthur Smith-Woodward. Și într-o măsură și mai mică pe Dawson. L-am cunoscut foarte bine pe Dawson, pentru că am lucrat cu el și cu Sir Arthur de trei sau patru ori la Piltdown (după o întâlnire cu totul întâmplătoare în apropiere de Hastings, în 1911). El avea un caracter metodic și entuziast, diferit de exemplu de cel al lui Fradin de Glozel. Pe de altă parte, profunda sa prietenie pentru Sir Arthur face imposibilă ideea că ar fi putut să-și mintă asociatul vreme de mai mulți ani. Câtă vreme am fost pe teren, nu am remarcat nimic suspect în comportarea sa. Singurul lucru care într-o zi m-a lăsat perplex a fost când l-am văzut culegând două mari fragmente ale unui craniu dintr-o bucată de rocă scobită (aceste fragmente fiind probabil aruncate din anul trecut). Nu am fost la Piltdown când a fost descoperit maxilarul. Dar, un an mai târziu, când am descoperit craniul, acesta era puțin vizibil printre pietrele răspândite pe sol în urma cernerii, încât mi s-a părut de necrezut ca dințele să fi putut fi pus în mod intenționat acolo. Îmi amintesc că Sir Arthur m-a felicitat pentru ascuțimea ochilor mei.

Sunt incapabil să vă sugerez o publicație satisfăcătoare a misterului. Dar presimt că există ceva în privința existenței unei mistificări. Să nu uităm trei lucruri:

a) Scobitura, la Piltdown era un depozit perfect pentru fermă și gospodăriile învecinate.

b) În timpul iernii, scobitura era inundată.

c) Apa, în argila Weuld poate colora obiectele (datorită oxizilor de fier conținuți) cu o remarcabilă rapiditate. În 1912, într-o gârlă din apropiere de Hastings, am avut dezagreabila surpriză să văd un os proapsăt tăiat (venit de la măcelărie), colorat cu o tentă tot așa de maro ca și resturile de la Piltdown.

În astfel de condiții, nu e imposibil ca un colecționar oarecare ce are în posesia sa oase de maimuță să le arunce la groapa de gunoi? Ideea mi se pare probabilă și, după părerea mea posibilitatea ca ea să fie reală nu este mai mare ca aceea din a-l face pe Dawson autorul unei mistificări.

În ceea ce privește fragmentele din cea de a doua localitate Piltdown, trebuie remarcat că Dawson nu a încercat niciodată să le facă cunoscute - dacă amintirile mele sunt exacte - mai înainte ca primele descoperiri să fie complete. El s-a mărginit să mă conducă la șantierul celei de a doua descoperiri și mi-a explicat că a găsit molarul izolat și bucăți mici din craniu în groapa cu resturi și pietriș. Or, dacă ar fi vorba de o mistificare, te-ai fi așteptat normal să vezi un crescendo de descoperiri, altceva decât un maxilar și un canin. Dar, nu a fost cazul...

Pe de altă parte, M. C. Cuénot m-a autorizat să reproduc notele luate cu prilejul unei conversații pe care el a avut-o cu părintele Teilhard, miercuri 7 iunie 1954, la sediul revistei *Études,* 15, rue Monsieur. Reproduc întocmai declarațiile părintelui, fără nici o modificare.

«Omul de la Piltdown. La 30 iunie 1954, după o comunicare la Societatea geologică din Anglia, totul este mai mult sau mai puțin trucat. Este vorba de un craniu neolitic revopsit, susbstanța minerală transformată în gips (sulfat de calciu). Transformarea imposibilă la Piltdown».

«Craniul» descoperit de Dawson. Întâlnire în carieră. Dawson a spus că a descoperit fosile interesante: «Veniți să mă vedeți». Teilhard găsește craniul. Doi ani mai târziu, descoperă și un canin. «Pe atunci eram un tânar geolog». Teilhard nu se gândește la un fals. Amintiri neplăcute. O problemă sentimentală pentru britanicii mândri de a fi unul dintre centrele de umanitate primitivă»".

Nu trebuia uitat că dacă Teilhard a fost un savant de clasă internațională, pe atunci nu era decât un debutant, nefiind încă licențiat în științe. El a fost deci o pradă ușoară pentru Dawson. Se vede

foarte bine că Dawson l-a atras într-un anume loc și a profitat de ascuțimea văzului său.

La aceste mărturii, se adaugă acelea care arată că Teilhard era un om adept al adevărului, incapabil să mintă, așa după cum rezultă din toate scrierile sale și din întreaga sa existență, după cum voi dovedi cu două fapte pe care le voi menționa. Cum oare și-ar fi putut procura Teilhard aceste piese false fără să atragă atenția asupra sa? Avea nevoie de un instrument pentru a toci dinții. Nu putea face aceasta în lăcașul mănăstirii unde locuia.

În al doilea rând, părintele nu s-a aflat tot timpul acolo pentru a efectua pseudo-descoperirile. Dacă a avut nesansa să descopere unele piese dispuse într-un anume loc, el nu a găsit altele și nu s-a putut deplasa pentru a le pune în locuri adecvate.

Pentru a conchide, vom realua fraza lui Teilhard: „Problemă sentimentală pentru britanici, mândri de a fi descendenți din umanitatea primitivă". Nu vom ști niciodată prin ce proces Dawson s-a transformat în falsificator, reușind să înșele o serie de somități, mai puțin pe Marcel Boulé. Dar se poate presimți în ce atmosferă a fost elaborată mistificarea: aceea a unui naționalism exacerbat, surecitat de penibilul război al Burilor. S-a descoperit în Germania mandibula lui Maner și omul de Neanderthal, în Franța. Dar aceasta nu mai ține: pentru a demonstra locul întâi al Albionului, va fi creat un om maimuță, în același timp om (datorită craniului său) și maimuță (prin maxilar), pe scurt un „missing-link" și vor fi eșalonate descoperirile în timp, servindu-se de un nevinovat iezuit puțin cunoscut.

Prezența britanicilor în topul falsificatorilor nu se oprește aici. Vom oferi acum un alt exemplu stupefiant. Se știe că un argument major utilizat pentru promovarea teoriei care explică diferențele dintre coeficienții de inteligență numai prin ereditate, s-a dovedit că se bazează pe date falsificate! Este vorba de datele prezentate de profesorul englez Cyril Burt în cadrul unui studiu publicat în 1961 în care, cu rezultatele obținute într-o serie de teste de inteligență, se demonstra baza „ereditară" a inteligenței. Testele – se spunea în articol – fuseseră efectuate în rândurile reprezentanților a șase grupuri – de la muncitori necalificați, la profesioniști cu înaltă calificare. Tabelele alcătuite de Burt sugerau că, cu cât cineva aparține unei „clase mai de jos", cu atât cifra indicând coeficientul său de inteligență este mai redusă. Cyril Burt a susținut public, în mod frecvent, până la moartea sa în 1971, că acest coeficient de inteligență al unui copil este determinat la naștere și nu poate fi

modificat; copiii de la periferia orașelor – pretindea el – sunt inferiori, din punct de vedere al inteligenței, copiilor din clasele avute, bărbații sunt mai inteligenți decât femeile.

Or, după cum se arată într-un articol publicat în revista americană *Science,* un profesor de la Universitatea din Iowa a decoperit că datele pe care-și baza concluziile Cyril Burt nu sunt rezultatul unui studiu propriu, ci reluarea truncheată a unor statistici publicate cu trei decenii în urmă în cadrul unor investigații de cu totul altă natură. Articolul din revista *Science* demonstrează că datele publicate în 1971 de Cyril Burt nu fuseseră obținute în urma unor teste personale, ci selecționate în mod arbitrar de el, pentru a-și justifica afirmația, potrivit căreia distribuția nivelelor de inteligență în rândurile populației ar urma o singură „curbă normală", corespunzătoare clasificărilor discriminatorii făcute de el[1].

1. *România liberă,* 25 oct. 1978, p. 6.

Bormann – un mister elucidat?

Joi, 5 octombrie 1972 Un om îndesat, spân, trece pe la postul vamal din Mendoza, în nordul Argentinei, nu departe de frontiera chiliană. Este în posesia unui pașaport, pe numele de Ricardo Bauer. Cicatricea caracteristică pe care străinul o are sub frunte atrage atenția unui inspector pentru imigrare. Și pe bună dreptate! Datorită acestui amănunt, el poate afirma că în urmă cu două luni, același individ se prezentase la Mendoza cu un pașaport pe numele de Juan Gomez. Personajul mai fusese văzut în aceeași regiune dar, de fiecare dată, avea un pașaport pe alt nume.[1]

Inspectorul își împărtășește opinia superintendentului Jose Juan Velasco, un funcționar superior al Agenției Centrale de Investigații din Argentina.

Ricardo Bauer și Juan Gomez? Nume binecunoscute superintendentului Velasco. El știa că, de fapt, ambele aparțin uneia și aceleiași persoane, un om hăituit, de care se interesează atât pe plan profesional, cât și cu titlu particular. În exercițiul funcțiunii sale, Velasco urmărește un singur scop: să stabilească activitățile omului care se ascunde sub aceste psudonime.

Velasco ia imediat avionul cu destinația Mendoza. Pentru prima oară în cariera sa de „vânător de naziști" se află, față în față, cu acela care figurează în fruntea listei celor mai urmăriți criminali de război: Martin Bormann.

Interogat de Velasco, fostul secretar al „führerului" recunoaște că este, într-adevăr, de origine germană, dar subliniază, calm, că este Ricardo Bauer, și că pașaportul său dovedește acest lucru.

În timp ce Velasco așteaptă să primească de la Buenos Aires instrucțiuni permițându-i să-l rețină pe suspect pentru a-l supune

1. Bibliografie utilizată. Relatare făcută de Juan Velasco, citată de Ladislas Farago, în *Lumea*, nr. 52/1972 și 1, 2, 3/1973; Alain Decaux, *Dosarele secrete ale istoriei*, Ed. „Politică", 1970, p. 217.

unui interogatoriu mai strâns, Bauer dispare. A urcat într-un Chevrolet mare și a pornit pe șoseaua nr. 9, care duce spre nord. Destinația probabilă: Paraguay.

Fără îndoială, aceasta nu constituie decât o peripeție în viața nazistului rătăcitor. Dar trebuie recunoscut că era cât pe-aci să fie prins...

În orice caz, Velasco e categoric: omul căruia i-a adresat cuvântul, la Mendoza, este, într-adevăr, Martin Bormann.

În vârstă de 38 de ani, zvelt cu maniere afabile, Velasco a făcut confidențe la Buenos Aires:

„Începând din 1963, viața mea de agent secret și cea a lui Bormann practic se confundă. Astfel, în iulie 1969, bazându-mă pe indicația unui informator de cea mai mare încredere, fac o descindere într-o casă de la periferia orașului Buenos Aires, convins că Bormann se ascunde acolo. Dar el are numeroși prieteni, chiar și în cadrul propriilor noastre servicii secrete. A fost, probabil, anunțat de sosirea mea. Cum am înconjurat casa cu oamenii mei, a dispărut. De aceea, regret amarnic că, atunci când am dat ochii cu Bormann la Mendoza, nu am luat inițiativa personală de a-l pune sub mandat de arestare".[1]

„Am găsit numele Ricardo Bauer și Juan Gomez, precum și o serie de alte nume false adoptate de Martin Bormann, ca Jose Perez, David, și oricât de straniu ar putea să pară acest lucru, Eliezer Goldstein, într-un raport special ultrasecret al Coordonării federale argentiniene, raport destinat președintelui republicii. Purtând numărul 3163-D. A. E0485 și clasat «document strict secret și confidențial», raportul are titlul: «Dosar special cu privire la Martin Bormann». El a fost redactat în șase exemplare numerotate, două destinate a fi trimise președintelui, trei rezervate unor secții ale serviciilor de informații interesate în această afacere, iar ultimul exemplar rămânând la biroul care centralizează «dosarul Bormann».

Am în posesia mea al șaselea exemplar al acestui document extraordinar, înscris inițial sub numărul 6834 în dosarele SIDE, adică «Secretaria de Informaciones de Estado Dependiente de la Presidencia de la Nacion» (Secretariatul de Stat al serviciilor de informații depinzând de Președinția Republicii).

Acest dosar-cheie, care lămurește un mister prea îndelungat și dă oarecum soluția lui, cuprinde o perioadă de 20 de ani din existența agitată a lui Bormann în clandestinitatea exilului său. Am

1. Relatare făcută de Juan Velasco, citată de Ladislas Farago în *Lumea*, nr. 52/1972 și 1, 2, 3/1973.

de asemenea multe alte documente: rapoartele a vreo 20 de agenți speciali care se ocupă de cazul Bormann. Ele merg mai departe de conținutul dosarului SIDE.

Ultima serie din aceste documente, cuprinzând rapoarte de la o dată atât de recentă ca iulie 1972, mi-a fost remisă, în secret, la 20 noiembrie. Mă aflam pe atunci la Montevideo, în Uruguay.

Pornind de la aceste documente complete și precise, pot să reconstitui prima dare de seamă autentică a peregrinărilor fostului lider nazist.

• Bormann reușește să se strecoare la Buenos Aires în 1948, pentru a lua acolo în primire un tezaur, expediat cu vaporul în Argentina la patru bancheri în care naziștii aveau deplină încredere.

• Bormann se stabilește în Argentina.

• După anul 1955, Bormann dispare ca prin farmec.

Documentele arată, de asemenea, uimitoarea metamorfoză a fostului potentat nazist mai întâi apatrid, apoi în investitor de fonduri naziste ajuns în Argentina, în mod fraudulos. Într-o zi, se află în Bolivia, sub numele de Augustin von Lange, camuflat în preot catolic. A doua zi se află în sudul Republicii Peru, pentru a fi supus unui examen medical general într-un spital condus de prietenii săi. Sau face o vizită amicului său „Freddy" Schwend, un alt nazist notoriu, foarte cunoscut pentru rolul său de prim-plan în cursul celui de al doilea război mondial, când a inundat lumea cu bancnote false de 5 lire sterline. Naziștii sperau pe atunci să provoace astfel falimentul Băncii Angliei.

Deși peregrinările lui par a avea un caracter demential, ele se desfășoară potrivit unui plan bine stabilit, pus la punct în mod meticulos. Bormann nu folosește niciodată mijloacele de transport publice - trenuri, autobuze sau avioane. Călătorește totdeauna într-un automobil închiriat, condus de paznicul său personal, Higgins, un chilian de origine irlandeză, care vorbește germana, sau de secretarul său, un tânăr înalt și blond, pe nume Jimenez, de origine mexicano-germană.

Bormann nu atinge niciodată nimic cu mâinile goale, de teamă de a nu fi trădat de amprentele lui digitale. Poartă mănuși de material plastic chiar pentru a duce la gură paharul cu bere pe care îl bea în localurile lui favorite, ca barul „ABC" de pe Calle Lavalle din Buenos Aires, sau o braserie în aer liber din Bariloche.

De câte ori pleacă brusc, anunță cu glas tare destinația sa. Dar de îndată ce nu mai este văzut, se întoarce din drum și pleacă în direcție opusă. Iată un exemplu. Potrivit unuia din rapoartele de

supraveghere nr. 4378 - SIR redactat de agentul special Pinto din sectorul Pasadas al Intelligence Service-ului, Martin Bormann a părăsit Eldorado (un oraș în nordul Argentinei, situat la frontiera cu Paraguayul) și a ordonat șoferului său să-l ducă la Cordoba. Dar - arată agentul - am reușit să-l filez și am descoperit că pleca la Encarnacion, în Paraguay, pentru a se întâlni acolo cu dr. Josef Mengele (medicul morții, din lagărul de exterminare Birkenau-Auschwitz).

Ultimul refugiu unde serviciile secrete argentiniene l-au depistat în urmă cu câtva timp, se află în provincia Salta. Bormann locuia într-o vilă la Rancho Grande, marea proprietate a lui Arndt von Bohlen-Holbach, ultimul descendent al familiei Krupp.

Bormann este înconjurat cu atenție de către unul din directorii acestei latifundii uriașe, cea mai mare din lume, după cum se spune. Într-adevăr, ea are dimensiunile unui comitat britanic. Gazda lui, un turc naturalizat, este căsătorit cu o fostă prietenă a dr. Mengele și are și alte legături cu căpetenii naziste, stabilite în America de Sud.

Deși autoritățile argentiniene erau în posesia unor dovezi de netăgăduit despre prezența lui Bormann la fermă, superintendentul Velasco mi-a spus că avea puține șanse să pună mâna pe el. «Ranchul descendentului lui Krupp - mi-a spus el - este punctul cel mai misterios din întreaga Argentină. Știu că este folosit, din când în când, ca loc de azil pentru fugarii naziști și în prezent avem dovezi incontestabile că Bormann însuși se adăpostește acolo. Dar noi am hotărât să nu încercăm să facem o descindere deoarece, din cauza marei suprafețe a domeniului, supravegherea ar fi extrem de dificilă, iar o tentativă de arestare într-un punct precis al acestor întinderi uriașe și sălbatice ar fi menită eșecului. Și, în orice caz, Bormann ar putea să scape ușor, cu mult înainte ca noi să reușim să ajungem la ascunzătoarea sa actuală.

Este puțin probabil ca Bormann să rămână încă multă vreme la Salta, arată Velasco. Ne așteptăm ca el să plece în Paraguay, unde se poate ascunde cu ușurință, cu ajutorul lui Mengele și al prietenilor săi, sau în Bolivia.» Velasco a adăugat: «Ultima lui deplasare aduce un element important. Deoarece el nu se mai poate refugia în Chile, iar în Argentina situația devine pentru el mai grea ca oricând, Bormann va întâmpina tot mai multe dificultăți pentru a găsi o ascunzătoare sigură.»"

În cursul șederii sale în America de Sud, care durează de 24 de ani, Bormann a cunoscut suișuri și coborâșuri.

Între 1948 și 1955, el a putut să trăiască după bunul său plac într-o casă de pe Calle Salta, în comuna Vincente Lopez, în apropiere de Buenos Aires. Dar mai târziu, a început campania pentru descoperirea și capturarea criminalilor naziști. În 1960, când Arturo Frandizi s-a instalat la palatul prezidențial, campania s-a intensificat și a fost dusă cu maximum de energie.

În 1963, poziția lui Bormann în jocul de-a v-ați ascunselea, la care participa de la sfârșitul războiului, a devenit critică. La 18 noiembrie, colonelul Alberto Samuel Caceres, directorul Coordonării federale (în prezent general, pensionar), a trimis următorul ordin, strict confidențial, celor trei servicii de securitate pe care le conducea:

„Ordin nr. CF–S–1365. OIP

De acum înainte, supravegherea exercitată asupra tuturor străinilor trebuie să fie intensificată, în special în ce privește indivizii de naționalitate germană cunoscuți ca naziști sau criminali de război și persoanele împotriva cărora au fost lansate mandate de arestare, sau care fac obiectul unei cereri de extrădare. Activitățile coloniilor germane stabilite pe teritoriul argentinian trebuie să facă obiectul unor rapoarte cât mai precise posibil. Toți agenții trebuie să primească instrucțiuni în acest sens și să fie avertizați că toate măsurile de supraveghere și control, precum și contactele confidențiale cu informatorii, cu autoritățile și cu presa trebuie să rămână strict secrete. Biroul central de informații va trece imediat la alcătuirea de dosare complete conținând informațiile disponibile până în prezent și pe acelea ce vor fi obținute cu privire la toți străinii cunoscuți pentru ideologia lor nazistă; și aceasta indiferent de naționalitatea lor. Sus-menționatele dosare vor fi ținute la zi datorită rapoartelor trimise de Serviciul pentru controlul străinilor și de filialele lui din întreaga țară. Agenții vor fi oligați să trimită rapid toate informațiile pe care le vor putea culege.

[Semnat:] Alberto Samuel Caceres, Direcția Coordonării Federale.

Pentru executarea acestui ordin, brigăzi speciale, create în scopul de a vâna pe naziști, au fost adăugate la filialele regionale ale Serviciului pentru controlul străinilor la Pasadas, Viedma, Cordoba, Parana și Buenos Aires. Ansamblul lor acoperea zonele țării în care se știa că se adăposteau naziștii și refugiații din cel de-al treilea Reich.

Agentul Pinto, atașat la filiala din Posadas, era însărcinat să

supravegheze vasta regiune limitrofă cu Paraguay și Brazilia. El era ajutat de agentul Corea, de la biroul din Formosa. Agentul Alvarez, la Viedma, era răspunzător de supravegherea regiunii Bariloche. Agentul Mega, de la biroul din Cordoba, răspundea de Argentina de nord. Agenții Chamado și Verri au fost trimiși în regiunea strategică Parana, unde fugarii naziști circulau continuu. Operațiunea era coordonată, la Buenos Aires, de Jose Velasco, ajutat de agentul special Raneri.

Datorită muncii lor curajoase și eficiente, Argentina este debarasată, în mod practic, de fugarii naziști. Firește, cu excepția lui Bormann, care se strecoară din când în când în țară și apoi pleacă în direcții necunoascute.

Serviciile de informații argentiniene supraveghează toate mișcările lui Bormann, chiar și dincolo de frontierele țării, așa cum, în cursul celui de-al doilea război mondial Amiralitatea britanică supraveghea itinerarul submarinelor germane în croazieră operațională.

La cartierul general al Coordonării Federale, semne roșii, albastre și verzi indică cu precizie pe o hartă uriașă a Americii de Sud orice oprire, chiar și momentană, a lui Bormann, în peregrinările lui.

Există o listă de control ținută la zi. Pe această listă sunt consemnate rapoartele agenților, indiciile și informațiile primite, precum și numeroase informații disparate care sosesc neîncetat cu privire la Bormann și care merg de la informații adunate: „A–1 confirmat", până la informații îndoielnice adnotate: „F–6–nu a putut fi dovedit."

În arhive, se află raportul privitor la Martin Bormann, în care sunt consemnate rapoartele agenților, indiciile și informațiile primite, precum și numeroase informații disparate care sosesc neîncetat cu privire la Bormann, începând din 1948 și până în prezent. Fiecare filă poartă ștampila „Republica Argentina – Ministerul Afacerilor Interne – Poliția federală". Pe pagina 1 se poate vedea un portret al lui Bormann tânăr. Găsim, de asemenea, scurta lui biografie, în care se spune în termeni categorici: „A pătruns pe teritoriul nostru național în mod clandestin în 1948 venind de la Genova – Italia. Avea acte false."

Urmează ceea ce se numește în Argentina „cronograma del caso", adică cronologia faptelor. Ea începe astfel:

• *1950* Bormann a fost identificat în capitala federală. Informator: dr-ul Pino Frezza, medic italian care l-a întâlnit pe

Bormann în cursul vizitei lui Mussolini în Germania. El era unul din membrii anturajului lui Mussolini. Raport SIR nr. 0318.

• Bormann însoțit de un fost ofițer din Wehrmacht, a fost văzut și identificat, în mod formal, la cafeneaua ABC, situată pe Calle Laballe nr. 500 în capitala federală. Raport SIR nr. 01219. Juan Felisiak.

Rapoarte de acest gen sunt datatate din 1951, 1952, 1957, 1958, 1959 și se eșalonează din 1961 până în 1971, data ultimului document din dosarul care poate fi consultat.

Într-o seară de la sfârșitul primăverii 1945, aflat în mijlocul ruinelor cancelariei Reichului, în cursul bătăliei Berlinului, declanșată la 16 aprilie de Armata sovietică, Bormann a reușit să fugă. El a sosit în Argentina la 17 mai 1948, la bordul pachebotului „Giovanni C." Venea de la Genova și călătorise în clasa „turist". Deși îmbrăcămintea sa evoca ținuta iezuiților, pașaportul său arăta că era Eliezer Goldstein, născut la 20 august 1901 la Piotrkoff, în apropiere de Varșovia și că era fiul lui Abraham Goldstein și al Mariei Esther Laudrinas, ambii decedați. Pașaportul, cu nr. 073909, fusese eliberat la 16 februarie 1948 de Oficiul apatrizilor de la Vatican.

Peste câteva zile, pașaportul său de refugiat era înregistrat la Nunțiatura apostolică din Buenos Aires, iar biroul pentru străini al poliției federale îi elibera „Cedule de Identidad" (Buletinul de identitate) obligatoriu cu nr. 1. 36/642. Bormann a prezentat ulterior o cerere de autorizație pentru șederea în țară Oficiului pentru imigrare al Ministerului Afacerilor Interne. La 12 octombbrie 1948, la mai puțin de 5 luni după sosirea sa, primea documentul dorit, care îi acorda „entrada permanente", adică autorizație de a locui permanent în Argentina.

Cum reușise una dintre fostele căpetenii al celui de-al treilea Reich să trăiască în libertate în timp ce, la 1 octombrie 1946, era condamnat la moarte prin spânzurătoare la Nürnberg, acolo unde colegii săi fuseseră spânzurați la 16 octombrie, unii pentru crime mai mici decât acelea pe care Bormann le avea pe conștiință? Documentele care descriu amănunțit dedesubturile acestei fantastice afaceri dovedesc, în mod definitiv și irevocabil, că Martin Bormann nu a pierit (așa cum afirmă unii, și după cum vom prezenta în finalul acestei lucrări tulburătoarea ipoteză) în timp ce încerca să fugă din buncherul lui Hitler de la Berlin.

Unul din documente demonstrează, fără umbră de îndoială, că numele „Eliezer Goldstein", care figurează pe pașaportul de refugiat

eliberat de Vatican cu nr. 073909, era pseudonimul ales cu cinism de Martin Bormann.

Spre deosebire de Hitler și de unii din adepții săi fanatici, care se aflau în adăpostul subteran săpat în betonul Cancelariei, Bormann nu a avut niciodată nici cea mai mică ezitare de a fugi dacă războiul va fi pierdut.

La 4 aprilie 1945, cu cinci săptămâni înainte de sfârșit, când se afla și el în adăpostul supraaglomerat al führerului (denumit pompos „cartier general", Bormann a adresat lui Ernest Kaltenbrunner, delegat de Hitler să conducă mașina de teroare care era organizația SS, o scrisoare indignată, în care îl mustra, pentru că îndrăznise să contracareze eforturile frenetice ale anumitor conducători naziști care luau măsuri pentru a-și asigura fuga. Această scrisoare ilustrează atitudinea personală a lui Bormann în fața situației critice de atunci. Singurul „realist" printre fanaticii isterici care se aflau în buncher, Bormann își pregătise de multă vreme fuga în cele mai mici amănunte și în vederea acestei eventualități, luase măsuri precise (și secrete, firește) în diferite domenii.

El trebuia să rezolve următoarele probleme:

1. Cum să iasă din Berlin, atunci când toate drumurile, permițând evadarea, aveau să fie blocate de armata sovietică?

2. Cum să ajungă într-un loc de refugiu la care trupele aliate victorioase să nu aibă acces?

3. Cum să se asigure că, după ce va ajunge în acest loc, va putea trăi confortabil până la sfârșitul vieții?

„Administrator", în ultimii doi ani de război, al celui de-al treilea Reich în curs de prăbușire, din septembrie 1944 el căuta neîncetat o soluție pentru a-și asigura supraviețuirea și găsise căile și mijloacele care să-i permită să rezolve una din probleme.

Uzând de puterea pe care i-o conferise „Führerul" muribund, Bormann și-a amintit că avea acces la casa de bani conținând tezaurul ultrasecret în devize, aur și pietre prețioase. Ca atare, s-a dus la Banca Reichului, unde acest tezaur era păzit de un funcționar mărunt, un anume Oswald Puhl. Tezaurul conținea milioane în mărci-aur, în lire sterline, dolari, franci elvețieni, franci belgieni etc., precum și 3500 uncii de platină, peste 550 000 uncii de aur și 4.638 carate de diamante și alte pietre prețioase. Erau depozitate, de asemenea, sute de opere de artă.

Un tezaur macabru... Platina și diamantele fuseseră furate de la evrei și de la locuitorii țărilor ocupate. Aurul era o pradă jefuită în

lagărele de exterminare. El provenea, în mare parte, din dinții victimelor trimise să moară în camerele de gazare.

Luni de zile, în fiecare noapte, o camionetă condusă de SS-iști, aleși pe spânceană, transporta recolta zilnică provenind direct din „uzinele morții", care era predată lui Puhl. Numai Kaltenbrunner și Puhl (om de încredere al lui Himmler în domeniul economic) erau la curent cu aceste transporturi nocturne.

Dar Kaltenbrunner i-a dezvăluit aceste fapte lui Bormann. Și când s-a convins, așa cum arăta într-o scrisoare trimisă soției sale, că „totul era pierdut", Bormann a hotărât să folosească acești bani, mânjiți de sânge, pentru a-și salva pielea. I-a ordonat personal lui Puhl să predea emisarilor săi mai multe lăzi sigilate. Apoi, evident, în deplin acord cu comandamentul german al submarinelor, „mărfurile" au fost expediate în Argentina pe adresele a patru bancheri germani: Heinrich Doerge, Richard von Leute Richard Stáud și prietenul și agentul personal al lui Bormann, Ludwig Freude.

După ce a reușit să scoată tezaurul din țară și să-l adăpostească în siguranță pe coastele îndepărtate ale Oceanului Atlantic, Bormann nu mai avea de ales. Trebuia să reziste până la capăt alături de Hitler. Führerul se ascundea în buncărul său, o fortăreață elegantă, împodobită cu tablouri neprețuite și a cărei podea era acoperită cu mătăsoase covoare orientale.

Scena care s-a desfășurat la sfârșitul lunii aprilie 1945, în acest cartier general atât de elegant s-ar putea compara cu *Infernul* lui Dante, tratat și adaptat pentru ecran într-o manieră comică.

În centrul tabloului se afla un bătrân, cu mușchii feței căzuți, cu spatele încovoiat, dând întruna din cap ca o jucărie mecanică, cu mâinile tremurânde, cu fața contractată uneori de un tic nervos, trăgându-și picioarele și privind în gol: era Adolf Hitler. Dar această epavă continua să conducă pe cei din jur. Cuvintele pe care le rostea, deși cu glas tremurător, continuau să aibă forță de lege, dacă nu în Germania, cel puțin în buncăr.

La 22 aprilie, nervii lui Hitler au cedat. Pentru prima oară el a dat semne de completă prăbușire fizică și mintală. Apoi a părut să-și revină câtva timp. Dar, după numai opt zile, s-a prăbușit din nou, iar la 30 aprilie, ora 15^{30}, s-a sinucis.

Atitudinea omului însărcinat să se ocupe de câinii lui Hitler arată haosul care ajunsese să domnească în această adunare lipsită de căpetenia ei. Când a intrat în salonul în care Hitler zăcea mort și i s-a ordonat să otrăvească pe cei trei câini favoriți ai stăpânului

său, Bormann a fugit din camera funerară urlând: „Führerul a murit! Fiecare pentru sine!..."

Această frază a devenit lozinca zilei. Hitler nu mai exista pentru a bara calea spre ieșirea din buncăr.

Bormann, în mod special, așteptase moartea „Führerului", cu o nerăbdare crescândă. De acum înainte, putea să preia conducerea fugarilor, de vreme ce era singurul supraviețuitor al conducerii supreme naziste. Goebbels îl urmase pe Hitler în mormânt.

La urma urmelor, marele exod al căpeteniilor naziste urmărite nu a fost o „groaznică experiență", sau o „aventură disperată" așa cum au încercat mai târziu să arate protagoniștii lui în prolificele și excreabilele lor memorii.

Martin Bormann a plecat cu un grup de alți fugari, dar nu a rămas multă vreme cu ei. Aceștia porneau orbește spre o destinație necunoscută și spre un viitor nesigur. În ce-l privește, Bormann știa exact încotro se îndrepta. Atunci când își stabilise minuțios planul de evadare, făcuse, întâmplător, o descoperire. Aflase că există la Berlin un alt buncăr, în care s-ar putea refugia după prăbușirea lui Hitler. Acolo ar putea să aștepte un prilej pentru a evada.

Un alt nazist notoriu pregătea acest buncăr pentru el însuși. Era Adolf-Otto Eichmann, călăul a mii de evrei. Prevăzând că totul se va sfârși prost pentru naziști, el pusese să se construiască un adăpost consolidat sub pivnița sediului propriei lui organizații, pe Kurfuersten Strasse. Adăpostul fusese prevăzut cu un generator de electricitate și cu un sistem de ventilație. Adunase provizii, apă și carburanți, în cantitate suficientă pentru a rezista, la nevoie, luni de zile.

Eichmann comunicase existența acestei ascunzători unei singure persoane: lui Kaltenbrunner, conducătorul uriașului aparat al morții din care făcea parte biroul lui Eichmann.

În acea perioadă critică pentru naziști, Kaltenbrunner a părăsit brusc Berlinul, plecând în Austria. El l-a însărcinat pe Heinrich Mueller, șeful Gestapoului, să acționeze în numele său la Berlin și i-a dezvăluit secretul buncărului construit de Eichmann.

Deoarece sediul Gestapoului fusese bombardat, Mueller s-a instalat în vizuina lui Eichmann. În cursul unei vizite făcute în buncărul führerului, Mueller i-a dezvăluit lui Bormann existența acestui adăpost și l-a invitat să vină și el acolo.

Bormann a luat notă de invitație. Dar nu a putut să plece, atâta timp cât „Führerul" se mai afla în viață. Acum, însă, în noaptea

luminată de salve de artilerie și focuri de armă sporadice, Bormann se îndrepta spre buncărul lui Eichmann. A ajuns acolo fără nici un incident. S-a instalat, împreună cu Mueller și cu un anume Scholz, așteptând ca „ei" să vină să-l caute.

„Ei" s-au prezentat sub înfățișarea a doi preoți trimiși de un episcop austriac prieten, Aloisus Hudal. „Ei" aduceau toate lucrurile de care ar fi putut avea nevoie fugarii pentru a străbate Germania ocupată. Aduseseră până și haine preoțești, ceea ce echivala cu un permis de liberă trecere.

Bormann a ajuns în Bavaria aproape la fel de ușor, cum ajunsese în buncărul lui Eichmann. Un tânăr ghid l-a condus în Italia prin munți. Bormann s-a îndreptat spre Merano, unde soția sa Gerda era pe patul de moarte, într-un spital.

Dacă Bormann nu a fost arestat la Merano, aceasta s-a datorat, probabil, unui gest de compasiune al generalului american Geroge Patton.

FBI-ul îl căuta pe Bormann în America de Sud, dar serviciul de informații al armatei americane își întinsese plasa mai aproape și, în mod logic, la Merano. Oameni în civil ai serviciului de informații al armatei și sentinele în uniformă fuseseră postați în jurul spitalului în care era internată Gerda. Ei presupuneau că Bormann va veni să-și vadă, pentru ultima oară, soția. Când a aflat situația, generalul Patton a spus: „Lăsați pe biata femeie să moară în pace!"

Supravegherea a fost desființată, Bormann beneficia, astfel, de un nou permis de liberă trecere.

La 22 martie 1946, când Gerda a încetat din viață, Bormann a plecat la Bolzano și s-a instalat într-o mânăstire dominicană. A pretins că este un refugiat venit din Triest. Se purta destul de ciudat pentru un criminal de război atât de urmărit. Era văzut deseori în oraș și a fost recunoscut de o femeie, d-na Thalheimer, a cărei mărturie este mai convingătoare decât aceea a lui Arthur Axmann, fostul conducător al tineretului hitlerist, care a afirmat că a văzut cadavrul lui Bormann la Berlin.

D-na Thalheimer îl cunoscuse foarte bine pe Bormann la München. El era unul din pacienții soțului ei, medic. Or, în acea zi din septembrie 1946, ea se întâlnise cu el pe stradă. Purta pantaloni scurți de piele și o cămașă-sport. Întâlnirea a fost scurtă. Bormann a recunoscut-o pe d-na Thalheimer și a luat-o la fugă. A dispărut într-o casă în care ea nu a vrut - sau mai degrabă nu a îndrăznit - să-l urmeze.

Acesta nu a fost decât un incident printre multele altele, dar care l-a convins pe Bormann că la Bolzano era în nesiguranță. Cu ajutorul episcopului Hudal, a făcut totul pentru a grăbi lucrurile și, în special, pentru a organiza plecarea sa în Argentina, unde îl aștepta tezaurul - devize și aur.

La începutul anului 1952, mișcarea nazistă clandestină din America de Sud trebuia să facă față unei crize grave, de rezultatul căreia depindea supraviețuirea ei ca celulă gigantică a nazismului în lumea postbelică.

Problema era complexă. Pe de o parte, între diferitele clici naziste stabilite în diferite țări domnea neînțelegerea. Pe de altă parte, se desfășura o luptă fratricidă între supraviețuitorii celui de-al III-lea Reich. La baza acestor conflicte se aflau banii. Cea mai mare parte a tezaurului nazist, care a putut fi transportat în America de Sud, se afla în mâinile unui singur potentat: Martin Bormann.

Unii din colegii săi - precum Klaus Barbie, în La Paz (Bolivia), și Fedeick Schwendt, în Lima (Peru) - reușiseră să se îmbogățească prin propriile lor mijloace, dar toți ceilalți fugari depindeau de generozitatea lui Bormann. Și el deschidea greu punga. Acorda cu zgârcenie o mică subvenție unor fugari de seamă, ca Heinrich Mueller, fost șef al Gestapoului, care se ascundea la Lima sub numele de Oskar Liedke, sau ca protejatul său Adolph Eichmann, care lucra ca mecanic la Tucman, în Argentina.

S-a cercetat corespondența dintre Bormann și Eichmann, din timpul ședерii lor, de zece ani, în Argentina. În scrisorile lor se vorbește, în special, de bani. Eichmann cerea tot mai mult, iar Bormann, deși își începea scrisorile prin „dragul meu Adolf" îi dădea din ce în ce mai puțin.

În cursul anului 1952, toate aceste încordări, care mocneau, ieșiseră la suprafață și amenințau însăși existența „mafiei brune".

Ca și mafioții originari din Sicilia, care se întrunesc la Appalachia, la nord de New York, fostele căpetenii naziste din America de Sud hotărăsc, în 1957, să se întâlnească de urgență la Ascochinga, în munții Serrena, din nordul Argentinei.

Ei sosesc de pretutindeni, pe un domeniu retras, aparținând unui fost subofițer de la bordul lui U-235, unul din submarinele germane care se strecuraseră în estuarul lui Rio de la Plata, în 1944-1945, înainte de sfârșitul războiului, pentru a descărca acest tezaur care este cauza actualelor discorii. Martin Bormann strălucește prin absență. A rămas în refugiul său din San Martin, lângă Buenos Aires, preferând să conducă adunarea de la distanță. Cu cât se va

ține mai mult timp departe de adepții săi, cu atât mai mult va putea spera să-și păstreze banii.

Pe de altă parte, mâna de naziști nemulțumiți, împrăștiați în emisfera occidentală, încep să complice relațiile personale ale lui Bormann cu autoritățile argentiniene.

Agentul special Mega, căruia îi sunt încredințate problemele naziste pentru secția din Cordoba a serviciiilor de spionaj argentiniene a fost avertizat, de oamenii săi, despre pregătirea acestui important conclav. Spionii lui Mega reușesc să asiste la „conferință".

Așa cum s-a aflat mai târziu prin raportul agentului Mega, autoritățile argentiniene descoperă atunci că obiectul acestei reuniuni este o organizație pe care refugiații naziști o numesc „Die Spinne" (Păianjenul) și care este desemnată în raportul lui Mega și în alte documente sub numele ei spaniol „La Arana".

Înființată în 1948, într-un lagăr de detențiune aliat, situat la Glasenbach, în Germania, de câțiva fanatici prizonieri SS, această organizație nu întârziase să-și extindă tentaculele ca o adevărată pânză de păianjen. Așa se explică numele ei, „Die Spinne".

Organizația era condusă de un fost brigadier SS, Paul Hausser, care reușise să obțină fondurile necesare, șantajând unele mari firme vest-germane unde lucrau foști naziști. În America de Sud, „Die Spinne" se aștepta să obțină resursele necesare exclusiv din uriașele fonduri ale lui Bormann.

Așa cum au relatat agenții Raneni și Chamada la 8 martie 1953, Bormann acționa în calitate de coordonator între coloniile naziste din Paraguay, Argentina și Brazilia. De fapt, el controla „Paianjenul", deoarece putea să dispună de o uriașă cantitate de devize, aur, titluri și opere de artă.

Se știe – și nu exclusiv din rapoartele agenților secreți argentinieni – că reuniunea din octombrie a însemnat sfârșitul „Paianjenului" ca organism puternic, în stare să organizeze evadările spre America de Sud și să-i finanțeze pe fugari. Reuniunea nu a reușit să rezolve nici una din problemele principale, deoarece, după cum am menționat, omul-cheie, Bormann, preferase să nu asiste la ea. De altfel, Bormann avea alte idei cu privire la viitorul „Paianjenului". În loc să-l folosească, așa cum plănuiau Hausser și colegii săi, ca organism de ajutor, el a hotărât, cel puțin în ce privește propriul său sector, să transforme organizația, astfel încât să poată constitui baza edificării unui imperiu economic.

Urmarea istoriei „Paianjenului" rezultă clar din rapoartele serviciilor speciale argentiniene, braziliene și paraguayene. Potrivit acestor rapoarte, organizația și-a pierdut treptat caracterul fundamental – „ideologic" și „filantropic" – pentru a deveni o organizație de afaceri condusă de Bormann, prin diferiți intermediari, unii dintre ei oameni de afaceri care nici măcar nu cunoșteau neapărat identitatea discretului lor partener.

La început, această evoluție a fost lentă. Ea s-a accelerat atunci când naziștii au fost nevoiți să-și organizeze sistemul de protecție și sursele de existență. În 1955, Bormann a fost și el obligat să părăsească Argentina. A lăsat într-o situație foarte grea pe „scumpul său Adolf" Eichmann.

Punctul de plecare al drumului lung care avea să-l ducă pe acesta din urmă în „cușca de sticlă" din Ierusalim nu se situează în 1960, așa cum se crede în mod obișnuit, ci așa cum vom arăta mai târziu, în 1955.

Bormann, în continuare sub numele de Eliezer Goldstein care figurează pe pașaportul său, pleacă în Brazilia, unde devine un personaj destul de cunoscut, nu numai, așa cum subliniază rapoartele poliției, în regiunile îndepărtate din Matto Grosso, ci și în localurile de noapte din Sao Paulo.

Când, datorită escapadelor sale, șederea lui în Brazilia devine periculoasă, Bormann își schimbă, în același timp, refugiul și modul de viață. Se instalează la Santa Cruz, în Bolivia, unde locuiește, oricât ar putea să pară de neînchipuit, în casa unui om de afaceri evreu, Hans Strauss. Când Strauss începe să-l bănuiască pe locatarul său, Bormann pleacă. Din acest moment, „Eliezer Goldstein" încetează să mai existe. El se transformă într-un pseudo-diacon, pe nume Augustin von der Lange Lerbach, frate laic din Ordinul Mântuirii. Își stabilește reședința într-una din mănăstirile Ordinului.

În legătură cu alegerea acestui pseudonim se poate face o observație amuzantă. Bormann l-a găsit într-o piesă de Goethe, *Goetz von Berlichingen*, în care un personaj declamă: „Mi se spune Augustin von Lange, deși numele meu este fratele Martin".

Bormann petrece o perioadă ciudată în exil. Din tot felul de motive de ordin practic, el este complet despărțit de vastele sale fonduri. Se aranjează să-i parvină sume modeste, care îi permit s-o scoată la capăt.

Pentru a compensa faptul că trebuie să renunțe la viața pe picior mare, Bormann se deda la ceea ce va deveni distracția sa favorită. Nu numai că se pretinde preot catolic, dar se poartă ca atare. Uneia dintre gazdele sale, care pune la îndoială auntenticitatea calității lui

ecleziastice, Bormann îi explică: „De fapt, sunt un fost ofițer din Wehrmacht și, cu toate că nu am fost hirotonisit cum se cuvine, am o dispensă specială de la Vatican, care îmi permite să-mi îndeplinesc funcțiile de preot auxiliar."

Desigur, e o pură născocire. Dar, sfârșind prin a se convinge el însuși, acționează ca atare. În cursul ședерii sale în Bolivia, participă la oficierea mai multor servicii religioase – botezuri, căsătorii și funeralii.

Anul 1960 este piatra de hotar în existența de după război a lui Bormann. În acest an, el se lansează în afaceri mari. Noua etapă coincide cu criza care zdruncină profund pe toți naziștii împrăștiați în lume.

La 23 mai, David Ben Gurion se prezintă în fața Parlamentului israelian și aduce la cunoștința asistenței stupefiate și a întregii lumi că membri ai unui comando israelit l-au capturat pe Adolf Otto Eichmann. Datorită strânselor sale relații cu acest candidat la spânzurătoare, răspunzător de masacre în masă, Bormann are toate motivele să se teamă că i se rezervă aceeași soartă.

Părăsește imediat Bolivia și străbătând Peru, coboară până la Valdinia, în Chile, unde speră să fie apărat de marea comunitate germană instalată în regiune. Această comunitate este cea mai „pronazistă" din întreaga Americă de Sud, dacă nu chiar din întreaga lume. Acționând prin intermediari, el achiziționează, cu ajutorul lui Schwendt și al lui Barbie, o fermă la sud-est de orașul Talca, lângă Linares, în apropiere de frontiera argentiniană. Își transformă locuința într-o adevărată fortăreață, cu cuiburi de mitraliere și chiar cu un tun antiaerian (dobândit din surplusurile armatei), instalate în punctele strategice.

După ce se asigură că a evitat soarta lui Eichmann, Bormann, din această fortăreață, redobândește controlul asupra fondurilor sale din Argentina și începe să construiască un nou imperiu financiar.

Deși se bucură de protecția germanilor din localitate, Bormann se desprinde, tot mai mult, de anturajul său nazist. Merge până acolo, încât angajează, cu titlu de secretar, pe mexicanul Luis Jimenez. Chilianul de origine irlandeză Jorge O'Higgins devine primul său paznic personal.

În loc să facă în continuare afaceri cu foștii săi asociați germani, stabilește legături cu doi italieni care, instalați în Argentina, dobândiseră o poziție foarte solidă în lumea comercială din America de Sud. Unul dintre ei, Grimaldi, face parte, chipurile, dintr-o familie princiară din Monaco. Celălalt, Benito Sternani, un fost fascist, este

principalul protector și sprijinitor financiar al coloniei de croați, refugiați în Argentina.

Imitând eforturile depuse de Mafia pentru a se infiltra în afaceri, „Paianjenul" devine cu timpul un important investitor în uriașe întreprinderi argentiniene.

Succesul lui Bormann ca om de afaceri ocult, care reușise, printre altele, să-și asigure monopolul absolut pe piața lemnului în Argentina și Paraguayul de sud, nu a încetat niciodată să provoace uimirea și îngrijorarea autorităților. Serviciile de informații din Argentina și din Chile dețin numeroase rapoarte speciale și analize privitoare la acest subiect.

Documentul strict confidențial nr. 0128 din aprilie 1970 la Buenos Aires și redactat de agentul special Mansilla, prezintă o relatare uimitoare a negocierilor economice, duse pe atunci de Bormann. Mansilla arată că „avocatul lui Grimaldi" este omul de prim-plan al asociației secrete a foștilor naziști, înființată de acești fugari, cu scopul de a furniza un sprijin logistic criminalilor de război și celorlalți foști funcționari hitleriști aflați în America de Sud.

El îl descrie pe avocat drept un fost funcționar al partidului nazist, care, înainte de a pleca în Argentina, a organizat Camera de comerț germano-italiană. Mansilla enumeră întreprinderile în care Grimaldi deține participații pentru naziști și în care îi reprezintă în consiliile de administrație.

Un alt raport, cu nr. DAE 568, redactat de șeful secției din Cordoba a serviciilor de informații argentiniene, leagă numele lui Bormann și acela al „Paianjenului" de numele celuilalt mare financiar de origină italiană, Benito Sternoni, și – prin intermediul lui – de filiera argentiniană a firmei „Mercedes-Benz".

Protejat de noii săi prieteni, Bormann simte că poate din nou să plece, în deplină securitate, în locurile pe care le frecventa odinioară. Face vizite periodice la Buenos Aires. În cursul tuturor deplasărilor sale, este filat de agenții serviciilor de informații, care alcătuiesc un dosar voluminos cu rapoarte privind faptele și gesturile sale în cursul șederilor lui în Argentina.

În cursul uneia din aceste călătorii, Bormann care, potrivit mărturiei dr-ului Otto Biss din Asuncion, suferea de ulcer cronic, este cuprins de o criză violentă și trebuie să se ducă în grabă la medicul cel mai apropiat, dr. Francisco Santos Urbistondo, al cărui cabinet se află pe Calle Puycerredon. Acesta reușește să-i potolească criza, făcându-i imediat o injecție.

De îndată ce Bormann iese din cabinetul medicului, agenții care-l filaseră intră la dr. Urbistondo și-i arată o serie de fotografii ale sinistrei galerii de fugari naziști urmăriți. Fără ezitare, Urbistondo recunoaște în fotografie pe Martin Bormann, pacientul pe care tocmai îl tratase. Bormann fusese pe cale să fie prins...

Într-o altă împrejurare, Bormann a fost și mai aproape de catastrofă, tot din cauza ulcerului său. Acest incident este descris într-un raport al secției din Cordoba a serviciilor de informații argentiniene.

Iată traducerea textuală a acestui document, care aruncă o lumină nouă asupra faptelor și gesturilor lui Bormann în exilul său. Obiectivul: supravegherea străinilor.

„Îmi permit să vă atrag atenția asupra faptului că agenți ai serviciilor de informații din sectorul Cordoba au remis un raport important pe care vi-l transmit și pe care îl las la aprecierea dv.

Înștiințat cu vreo șase zile, trei clienți s-au înscris în registrul hotelului său. Unul dintre ei, un om mai degrabă mic de statură, aproape chel, cu fața rotundă, în vârstă de aproximativ 65 de ani, a semnat registrul cu numele de Jose Perez și a indicat ca profesie: om de afaceri. Era însoțit de doi bărbați mai tineri, dintre care unul, un spaniol de 38 de ani, înalt, blond, cu ochi albaștri, a declarat că se numește Luiz Jimenez; celălalt, un mexican voinic, de 42 de ani, s-a înscris sub numele de Armando Zavalia.

Galvan a remarcat că persoanele sus-menționate vorbeau între ele germana, deoarece acela care afirma că se numește Perez putea, cu greu, să se exprime în spaniolă. Părea să fie șeful sau patronul celorlalți doi. Jimenez era cel mai vorbăreț și cel mai amabil din cei trei. El a fost acela care a tratat cu Galvan. Vorbea curent spaniola.

Când proprietarul hotelului, Galvan, a trebuit să plece la Rio Zabalos, Jimenez i-a cerut permisiunea să-l însoțească. Au sosit împreună în această localitate, iar Jimenez s-a dus la taverna «Caballito Blanco», care era frecventată de numeroși germani. Jimenez a discutat cu mai mulți dintre ei și Galvan a constatat că vorbea curent germana.

Tot potrivit declarațiilor lui Galvan, Jimenez a schimbat documente cu alți doi germani, care i-au prezentat un raport. La înapoierea la hotel, Galvan a aflat că Perez rămăsese aproape tot timpul în camera sa. Într-o dimineață, foarte devreme, la ora micului dejun, Galvan a remarcat că clienții săi citau, în cursul conversației, nume de locuri ca Bariloche, Valdinia, Miguelets și Sao Paulo.

În a patra zi a șederii celor trei la hotel, Perez s-a îmbolnăvit și Jimenez l-a rugat pe Galvan să cumpere de la farmacie medicamente. Când Galvan s-a înapoiat cu medicamentele, Perez a cerut, într-o spaniolă proastă, un pahar cu lapte, iar Galvan l-a auzit pe Jimenez spunându-i: «Jawohl, Herr Bormann».

Aceasta l-a intrigat pe Galvan. De atunci, i-a urmărit îndeaproape pe cei trei și a încercat să intre imediat în legătură cu agentul Mega din Cordoba, pentru a-l avertiza de prezența acestor indivizi suspecți în hotelul său. Dar, până să sosească Mega la Mina Clavero, cei trei părăsiseră hotelul fără să spună unde pleacă.

Totuși, agentul Mega, însoțit de Galvan, a plecat imediat la Rio Zabalos. A pus sub supraveghere taverna «Caballito Blanco» și a reușit să afle că omul pe care Jimenez îl numea Bormann plecase, împreună cu tovarășii săi, la Bariloche."

Serviciul argentinian este acela care a întins capcana, permițând israelienilor să-l răpească, în 1960, pe criminalul de război Adolf Eichmann.

Timp de opt ani, argentinienii au urmărit, pas cu pas, pe acest autor de masacre în masă. Ei au informat guvernul Germaniei că l-au reperat și au propus să-l predea. Această informație a fost comunicată israelienilor de dr. Fritz Bauer „vânătorul de naziști" atașat pe lângă Tribunalul din Franckfurt.

După scurt timp, un comando israelian pleca cu avionul la Buenos Aires. Și când, la 11 mai 1960, Eichmann a fost răpit, un agent al Serviciului secret argentinian era de față și observa scena. Îl urmărise pe Eichmann de la uzina firmei „Mercedez-Benz", din periferia orașului Buenos Aires, unde nazistul lucra, sub numele de Ricardo Klement.

Era ora 7 seara și agentul Raberi s-a așezat în autobuz în spatele lui Eichmann, așa cum făcuse de multe ori până atunci. În raportul său, el a descris răpirea, după cum urmează:

„A coborât din autobuz la colțul străzii, ca de obicei, și s-a îndreptat spre locuința sa. Deodată, s-a oprit un automobil mare, negru. Din automobil au coborât patru bărbați. Au luptat câtva timp, înainte de a reuși să-l imobilizeze și apoi l-au aruncat în automobil. Eu am sărit pe o motocicletă care fusese parcată în apropiere și am urmărit pe răpitori până la o fermă."

În mare măsură datorită lui Martin Bormann reușise Eichmann să fugă în Argentina și să petreacă acolo zece ani în clandestinitate. Dar, în ciuda influenței și a banilor de care dispunea, Bormann s-a

dovedit incapabil să intervină, în mod eficace, atunci când cărțile au fost puse pe masă.

Foarte realist, ca și Bormann însuși, Eichmann prevăzuse sfârșitul Reichului, cu mult înainte ca Führerul său dement să fi legat soarta Germaniei de propriul lui destin. Părăsindu-și cartierul general la începutul anului 1945, când Berlinul a fost asediat, Eichmann a plecat la Praga pentru a discuta acolo cu adjunctul său, Gunter, dar a descoperit că acesta se sinucisese. Așa a început perioada de cinci ani, în cursul căreia Eichmann a încercat să găsească un refugiu sigur.

Când privim retrospectiv și ne reamintim odiseea nebunească pe care a trăit-o când se afla încă în Europa, suntem izbiți de comportarea lui stângace și prostească. Dacă Eichmann a reușit totuși să zădărnicească acțiunile urmăritorilor săi, aceasta se datorează exclusiv faptului că ei erau și mai stângaci decât el.

La un moment dat, de pildă, când Eichmann însuși credea că jocul de-a v-ați ascunselea se terminase, a scăpat de catastrofă din cauza unei greșeli stupide comise de acela care, în mod normal, ar fi trebuit să-l aresteze. Agentul american, care-l interpelase pe călăul nazist ca individ suspect în Austria, dar care nu-i cunoștea identitatea, l-a întrebat, în cursul interogatoriului obișnuit, cum îl cheamă. Epuizat de toate încercările prin care trecuse și acceptând, în cele din urmă, ceea ce-i rezerva soarta, a răspuns obosit: „Adolf Otto Eichmann". Când l-a văzut pe interlocutorul său scriind pe hârtia pe care o avea în fața lui „Otto Eickmann", a știut că, încă o dată, era salvat.

Această greșeală fantastică i-a dat lui Eichmann noi speranțe. A reușit cu greu să ajungă în Italia, unde a intrat în legătură cu Martin Bormann, care se afla de doi ani în Argentina.

Călătoria lui Eichmann spre Argentina a fost organizată potrivit „modalităților obișnuite". Așa după cum indică fișa sa biografică nr. 1325, clasată în dosarele poliției federale din Buenos Aires, „ca și alți fugari naziști de genul său, el a intrat clandestin în Argentina". Se deplasa sub numele de Ricardo Klement. Pașaportul său de refugiat arăta că este de profesie mecanic, născut la Bolzano, în Italia, din părinți germani.

Venind de la Neapole, la bordul aceluiași vas care îl transportase în urmă pe Bormann în Argentina, Eichmann a debarcat la Buenos Aires la mijlocul lunii iulie 1950. La 3 august 1950, a obținut de la poliția din Buenos Aires buletinul de identitate argentinian cu nr. 1378538. Când a plecat la Tucman, la 13 aprilie 1952, poliția locală

i-a eliberat un permis de ședere cu nr. 0341952. Mai târziu, i s-a eliberat un alt buletin de identitate cu nr. 3456798.

Ultima sa slujbă, la uzina firmei Mercedez-Benz de lângă Buenos Aires, i-a fost procurată de Martin Bormann, prin intermediul prietenului său Benito Sternoni. Acesta este descris, într-unul din rapoartele serviciilor de informații argentiniene, drept unul din foștii membri ai „cămășilor negre", conduse de Mussolini. În raport, se precizează că Sternoni avea legături cu membri binecunoscuți ai asociației „Paianjenul" din Argentina.

Bormann intervenise în favoarea lui Eichmann drept mulțumire pentru ceea ce Eichmann făcuse pentru el. La urma urmelor, Bormann a reușit să fugă din Germania, deoarece izbutise să dispună de buncărul lui Eichmann în cursul bătăliei Berlinului. Dar recunoștința lui avea limite. Când s-au întâlnit la Buenos Aires, la sosirea lui Eichmann, noul venit l-a întrebat pe protectorul său cum să trăiască fără nici un fel de resurse personale. Corespondența lor ulterioară indică, în mod clar, că Eichmann se aștepta ca Bormann să-i dea toți banii de care va avea nevoie.

Avar din fire, în ciuda uriașei lui averi, Bormann i-a declarat lui Eichmann că-i va da din când în când un ajutor, dar că trebuie să se bizuie pe slujba lui de mecanic pentru a-și câștiga existența. Martin Bormann considera că nu este răspunzător de soarta naziștilor aflați în nevoie decât dacă aceștia pot constitui un pericol pentru propria lui securitate.

Anul 1952 urma să fie important pentru Eichmann din mai multe motive: în primul rând, deoarece a părăsit Buenos Aires plecând la Tucman. În acest an, fatal pentru el, autoritățile argentiniene au descoperit că Ricardo Klement era, de fapt, criminalul de război urmărit Adolf Eichmann.

Pe fișa sa biografică cu nr. 1325, al cărui original continuă să se afle în dosarele din Buenos Aires, se constată că primele informații menționate datează din 1953. Începând din acel moment, Eichmann nu a mai reușit niciodată să scape de supravegherea autorităților argentiniene. Diversele rapoarte menționează că, în 1953, se ocupa de exploatarea unei ferme, de creșterea caprelor. Deplasările lui au fost urmărite în același fel, din 1954 până în 1956, chiar când a părăsit temporar Argentina, asemenea lui Bormann. Atunci a încercat zadarnic să se stabilească în Brazilia, în Paraguay, sau în Bolivia, sub pseudonimele de Nicolas Krumey, Rodolfo Adverse și Rodolfo Spee.

În 1957, la înapoierea sa în Argentina, un eveniment grav era

să pună capăt peregrinărilor lui. Serviciile de informații israeliene aflaseră ceea ce argentinienii știau de multă vreme și trimiseseră la Buenos Aires o echipă de anchetatori pentru a-l descoperi pe Eichmann. Prezența lor a ajuns imediat la cunoștința autorităților argentiniene. Hotărârea luată de ele este consemnată în documentul nr. 0095-2, clasat „strict confidențial". În acest document, se spune: „Biroul pentru controlul străinilor al coordonării federale a descoperit prezența unui comando israelian pe teritoriul Republicii Argentina. În baza unor ordine primite de la forurile superioare, el se abține să acționeze împotriva lor, dar păstrează controlul asupra situației."

Dispariția lui Eichmann a provocat o nouă criză în viața agitată dusă de fugarul Bormann. Cel mai apropiat dintre tovarășii săi de exil plecase. Dar mai rămâneau mulți în libertate pentru a-i împărtăși soarta.

În primăvara anului 1966, șeful secției din provincia Buenos Aires a serviciului de informații argentinian, cunoscut majorității colaboratorilor numai sub numele său conspirativ, Saul, a fost invitat de guvernul Republicii Ecuador să ajute poliția locală. După ce și-a dus misiunea la bun sfârșit, Saul a hotărât să profite de șederea sa la Quito pentru a studia pistele care l-ar putea ajuta mai târziu în cercetările sale pentru descoperirea naziștilor.

La puțin timp după întoarcerea sa la Buenos Aires, Saul a primit o propunere din partea unui informator al poliției, pe nume „Freddy", că un grup de indivizi care intenționau, probabil, să se dedea la acte de jaf, luaseră legătura cu el, cerându-i să le furnizeze explozive și arme de foc. „Freddy" i-a propus lui Saul să se întâlnească cu acești indivizi și s-a stabilit o întâlnire nocturnă într-o regiune de păduri din apropiere de Ezeiza, la 6 mile de aeroportul internațional.

Saul a plecat, la întâlnire, însoțit de colegul său, locotenentul Hugo Huguetti, unul dintre membrii cei mai pitorești ai poliției argentiniene. Hugo și Saul, amândoi în civil, au ajuns la timp. Au fost primiți de cinci persoane, care nu puteau fi bine distinse în întuneric, dar Saul care avea cunoștințe de limba germană, a înțeles imediat după conversația lor, că era vorba de germani, aparținând unei grupări naziste. Discutau despre posibilitatea de a încheia afacerea, când Saul a auzit pe unul din misteriosii necunoscuți, spunând în germană: „Cred că e o cursă. Ticăloșii ăștia sunt polițiști!"

Auzind aceste cuvinte, Hugo, om cu reputația că apasă repede

pe trăgaci, și-a scos revolverul și întâlnirea s-a transformat în ciocnire armată. De ambele părți, se trăgea orbește în întuneric.

În zorii zilei, Saul și Hugo, în mașini ale poliției și însoțiți de câini polițiști, s-au înapoiat la fața locului și au găsit un individ mort și un altul rănit. Au transportat pe rănit la cartierul general al poliției, unde s-a descoperit că era Horst Eichmann, cel mai tânăr dintre cei trei fii ai lui Adolf Eichmann.

În cursul „interogatoriului intensiv" la care a fost supus, s-a aflat că el și ceilalți conspiratori încercau să-și procure arme și explozive pentru a ridica un obstacol în fața unui autobuz școlar, transportând patruzeci de elevi ai școlii evreiești din localitate și a-l arunca în aer, cu prilejul împlinirii unui an de la executarea lui Eichmann în Israel. Hărțuit de Saul și Hugo, Horst Eichmann a dezvăluit, în cele din urmă, că complotul fusese organizat de o grupare nazistă, camuflată în tabăra de pionieri din Ezeiza.

Horst a dezvăluit un lucru și mai important: datorită legăturilor permanente pe care le avusese cu tatăl său, el aflase că Bormann era în viață, că se ascundea pe atunci în Chile și păstra contactul cu elemente naziste din Buenos Aires.

În cursul depoziției sub jurământ pe care a făcut-o în fața lui Saul și Hugo, Horst Eichmann a vorbit despre Bormann, pe care-l numea „unchiul Martin", și a furnizat în mod practic numeroase informații care priveau misterul Bormann.

Această afacere a scos la iveală un alt indiciu important. Locuința lui Eichmann, situată pe Calle Avellaneda, nu fusese încă supusă unei percheziții, deoarece argentinienii evitau, cu orice preț, să ia vreo măsură care ar fi putut dovedi că aveau de a face cu răpirea lui Eichmann. Dar, acum, situația se schimbase. Complotul lui Horst era în mod evident de domeniul jurisdicției penale; s-a emis un mandat care autoriza o percheziție în fosta locuință a lui Eichmann, unde continua să trăiască familia lui.

În cursul percheziției, au fost descoperite obiecte ca sabia de ceremonie SS a lui Eichmann și revolverul cu nr. 041 ce-i fusese dăruit cu prilejul unei aniversări, de către Reinhart Heydrich, șeful SS. Dar dosarele descoperite s-au dovedit a fi mult mai interesante. Hârtiile lui Eichmann fuseseră păstrate cu grijă de familia lui și cuprindeau nenumărate scrisori din partea lui Bormann. Deși primele erau prietenești și chiar pline de simpatie - Bormann începea cu „dragul meu Adolf" - ulterior, Bormann nu i-a mai scris lui Eichmann decât pentru a refuza să-i acorde noi subvenții și pentru a-l sfătui să se descurce singur, fără să se bizuie pe alții.

S-a mai aflat că singura persoană cu care Bormann întreține o prietenie reală este Josef Mengele, „doctorul morții", care simbolizează el singur toate ororile regimului nazist. Dosarele privitoare la șederea lui Mengele în Argentina și în Paraguay oglindesc o viață plină de vicisitudini, chiar și pentru un fugar nazist. Sosirea sa la Buenos Aires a trecut neobservată. El s-a stabilit în oraș pentru a practica medicina, sub adevăratul său nume, care figura pe o placă de aramă pe ușa locuinței sale. Dar un accident profesional a pus capăt carierei sale de medic: o femeie căreia îi provocase un avort a decedat și Mengele a fost arestat.

Deoarece risca să devină obiectul unui scandal și, în special, deoarece nu-și schimbase numele, a evadat din celula sa de la postul de poliție din raza domiciliului său, unde era închis și a dispărut. Evadarea sa l-a înfuriat atât de mult pe judecătorul Jorge Luque – pe care îl interesa mai mult trecutul nazist al lui Mengele decât accidentul săvârșit de el la Buenos Aires – încât în activitatea sa profesională a început să acorde o prioritate absolută afacerii Mengele. Dr. Luque, descendentul unei vechi familii din Cordoba și democrat sincer a comunicat numărul său de telefon atât de la birou, cât și de la domiciliu, grănicerilor, polițiștilor și agenților siguranței, ordonându-le să-l cheme, ziua sau noaptea, dacă Mengele este reperat, sau, și mai bine, prins.

Mengele este la curent cu interesul arzător pe care i-l poartă dr. Luque și de aceea evită Argentina, atunci când pleacă deseori din Paraguay, pentru a călători în străinătate.

Mengele este urmărit de multe persoane dornice să se răzbune pentru fărădelegile lui. În acea perioadă, doisprezece tineri evrei s-au unit pentru a încerca să-l răpească pe Mengele. Doi dintre ei au ajuns până în împrejurimile vilei locuite de el, în apropiere de fluviul Parana. Dar nu au mai fost văzuți decât cu beregata complet tăiată, coborând cursul fluviului cu brațele întinse, ca și cum ar fi fost răstigniți.

Moartea tinerilor nu a rămas însă nerăzbunată. Pe atunci, principalul protector al lui Mengele era un ofițer de aviație paraguayan, colonelul Arganas, care conducea, de asemenea, una din principalele organizații de contrabandă din țară. La două luni după asasinarea celor doi tineri, un avion, în care colonelul Arganas, însoțit de ispectorul Bartolomi din poliția federală argentiniană, efectua un turneu de inspecție, s-a prăbușit. Guvernul argentinian a insistat să se deschidă o anchetă pentru a stabili cauzele morții lui Bartolomi.

Așa cum precizează telegrama nr. 015 a secției din provincia Formosa a serviciului central de informații argentinian, adresată sediului din Buenos Aires, în cursul anchetei s-au descoperit dovezi evidente că avionul colonelului Arganas fusese sabotat, foarte probabil de cei zece supraviețuitori ai echipei care intenționa să pună mâna pe Mengele.

Dar Mengele, oricât ar fi cunoscut, nu este membrul cel mai important și nici cel mai util al clicii lui Bormann.

Un om, pe nume Frederich Schweng, faimosul „Freddy", nu poate fi confundat cu ceilalți criminali de război, fie și numai pentru că nu este urmărit, deși a săvârșit un delict foarte grav. În cursul războiului, el a condus extraordinara „operațiune Bernhard", care consta în fabricarea unor bancnote false de 5 lire și 20 dolari americani.

Povestea acestui uimitor speculant financiar, care a debutat ca mecanic de automobile pentru a sfârși într-o închisoare boliviană, ar umple paginile unei cărți întregi. Aici vrem doar să schițăm relațiile sale cu Martin Bormann. Schweng a condus serviciul ocult de informații care îl situa pe Bormann când în Columbia, când în Patagonia, azi în Ecuador, mâine în Honduras, dar niciodată în locul în care se afla cu adevărat.

„Cu mine Freddy a suferit un eșec. În loc să cad în capcana întinsă de el, am obținut, datorită ajutorului pe care nu l-a dat fără voie, adresa unuia din refugiile lui Bormann; am găsit-o într-un carnețel ultrasecret pe care Schwen încercase să-l ascundă între copertele unei cărți."

Un alt membru de frunte al clicii lui Bormann este faimosul Klaus Barbie care, în cursul celui de-al doilea război mondial, s-a bucurat de o tristă faimă la Lyon, unde era supranumit „măcelarul". A reușit să scape de urmăritorii săi (în Franța a fost condamnat de două ori la moarte), luându-și numele de Klaus Altman și refugiindu-se în Bolivia. A fost descoperit de Herbert John, un ziarist german care trăiește în Peru. Demascat de Beate Klasfeld, vest-germana care vânează neobosit naziști, el și-a recunoscut identitatea, dar, firește, și-a negat vinovăția.

Barbie a fost unul dintre cei mai fioroși călăi naziști, deși nu i se impută decât... 45 de asasinate. Una din victimele sale a fost legendarul Jean Moulin, unul din conducătorii cei mai iubiți ai Rezistenței franceze. Celelalte 44 de victime erau copii mici lipsiți de apărare.

Printre persoanele enumerate era fostul colonel SS Walter

Rauff, criminal nazist, care a inventat camera de gazare. El a fost capturat de armata americană la 30 aprilie 1945 și a fost internat, timp de 20 de luni, într-un lagăr de prizonieri în Italia, în apropiere de Rimini, fără ca crimele sălbatice pe care le săvârșise să ajungă la ureechile acelora care îl luaseră prizonier.

Crăciunul anului 1946 îi rezerva un dar neașteptat. A fost ajutat de un grup de preoți catolici. A fost dus întâi la Neapole, iar apoi la Roma, unde mentorii lui l-au ascuns în diferite mănăstiri, în timp ce încercau să obțină pentru el o viză siriană. A reușit să ajungă la Damasc. Dar nu a rămas acolo decât puțină vreme, deoarece prietenii săi de la Roma au reușit să-i aranjeze plecarea în Ecuador, unde a sosit în 1949. A devenit unul din principalii organizatori ai mișcării neonaziste „Das Reich", binecunoscută în America de Sud.

Omul răspunzător în mod direct de asasinarea a 96 000 de evrei în cursul stadiului de experimentare a macabrei sale invenții, pe care a supravegheat-o el însuși și răspunzător în mod direct de moartea tuturor acelora care au pierit în camera de gazare, și-a sfârșit zilele nu de mult, sub soarele Americii de Sud.

Cuprins

Viața tragică a lui Ludovic al II-lea de Bavaria . . 5
Drama de la Mayerling 26
Jack Spintecătorul 77
Crimă sau sinucidere. Sfârșitul lui Rudolf Diesel . 92
Sfârșitul Romanovilor 102
Adevărul în afacerea mareșal Tukacevski 125
Care este adevărul în privința misiunii lui Rudolf Hess? 147
Fiul lui Hitler 170
Contesa misterioasă 184
Moartea lui Stalin 204
Misterul Ben Barka 224
Marilyn asasinată? 235
Asasinarea președintelui Kennedy 244
Un fals științific celebru 286
Bormann – un mister elucidat? 294

CĂRȚILE NOASTRE - LA DISPOZIȚIA D-VOASTRĂ

Editurile **SAECULUM I.O., VESTALA** și **SAECULUM VIZUAL** (*Str. Ciucea, nr. 5, bl. L 19, ap. 216, cod 74696, București – 72*), oferă cititorilor interesați cărțile publicate sub egida lor cu reducere de preț, în cazul în care le achiziționează direct de la depozitul editurilor (*Str. Teodosie Rudeanu, nr. 29, sect. I*) cu plata în numerar, sau le comandă în scris (cu plata ramburs).

Toate cărțile beneficiază de gratuitatea expedierii prin poștă.

Reducerile sunt proporționale cu valoarea cărților comandate. Peste **200.000** lei - **10%**; peste **600.000** lei - **15%**; peste **1.200.000** lei - **20%**.

Relații suplimentare la telefoanele **021/222.85.97, 222.86.45, 223.10.40** (depozit), între orele **9–17** (fax: **021/222.85.97, 021/345.28.27**).

OFERTĂ SPECIALĂ

Cititorii care achiziționează cărți direct de la depozit beneficiază de reducerea de 10% chiar și atunci când suma cumpărăturilor nu se ridică la 200.000 lei.

Vizitați pagina noastră de internet:

www.saeculum.ro

E-mail: saeculum@pcnet.ro

TITLURI DISPONIBILE

- *Mihai Gheorghe Andrieș*, **Ultimul oraș al Atlantidei**, 320 p.;
- *Mihai Gheorghe Andrieș*, **Orizonturi misterioase. Aventuri în cea de-a patra dimensiune**, 224 p.;
- *Apuleius*, **Măgarul de aur**, 240 p.;
- *Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor*, **Dicționar de arhaisme și regionalisme**, vol. I–II, 368+448 p.;
- *Ovidiu Drimba*, **Istoria culturii și civilizației**, vol. I–III, 464+384+416 p.; vol. IV–V, 560+448 p.; vol. VI–VIII, 400+368+352 p.; vol. IX–X, 416+416 p.; vol. XI, 464 p.;
- *Ovidiu Drimba*, **Istoria literaturii universale**, I–II, 352+448 p.;
- *Ovidiu Drimba*, **Ovidiu. Marele exilat de la Tomis**, 224 p.;
- *C. Dumitrescu, R. Perciun*, **Diabetul zaharat**, 192 p.;
- *M. Eminescu*, **Opera dramatică. 1. Lucrări originale**, 336 p.;
- *Epictet*, **Manualul**, 128 p.;
- *Baltasar Gracian*, **Oracolul. Manual al înțelepciunii în viață**, 128 p.;
- *Dan Grigorescu*, **Civilizații enigmatice din Nordul Americii**, 320 p.;
- *Dan Grigorescu*, **Pietrele de la Stonehenge tac**, 304 p.;
- *Dan Grigorescu*, **Romanul american al secolului XX**, 352 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Arhiva spiritistă**, vol. I–II, 416+464 p.; III, 320 p.;
- *B. P. Hasdeu*, **Publicistica politică. 1869–1902**, 2 vol., 496+480 p.;
- *Hans-Christian Huf*, **Sfinx. Tainele istoriei**, I–II, 464 p., III–IV, 384 p.;
- *Dr. Grigore Maltezeanu*, **Alimentația și boala canceroasă**, 512 p.;
- *C. Manolache*, **Scânteietoarea viață a Iuliei Hasdeu**, 320 p.;
- *Emil Manu*, **Viața lui Marin Preda**, 160 p.;
- *Florin Marcu*, **Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române**, format 17 x 24 cm, 800 p.;
- *Florin Marcu*, **Dicționar uzual de neologisme**, 432 p.;
- *Florin Marcu*, **Marele dicționar de neologisme**, legat, cartonat, celofanat, format 17 x 27 cm, 1008 p.;
- *Florin Marcu*, **Mic dicționar ortografic și ortoepic al limbii române**, 192 p.;
- *I. Necula*, **Cioran. De la identitatea popoarelor la neantul valah**, 192 p.;
- *Marcel Olinescu*, **Mitologie românească**, 400 p.;
- *Nicolae Petrescu*, **Primitivii**, 480 p.;
- *Dan Oltean*, **Religia dacilor**, 480 p.;
- *I. Oprișan*, **G. Călinescu. Spectacolul personalității**, dialoguri adnotate, 480 p.;
- **Istoria literaturii române în evocări**, propusă de I. Oprișan, 464 p.;
- *Lucian Predescu*, **Enciclopedia României**, format 29 x 21 cm, 976p.;
- *Clayton - Price*, **Cele 7 minuni ale lumii antice**, 192 p.;
- *Elisabeta Șoșa*, **Ortografia fără taine**, cu desene color de Done Stan, 256 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Enigme ale istoriei române**, I–II, 304+272 p.;
- *Paul Ștefănescu*, **Enigme ale istoriei universale**, I–II, 352+320 p.;
- *C. Trandafir*, **Efectul Caragiale**, 208 p.;
- *Philipp Vandenberg*, **Secretul oracolelor antice**, 256 p.;
- **Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc**, II, 704 p.; *I. Mușlea*, **Bibliografia folclorului românesc. 1930–1955**, 288 p.; **Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc. 1956–1964**, 720p;
- **Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre**, 368 p.;
- **O radiografie a exilului românesc. Corespondență emisă și primită de Grigore Nandriș. 1946–1967**, 464 p.